

ROZRZĄDZENIA

Y

PISMA PASTERSKIE

ZA RZĄDOW

J. O. XIĘCIA JMCI

MICHAŁA JERZEGO

PONIATOWSKIEGO

BISKUPA PŁOCKIEGO &c &c.

ex Libris DO *Mgr. Mistrzów*

DYECZYI PŁOCKIEY

WYDANE.

Doma. Niat...

Dla wygody teyże Dyeczyi zebrane, i do Druku podane.

1810.

T O M I K III.

W W A R S Z A W I E

w Drukarni Nadw. J. K. Mci i Przesw.
Komissyi Edukacyi Narodowey
Roku 1785.

XLVII.

ORDINATIONES
GENERALES

*Quæ Decretis Reformationum
pro Singulis Ecclesiis ex Generali
nuper perada Diæcesis Plocensis
Visitatione prolatis sunt
adjuncta.*

MICHAEL GEORGIUS
CIOLEK PRINCEPS

PONIATOWSKI

DEI, ET APOSTOLICÆ SEDIS GRA-
TIA EPISCOPUS PLOCENSIS, DUX
PULTOVIENSIS, COADJUTOR EPI-
SCOPUS CRACOVIENSIS, DUX SE-
VERIÆ, ABBAS COMMENDATARI-
US CZERVENENSIS, DECANUS
VARSAVIENSIS, ORDINUM AQUI-
LÆ ALBÆ, ET S. STANISLAI
EQUES.

V Isitationis munus à Sacris Ca-
nonibus, & præcipuè à Sacro-

Tomik III.

A

2

Sancta Synodo Tridentina præscriptum, pro debito obsequio exequentes, cum ipsimet in persona (prout summè desideravimus) haud adimplere ob variorum negotiorum rationem potuerimus, Viros & probitate, & in rebus gerendis peritiâ præditos, ad hunc laborem & in partem sollicitudinis Nostræ selegimus & assumpsimus. Quibus, nonmodò antequam Decreta reformationis in locis à se visitatis publicarent, aut publicari facerent: ut eandem Nobiscum communicarent, injunximus: sed ut etiam examinatis omnibus, quæ pro Generali totius Diæcesis reformatione observaverint: Nobis significarent; & ut super eo sensum suum aperirent, requisivimus; eò fine, ut nos deinde necessarios, pro dicta hac generali reformatione Articulos confectos pro regula omnibus constituamus, & executioni de mandari curemus. Quapropter

iis salubriter ducti motivis, sequentes ad hunc effectum Ordinationes stabilimus & sancimus.

Et primum. Totius istius operis ratio & scopus exigit, ut ab iis has conscribendas regulas inchoemus, quæ ad spiritualem hominum Deo dicatorum, atquè eidem in Altari tam frequenter ministrantium, fructum ita attinent, ut simul etiam populo ipsorum curæ commisso, mirificè ad pietatem excitandam conducant.

Sacrò Consilio Tridentinò attestante. — Sess: 22. Cap: 1. de Reformatione. „ Nihil esse, quod magis ad „ Cultum Dei assidue instruat: quàm „ eorum vita & exemplum, qui se „ Divino Ministerio dedicarunt. „ Cum enim à rebus sæculi in altiorum sublati locum conspiciantur, in eos, tanquam speculum,

„ reliqui oculos coniciunt, ex iis-
 „ què sumunt, quod imitentur. „

Cùm verò morum integritas, vi-
 taquè sanctitas, non aliò efficaciori
 modo conservetur, quàm si sapius
 Statùs Nostri obligationes recolere,
 & cum Deo in mentali Oratione con-
 versari studeamus. Proinde omni-
 bus Personis Ecclesiasticis injungen-
 dum venit, ut nempe per duos qua-
 drantes continuatos, vel saltem per
 Quadrantem horæ singulis diebus,
 abstracti ab omni occupatione tem-
 porali, piæ meditationi in aliqua de-
 lectioni materia vacare non inter-
 mittant, motivò propositæ etiam
 per felicitis recordationis Benedi-
 ctum Papam XIV. id quotidie agen-
 tibus, plenariæ semel in mense, eò
 die, quò verè pœnitentes, & confes-
 si Sanctissimum Eucharistiæ Sacra-
 mentum sumpserint, ac pro Chri-
 stianorum Principum concordia,
 Hæresum extirpatione, ac Sacra

Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad
 Deum preces effuderint, consequen-
 dæ omnium peccatorum indulgen-
 tiæ & remissionis. Quam applica-
 re etiam possint, per modum suffra-
 gii, animabus Christi Fidelium, quæ
 Deo in charitatè conjunctæ ab hac
 luce migraverint. *De quo supius
 in præfati Pontificis Literis infra
 positis.*

Eòquè sine commendamus ipsis
 librorum maximè aptum, cui Titu-
 lus: *Meditationes super veritatibus
 Christianis & Ecclesiasticis, desum-
 ptæ ex Epistolis & Evangeliiis Missæ
 rum totius anni, acque in singulos il-
 lius hebdomadarum dies & Domi-
 nicas, ac principalia festa distribu-
 tæ, ex Gallico in Latinum Idioma
 translaturum, & Culmæ ante aliquot
 annos reimpressum.*

Præterire etiam nequimus, ut
 summè necessariam lectionem Sacra
 Scripturæ, nec non selectiorum

asceticorum librorum, Concilii Tridentini, ac Constitutionum Provincialium & Synodaliū, aliorumquē ad rectē obeunda statūs sui munia, ac ad ampliorem adhuc doctrinam assequendam; præcipuē ex iis, quos in Nostra Epistola Pastoralī præscripsimus, & iudicavimus; quotidie, quantum ratio temporis permiserit, non intermittant; memores illius Osæ moniti: *Quia tu scientiam repulisti, & ego repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

Insistendo Constitutionibus Diæcesanis, quæ Clerum cum diverso sexu cuiuscunque Statūs sub eodem tecto habitare vetant, insinuamus. Ut Rectores Ecclesiarum, & reliqui Nobis subiecti Ecclesiastici, separatam domum, à sua mansione remotam, pro Familia domestica construant, nec ad sua servitia in residentia sua sēminas admittant, sed

(a) Tom. I. Supra Nro XXII.

puerum ad obsequia conservent, ut sic à Familia domestica in suis occupationibus non perturbentur, nequē temeræ suspitionis, quam probatissimi etiam Ecclesiastici à multorum effrænata conviciandi licentia vix effugiunt, vel minimam præbeant occasionem. Modestia Ecclesiasticorum in omnibus elucere debet: In compositione corporis, in sermone, vestitu, incessu, atquē cæteris aliis. Eam proinde summē commendamus; hæc enim exteriora, internum animi statum ostendunt, atquē demonstrant. Vestes nequē sint nimis exquisitæ, nequē etiam sordidæ; incedantquē semper convenienter tonsurati. Dedecet etiam) quod tamen fieri aliquando à nonnullis audimus) ut à Sæcularibus ad convivia invitati, choræas ducant, quod non levem contemptus ipsorum causam præbet; aut quod peius est, dum forum & nundinas ex vera ne-

cessitate accedunt, caveant ab omnibus, quæ vile pendii occasionem erga Ecclesiasticorum statum tribuere possent. Plurimæ ad nos hac in parte delatæ sunt quærelæ, desideratumquæ; ut iis quoquæ scandalis & abusibus obicem efficacem ponamus. Quid enim ex hujusmodi promiscua ubiquæ Sacerdotum frequentia oritur, nisi quod in ipsis (ut ait Petrus Damianus) „mens „extrâ se sparsa confunditur, acies cordis obtunditur, lux Divini „amoris extingvitur, terror in alios & reverentia Sacerdotalis amittitur, & quod periculosius est, „rectè vivendi linea, quæ aliis ad „exemplum proponenda fuerat, „non tenetur. „Cum principalis Officii Nostri sollicitudo à nobis exposcat, ut Sacræ Religionis incrementum per diligentes, dignos, & probos animarum Pastores promoveatur; perspicuum est, circa ea,

quæ ad hunc finem conducant, vigilantiam Nostram quàm maximè requiri; nec tolerari posse, ut desidiam Sacerdotum rudes negligantur.

Pro instituendo itaquæ Populo Doctrinâ Christianâ, tanquam initio & fundamentô humanæ salutis, ac justificationis, statuimus:

imo. Singulis Ecclesiis Parochialibus & Filialibus, Dominicâ, quâ fieri poterit, proximâ à præsentatis hisce literis, & deinceps omni annò *Dominica IV.* Quadragesimæ instituatur sermo de utilitate & necessitate doctrinæ Christianæ, monebunturquæ in eâ Parentes, Patrini, Tutores, Patres-Familias, cæteri quæ ad quos regimen aliorum pertinet, eos necessariâ conditione esse obstrictos, ut Dominicis diebûs, illos, qui sub eorum potestate constituuntur, ad Parochiam adducant, ubi Christianam fidem & legem adiscant.

Et quia compertum est, non solum adolescentulos in divinarum rerum ignorantia versari, sed etiam viros; ipsosque senes, salutaris doctrinae saepe esse omnino expertes, vel quia nunquam illam percepserunt, vel quia jam diu perceptam, paulatim delevit oblivio. Et hi quocumque hortandi sunt, ut pro doctrina Christiana audienda compareant.

Quoniam verò de hac re exequanda certiores reddi volumus: propterea RR. Decanis injungimus: ut sedulo in Visitationibus suis inquirant, an & quâ dominica, memorata Concio habita fuerit, diemque, quâ est habita, connotabunt, negligentes fideliter denuntiabunt, ut promerita pœnâ afficiantur.

2do. Omnî Dominicâ, exceptò Paschate, Pentecostes, & Nativitate Domini, si in Dominicas incidit, nec non aliis, quibus in Ecclesiam propter indulgentias, aut sole-

mniolem devotionem multitudo Fidelium confluit, per annum integrum, præcipue tamen (& id sine ulla excusatione) vernò & æstivò tempore, manè, aut horis pomeridianis, si matutinis id forsân, pluribus in locis, difficilè præstari posset, habendus est omnino præter Concionem, aut doctrinam (ut vocant) majorem Christianam, Catechismus minor; Vere & æstate quidem fiat in Ecclesia; temporibus autem rigidioris auræ, pro majori commoditate & ob evitandas, maxime pro pueris frigoris molestias, in Schola, vel in Parochi, aut alia magis convenienti peragatur domo.

Porro explicandæ materiæ juxta ordinem à nobis hic præscriptum erunt; Antequam prodeat in publicum Liber, quem pro tota Diœcesi ad hunc effectum conscribi, jam curamus; aut ex Catechismo Romano jussu Concilii Tridentini edi-

to, aut ex vulgato claræ memoriæ Woykowski Canonico Pultovienſi, omiſſis iis hitorioſis, quæ minus ad rem faciunt; Methodo infraſcriptâ materias per totum Annum diſiſas tractando, partim in minori, partim in majori (ut ajunt) Catechiſmo; ex quibus ante ſingulos præmittenda ſemper ſunt: Oratio Dominica, ſalutatio Angelica, decem Dei & quinque Eccleſiæ Præcepta, atque ſeptem Sacramenta, ut populus per hunc continuum uſum, ea omnino & ſacillimè addiſcere poſſit.

Cała treść Nauki Chreſcijańskiej do trzech pytań i punktów niemal ſię ſciąga *Nayprzód*: co Chreſcijanin wierzyć. *Powtore*: co umieć. *Potrzenie*: co czynić powinien?

Materia pro Doctrina Chriſtiana ſeu Catechiſmo.

W pierwszym zapytaniu: ſtawia nietylko Neceſſaria neceſſitate me-

di, to ieſt, rzeczy do wiary potrzebne pod utratą zbawienia, ale też neceſſaria neceſſitate Præcepti, to ieſt, rzeczy do wiary należące pod obowiązkiem przykazania.

W drugim, zawiera ſię Nauka wyznania Wiary, modlitwy, i rzeczy potrzebnych do używania Sakramentów.

W trzecim, zamyka ſię cała Zakonność miarkująca życie Chreſcijańskie.

W pierwszym Podziale. Powinien wiedzieć Chreſcijanin pod utratą zbawienia, że ieſt BOG, że ieſt Bóg jeden Tworcą i Rządzcą ſwiata, że ieſt Święta Trojca, że Syn Boſki ſtał ſię dla okupu rodzaju ludzkiego człowiekiem, cierpiał za nas, umarł, i zmarłych wſtał, że BOG ieſt ſprawiedliwy, dobrym Niebo dający, grzeſznych na karę wieczną ſkazyjący, i co za tym idzie, iż duſza lu-

dzka jest nieśmiertelna, że człowiek stworzony jest na to, aby Boga tu czcił, chwalił, i jemu służył, a potem z nim w Niebie na wieki cieszył się, że do tego potrzebna jest łaska, albo pomoc Boska. Patrz o tym wielkiej wagi godne zdania i przesłogi w ostatnim Synodzie Płockim w Rozdziale VIII. i IX. Krom tego każdy pod grzechem śmiertelnym (cieśliby to zaniedbywał) obligowany jest umieć i wierzyć wszystkie inne Artykuły Wiary, oprócz już dopiero wyrażonych, zawarte w Składzie Apostolskim, także o siedmiu Sakramentach &c: według prawideł iak wszyscy nauczają Teologowie, a między temi, wszystkim prawie znanymi *Antoine, i Collet.*

W drugim Podziale. Powinien zachować Przykazania Boskie i Kościelne. A iako podług tey ofnowy Nauki Chrześcijańskiej czło-

wiek zupełną Bogu z siebie czyni ofiarę. *Z rozumu*, przez wiadomość Boga, *z pamięci*, przez umiejętność tajemnic Wiary, i Nauk Chrześcijańskich. *Z woli*, przez pełnienie Zakomosci: tak naszych Kaznodzieiow iedynym celem opowiadania być powinno ztąd wypadające materye, które podług przytoczonych podziałow, tak się rozporządzaia.

O Jesteństwie Boga, o pamięci na przytomność Boską, o miłości Pana Boga, o gorącej służbie Panu Bogu, o Tajemnicy Trojcy Świętey, o Wcieleniu Syna Bożego, o chwale Niebieskiej, o sprawiedliwości Pana Boga, o chwale Świętych, o wieczney karze grzesznych, o Czystcu, o duszy ludzkiej nieśmiertelności &c.

W drugim Podziale. Następujące wypadają Kazań materye: o znaku Krzyża Świętego, o Modli-

twie Pańskiej, albo o Pacierzu w powszechności, o każdej w tym Pacierzu w szczególności proźbie, iako to: o gorliwości w pomnażaniu chwały Pana Boga, o pilnym sprawowaniu swego zbawienia, o stosowaniu się do woli Pana Boga, o ufności w Opatrzności Boskiej, względem potrzeb życia doczesnego o darowaniu krzywd, czyli o miłości swych nieprzyjaciół, o strzeżeniu się okazyi grzechu, o cierpliwości w znośzeniu utrapienia, o Pozdrowieniu Anielskim według troiakiey onego części: z słow *Archaniejskich*, o godności Panny Maryi, z słow *Elzbiety*, o czci Panny Maryi, z słow *Kościola Świętego*, o wzywaniu Opieki Panny Maryi. O Składzie Apostolskim w powszechności. O dobrodziejstwie stworzenia człowieka, o dobrodziejstwie odkupienia, o dobrodziejstwie do Wiary

do Wiary S. powołania, o Darach Ducha Świętego, o powolności łasce i natchnieniom Boskim, o Kościele Świętym, o Sądzie szczególnym każdego, i powszechnym wszystkich: o zmartwychwstaniu ciał, o miłosierdziu Boskim w odpuszczeniu grzechów: o trojakim gatunku onychże, to jest pierwotnym, śmiertelnym, i powszednim; o każdego śmiertelnego grzechu własnościach, i skutkach. O Świętych Sakramentach, o ich skutkach, o dyspozycyach do ich przyięcia, o rzeczach potrzebnych do ważności Chrztu. O Bierzmowaniu, o nieodkładaniu pokuty, o rachunku sumnienia, o Spowiedzi, o przeskodach do Spowiedzi, to jest: o płonnym wstydzie i boiaźni, o żalu, o mocnym przedsięwzięciu, o dosyć uczynieniu, albo *de satisfactione peccati*, to jest: o odprawieniu poku-
Tomik III. B

ty naznaczoney, o wyplacaniu się przez uczynki miłosierne. O odpustach, o Jubileuszu, o przygotowaniu się do Komunii Świętej, o innych do tego ściągających się okolicznościach, i naukach. O Świętokradzkim przyimowaniu Ciała Pańskiego, o roztropnym obraniu przyjaciela dożywotniego, o przefikodach Małżeństwo nieważne, lub nieprzyzwoicie zawarte czyniących, albo iak mówią w Prawie Duchownym. *De impedimentis matrimonii dirimentibus & impedi-*
entibus. O wzajemney miłości, i wierności Małżeńskiej. O weześnym przyimowaniu ostatniego Oleiem Świętym namaszczenia. O pamięci na śmierć, o przygotowaniu się do śmierci, o cierpliwości w chorobie &c: Kościelnych też obzadkow zażywanych przy Mszy Świętej, i przy drugich SS. Sakramentach, oraz i przy innych zna-

czniejszych podobnych sprawach, i częstych wykłady czynić, jest rzecz wielce potrzebna, aby lud patrzący nanie, nie wystawowałich sobie, iakoby z lekkomyślnych iakich pojedynkowych domysłów wykonywane były, ale żeby znał, iż w tym nawet same pobożne uwagi i powody, powagą wyższej Zwierchności Duchowney stwierdzone, mieysce szczegulne mają. Byle się z strony tego Kapłani roztrośnie i gruntośnie napisanych Książ radzili, i trzymali, iako to Kardynała Bony *de Rebus Liturgicis* Benedykta XIV. w Traktacie osobnym *de Sacrificio Missae.*

Do trzeciego zaś Podziału. Należące materye niżej się kładą, gdzie się także o przymiotach Kaznodzieiów mowi, i przestroga dla nich wyraża.

5tio. Reverendi Curati, aut eorundem adjutores, in seorsivo ad hoc comparato libro, sub specificatione singularum Villarum, & oppidorum, omnium personarum nomina, quæ jam doctrinæ Christianæ capaces esse possint, conscribent, & examinatis iis; *de notitia cujuslibet aut ignorantia* judicium suum connotabunt, eum in finem, ut sub tempore Visitationis, Reverendi Decani prudenter, leniter, & circumspectè investigent, vel ex ipsis præsentibus eidem Visitationi, inquirendo, quid de eo censeant, & num illud fama ferat; & an res cum veritate concordat, quæ de annotatis circa hoc punctum pro Testimonio allata sunt. Non solum verò tempore, quò Rectores Parochiarum, omnes pertinentes ad easdem Villas & loca, titulò strenæ adire solent, verùm etiam aliis nonnullis, prout necessitas exigerit. ad illas pro erudiendis in

doctrina Christiana Pueris, & adultis descendant. Poterunt etiam dicti Rectores hæc uti occasione, ut cum ad Infirmos in Pagis vocati fuerint, Pueros ad aliquam Domum convocent, & ab iis de doctrina Christiana inquirant, ac instruant. Id tamen, quod maximè utile fuisset, & Nos summè insinuamus, & desideramus, ut præfati Curati personas ex utroquè sexu magis capaces in pagis seligant, & in doctrina Christiana erudiant, ut postquam benè instructi fuerint, omnes deniquè alios in pago, qui Ecclesiam Parochialem tam assiduè adire non poterunt, incolas, & maximè pueros diebùs, Festis doceant, in separatis pro utroquè sexu domibus, super quo tamen Parochi vigilantibùs oculis attendere debent, ut id rectè & cum sana ac debita instructione fiat, & ne alii magis rudes motivò alicujus pudoris, in iis addiscendis animos

despondeant, & deterreantur. Ut
verò Personæ, ad alios in doctrina
Christiana erudiendos, methodo,
quæ supra adhibita, ad id magis, &
alacrius præstandum incitentur,
congruum omnino videtur, ut Re-
verendi Curati aliquibus præmiis
eisdem allicere studeant, videlicet;
ut si quæ hoc suum munus per ali-
quod notabile tempus optimè &
cum zelo gesserit, in Ecclesiis suis
inter æquales conditionis ipsorum,
honorificentiorum quendam locum
assignent, vel aliis his similibus mo-
dis eos incitent, aut pro ratione
locorum & circumstantiarum rei,
aliter compensent. Maximè autem
præ oculis ponant plenam merito-
rum apud Deum & summè laudabi-
lem apud homines functionem eaf-
dem per hoc acturas.

4to. Ut verò non solum Pueri,
tànquàm infantes lacte Doctrinæ
Christianæ nutrantur, verùm etiam

ejus participes fiant adulti; svade-
mus, ut animarum Curatores intel-
ligibili voce minores interrogent, &
si missitantes responderint, eos ad
claram & ab omnibus perceptibilem
responsionem incitent. Quod si ob
modicas vires respondentium id fieri
non liceret, ipsemet Cathechista re-
sponsum altà voce repetat, ut o-
mnes, quotquot adsunt, fructum o-
ptatum exinde hauriant. Concio-
nes quod attinet, velint Ecclesiasti-
ci animarum Instructores in memo-
riam adducere admonitionem ad eos
factam Innocentii X. Romæ die 6.
Julii 1680. editam tenoris sequen-
tis: =

„ A pluribus Christiani Orbis
„ Provinciis graves, frequentesquæ
„ Romam, atquæ ad ipsam San-
„ ctam Sedem adventant seu dela-
„ tiones, seu querelæ adversus præ-
„ sentem prædicationis usum, tan-
„ quam à primævo Apostolorum

„ Instituto prorsus aberrantem :
 „ ac quidem cū verbum Dei,
 „ quod Apostolō teste, omninō esse
 „ debet sanum, ac salutare, multi-
 „ plicī lue per plures ex ipsis E-
 „ vangeliī Præconibus reddatur
 „ infectum, meritō Sanctissimus
 „ Dominus Noster decrevit, con-
 „ tagionem universo Gregi tam
 „ exitiosam, longēquē patentem, o-
 „ mnī Apostolicæ anthoritatis cona-
 „ tū prorsus extingvere: Nam quæ
 „ pestis esse, aut excogitari eā po-
 „ test violentior, quæ cibos ipsos
 „ ad vitæ præsidium institutos, in
 „ mortis instrumenta & præsentis-
 „ sima venena convertit ?
 „ Verbum profecto Dei Panis est
 „ ille vitæ & intellectus, quō cibari,
 „ & aqua simul salutaris, quā pota-
 „ ri Fidelium animas ab ipsis Reli-
 „ gionis Christianæ incunabulis
 „ Redemptor Noster edocuit. At
 „ verō si sal, quod pro Dei verbo à

„ Sanctis accipitur, per futes
 „ Conciones, & Doctrinas evanue-
 „ rit, in quo putrescentia mortali-
 „ um vitia condientur ? Quinimo si
 „ sal ipse idemquē prædicato-
 „ res apertē significat, per eloquen-
 „ tiam planē stolidam infatuatum
 „ fuerit, re verā non ultra valebit,
 „ nisi ut conculcetur! *Sed utinam*
 „ *jam non conculcetur ab homi-*
 „ *nibus !*

„ Quæ enim ministerio tam sacro
 „ majestas, quis decor, quæ sanctitas
 „ quæ utilitas inest ? Quando plurimi,
 „ ut Paulus clamat, verbum Dei
 „ adulterantes, aut jocis tan-
 „ quàm histriones, aut conversi ad
 „ fabulas ut Pœtæ, auditores sibi
 „ prurientes auribus conciliant, aut
 „ inanī facundiæ lenociniō, & cala-
 „ misratō ac meretriciō planē sty-
 „ lo prædicationem sædē corrup-
 „ punt. Mandat ergo Sanctitas
 „ sua zelō verō Apostolico accen-

„ fa, ut omnes Primates, Archi-E-
 „ piscopi, Episcopi, cæterarum-
 „ què Ecclesiarum Præsides, quo-
 „ rum præcipuum munus est ver-
 „ bum Dei administrare, gregem
 „ què pascere, tantis corruptelis
 „ occurrant, easquè Concionatori-
 „ bus opportunè ob oculos ponant.
 „ Et præsertim universi intelligant,
 „ quod per Jeremiam Deus illis
 „ dixit: *Propheta, qui habet fer-*
 „ *monem meum, loquatur sermo-*
 „ *nem meum verè.*

„ Quid palea ad Triticum? Num-
 „ quid verba mea non sunt ignis?
 „ (dicit Dominus) et quasi mal-
 „ leus contereas petras? Videlicet
 „ oportere Concionatorem non pa-
 „ leis refertum esse ad vanitatem,
 „ sed igne veritatis succensum.

„ Porro sciant non lævem esse
 „ culpam, sed grave piaculum, gra-
 „ vissimâquè pænâ mulctandum, qui
 „ per scurrilitatem verbum Dei

„ velut in Scenam adduxerit, at-
 „ què auditoribus traduxerit deri-
 „ dendum. Præterea nequè per
 „ quæstiones curiosas ac parado-
 „ xa vana, ita supra captum po-
 „ pulorum assurgant, ut verè quæ-
 „ ranrur: *Parvuli petierunt pa-*
 „ *nem, & non erat, qui frangeret*
 „ *eis.*

„ Simiter nequè per illecebras
 „ inanium verborum, res non mi-
 „ nus sanas obtrudant, & per o-
 „ stentationem memoriæ, atquè
 „ pronuntiationis præcipitantiam,
 „ quasi præstigiis, auditorum ani-
 „ mos auresquè ludificent. Quam
 „ ob rem Antistites tum in Ca-
 „ thedralibus, tum in aliis Ecclesi-
 „ is seriò animadvertant, & in Dia-
 „ cesi Vicariis Foraneis, aliisque
 „ ministris, probisque Viris, à
 „ quibus eâ super re relationem
 „ exigant, vigilantiam deman-
 „ dent.

„ Et si Concionatores normam
 „ hujusmodi transgressos reperere
 „ rint, eos à prædicationis munere
 „ ad tempus benè visum suspen-
 „ dant, aliâve ratione pro modo
 „ culpæ plectere curent, subrogan-
 „ do interim alios, qui salutarî mo-
 „ do Populo ostendant vitia, quæ
 „ eos declinare, & virtutes, quas
 „ sectari oporteat. Utquæ pæ-
 „ nam æternam evitare, & cælestem
 „ Gloriam consequi valeant. „

*Præmonemus igitur Conciona-
 tores ex citatis Literis Innocentii
 Papæ.*

1mo. Ut in adductione textu-
 um Sacræ Scripturæ sint exacti,
 ne videantur adulterare verbum
 Dei.

2do. Ut in explicatione Sacræ
 Scripturæ sequantur omninò sen-
 sum communem SS. Patrum, & a-
 liorum Doctorum, nec aliâ, quam
 editione vulgata utantur.

3tio. Narrationes historicas,
 facta, seu dicta, quæ pro certis ab
 authoribus classicis & probatis non
 sunt habita, haud tractent.

4to. Caveant etiam, ne priva-
 tas sententias pro Articulis Fidei
 vendicent, ac veluti res infallibiles
 sustineant, quæ nullò modo ab Ec-
 clesia pro talibus sunt definita.

5to. Circa Laudes Sanctorum,
 ne eas adeo extendant, ut temerè
 unum Sanctum supra alium virtute,
 aut gloriâ extollant. De quo le-
 gant epistolâ Sancti Hieronymi ad
 Princ: Virg: Marcellam Viduam, ac
 Cap: 25. Libri III. authoris de *Imi-
 tatione Christi*, ubi clarè & diffusè
 opportunam hac in parte reperient
 Doctrinam.

6to. In corripiendo mores &
 defectus, abstineant ab illo scandalo-
 so indicandi more per figuras, per-
 sonas certas, quas corripere vo-

lunt, seu potius traducere, quàmvis non fuerint publicè notatæ.

7mo, Materias etiam Theologicas controversas in Scholis, sive etiam non controversas, verùm difficiles communi captui, nullò modo tradant, nequè quædam privilegia Communitatum, aut Indulgentias Confraternitatum dubias, & potius ad inducendum in errorem homines aptas, in medium proferant, sed totam Sacræ eloquentiæ vim ponant in ipsa pura & Sancta Christi Doctrina explicanda.

8vo. Materias, quas circumspicè tractari convenit, exempli gratiâ de luxuria, vel de superstitionibus, aut his similibus, ita cautè & prudenter explicent, ne audientium aures offendant, aut quod pejus foret, scandali anîam præbeant. Ubi de rebus agent, quæ à Personis secularibus debentur Ecclesiasticis, videlicet de decimis, Censibus, Te-

stamentis, & Legatis, ita moderatè & leniter, id præsent, ne vel minimam avaritiæ, aut nimii erga temporalia lucra amoris, speciem exhibere videantur.

Legant id circo sæpe monita, & præscripta à Sancto Carolo Borromeo, regulas de prædicatione verbi Dei, nec non epistolam S. Francisci Salesii ad quendam Præsulem scriptam, & pro commodo Prædicatorum non pridem Culmæ Typo editam.

Pro ratione etiam corrigendorum abusuum, si qui irrepsierint, eum modum prædicationis doctrinæ Christianæ præscribimus; ut pars doctrinæ Christianæ Sacræ exdividatur in Dominicarum dierum, & Festorum celebrium Conciones, per materias distinctas, tractanda; ac tota perficiatur in circulo cujuslibet anni. Quem in suum apponimus hic seriem materiarum ejusdem,

quas Concionatores per decursum anni pro suis Concionibus feligent; & in illis Populum per ordinem erudient. Quævè eò modo conscriptæ idiomate nativò hæc ponuntur.

Z Trzeciego. Jak inż wyżey namieniliśmy, z uczynionego Nauk Duchownych rozdziału, wypływaia następuiaçe. Kazań materye. O obowiązku Przykazań Boskich i Kościelnych, i o sposobach do ich wypełnienia.

Z pierwszego Przykazania Boskiego. O Wierze, o powatpiwaniu, o Artykulach Wiary, lub słabym onych wierzeniu, o poddaniu rozśladku pod posłuszeństwo wiary; o życiu według wiary, o wszystkich obowiązkach Chrześcian, a w szczególności tych, którzy w złaczeniu z Kościołem Katolickim Rzymskim zostaią. O sposobie i częstym czynieniu

nieniu Aktow wiary; miłości, nadziei, o rozpacz, o zbytecznym ufaniu w miłosierdziu Boskim. O czci i wzywaniu Świętych, o uszanowaniu Relikwiów i Obrazow, o prawdziwych cudach, o bezprawia w tych materyach zachodzić zwykłych, iako i należytem nawiedzaniu mieysc Świętych. O Modlitwie w powszechności, o kondyciach dobrej modlitwy, o intencyi, o Nabożeństwie, o guślach, zabobnach, i leczeniu przez nie chorob, o złości, lub małym pospolicie rozwazie przyczyn przyrodzonych w czyniących się często u nas opętanemi, i o wynikających ztąd znacznych zbrodniach. O nieczytaniu Książek zakazanych.

Z drugiego Przykazania. O lekkomyślnym wspomnianiu Boga. O nakręcaniu Pisma Świętego ku żartom, o przysiędze, o kondycy-

C

ach godziwey przyięgi, o krzywo-
przyięstwie. O ślubach, i z iaką o-
strożnością mają być czynione, i iak
wykonane.

Z trzeciego Przykazania. O
obowiązku Niedziel i Świąt uroczy-
ście obchodzenia, o sposobie onych
święcenia, iak iest także niżej pod
materiami tyczącemi się *Przyka-
zań Kościelnych.*

Z czwartego. O dobrej eduka-
cyi, i dawaniu Rodziców dzieciom
dobrego przykładu. O nieprzy-
muszeniu dzieci do stanu żadnego.
O posłuszeństwie dzieci ku Rodzi-
com. O obowiązkach Panow ku
poddanym, Gospodarzow ku służą-
cym, o powinnościach poddanych
ku Panom, czeladzi ku Gospoda-
rzom: o obowiązkach każdego Oby-
watela względem swej Ojczyzny, i
naywyższej Panującej Władzy: o
obowiązkach wżelkich stanow
z przyrządzeniem ich do okoli-

ezności kondycyi i mieysc słucha-
jących.

Z Piątego. O miłości bliźnie-
go, o porządku w miłości bliźniego,
o środkach oney zachowania, o
przyzwoitey przyiaźni, o poprawie
bliźniego, o iakimżnie, o rostro-
pnym udzielaniu oneyże, przeno-
sząc wstydlivych nad ośmielonych
do żebraniny, pobożnych nad źle
zażywających teyże. O obowią-
zkach żyjących z niey: o niezgo-
dach, i nienawiści, o zemście, o za-
boystwie, o pojedynkach.

Z Szóstego. O strzeżeniu
się złego towarzystwa, o grzechu
przeciw czystości, o środkach
strzeżenia się tego grzechu, o nie-
ostrożnym przedstawianiu z płcią
inną, o bielsiadach, i próżnowaniu
o umartwieniu namiętności, o pil-
ney straży zmysłow.

Z Siódmego. O zatrzymaniu cudzey rzeczy, o uszkodzeniu znalezionych, o niedotrzymaniu Kontraktów, o obowiązku Restytucyi, o sposobach nadgrodzienia krzywdy.

Z ósmego i dziewiątego. O fałszywym świadectwie, o kłamstwie, o potwarzy, o obmowie, o wielorakim rodzaju obmowy, o nadgrodzieniu ulętej sławy. O posądzeniu i pochlebstwie, o szemraniu przeciw zwierzchności, o podszczywaniu, o sianiu plotek i baśni, o nieuczestnym postępowaniu z bliźnim. Materye ściągające się do *Przykazania* *dziesiątego* już są wyrażone pod Przykazaniem siódmym. O ciężkości grzechów, a w szczególności tych, których *głównemi* nazywamy. O pyśle, łakomstwie, obżarstwie, pijaństwie, gniewie, zazdrości i lenistwie w służbie Bożej.

Nota. Co o grzechach przeciw czystości, już jest materya pod szóstym Przykazaniem Boskim.

Z Przykazań Kościelnych. O strzeżeniu się w święto ręcznych robot, o nieprzyzwoitości targów, jarmarków, w Niedziele i Święta, o obowiązkach słuchania Mszy S. o sposobie słuchania Mszy Świętej. O powinności uęszczania na Kazania i Katechizmy. O obowiązkach postu, o sposobie pożytecznie onegoż odprawiania, o płonnych od niego wymowkach niektórych. O Przykazaniu Spowiedzi i o Komunii w czasie Wielkanocnym, o powinnościach Owieczek ku swym Pasterzom, o wszelkiej zwierzchności Duchowney, i o oddaniu należytości Kościołom, ich Rządcom i pracownikom. O przywiązaniu do Kościołów swych Parafialnych: a ztąd też przypominać będą między wielą innemi wielkimi powodami, i to, co Zbor Trydentycki nakazuje *Seff.* 24.

Cap. 4. de Reform. Iż Biskupi Lud swój pilnie mają przestrzegać, że każdy obowiązany jest według swej możności do Parafii własney przybywać na słuchanie słowa Bożego, co jednak z wszelką roztropnością i szczerze podług myśli Ducha i nauki tegoż rzeczonego Zboru przekładać się powinno. *N* nareście, o wytrwaniu w dobrym aż do końca. &c.

W tych zaś dniach, o których wyżej w tych naszych rozporządzeniach *Reformationis* jest wzmianka, aby przepisane tamże materje były traktowane; i tu jeszcze (aby się temu zadosyć stało) przypominamy, tudzież, aby z rozrządzenia ostatniego Synodu teyże Dyecezyi wypisane dla ludu w ustanowionych czasach przestrogi pod Paragrafem VII. opuszczone nie były. A iako też wiele Kościołowi S. i wiernym na dobrych zależy

Duchownych, tak też powinnością jest ich, prosić gorąco Pana Boga, aby nam iak nayzdatnieyszych dał Kapłanow, i Rządzcow dułż, który obowiązek chcąc udeterminować, mieć chcemy, żeby takowe modlitwy i obwieszczenie po wszystkich Kościołach Ludowi czynione było, przynajmniey przed czasami publicznego tych Osob Duchownych święcenia, iako to: w Niedzielę przed każdymi, tak nazwanymi, *Suchemi Dniami*, tydzień przed Niedzielą *Passionis*, i w samą *Kwiecnią*. Na co powinno być w Zakrytyi na tablicy wyrażenie krótkie tych dni, i przepisow dla łatwiejszey pamięci, i uniknienia w tym zaniedbania. Wszakże nawet Zbor Trydentyński, i zapowiedzi w tey mierze po swych Parafiach ~~zada~~ które, że dla odległości Seminarjow, i innych przeszkod po Dyecezyach obfzernych, iak należy,

wykonane bardzo trudno być mogą, innemi sposobami to się zastępować musi.

Ułożywszy więc takowym sposobem uformowane podziały zbioru Chrześcijańskiej Nauki, które od Kaznodzieiów w przeciągu roku, a naydaley dwóch lat traktowane być mają, i to podług chwalebnych Synodalnych innych ustaw. a mianowicie Dyecezyi Chełmskiej roku 1604. wydanych,

Ządamy nadto, ażeby Ewangelia, która przez Kaznodzieię Ludowi czytana bywa, większy na potym związek miała z samymże Kaznaniem, niżeli pospolicie uważamy. Przeto starać się mają Kaznodzieie *Thema* z Ewangelią biorący, ażeby nayprzód historycznie mówili nieco o samey rzeczy Ewangelii, którą czytali, a potym tłumaczyli Ludowi pobudki tak czynów, iako i nauk, które się w niej znajdują: i

to sposobem Homilii przez Oyców SS. używanych. A ieśliby ta część Ewangelii, która na ów dzień przypada, nie była dostateczna do czynienia podobnych explikacyi, Kaznodzieia może ją zacząć od rozdziału w którym się ona znajduje, lub i z poprzedzającego, ale związek z tym, co się dopiero czytało, mającego. Tym sposobem tłumacząc Ewangelią przeczytaną, za czasem Lud nauczy się historyi życia, cudów, i nauki Zbawiciela Naszego. Jeźeliby zaś porządkiem, iak są wyżej położone materye, nie mogły mieć miejsca dla trudności związku z ciągiem nauki, i rzeczy w przeczytanych Ewangeliach wyrażonych, wolno będzie wziąć z nich którą chcąc, i która bardziej do materyi i do dnia stosowana być może. Bo nie nie szkodzi odmiana tego rozporządzenia, byle tylko iak jest wyżej w całym roku,

a naydaley w dwóch latach, wszystkie te wypadaly, iednakże tegoż bez racyi przemieniać nie należy. To samo ma się rozumieć, gdyby także potrzeba było, i co się nie zabrania, traktować gdzie inne, iak tu są wypisane materye, lub tu podrobione onych części w iedno złączyć. Ponieważ to rozłożenie jest tylko ku więkšej dla Chrześciańskiej Nauki Mistrzow zrobione łatwości i wygody, nie zaś, żeby ograniczać ich w tey mierze wolność, która się i do tego ściagać ma, aby to, co przepisano jest do traktowania na nauce, mogło być wywiedzione, i na Kazaniu i znowu przeciwnie, co wyznaczono na Kazanie, mogło być traktowane i na Nauce. Co, aby wszędzie, i od WW. nawet Zakonnikow w ich Kościołach było zachowane, a więc, aby o tym od Konfystorzow Naszych i od Dziekanow mieysco-

wych onymże oznaymiono było, postanawiamy, oraz tak ich, iako i innych Rządzcow niższych, iak są Parafialne Kościoły naydokładniey przestrzegamy w tym, co Benedykt XIV. i różne Synody Kraio- we przepisuia, aby przez swe Nabo- żeństwa nayzbawiennieyszą w Ko- ściele Parafialnym, sprawę nauki Chrześciańskiej nie rozrywali, w czym wszystkim z nich choć *exempti*, ieżeli by napomnieni nie poprawili się, po doniesieniu ich do swego Biskupa, należycie ma być zganięno, i dla tego powinni się o czasie do tego przyzwocie uczynienia z rzeczonymi wyższych Ko- ściółow Rządzcami znosić. Nigdy zaś bez pilnego przygotowania się, i nawet napisania sobie, osobliwie Kazań: odważać się na opowiadanie słowa Bożego nie będą. Zraptowego bowiem takowego nauk do lu- du prawienia, zbyt rozmaite zdro-

żności wypływają: którzyby zaś tak byli mniej szczęśliwemi, żeby się na pamięć nauczać nie mogli, niech dobrze przysposobieni, przynajmniej co napisali, użytecznie czytają, albowdyby dla różnych nagłych i wszystkich oczywistych przyczyn nagotować się nie mogli, niech lepiej już z obranego sobie jakiego Autora, co do dnia, i rzeczy pobożnie przypadać może, ludowi czytają.

Z Autorow zaś, którzy tak do nauk, iakoi do Kazań służyć będą, tych samych teraz znowu zalecamy, których w rozporządzeniu materji dla *Missy na Wielki blisko przeszły Jubileusz, oraz i w Liście Naszym Pasterfkim* już wymieniliśmy, z kąd też co do Kazań i rozłożenia, tamże już prawie na wszystkie z wyrażonych materji zrobione brać mają.

Stosować się też będą ciż Nauczyciele do kondycji i pojęcia Ofob słuchających, aby, gdy mówić choćby dla uczeńszych będą, i prości zrozumieli. Przytym też mają mieć oko, gdzie iakie więcej panują występki, bo o tych częściej traktować powinni, choćby tylko przez zręczne przyłączanie przestrog do innej materji, którą będą wykladać, aby tym sposobem ludziom one koniecznie obrzydili, a wszystko to w najmocniejszej czynić będą miłości i łagodności ducha, nawet gdy o błędach i sektarzach przeciwnych Wierze Naszej mówić im przydzie. Gdyż nierównie obfitszy i trwalszy pożytek z słodkiego z ludźmi postępowania i tłumaczenia się, niż z wielkiej ostrości łaiania, a czasem i z źle użytych przekleństw, lub krzyków niepomiarkowanych wynika.

Chwalebny także po nieiakich

miejscach, i od niektórych Kapłanów wprowadzony zwyczaj, bardzo zalecamy, aby lud względem Modlitwy wewnętrzney, czyli, iako mówią Medytacyi, starali się iak naydokładniey nauczać, i do niey nietylko onże pobudzać; ale też w przyzwoitych czasach, i kiedy do tego jest sposobność, z nim ierażem odprawować; na ten koniec, Medytacye naprzykład X. *Nepuen* po Polsku przetłomaczone wybor- nie posłużą, do czego Stolica Apostolska nietylko dawniey, ale też przed kilkodziesiąt lat za Benedykta XIV. naymocniejsze wypisła pobudki, i oraz odpusty dla więk- szey pobożnych w tey mierze za- sługi i nadgrody naznaczyła(b).

Constitutio 23. Bull: tom: 2. Benedicti XIV. ad omnes Catholici Orbis Archiepiscopos & Episcopos edita.

(b) Quemadmodum nihil est hominibus
à fa.

5to. Pro maiori Fidei, Spei, Charitatis augmento, quod Ecclesia

à familiari Dei consortio & consuetudine avulsis & eiectionis ad divinos hauriendos fulgores, ad aeternam salutem procurandam, & ad Deum quasi manu facta coeundum, magis opportunum, salutare, ac necessarium Oratione, quæ est veluti ascensio animæ de terrestribus ad Cælestia, inquisitio supernorum, invisibilium desiderium, conjunctio Spiritui Sancto, & ad Deum locutio, ita ne desolatione desoletur universa terra, ex eo, quod nullus recogitet corde; omnes & singuli ubique & semper salutaribus præceptis monendi sunt, quod oporteat semper orare & nunquam deficere, ut in omni Oratione & Obsecratione, cum gratiarum actione petitionibus nostris immotescantibus apud Deum, ipse, qui Dives est in omnes eum invocantes, nec nostras abs se deprecationes, nec suas à nobis amovet miserationes. Ea propter Prædecessores Nostri, Romani Pontifices Divinâ Institutione formati, ut Christi fideles ad Orationis sive vocalis, sive mentalis, ut dicitur, illa sit, studium cum alacritate ineundum & sine intermissione frequentandum incitarent, eisdem tum
Co.

ab omnipotente Deo per Ministros
suos, ad Aras Dominica XIII. post
Pente-

cohortationibus inflammare, tum celesti-
um etiam munerum thesauris, quorum di-
spensationem ipsis crediderat Altissimus,
allicere studuerant. Indulgentias enim,
peccatorum remissiones, & de injunctis eis
quomodolibet debitis Pœnitentiis relaxa-
tiones elargiti sunt iis, qui sive vocales
preces recitarent, sive per aliquod tempo-
ris spatium quotidie in Lege Domini medi-
tarentur. Nos autem laudatissimis eorun-
dem Prædecessorum Nostrorum exemplis
incensi, non solum omnes & singulas Indul-
gentias, peccatorum remissiones, & pœni-
tentiæ relaxationes, per eosdem Nostros
Prædecessores pro recitantibus quascunque
vocales preces, (dummodo nunquam
evocate fuerint,) aut quomodolibet oranti-
bus: quocunque modo sive ad tempus, sive
in perpetuum ad hanc usque diem concessas,
Apostolicâ Auctoritate tenore præsen-
tium, sub iisdem prorsus modo ac forma con-
firmamus, & quatenus opus sit, de novo
concedimus; verum etiam aliis, iis præser-
tim, qui mentalis Orationis, seu Meditatio-

nis

Pentecosten, exorat, præcipimus, ut
annis singulis in quavis Ecclesia
Tomik III. D

nis studio operam dederunt, ut infra imper-
timur. Primum itaque omnibus & singu-
lis, sive qui tam in Ecclesiis, quam alibi &
ubique locorum publicè & privatè quos-
cunque homines orandi seu meditandi ru-
des, quomodocunque orare, & meditari do-
cuerint, sive qui piè orandi, & meditandi in-
stitutioni hujusmodi, ut præmittitur, inter-
fuerint, dummodo verè pœnitentes, ac sacræ
communione refecti, quâ vice id egerint, se-
ptem annos, & totidem quadragenas de in-
junctis eis, seu aliis quomodolibet debitis
pœnitentiis in forma Ecclesiæ, consveta re-
laxamus: iis verò tam docentibus, quam addi-
scentibus, qui assidue præmissa peregerint,
ac similiter verè pœnitentes ac Sacræ Com-
munionis refecti, pro Christianorum Prin-
cipum concordia, Hæresum extirpatione ac
Sanctæ Matris exaltatione, pias ad Deum
preces effuderint, semel in Mense, pro uni-
us cujusque commodo & arbitrio plenariam
omnium peccatorum suorum indulgentiam
& remissionem, quam per modum suffragii
animabus Christi fidelium, quæ Deo in cha-
ritate

continuentur conciones de actibus,
necessitate & excellentia harum vir-

ritate conjunctæ ab hac luce migraverint,
applicare possint, misericorditer in Domino
concedimus. Insuper iis, qui per duos
quadrantes continuatos, vel saltem per qua-
drantem horæ, singulis diebus & per totum
mensem orationi mentali dabunt operam, &
verè penitentes, & confessi Sanctissimum
Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, ac
pro Christianorum Principum concordia,
Hæresum extirpatione & Sanctæ Matris
Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces
pariter effuderint, plenariam semel quolibet
mense omnium peccatorum suorum in-
dulgentiam & remissionem, quam itidem
per modum suffragii Animabus Christi fi-
delium, quæ Deo in charitate conjunctæ ab
hac luce migraverint, applicare possint, au-
thoritate & tenore similibus misericorditer
in Domino elargimur. Et si autem juxta
divinum Domini Nostri Jesu Christi præcep-
tum oporteat, ut quisquis oraturus, ne ad
instar Hypocritarum videatur ab homini-
bus, intret cubiculum suum & clauso ostio
oret Cælestem Patrem in abscondito: tamen
cum ipse Dominus dixerit, quod ubi sunt
duo,

tutum, de quibus similiter, ac super
facta concione de Doctrina Chri-
D j

duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi
sum in medio eorum, & Sanctus Joannes
Chrysostomus prædicet: esse in oratione
eum fratribus plus aliquid, videlicet con-
cordiam, conspirationem, amoris conjuncti-
onem, & charitatis elanorem felici societa-
te, ex qua orationes infirmiores, se simul
complexas, validiores in Cælum evehi, o-
ptimum esset, ubi commodè fieri posset, ut
quemadmodum in nonnullis institutum esse
accepimus, ita in omnibus & singulis Dize-
cesibus in more poneretur, nimirum, ut sin-
gulis diebus, datò certo companarum signo,
sive in Ecclesiis, dummodò totius populi
multitudo unum in locum ubi oret, mascu-
lis à fœminis seorsum collocatis, convenire
facile possit, & nulla suboriatur confusio &
inordinatio, sive in propria domo patres fa-
milias eò & aliò oportuniori tempore ante
Imaginem Sacram cum tota familia conve-
nientes orent. Ea propter vos Venerabiles
Fratres rogamus & in Domino hortamur, ut
omnibus & singulis Ecclesiarum, piorum-
quæ locorum in civitatibus quidem Cather-
dralis,

fiana, in annua Visitatione, à Reverendis Dominis Decanis, ratio dabitur. Juvabit hic ostendere quanti fecerint frequens harum vir-

dralis, aliarumque præcipuarum Ecclesiarum, in oppidis verò parochialium Ecclesiarum Superioribus ac Rectoribus injungatis, ut præmissò campanæ sonitu sis diebus suisque horis quibus vobis oportunius in Domino visum fuerit, dando, decernendoque omnes Christi fideles uniuscuiusque curæ commissos, quos in unum convenire contigerit, in mentalis orationis studio erudire, five per alios peritos erudire faciant, atque ad illam frequentandam accendere, necessitatem, utilitatemque proponere, indulgentiarum thesauros, quos de benignitate Apostolica elargimur, explicare, & ad ipsos eam, quæ decet pietate, reverentia lucrandos inflammare studeant & enitentur, atque etiam si commodè, ut præmittitur, fieri poterit, orationi mentali in communi practica, ut dicitur, vacare, in eaque exerceri faciant & curent. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Datum Romæ die 14. Decembris, Anno 1746. Pontificatus Nostri Anno sexto.

Cajetanus Amatus.

tutum exercitium Summi Pontifices, qui ad alliciendos fideles, tot tantisque indulgentias concesserunt iis, qui Actum Fidei, Spei, & Charitatis eliciunt.

Ne verò horum actuum exercitationis angustis circumscribatur finibus, conformiter ad constitutionem Benedicti XIV. quæ incipit. *Et si minimè;* præcipimus, ut in parochiis tum urbis, tum diæcesis Rectores animarum singulis diebus Dominicis, & Festivis post concionem clarâ & intelligibili voce dictos virtutum actus eliciant, & populo præire satagant, verba ab ipsis prolata devotè redditura. Hòc enim pacto fideles sensim illos memoriæ mandabunt, & asvescent nedum Festis, aliis etiam diebus illos devotè repetere. Attendendum quoque est, ut in horum actuum exercitio, omnia, quæ ad eorum pertinent naturam debitè exprimantur. In exe-

cutionem hujus Nostri Mandati inquirent Reverendi Decani, & prout deprehenderint, Nos certiores facient.

6to. Et siquidem ex communi Theologorum sensu, Sacramenta sine prævio actuum theologicorum exercitio, *vix dignè suscipiantur*, hortamur omnes cujuscunque statûs Confessarios sive Sæculares, sive Regulares, quos in partem Ministerii Nostri adscivimus, ut pueros & juvenes, uti etiam rusticos, rudeliquè adultos, ad tribunal pænitentiae accedentes, de præcipuis fidei Mysteriis, Sacramentorum natura, & virtute interrogent, de exercitio virtutum Theologicarum inquirant, & prout eos magis minusvè ignorantes deprehenderint, aut absolutionem differant, aut præmissâ harum virtutum exercitatione absolvant. Sacerdos enim excipiens confessiones, fixum illud animo im-

mutatumquè semper habeat, invalidam esse absolutionem Sacramentalem, quam quis ignoranti res necessarias *Necessitate Medii*, impertitur; nec posse homines Deo per hujusmodi Sacramentum reconciliari, nisi prius excussâ hujus ignorantiae caligine, ad agnitionem Fidei deducantur. Sedulo etiam observabunt confessarii in aliud tempus rejciendam esse absolutionem illius, qui necessaria *necessitate præcepti* vitiò suo nescit. Eò tamen quandoquè casu, pænitentem absolvi posse, quò se vincibilem hujus ignorantiae reum agnoscat, & acuset, ac intimè dolens, tum à Deo veniam præcetur, tum confessario seriò promittat operam se impensè datarum, quo Divinæ Gratiae præsidio discat etiam *necessaria necessitate Præcepti*.

Abusus & excessus in sua Parochia quilibet Rector, aut administra-

tor Ecclesiasticus tollat & compe-
 scat. Pœnas tamen corporales
 personis (quæ eisdem; quamvis tan-
 tum per modum correctionis, indi-
 gere viderentur) non infligant, nec
 faciant infligere, nisi factâ prius su-
 per re delicti, ac ratione puniendi,
 respectivis suis Officiis, relatione, &
 requisitô ab iisdem consilio. Me-
 minerint illud etiam Ecclesiastici
 Diœcesis Nostræ, ac præsertim ani-
 marum Rectores, quod Synodi ulti-
 mæ lege cautum est, ut ad lites pa-
 rochianis suis intentandas nullate-
 nus sint faciles, sed si quempiam sæ-
 cularium ad forum sæculare citan-
 dum putent, prius Nobis vel Officiis
 Nostris, causam litis excitandæ ex-
 poni faciant, ut adhibitis civiliori-
 bus prius & æconomicis, ut dicitur,
 remediis, si hæc non succederent, li-
 centiam jure agendi obtineant.
 Verùm cum ad Nostram notitiam
 pluries pervenerit, Ecclesiasticos

etiam in causis personalibus à lai-
 cis ad forum sæculare evocari, &
 hujusmodi forum acceptare, nec non
 judicata quævis pati non abnuere;
 ut ipsi etiam inter sæcularium Ju-
 dicia cursitare, non sine statûs Ec-
 clesiastici dedecore, contra expres-
 sa Sacrorum Canonum & Consti-
 tutionum Provinciarum decreta,
 ament; idcirco hujusmodi abusus
 tollere cupientes, non solum dum
 Ecclesiastici laicos in personalibus,
 vel suarum Ecclesiarum injuriis, ci-
 tare ad judicia sæcularia voluerint,
 licentiam, ut supra, à Nobis vel Of-
 ficio Nostro prius obtinendam decer-
 nimus, sed etiam quotiescunque
 ipsos Ecclesiasticos quacunque ra-
 tione (exceptis causis ex bonis
 propriis, hæreditariis, seu patrimon-
 ialibus) citari per quempiam
 laicum ad forum quodvis sæculare
 contigerit: statuimus ut illicô Of-
 ficia Nostra hac super re plenè in-

forment, citationisque copiam transmittant, eò fine, ut ibidem de qualitate causæ, cujusnam sit fori, decidatur; atque re cognita, & benè trutinata, super acceptando vel declinando foro, resolutio conveniens detur. Volumus præterea, ut in singulis Congregationibus Decanalibus, num alicui ex Decanalibus sint in lite cum sæcularibus, in qua causa, & in quo gradu, accurata, distincta, & specificata relatio fiat, & in actu Congregationis connotetur; aliàs quicumque Ecclesiasticus vel ipse cuiuspiam in foro sæculari non obtentâ ab Officio Nostro licentiâ, litem moverit, aut ipsemet citatus, Officio, ut supra, non notificaverit, ultra pœnas Canonicas, mulctâ centum marcarum ad pias causas, singulis vicibus noverit se fore puniendum.

Festorum quoque observationi quàm maximè instet, nec solum Ca-

tholicos eadem violantes compri-
mat, & refractarios ordinariæ juris-
dictioni deferat, verùm ne præfatis
diebus, etiam infideles hæbrei labo-
ribus vacare, signanter verò potus,
& varios liquores) prout hætenus
solebant) conficere deinceps aude-
ant, seriò invigilet. Sæpè incul-
cet, ut Domini oppidorum & villa-
rum, anteorundem Administratores
ac Magistratus, nundinas & merca-
tus exercere diebus Dominicis &
Festis non permittant, & inobedi-
entes Loci ordinario pro tempore
existenti deferant. Sciant enim, cum
id strictè prohibitum sit, magnam
Altissimo reddituros esse rationem,
nequè patiantur, ut sub Divinis Of-
ficiis tabernæ & domus propinato-
riæ apertæ sint, præsertim iis, qui
ebrietati & bacchationibus dediti,
Sacros illos dies tam nefandè pro-
fanant; ut eos quasi dies sceleribus
destinatos transigere non verean-

tur. Mirum valdè est, nonnullos videri quasi zelò cultûs Divini ple- nos, festorum diminutionem dolere, quos tamen eosmetipsos esse conspi- cimus, qui eadem aut ipsi maximè violant, aut violationi aliorum ni- miùm indulgent. Sed nec defunt, ut audimus, Ecclesiastici, qui præju- diciis referti, aut suò commodo, & respectû secularium ducti, iisdem hac in parte blandiri student, ea- propter & illos quoquè commune facimus, ut ex proprio arbitrio nihil adii- ciant, sed tantùm exactè ea ser- vent, quæ Bulla Pontificia & Nostræ Ordinationes ea in parte præscri- bunt. Curent quoquè Reverendi Parochi, ut in omnibus Sacris riti- bus & ceremoniis peragendis sint exacti, ac ut diebûs devotionis, po- pulus piis & concinnè compositis, ac approbatis cantilenis orationes suas & laudes Dei persolvat. Id enim mirificè & ad mutuam con-

gregatorum Fidelium ædificatio- nem, ac ad maiorem devotionem juvat.

Et cùm non semel contingat, quòd infantes imminenti mortis periculo, salutarî lavacro per obstetrices ex- piari necessitas exigat, hinc deman- datur etiam Reverendis Curatis, ut ad hoc munus præstandum non ad- mittant, nisi prius factò examine, an pro conferendo Baptismo satis ido- næ reperiantur, prætereà nomina & cognomina earum descripta ha- beant; eisdem de materia & forma Baptismi, & quâ ratione verba pro- ferri, ac aqua infundi, & deniquè, quomodò intentio baptizandi neces- saria sit, sæpius instruant, & quotan- nis sub tempus Visitationis Decana- lis examen instituat. Infantes verò ejusmodi, ministerio obstetri- cum, lustralibus undis abluti, si inco- lumes evadant, ad Ecclesias (ut ce-

remoniæ ob hanc necessitatem omiffæ) religioſè, & abſquè mora perficiantur deferri jubeantur, & ſingulis hiſ vicibus inveſtigetur, num rectè hoc Sacramentum ab obſtetricibus, aut aliis ſimilibus perſonis adminiſtratum eſt, ut cognitô defectu, ad ea, quæ ritè præſcripta ſunt, procedatur.

Patrini ad ſuſceptionem ex Baptiſmo infantem plures non admittantur, quam unus Patrinus & una Matrîna; iſdemquè declaretur, quod onus in ſe aſſumant, quomodô efficiantur Pædagogi, & Fidejuſſores apud Deum de perfeverantia baptiſati in Fide, ac propterea neſcientes myſteria & rudimenta præcipua Fidei, aut juvenes, non habentes annos diſcretionis ad hoc munus non admittantur. Debent enim eſſe eiſ iudici, ut ſciant quid agant, & quale vinculum contrahant. Revoceturquè illis in mentem, quomo-

do cum parentibus ac cum ipſomet infante de hoc ſacro fonte à ſe levato cognationem ſpiritualem ineant; cum verò plurimum importet, & ex multiplicibus cauſis omninò neceſſarium ſit, ut libri baptiſatorum, copulatorum & mortuorum parochianorum, ita ſint acurati, ut nulli ſuſpitionis notæ ſubjaceant; idcirco enixè & ſeriò commoneamus, ut omnes Parochi, & eorum ſubſtituti, non ſolùm ea omnia, quæ in ultima Diæceſana Synodo *Cap: XII. fol: 43.* circa hoc conſtituta ſunt, obſervent, ſed etiam ſingulis annis in Congregationibus Decanaliſus Menſe Majo, exactum ſuis Decanis elenchum Baptiſatorum porrigant; ſimul verò cum actis earundem congregationum ad reſpectiva Conſiſtoria tranſmittant, quæ itidem ſuis reſpectivè Caſtrenſibus actis, juxta mentem conſtitutionis Regni valdè utiliter hac in parte

emanatæ, consignare faciant. Ad quod eò magis illos obligamus, quò plus cognoscimus hucusquè id summe neglectum fuisse, ac ex eo plurima profluxisse damna. Præterea conscribatur exactè elenchus generalis univerforum parochianorum, cum adnotatione singulorum, cujus sunt ætatis, conditionis, religionis; utrum indigenæ an advenæ, vel peregrini, qualium deinde morum, honestorum scilicet, an scandalosorum. Præcipimus insuper, ne quispiam audeat infantes hæbreorum invitis parentibus baptizare, prout rem à sensu Ecclesiæ penitus alienam & per expressas Apostolicas Constitutiones sub severis pænis vetitam; informentquè animarum Curatores populum, quàm gravi culpa se obnoxios reddunt. qui id perpetrare non verentur.

7mo.

7mo. Cum Confirmationis Sacramentum robur præbeat maximè ad fidem Christi, ejusquè dogmata intrepidè consistenda; illa sciant, necesse est ij, qui signari in hac Sacramilitia debent. Nec satis esse solum scire, nisi & illa, quæ ad ipsum hoc Sacramentum spectant, non tantum memoriâ, sed & corde teneatur. Absit (loquimur ex sensu Tertuliani.) „ Ab Ecclesiæ Pastori-
 „ bus falsa illa quorundam persua-
 „ sio, subditos ad Sacramentum
 „ tum esse dispositos, eum peccata
 „ confessi sunt, aridamquè memori-
 „ tæ tenent unam aut alteram de-
 „ finitionem, cujus vim, cum non
 „ percipiunt, mens eorum sine fru-
 „ ctu est. „ Undè contigit Fideles
 ad hoc Sacramentum præcæteris temerè & irreverenter accedere, vacuosquè nonnunquam recedere, Omnes Parochi itaque, ac cæteri.
 Tomik III. E

animarum Caratores, omnî anno, præcipuè verò Festô Pentecostes, Doctrinam super eo instituent, ut jam confirmati perceptæ gratiæ memores vivant, & nondum confirmati ad illud suscipiendum excitentur, atquè de omnibus scitâ necessariis informentur. Ne quidam falso sibi persvadeant, quasi in locis à principalioribus Diœcesis Nostræ Civitatibus magis remotis, inutilis esset ejusmodi instructio: Noverint enim, ad obligationem Fidelium pertinere, ut etiam de hoc Sacramento ritè instructi sint; cujus si claram habent notionem, accenduntur majori alacritate, superatis etiam (si quæ obviæ forent) difficultatibus, illud suscipere. Per repetitam quoquè hujusmodi informationem Fidelium mentes præparantur, ut ad inopinatum Episcopi adventum, & improvisam confirmatio-

nis administrationem idonei reperiantur.

Quemadmodum verò ante susceptionem hujus Sacramenti, agendum est de ejus institutione, natura, dignitate, Effectu, & Ceremoniarum significatione, necnon quâ mentis præparatione, modestiâ corporis, & reverentiâ ad id sit accedendum; ita post susceptam confirmationem, recentèr confirmati cum reliquo cetu monendi sunt, ne pro tantis beneficiis Deo sint ingrati, recordenturquè, ut in posterum se tanquam obsignatos novæ legis milites gerant, Christi Fidem intrepidè confiteantur, & nusquam Christi crucem erubescant, sequè paratos semper ostendant, ad Evangelium ejus coram Universo Mundo confitendum. An verò jussu hæc nostra executâ fuerint, in Tabella doctrinæ Christianæ nobis, ut supra exhiben-

da, circa hoc etiam annotanda, diligenter investigabimus.

Diligenter etiam Populus Christianus in concionibus instruendus est, quâ animi & corporis præparatione ad percipiendum cæleste alimentum, Sanctissimam scilicet Eucharistiam accedere debeat, ex quo etiam motivo ad mentem ultimæ Diæcesanæ Synodi commemoramus id, (quod in desuetudinem jam ubiquè ferè abiisse audimus) ut Sacram Eucharistiam Præsbyteri distribuentes; præscriptas orationes ante & post communionem, quæ ad calcem præfatæ Synodi sunt positæ, cum populo recitent.

Ad quem finem eas in separata ad hoc tabula, penes Altare, in quo Sanctissimum asservatur, teneant: Ad Sacrificia Missæ maximâ cum præparatione accedant, nequè ea nimis breviter celebrent, nequè è contrario plus solito protrahant. Ratio

ne osculi Patenæ post Missam, ea quæ in sæpe dicta ultima Synodo *Cap: 37. fol: 59.* expressa sunt, strictè observare injungimus, & ut de hac innovatione præfati decreti omnibus constet post publicationem Præsentis, Reformatorii Ecclesiarum Rectores cunctis ad divina audienda congregatis nunciabunt, & motiva exponant.

Quod spectat expositionem Sanctissimi Sacramenti, ac processiones cum eodem faciendas, ad abusus in hac parte tollendos (qui eveniunt ex illis crebrò peragi solitis, ut etiam debitus cultus plurimum vilescat,) Declarationi per Breve Innocentii Papæ *X. pro Regno Polonia 20. Aprilis 1645.* emanatæ, nec non aliis Constitutionibus Apostolicis, & Synodalibus strictè, ac sub adinadversione inhærere Clero tam sæculari quàm Regulari, atque Parochis locorum feriò super

eo attendere præcipimus, tantò magis, ne illud ad extingvenda, (ut fieri à plerisque solet) incendia deportetur, cùm id ad minnendam Fidelity pietatem, infidelium ac impiorum augendas blasphemias, quàm maximè valeat. In processionibus verò de more peragendis præscriptum approbatorum apud nos Ritualium, tam quò ad stationes cum Sanctissimo faciendas, quàm etiam ad benedictiones dandas, & in aliis omnibus exactè observetur, & teneatur, nihilquè ex arbitrio proprio, & sensu privato hac in re peragatur. Unde abstinendum est omnino ab illa consuetudine, ne imagines in processionibus circumferendæ reciprocã sibi reverentiam exhibeant (quod fieri pluribus in locis solebat) hoc enim risum movet, non devotionem excitat. Quando verò infirmis hoc Sacramentum ministrandum erit in oppidis & villis,

ubi Ecclesia confistit, juxtà præcedentes hac in parte Diæcesanas Principis Ferdinandi, & Andreae Zaluscii Episcoporum Plocensium Ordinationes, statuimus, & demandamus: ut à Sacerdote induto Stola, & superpelliceo, in Vasculo decenti, & *Velato* sub Umbella (ubi id fieri poterit) præcedentibus Ministris vel pueris Ecclesiæ, cum candelis accensis & tintinabulo, iisvè hymnos & præces huius sacramenti cultui convenientes, canentibus deportetur.

Muneris quoquè Parochorum, & Vicariorum est, ut ægros non vocati etiam visitent, consolentur; & in omnibus quantum ex eis est, adjuvent. Et eò magis, dum ad eòdem vocati fuerint, quàm promptissimè accedant, nequè sub pretextu mittendorum pro se equorum, aut currum, minimè in hoc sint graves, ac difficiles, nevè oblationes eò

nes ex libris Metrices desumptas, habeatur ad quamlibet Ecclesiam Parochialem sigillum Ecclesiæ proprium ex ferro aut aurichalco effigiem Sancti Patroni vel Patronæ præferens, cum exaratione litterarum in circumferentia nominatim talis Ecclesiæ, ut quilibet facilius ex scriptura tali sigillō firmata testimonium verum esse agnoscat. Quod quia in plerisque locis nondum est executum, ut quantocius procuraretur, obstringimus, & vigilantia Decanorum committimus.

I peregrinos & vagos Præsbyteros ad Ministerium Altaris, & eò minus ad administrationem aliorum Sacramentorum abque testimonialibus, & commendatitiis suorum Loci Ordinariorum, aut Superiorum litteris, ad mentem plurimarum Ecclesiasticarum sanctionum, admitti prohibemus; & in hoc Rectorum Ecclesiarum, tam Sæcularium, quam

Regularium conscientiam oneramus; quod tamen summo cum dolore percipimus sæpè evenire. Hâc etiam occasione nolumus præterire, quin seriò injungamus, tam Reverendis Curatis, ac eorum Commendariis, quàm respectivis Decanis, ut sollicitè attendant, ne intra ambitum earundem Parochiarum & Decanatum tales Ecclesiastici, aut domicilium figant, aut ibi permaneant, qui præfatis commendatitiis litteris non sunt muniti, de quibus postquam rectè omnia inquisiverint, ut suis respectivè Officiis deferant, obligamus. Si verò reperirentur, qui nulli quidem Ecclesiæ addicti, aut nullō Titulo (ut ajunt) Canonico, intra districtus Parochiarum, aut Decanatum Diœcesis Nostræ, sunt provisi; in bonis propriis, aut aliâ quacunque honesta ratione commorantur, tales quousque in Nostra Diœcesi permanserint, pronti

Jurisdictioni Nostræ Locali subiectos, in omnibus, quæ vitam & conversationem honestam ex Jure respiciunt, vigilantî oculo intueri, & si quod devium in eis repertum fuerit, ad Nos denunciari mandamus. Nequè hoc absquè causa ordinamus. Percipimus enim nonnullos aliunde advenientes, non his quibus par est moribus pollentes, in Diœcesi Nostra vagari, aut apud suos benignos Receptores habitare; pati quoquè nolumus, ac seriò monemus, ne alienæ Diœcesis Ecclesiastici, sive Regulares, sive Sæculares sub variis ementitis nominibus & titulis sine expressa licentia à nobismet ipsis obtentâ, elemosinas expetere & colligere queant. Per quod, non solum enervant piam Benefactorum in Diœcesanos Pauperes liberalitatem; sed sæpè, cum non exiguo scandalo & præjudicio totius Status Ecclesiastici, diversam ab ea, quàm

fas est, tenere solent agendi rationem. Id etiam non abs re hic adjungere putamus, atquè illud sæpè his (qui Patriis legibus antiquis, & novis Ordinationibus ad hoc sunt obligati) inculcare, ut vagis personis & extra proprias Parochias peregrinis, sub quocunque pretextu mendicare, & per Villas ac Oppida cursitare, multò minus Eremitis & Tertiariis (sic vocari solitis) sine Nostra, aut Officiorum Nostrorum Facultate; domicilium circa Capellas ab Ecclesia distitas, figere permittant. Valdè etiam nobis displicet, intemperata illa (ut verbis utamur ultimæ nostræ Synodi) quorundam Sacerdotum garrulitas, qui in publicis maximè Congressibus, & Conviviis improvidè casus, & historias (ut dicuntur conscientiæ) & ex confessionibus acceptas proponunt. Talia enim colloquia *sub pena suspensionis, ab audiendis Con-*

sessionibus interdiciamus, & si quis de ejusmodi temeritate delatus fuerit, eum severiores quoquē alias reprehensionis pœnas, non evasurum declaramus: admonemus insuper omnes, ut non attentâ frequentia Populi satius paucorum Confessiones audire curent, quàm ut multos sine debita præparatione expediant, quapropter legant inter aliorum authorum monita, ea præcipuè, quæ à Sancto Carolo Boromæo pro Confessariis edita sunt.

Unicuiquē ex Parochis ac omnibus aliis ex Clero Sæculari Diœcesis Nostræ commendamus, ut propria Ecclesiæ, Seminarii & Domus Invalidorum, in aliqua parte, pro ratione derelinquendæ post mortem suam pecuniæ & substantiæ, per quemlibet ex eis determinanda non obliviscantur: Nequē Nos, & Officia Nostra aliter ultimas voluntates approbare declaramus, nisi prius determinatâ

aliqua pro præfatis locis proportionata quantitate. Hoc enim fieri debet ex debito, & non ex pio quasi legato. Quoniam Canonica Constitutiones, ubi tennes sunt Seminariorum redditus (prout verè in Diœcesi Nostra reperiuntur) permittunt, & exigunt, ut quævis Beneficia pro ratione suorum proventuum, quotannis pro iisdem aliquam summam contribuant.

Similis necessitatis est Domus Invalidorum. Siquidem Presbyteri Nostri fractis in cura animarum viribus, aut superveniente aliquâ perpetua infirmitate corporis, modum alium vivendi non habent, nec in suis pauperibus Beneficiis sibi adsciscere Coadjutorem valent. Omnis æquitas igitur postulat, ut cum major pars Beneficiatorum Nostrorum, cum in vivis sunt, nihil pro manutendis his foundationibus contribu-

ant, ex derelinquendis saltem post mortem rebus suis aliquid donent.

Morem antiquum, & adhuc nunc in plerisque Diæcesibus, etiam in aliquibus istius Regni vigentem, ut ante Benedictionem Matrimonii, si-
ve *sponsalia de presenti* nuncupa-
ta, prius & palàm contrahantur
sponsalia dicta de futuro, observa-
ri desideramus. Et quamvis scia-
mus ex diversis declarationibus Sa-
cræ Congregationis Concilii, præ-
sentiam Parochi ad talium *sponsa-
lium de futuro* validitatem, non
requiri, id tamen sicuti rem ex mul-
tis motivis utilem, juxta dictam Ec-
clesiæ consuetudinem, plurimùm
laudamus & commendamus; eòquē
consultius, quò magis in mentem
revocamus ex nonnullis locis nos a-
liquoties requisitos esse, ut memora-
tum usum *sponsalium de futuro*,
pro bono Diæcesis istius, & ob evi-
tanda

tanda plurima incommoda, introdu-
cere curemus. Cavendum ut plu-
rimùm, ne in matrimonium jungan-
tur vagi advenæ, & de quorum statu,
minus constat, vel qui fidei rudi-
mentorum, Deiquē & Ecclesiæ præ-
ceptorum non satis sint gnari.

Et cum sæpè contingat ex metu
& compulsi cum valde tristi eventu
celebrari Matrimonia, ideo quilibet
Rector Ecclesiæ, aut ab eo designa-
tus, conetur benè explorare volun-
tatem utrorumquē Sponforum.
Atquē vigore Pontificiæ Benedicti
XIV. Constitutionis incipientis. —
Nimiam licentiam &c. præcipi-
mus, ut immediatè ante dictas tres
denuntiationes (ex quibus singulæ
diebùs Dominicis, aut aliis solemnioribus
non tamen continuis, sed in-
terpolatis festivis fieri, & in utra-
quē Parochia sponsi & sponsæ, ad
mentem ultimæ Nostræ Synodi
Tomik III. F

præmitti debent, examinet spon-
sum, tum sponsam seorsivè, cautè, &
prudenter, an ex voluntate sua spon-
tè, ac libenter, & cum pleno animi
consensu matrimonium inire inten-
dant? An non intercedat inter eos
aliquod aliud impedimentum Cano-
nicum? An quis ex eis non dederit,
& non promiserit alteri ad ineundum
matrimonium, suam fidem? Et si ad-
verterit aliquod impedimentum, aut
aliquam renitentiam, vel speciem
saltem coactionis, minimè præbeat
assistentiam ejusmodi Matrimonio,
& Vicario, ne assistat, inhibeat, sub
pæna amotionis à Beneficio, in ca-
su, si unus ex Sponsis probasset ipsi
Parocho aut ejus substituto, se de-
clarasse non consentire, vel coactum
esse; postquam verò voluntatem
contrahentium Personarum liberam
esse plenè cognoverit, introducat
duos testes dignos ad audiendam
hanc declarationem; hōc motivo,

ut si post benedictionem matrimonii
reclamarent, & coactionem, vel non
consensum allegare vellent, præsto
sint Documenta, quibus tales ipso-
rum allegationes faciliùs refelli
possint.

Publicè quoquè instruantur Pa-
rentes cogentes ad matrimonium
suos liberos, peccare gravissimè, &
Dominos quoscunquè erga Subdi-
tos idem committentes, ac excom-
municationem juxta Synodi Plocen-
sis Constitutiones incurrere. Im-
pedimenta matrimonii à Sacris Ca-
nonibus statuta, præcipuè quæ *Diri-*
rimentia vocantur, ac Polonico
idiomate in memoratis Constitutio-
nibus Synodi Diæcesanæ ad calcem
sunt extensa, præscriptis ibi anni
temporibus populo legantur. Et
liber, sive Metrica ut dicunt Copu-
latorum diligenter conscribatur, in
quibus expressa etiam fiat mentio,
F j

dispensationis, si quæ fuit, super numero prætermiffarum bannarum, nec non dies earundem denuntiationum fideliter connotentur.

Deficere in aliquo videremur, si de observantia jejunii, præcipuè quod ejusdem *quantitatem*, ut ajunt, spectat; & de abusibus ea in parte coercendis, monitionem Nostram non adjungeremus. In hoc enim ab omnibus ferè, ut in nullo magis delinqui cum dolore percipimus. Vix enim sunt ex personis sæcularibus aliqui; etsi ad hoc ex jure obligati, qui huic legi satisfaciant. Cum attamen substantia jejunii in quantitate cibi sumendi quàm maximè consistat. Sunt etiam nonnulli, quibus ex arbitrio suo statutis, & electis diebus, Esuriales Férias observare multùm placet; ab Ecclesia autem præscripta jejunia rectè peragere negligunt. Exhortandi ideo sunt, ut hunc inversum

ordinem omninò mutant, & si jejunia ex pietate, ultra præscripta Ecclesiæ, servare velint, prius hæc, quæ præceptò ipsis indicta sunt, adimplere curent. Super quibus omnibus punctis, in Nostra Pastoralis Epistola, & aliis seorsivis Encyclicis literis fufius tractavimus & fideles Nostros admonuimus.

Quod respicit auctorem Inventarii, eam dispositione Nostrâ, in quovis respectivè præsentis Visitationis actu, talem determinavimus, qualis pro ratione loci & rei economicæ oportuna visa fuerat, id què de obligatione cujusvis Beneficiati, ex ipsa justitia promanante, nunc ejusdem executionem seriò urgemus. Et quoniam locationes & conductiones bonorum Ecclesiasticorum, non solum iisdem sint non rarò nociva, sed etiam sæpissimè incentivum præbent dissidiorum; revocamus in memoriam omnibus Be-

neficiatis Nostræ Diæcesis suprafatæ Synodi Diæcesanæ legem, quæ prohibet hujusmodi locationes seu Conductiones fieri absquæ Nostra, seu Officii Nostri licentia & approbatione, imò distinctè præcipimus, ne quispiam Beneficiatus, proventus Ecclesiarum & Beneficiorum suorum, etiam ad unum annum absquæ Nostra vel Officii Nostri permissione in scriptis obtinenda, cuiuspiam in tenutam dimittere audeat, sub amissione medietatis proventuum, in tenutam dimissorum, eorundemquæ in pias causas convertendorum.

Plurimum etiam interest, ut Beneficiati dum Spiritualia curant (qui præcipuus & unicus finis vocationis eorum est) rem quoquæ suam æconomicam non negligant, tam circa extirpandos campos ac præta, quam circa benè colendos agros, & alia horum similia, quæ statum Beneficiorum meliorem reddere, &

proventus magis augere possunt; sunt enim plurima Beneficia, in quibus, si res æconomicæ melius administrarentur, longè sufficientiora, quàm nunc sunt, certè essent, aut saltem non ita in peius collapsa conspicerentur. Hoc tamen quàm maximè præcavimus, ne ex ea Nostra Rei æconomicæ studiosius tractandæ commendatione, inde sibi RR. Beneficiati (quod à plerisque fieri audimus) licere credant, ita curæ temporalium debere esse addictos, ut aut Spiritualia omittant, aut vilissimis, servilibusquæ operibus manum admoveere indecorum statui suo non esse censent.

Pariter cùm necessitas uniuscujusquæ Ecclesiæ exigat, ut aliqui saltem locales libri adsint; videlicet Sacra Scriptura, veteris & novi Testamenti, Catechismus Concilii Tridentini, aliquis liber asceticus cum meditationibus, Theologus u-

nus & alter ex Recentioribus, aut ex iis potissimum, qui in Pastoralis Epistola Nostra recensentur. & de quibus jam supra mentio facta est. Idcirco, ut Curati pro sua possibilitate illos comparare curent, & Ecclesiae pro localibus applicent, ac inventario inscribant, ex animo insinuamus, & ut quilibet ex eis integra & non lacera Breviaria & Missalia habere curet, maximè præcipimus.

Inhærendo antiquis Statutis Diæcesanis, ac potissimum toties dictæ ultimæ Synodo Plocensi Annô 1733. sub olim Illustrissimo Andrea Stanislao Kostka Zaluski Episcopo celebratæ, consuetudinem ex intentione forsân piam, & laudabilem, ex abusu verò intollerabilem, excurrendi ultimis diebus Hebdomadæ Sanctæ pro benedictione Esculentorum ad villas & domos singulorum ferè Parochianorum, abolentes, &

inhibentes ex rationibus in eadem Synodo *Cap: 35. fol: 140.* expressis, & præcipuè eò consideratò, quod per hujusmodi excursions, ultra alia mala & abusus, passim accidere solitos, devotionem maximè sacro illo tempore, ab Ecclesia præscriptam, aut prætermitti, aut leviter peragi, & proindè divinum cultum imminui sit necesse; ipsa etiam per villas pagosquè & domos singulas præcepta exigente temporis illius angustia) cursitatio Sacerdotibus Christi Ministris, aut indecens, aut præsertim (ubi amplæ sunt Parochiæ & distitæ villæ) valde onerosa sit. Idcirco ad mentem Ordinationis Nostræ hunc abusum sublatum & abrogatum ex integro esse volumus; & omnibus Curatis ac Vicariis, ut ab excursionibus præfata omnino abstineant, enixè demandamus. Parochianis verò, si quæ benedictiones habebunt, ad porticum Ecclesiæ

vel alium in contiguitate Ecclesiæ locum adferre commendent; atque ibi benedicant, injungimus; & supra nominatum Synodi Diæcesanæ Caput, hac in materia legi & observari strictissimè præcipimus,

Summò cum animi Nostri mæore sæpius & a longo tempore Nobis relatum est, quòd reperiantur in Diæcesi Nostra nonnullæ Personæ, quæ ex diversis & scelestis motivis, sese energumenas aut fingunt, aut præjudiciis ducti, vel etiam variorum morborum effectus inficii, tales se esse falsò credunt, & quod pejus est, eos à suis Curatis ex reprehensibili indulgentia, aut ex neglecta super hoc informatione, in Parochiis impunè pati; quodvè inveniantur etiam Presbyteri, qui ex proprio arbitrio & absquè Nostra licentia; contra expressa Canonica jura, Officiū Exorcistæ agere, & licet aliquoties moniti, desistere tamen

nolunt; Non ob aliam certè causam, quàm ut ex hac pia occurrentium hominum fiducia, loculos sibi faciant, vel quod crassâ sua ignorantia, laudabile & salubre proximo obsequium præstare censeant, strictè id & sub sæveris pænis interdiciamus, ac vigilantia Consistoriorum Nostrorum summè committimus, nec non Reverendis Decanis, ut tales transgressores quoties illud perpetrare auderent, & refractarios hac in parte Curatos, indilatè & ubi de jure deferant, mandamus. Justè enim in hoc invehimur, præcipuè cum audimus, more à Ritualibus per legitimam potestatem approbatis, haud præscriptò, & quandoquè superstitionem redolente, balnea etiam cum exorcismis pro utriusquè sexus personis ab eis præparari & confici; quod nequit nisi præbere ansam inimicis Ecclesiæ impropere

ria conijciendi, & eosdem in derisum & contemptum convertendi.

Abstinendum similiter est ab omnibus Benedictionibus & Orationibus, quæ in correctioribus Ritualibus, signanter verò eo, quod jussu Benedicti XIV. editum est, non leguntur; prout ex privatorum sæpè autoritate promanantibus, & cum Ecclesiæ Spiritu minùs conformibus. Ob quam rationem, Ritualis five ut vulgariter nuncupatur *Agenda* Thorunii impressæ, seriò usum, ad normam aliarum Diæcesium prohibemus. Cui Ordinationi non solum ipsi Reverendi Parochi satisfaciunt, sed ut ab aliis etiam Religiosis strictè eadem observetur, attendent. Ab usu quoquè, imparem candelarum numerum, super Altaria ponendi, prout tempore Adventus in nonnullis Diæcesis Nostræ Ecclesiis fieri solet, sicuti ex sola privata auctoritate introductus, atquè aliunde à

præsripto dictorum Ritualium alienus est, abstinendum esse censemus.

Pia & antiqua Ecclesiæ est disciplina, diversas, usui ac utilitati hominum res destinatas per Orationes benedici consvescere, ut unità, his sacramentalibus, ad Deum cordis & mentis elevatione, desiderati obtineantur effectus. Solent inter alia apud nos per Octavam Corporis Christi ex diversis herbis vinciri ferta, & circa Ostensorium, quò publicè Sanctissimum exponitur, ac in processionibus deportatur, appendi, unde aliquando contingit, ita iis in nonnullis locis Sanctissimam Hostiam circumcingi, ut vix à Populo videri possit, & sæpè ita partes, Ostensorii præcipuè subtilius elaborati onerari, ut si planè non confringantur, saltim notabiliter incurventur. Quapropter Reverendis Parochis insinuamus, ut prætermisâ hac appensione, præfa-

torum ex herba confectorum fertorum, super eadem potius convenientes ex Ritualibus benedictiones, absolvant; aut si quid plus peragere velint, illa circa Basim tantummodò Ostenforii ponant: per quod & menti ac fini postulantium, eò modo omnino satisfiet, ac si illa in eodem appendi facerent.

Cùm antiquæ laudabiles ordinationes circa quamvis Parochialem Ecclesiam Rectoribus eorundem Scholam conservare præcipiant, ubi pueri rudimenta fidei addiscere, nec non legere, scribere, atquè arithmeticæ, & dimensionationis practicæ studeant, ideò eam extruendam decernimus, & ad Epistolam Pastoralem, in qua plura super hoc edixeramus: nec non ad specialia statuta per respectivos Dominos pro Visitatione Generali perficienda Delegatos (ubi & à quibus eadem hac in parte emanaverint) remittimus. Ac

si quos stabiles proventus habeant, eos non ad alios, quàm ad hunc usum destinatos omninò esse volumus: & ubi injustè alienati sunt, illorum etiam vindicationem RR. Parochis, & eligendis Ecclesiæ Vitruis, maximè insinuamus: in iis verò locis, in quibus nulli prorsus reperirentur, Rectores Ecclesiarum cum cum suis Parochianis rationem magis convenientem inire studebunt; ut tam necessarium & utile opus, suum consequatur effectum.

Cùm Vitricos seu Provisores Ecclesiæ nullibi serè reperiri audiverimus, licet Constitutionibus Provincionalibus & ultimæ Diæcesanæ Nostræ Synodi legen cautum sit; ut pro majori & exactiori cura necessitatum cuiuslibet Ecclesiæ, aliqui ex Parochianis possessionatis, & zelum honoris Dei habentibus singulis annis eligantur. Hujus igitur legis salutaris observationi prospicere cu-

pientes, decernimus; ut tot eligantur cujusvis Ecclesiæ Parochialis Vitrici seu Provisores, quot ratione extensionis & exigentiæ Parochiæ, necessarii judicabuntur; ad summum verò quatuor, quorum duo sint Nobiles, duo verò ex inferioribus Ordinibus; qui pecuniam, tam ex quarta parte funeralium, quàm ex pulsu campanarum, & ex collectis eleemosinis, ac etiam aliis piis oblatiis & obventiobus ad hunc finem pro re Ecclesiæ destinari solitis, nec non ex medietate vindicatorum pro annis retrò actis, & modernos Parochos non concernentium censuum & decimarum, ut hanc, inquam, pecuniam in Corbonam sive Cistam in ipsa Ecclesia sitam, ac tribus distinctæ speciei reclusam feris, deponent, à qua duæ claves erunt penes Vitricos, tertia penes Parochum vel Commendarium ipsius, ita ut sine omnibus

minibus tribus cista aperiri non possit. Pro vino ad Sacrificia Missæ, pro cera, sebo, ac lampade ante Sanctissimum (ubi ad hoc dicta pecunia collecta sufficeret) & nulla alia fundatio pro ea haberetur; atque similiter, si & ubi ratio dictæ pecuniæ permetteret, pro lotionem lintheaminum & Paramentorum Sacrorum, uti etiam reparatione librorum Sacristiæ, tum præcipuè pro fabrica Ecclesiæ, aliisque opportunis rebus, eum Consilio Rectoris ejusdem impendent; & ad hunc finem seriem Perceptorum & expensarum, Parochus in uno, Provisores in alio libro connotabunt, vel per aliquem alium idoneum in præsentia sui connotare curabunt. Quæ omni anno RR. Decani in Visitatione sua in respectivis locis verificare; & iterum subscriptione sua firmare tenebuntur. Vitricorum autem novorum

Tomik III. G

Electio vel antiquorum confirmatio ad mentem antiquæ Diæcesanæ Ordinationis ada die Festi Pentecostes, horis pomeridianis per Parochum, aut ejus substitutum singulis annis fiat. Ut autem alacriores sint in hac functione dicti Ecclesiæ Provisores in vim gratitudinis, de Ecclesiæ suæ Parochialis meritis ac suffragiis participabunt.

A Confraternitatum, cæterorumquæ locorum piorum Oeconomis five Provisoribus (qui ubi non sunt, eligi omnino debent (Rndi Parochi administrati muneris, rationes quotannis exigant, & easdem in comparato ad hoc libro conscriptas, & ordinatè calculatas tempore Visitationum Decanaliū subscribendas & revidendas exhibeant, nequæ ullas eleemosinas, sine datâ suâ expressa licentia, sub quocunque prætextu, & quarumcunque Confraternitatum nomine per tractum suarum Paro-

chiarum colligere sinant; nec non invigilent, atquæ officiosè, si opus est, impediant, ne Seniores dictarum fundationum aliquid sibi proprio Marte disponendum approprient. Plurimi enim hac etiam in parte irrepperunt abusus, præcipuè in eo, quòd dictarum Confraternitatum & piorum locorum Seniores aut administratores falso sibi persvadent, quòd ab Ecclesiarum suarum Rectoribus) quibus id ex jure competit) dependere non debeant, ex quo sæpiissime promanat, & collectas pecunias non rectè expendi, & præscriptas Regulas, non ut fas est, ab eis exequi. Omittere etiam non possumus, quin de Præbendariis, Promotoribus Rosarii, Altaristis, & horum similibus antiqua & necessaria præscripta in mentem revocemus, ut dicti Presbyteri non solum omnem reverentiam respectivis Re-

storibus Eclesiarum Parochialium exhibere studeant, sed etiam in cura animarum, videlicet in excipiendis Confessionibus & prædicatione verbi Dei, alternis etiam vicibus, quibus vires sufficient, alacriter adjuvant, turpe enim est plurimos ex his Ecclesiasticis ita desides esse; ut nihil prorsus pro gloria Divina & fructu animarum agere velint, unde si qui in futurum negligentes in hoc inventi fuerint, ad eos, ubi de jure, deferantur.

Non solum Ministris Ecclesiæ zelus Domus Dei proprius esse debet, sed etiam ut decor illius externus ab eisdem summè diligatur, jam supra innuimus; eapropter id adhuc nunc occurrit prohibendum ad mentem nominatæ ultimæ Synodi, ne in Ecclesiis ulla suppellex & res æconomicae Parochianorum, & Ministrorum Ecclesiæ aut Parochiorum asserventur, atquæ præcipimus, ut fontes bapti-

smatis & *Cibaria* nitida teneantur, utquæ tam Sacristiæ & Ecclesiæ januæ, quàm etiam fores Cæmeterii diligenter occludi semper curentur. Ex sacris verò imaginibus tam pictis, quam sculptis, maximè in Ecclesiis, eas solummodo collocari præcipimus, quæ omnimodam convenienti sua formâ, religionis præferunt rationem, & quæ ad devotionem intuentium alliciunt animos. Minimè hoc insuper convenire censemus (quod tamen plerumquæ fieri cernitur) ita in easdem imagines diversa, & vulgaria, aut impropria, & levia ornamenta aut sic dicta vota argentea congerere, ut loco decoris, quò apparari curantur, summè reddantur deformatæ, & sæpe lacera.

Plurimis in locis per Diæcesim Nostram divagantur imperitissimi sculptores, qui proprio Marte effigies Sanctorum ex ligno, sive in papyro

elaborant, non tam speciem Divorum, quam Monstra, & sæpè alienò, ab omni Sacra traditione, habitu gestuquè deformatas, & quæ vili pretio simplicioribus obtrudunt, ac rudibus insinuant, aliis autem occasionem derisus præbent, quapropter Parochi locorum populo inculcent, ut à talibus emendis abstineant, & ubi eas repererint, increpent, ac è suis locis tollere curent.

Inhærendo verò præscripto Canonis tertii Sacri Concilii Tridentini Sess. 25. de Invocatione Sanctorum, statuimus; ut in cunctis Ecclesiis tam Sæcularibus, quàm Regularibus, quolibet Annò, idquè in Festo Omnium Sanctorum, ubi autem gratiosæ & approbatæ expositæ sùnt imagines, ad quas Populus sæpius frequentare solet, omnibus diebus, quibus major Concursum fieri consueverit, Polonicò idiomatè præmonitio & doctrina in hunc sequentem,

aut similem modum extensa instituat: aut ea ipsamet saltem legatur.

Obrazy Chrystusowe, Boga Rodzicy Panny, i innych Świętych, mianowicie w Kościołach, mieć, wystawiać, zatrzymywać, i onym powinna cześć wyświadczać Wierni Chrzęścianie powinni. Nie dla tego iednak, żeby kto wierzył w nich iakie Bóstwo, albo, że Obrazy mają moc iaką w sobie, dla której trzeba im cześć oddawać, albo dla tego, żeby miał kto o co prosić Obrazow, albo w nich samych uśność iaką zakładając, iako przedtym Pogańskie Narody w Bałwanach swoich nadzieję pokładali; ale że ta cześć, która się Obrazom oddaie, należy do tego Oryginału, który się w obrazie reprezentuje; tak dalece, że w tych Obrazach, które całujemy, przed którymi głowę schylamy, i przyklekamy, i patrząc na ich wystawienie

się nam w Obrazach, nie Obrazy same, ale Chrystusa samego adornujemy i Świętym jego należyte uszanowanie wyrażamy.

Co wszystko Święte Concilia, a mianowicie wtore Niceńskie w dekretach swoich przeciw burzycielom Obrazów postanowiło. Zaczym niechay wie każdy Katolik, że zapatrując się na Obrazy Zbawiciela, przypomina sobie każdy Tałemnicę odkupienia naszego, i inne Artykuły, przypomina dobrodziejstwa i łaski, które od niego odbiera, przypomina cuda Świętych Bożych i pomoc od onychże, za które Bogu dziękuje, i na to są Obrazy Świętych, że z nich wyraźnie prości nawet ludzie zbawienne rzeczy czytają, i one sobie na myśl przywodzą. Złe tedy przeciwni Wierze Naszey o Obrazach rozumieją, że my Katolicy nadzieję naszą w Obrazach samych mamy, że nie do Boga, albo

do Matki jego, ale do Obrazów, iak na przykład Częstochowskiego &c: albo których inszych uciekamy się. Co nigdy nie jest, bo się do Boga i do Świętych jego, którzy są przez obrazy wyrażeni, udawamy, a nie do farby i płotna: albo deski, lub do srebra i złota, z którego Obraz jest zrobiony. Obrazy tedy Świętych tak szanować powinniśmy, iako na przykład słowa, albo Piśmo Święte, gdzie nie literom, ani papierowi, albo drukowi; ale znaczeniu i naukom tychże wiarę i poważenie dajemy, oraz pokazujemy znaki uszanowania, gdy śpiewają lub czytają Ewangelią; ale to także czyniemy, i cześć w tym tylko oddajemy temu, kogo one słowa Święte wyrażają. Az tey też okoliczności, gdy o wzywaniu Świętych Pańskich tę wypisujemy naukę, dosyć pobudek znaleźć nie można; abyśmy do czci ku nim najwyższej Wiernych Dyce-

zyi Nasze zachęcać nie mieli, a w szczególności do tego, iak S. Leo Papież przekłada: iż ieżeli wszyſtkich Świętych Pańskich Uroczystości z wielkim uſzanowaniem odbywać należy, Uroczystość Xiażat Apoſtół Piotra, i Pawła, do nabożnieyſzego tym bardziey obowiązuie nas ſiebie obchodzenia, im więkſze przez nich łaski, dobrodzieyſtwa Bołkie odbieraliſmy, i codziennie ieſzcze odbieramy. Ci to ſą Oycowie naſi z pierwſzych, którzy nas przez Ewangelią Chryſtuſa, Bogu, i ſzczęśliwey wieczności zrodzili, którzy przykładem i powagą innym do nawracania Ludu przodkowali, którzy niezliczoną liczbą Męczenników, Wyznawców, i Świętych Panienek Niebo napełnili. Obchodzić zatym z pilnością i z nabożeństwem tę, którą wam ieſzcze raz przypominamy Uroczystość macie, otworzy ona wam oczy na Boga,

Wieczność, i duſzę naſzą, ocuci uſpioną doczeſnościami na Niebo, i na Sąd Bołki pamięć, ku naśladowaniu cnot i życia ich, przykłady onych, że zagrzeią ſerca Waſze ku doſtąpieniu oczyszczienia ſumnienia; żeby zaſto łatwiey, porządniey uczynić, ſpoſób do tego przez Nayprzewielebnieyſzego Imci X. Garampi, przeſzłego niedawno Nuncyjuſza w Polſzcze, oraz dla Dyecezyi Łuckiey od ſ. p. Biſkupa Wołowicza, w tey mierze przepiſany, zalecamy, i na podobnyż kſztalt, Odpuſt zupełny od Świętey Stolicy Apoſtołſkiey wyrobić nie zaniedbamy.

Non alienum quoque eſſe putamus commendare, ut Eccleſiarum Rectores ob pleroſquē evitandos & ferē comprobatos caſus, ad præſcriptum Ritualium Cadavera mortuorum, niſi poſt vigintiquatuor ſaltem horarum ſpatium, à momento obitūs computando ſepeliant, ſtu-

deantquē sensim inducere Populum, ut boni consulat, cæmeteria extra Civitatem, Oppida, & villas circa Capellas, quæ in plurimis locis; licet alios ob fines jam ædificatæ conspiciuntur, si modo sepimento, saltem ex tabulis circumduci & decenter instrui curentur, declarando hujusmodi Cæmeteria fore non minus loca sacra, utpotè benedicenda ab Episcopo, vel ejus Delegatis, nequē id esse novum, nec à Disciplina Ecclesiastica omnino alienum. Certè Corpora mortuorum, non solum propè Altaria, ut inhibet ipsum Rituale Romanum sub *Paulo V.* editum, sed etiam in ipsismet Ecclesiis promiscuē non debent sepeliri. Siquidem Concilium Burdigalense capite trigesimo, sæculò decimo sexto, peractum: inter gravissimos *abusus* circa sèpulturam recensuit hanc promiscuam sepeliendi in Ecclesiis licentiam; Concilium autem Mogun-

tinum nullos mortuos in Ecclesiis sepeliri statuit, nisi Episcopos & Abbatē, aut dignitate præstantes tam Clericos, quam fideles Laicos, vel quibus id ex jure competere dignoscitur. Consonant quoquē his, quæ habet Sanctus Carolus Borromæus in suo Concilio Mediolanensi *imo par: 2. cap: 61.* Ubi monet Episcopos, ut intermissum multis in locis morem, mortuos in Cæmeteriis sepeliendi restituendum curent. Quod verò magis nobis hac in parte placet, illud est, quod in pluribus jam benè Ordinatis Regionibus sepeliri mortuos, nisi in Cæmeteriis extra ambitum Civitatum, aut villarum consistentibus, exceptis personis privilegiatis, licitum sit, quod non tantum cum antiquissimis Romæ legibus (quæ id expressè prohibebant) concordat, sed etiam cum Testimonio Isidori lib: 14. Orig: Cap: 12. qui vetitæ ejusmodi sèpulturæ

hanc rationem reddit. *Ne ipso
fatore corpora viventium contada
inficiantur*, non est verò putan-
dum, quòd hòc modo, piis suffragiis
animæ fidelium frustrentur, quini-
mò non solum ea ipsa, quæ in respec-
tivis Ecclesiis pro illis peragi so-
lent, æquali modo eisdem ac nunc
applicari poterunt ac debebunt, sed
etiam quòd per frequentissimas, &
studiò faciendas dictorum seorsivo-
rum cæmeteriorum Visitationes
(quas continuò animarum Curato-
res fidelibus commendare obligabun-
tur) & per ultiores hac in parte
instituendas regulas, ac convenientes
introducendas devotiones, plu-
rimùm auctura fore certò speran-
dum.

Sancta certè ac salubris (atte-
stante divinæ scripturæ effatò) co-
gitatio est exorare pro mortuis, ut
à peccatis solvantur, undenunquam
satis insinuare Christi fidelibus Re-

venrendi Curati poterunt, ut anima-
bus, quæ in Domino de hoc mundo
decesserunt Sacris Suffragiis conti-
nuò succurrere, & ad frequentes
preces & eleemosinas pro ipsis pera-
gendas excitare satagant, dummo-
dò tamen id fiat in eo spiritu, qui ab
omni cupiditate lucri penitus alienus
sit. Nequimus, nisi laudare opti-
mam horum voluntatem, & ad ju-
vandas animas propensionem, qui
nonnullis statutis temporibus Offi-
cia (ut dicuntur) defunctorum, &
missas hunc in finem celebrare faci-
unt, accersitisquè in domos suas Sa-
cerdotibus, & pauperrimis mendicif-
ve Personis, piam ex ratione & mo-
tivo exercent hospitalitatem, ut u-
bi etiam devotis hymnis & Cantile-
nis defunctorum commemoratio ob-
eatur, hæc tamen est humanarum
rerum conditio, ut sæpè & ea, quæ
ex sua intentione, & introductione
primæva, recta reperta sunt, a suo

deinde deviant declinantquè scopo. Ex eorum quoquè nunc genere sunt dicta convivia mortuorum, in quæ plures irrepsisse abusus, delatum habemus, adeo ut inhærendo Statutis nonnullarum benè ordinarum Diæcesium adstricti sumus inhibere Ecclesiasticis Jurisdictioni Nostræ subiectis, ne iis sub severis pænis intersint. Exponunt enim se nimiae familiaritatis, ac exinde vilipendii, & ebrietatis, aut saltem suspicionis ejusdem non levi periculo, cum sese ejusmodi conviviis immiscerent, nam ab eis sæpè sine injuriis & opprobriis non recedunt. Si qui igitur ex sæcularibus, aut aliis personis ad tales deinceps actus, & Officia divina absolvenda, aliquos Sacerdotes omninò invitare, & frugali prandio reficere desiderarent, id in domo Parochi & modò maximè convenienti præstare poterunt, ita ut illud in omni

nni modestia peragatur, utquè piorum horum operum meritum ullis deviis non diminuatur actibus.

Ab antiquis quoquè Ecclesiæ temporibus, in usu fuit, & nunc est: fideles qui in Domino ex hac vita migrarunt, & præcipuè, qui aut de Ecclesiis benè meriti sunt, aut pro quibus piæ ab aliis exiguntur orationes, non solum per Sacerdotes inter Sacrificia Missæ commemorari, sed etiam precipus populi ad Divina audienda congregati, norma veterum *dyptychorum* publicè commendari, Viget hucusquè mos iste in Diæcesi Nostra, preces diebus Dominicis & Festis pro animabus defunctorum expetere. Unde salutare huic consuetudini se conformare maximè congruum censuimus, sed cum interea nobis constet in extensioribus Parochiis, ubi pro plurimis commendationes & suffragia

Tomik III.

H

expostulantur, ita eo tempus protrahi, ut sæpè hanc ob causam nequè doctrinæ Christianæ ac concioni habendæ locus relinquantur, aut saltem devotio cum non exigua molestia populi nimis tardè finiri soleat.

Quapropter & isti obviando incommodo, ordinamus: ut in talibus locis prædictæ commendationes fidelium ante Missam Parochialem, statim post Rosarium, vel pias alias respectivè fieri solitas decantationes peragantur, atque populus de hac nostra Ordinatione prudenter à locorum Rectoribus instruatur.

Consuetudinem quoquè preces pro defunctis (quæ schedularum sortitione extrahuntur & determinantur) peragendi & applicandi, non ex Ecclesiæ præscripto; sed ex solo privatorum arbitrio introductam, ac quandam illicitarum) prout à Theologis nuncupatur) *Sortium speciem redolentem.* Si quidem

nullò probato Spiritûs instinctu, & nullâ eoque minus gravi necessitate cogente, nullâquè ad id præstandum sufficiente fiant ratione; abhinc intermittere congruum & conveniens judicamus: & ita decernimus: atquè regulas hac in re observari, & in nonnullis præcipuè Ecclesiis; etiam typo impressas affigi solitas, de iisdem dimovere, & ipsarum loco, frequentes potius & opportunas de Suffragiis, & orationibus pro defunctis salubriter absolvendis, doctrinas populo exponere commendamus, atquè solitas indulgentias pro Altari privilegiato, ubi non sunt, procurari injungimus.

Conficiantur in Sacristiis tabulæ seorsivè, continentes distinctè omnes Missarum obligationes, atquè universarum indulgentiarum etiam ex privilegio, *non tamen apocryfo Confraternitatum promanantium,*

necnon Ordo devotionis describatur, qui rationes commoditatis & extensionis Parochiæ, ac numero Presbyterorum, stabilis esse debet, nequè absquè causa aut favore, & intuitu tantùm nonnullarum personarum mutandus. Istius quoquè Tabella, in aliquo patenti, & commodo Ecclesiæ loco, pro uniuscujusquè informatione affigatur. Ut autem species Sanctissimi pro debita sua ratione renoventur, dies quo sunt renovatæ, in Sacristia semper connotetur.

Ut autem manutentioni Jurium Ecclesiæ & beneficiorum consulatur, quæ ex defectu documentorum ingentia patiuntur damna. Rectores earundem, avulsa, si quæ sunt, legitimis fundamentis & probationibus in hærentia, indilatè & omnî efficaciori modo, præviò tamen scitu officii vindicent. Jura originalia, aut authentica exemplaria dotationum, in-

scriptionum &c: in Acta sui respectivè Consistorii (si id nondum sit factum) inducere curent, quæ verò jam aliàs inducta sunt, nec tamen circa Ecclesiam reperiuntur, eorum Extractus procurandos ex respectivis Archivis dictorum Consistoriorum, aut nostris Episcopalis, vel Ecclesiæ Cathedralis, decernimus. Quorum omnium elenchum extrahi curavimus, & de quibus informari ibidem poterunt: nec non ut alia omnia & singula documenta, quæ tam ex dictis locis, quàm etiam ex aliis Actis Jurisdictionis Sæcularis procurare poterunt, in unum librum benè compactum, mundò & legibili characterè describant, eaque omnia cum cæteris Ecclesiæ suæ documentis, in loco securo & sicco conservent, ne per humiditatem, aut alium corrumpendi modum depereant. Id ipsum etiam quò ad omnes literas

Pastorales, ordinationes, tam generales in Diœcesi, quàm speciales pro respectivis Ecclesiis, decreta reformationum, ac quoscunque alios Diœcesanos (ut dicunt) processus extendi volumus, & ut similiter in unum seorsivum librum exactè colligantur, & conscribantur injungimus: atquè attendentiam R. R. Decanis super eo in Visitationibus suis habendam enixè commendamus; quâ occasione præterire etiam non possumus, quin R. R. Decanis commemo-remus: non solum omnes Ecclesias merè Parochiales, sed etiam cunctas alias simplices Sæculares, & omnia loca in respectivis Parochiis existentia (quod hucusquè à nonnullis prætermitti solebat) ab eis quotannis juxta antiqua jura & consuetudinem visitari debere.

Quod reliquum est, omnibus & singulis, quæ in ultima Synodo Zalusiana, ac in epistola Nostra Pa-

storalis, ac aliis Nostris Encyclicis Ordinata, & stabilita sunt, singulariter de vita, honestate, cultu Divino, doctrina retinenda, ac majori procuranda, ac simul de quibuscunque defectibus, qui vel speciem delicti præferunt, fugiendis, præcipuè sobrietati & castitati adversantibus: de charitate cum Parochianis prosequenda, & illis omnibus, quæ jam à nobis commendata sunt, debitè ac in effectu satisfaciendum sollicitè inculcamus: præcipuè omnes quascunque superstitiones, aut vanas observantias summò cōnatu eradicare satagant, nec non sollicitè populum suum instruant, quantum peccant ii, qui alios de crimine maleficii per calumniam, aut falsas suas suspensiones temerè accusare non verentur, vel quod multò adhuc scelestius & gravius est, si ultimi eorundem supplicii aut aliquorum tormentorum per hoc causa sunt, qua-

propter ut id melius præstare possent, legant frequenter probatiores iis de rebus Authores, singulariter verò librum eruditione plenum à R. Joanne Bohomolec Præposito Nostro in Praga, nuper editum. Non alia ad hanc desideratam horum præscriptorum executionem, adoptantes instrumenta, quàm illa, quæ verus Ecclesiasticus Spiritus, sana & rationi rerum accommodata consilia, ac prudens zelus suadet, & indicat, & præcipuè illud Isaïæ Monumentum in omni lenitate adimplentes:

Clama, ne cesses, quasi Tuba exalta vocem tuam, & annuncia Populo meo scelera eorum, & Domui Jacob peccata eorum. Reverendis verò Decanis & Congregationibus Decanalibus seriò demandamus, ut postquamlibet Congregationem, nec non visitationum Decanalium, inter alia Nobis referenda, etiam de executione decretorum informationis,

tam quo ad generalia hæc ordinationum puncta, quàm etiam ad specialia. Cujuslibet Ecclesiæ à memoratis RR. Visitatoribus præscripta informet, ac denuntiet. Si aliqua autem in præsentibus ordinationibus Nostreis reperirentur, quæ cum nonnullis respectivis decretis reformationum à RR. Visitatoribus editis, non viderentur plenè concordare, aut ratio rerum sive per mortem, aut translationem respectivorum Rectorum Ecclesiarum, sive per alias ante præfata decreta reformationum emanantes dispositiones immutata sunt, in iis casibus præscripta tam dictarum ordinationum Nostarum, quàm aliarum eis similium sive à nobis aut à Consistoriis Nostreis confectarum, uti illis posteriorum exactissimè in omnibus observanda præcipimus: eò maximè attento, quòd si præfata decreta denuo per RR. Visitatores conscribi curari deberent, plurimi

per hoc non levibus graverentur incommodis, ac publicatio hæc longius, quàm par est, & ratio rei exigit, necessario protraheretur.

Concludimus demum, verbis Divi Caroli Borromæi. Universum Clerum Nostrium alloquendo:

Rogamus Vos, Fratres, & per viscera misericordiæ Christi Domini obsecramus, ut has ordinationes, hæc decreta, quantò maximò potestis, amore legatis, ac summa pietate eadem sequamini, & amplectamini: atquè vos totos, ad ipsarum sententiam, & rationem accommode- tis, pro Nobis autem misericordiam Divinam continuò exoretis. In quorum fidem &c: Datum Varsaviæ 31. Mensis Decembris 1777.

MICHAEL EPISCOPUS (L.S.)

A P P E N D I X

Quo ad deservitam inter Prædecessores & Successores in Beneficiis pro Ratha temporis, sive ut vocant redditus Anni gratiæ partien- dos.

Continuæ circa Annum (ut dici- tur) Gratia, sive deservitam pro Ratha temporis Beneficiatorum mercedem intercedere solent dissen- siones, & lites, ex eo vel maximè, quòd juxta Constitutionem Synodo- rum Provincialium *lib. tertio* con- tentam, divisio in quatuor partes om- nium respectivè proventuum ex Beneficiis pro ratione Anni Eccle- siastici, hoc est à 1ma Januarii, ad ultimam Decembris fieri debet; in Nostreis autem his Regionibus An- nus Æconomicus à Festo S. Joan- nis Baptistæ unius anni, ad idem fe- stum alterius anni computetur.

Quapropter circa percipiendos tam collectos, quàm colligendos fructus, præcipuè ex segetibus, & frumentis non exiguæ oriuntur difficultates, nos igitur & huic incertitudini, & perplexæ rationi consulere, atquæ tranquillitati providere cupientes, omnibûs ad id spectantibus rationibus & mediis, ea in re juxta Spiritum juris connexis, & conciliatis declaramus, ut abhinc Consistoria Nostra & Cuncti Beneficiati hanc in determinanda quota annî Gratiæ teneant regulam, quòd cum per designatam à congressu Cleri Reverendi, lustrationem & in respectivis Consistoriis in Annò 1776. Mense Decembri examinatum; omnium Ecclesiasticarum foundationum in Diœcesi quoquæ Plorensi (demptis expensis fundi) Conscripti sunt redditus juxta eandem taxam ex quolibet Beneficio post decessum, vel cessum in tribus primis Mensibus vacantes: quartam

tantum redituum partem Successor Prædecessori in pecunia extradet, nisi jam sibi aliundè compensatam habeat. Si verò vacatio Beneficii in secundis tribus Mensibus anni contingat, medietatem horum proventuum Successor exsolvet, si autem in tertiis tribus Mensibus annis hoc eveniat, tres partes redituum eidem restituet. Pro ultimis autem tribus mensibus anni omnes respectivè proventus per dictam Lustrationem demptis expensis fundi taxatos in pecunia reddet. Salvò per omnia relinquendo Inventario locali per ultimam Generalem Visitationem determinandò. Ad quem effectum Consistoria Nostra præfatæ Lustrationis & proventuum ex Beneficiis Elenchum habere, & in acta sua inserere curabunt. Sed primi tres dicti menses anni juxta consuetum in his Nostreis Regionibus annum Æconomicum, id est à Festo S. Jo-

annis Baptistæ ad idem festum anni futuri, sunt inchoandi, & quamvis Constitutio præfata Provincialis annum Gratia à 1ma Januarii computandum indicet, nullum tamen per hoc Beneficiatis (si res ipsa solummodo inspicitur) detrimentum asferetur, imò ex tali computandi methodo calculus etiam juxta annum Ecclesiasticum conficiendus facillimè, & optimè resultat. Eâquè ratione ac medio omni æquitati juxta mentem legis, & morem rei Æconomica undiquè prospicitur, omnibusquè exinde semper promanantibus contentionibus & litibus via præcluditur. Ast si eveniret in quibusdam ex præfatis tribus Mensibus anni Beneficia aliqua sive per mortem, sive per Resignationem pluries vacare, in eo casu ejusmodi beneficii Possessores constitutam præfatorum reddituum pro respectivis dictis tribus mensibus summam inter se pro

rata dierum, & sui ad beneficium officiosi ingressus dividunt, quæcunque verò aliæ sive ex diminutione, aut augmento futurorum in Beneficiis reddituum, aut ex similibus causis objici possent hac in parte difficultates, exigui sunt momenti, & minus afficientes in ratione earum, quæ ex observata circa id hucusquè regula provenerunt, & indies proveniunt.

PORZĄDEK NABOZENSTWA

*Do Kościoła w Dycezyi
Płockiej.*

Z R A N A.

*O godzinie czwartey w Lecie,
a o piątey w Zimie, dzwonić na co-
dziennie zwyczajne Pacierze.*

*O pól do siódmej. Na Nabo-
żeństwo Kościelne dzwonić.*

Ośmdey. Kurs, gdzie się powinien odprawić, a gdzie bywać zwykło *Matutinum*, lub uroczyste iakie przypadnie Święto) które rannieyszego wymagaia zaczęcia Nabożeństwa) to *Kurs i Matutinum*, iako też i *dziwonienie* przedy poprzedzać ma.

Opuł do osmdey. Pieśń, Boże w Dobroci &c. Msza, gdzie więcej iak ieden jest Kapłan, pod czas której, *Modlitwy Poranne* z iakiey Książki, naprzykład której tytuł = *Powinności Chrześcijańskie*, albo *Człowiek Chrześcijański*, lub z inney dobrze ułożoney mowione będą. Gdzieby zaś żadną miarą lud się do Kościoła przedy nie mógł zbierać, to i nie co później. Do czego ma się użyć Osoba, któraby dobrze w czytaniu Ludowi przodkować mogła, a gdzieby ta Msza nie była, to

też fa-

też same *Pacierze* mowione być powinny.

O osmdey. Pieśń Wierzę, że Bog jest &c. albo *Troyca Bog Oyciec &c.* Potym *Oycze nasz &c.* *Łdrowaś Marya &c.* *Wierzę w Boga &c.* *Dzieśięć Boskich i pięć Kościelnych Przykazań.* *Siedm Sakramentow &c.* *Katechizm* sposobem wyżej opisanym, a gdzieby tenże zwykł bywać w innym czasie, to iednak rzeczona *Pieśń i Pacierze* zawsze odprawiać się mają.

O dziewiątey. Rozaniec albo *Koronkę o Troycy S.* potym *Litaniją do wszystkich SS.* z wszelkiemi zwykłemi modlitwami, iiezeli czas wystarczy, *Pieśnie: Kto się w Opiekę &c.* *Strażliwego Majestatu Panie &c.* *Do ciebie Panie &c.*

Do dziewiątey. Processya w zwykłe swe dni i z zwykłemi ceremoniami, *Msza Spiewana, Kaza Tomik III.*

nie lub *Nauka* większa *Chrześcianańska*. Pod czas *Młzy*, lud śpiewać będzie po intonowanym *Gloria* &c: po Polku *Chwała na wysokości* &c: a po zaczętych *Credo* &c: także po Polku *Wierzę w Boga* &c: Które się *we Młzy* mowi, a po *Prefacyi*, śpiewać lud ma. *Święty, Święty, Święty* &c: *Dan Bog* zastępów &c: z zwykłemi do tego, iak jest w *Młzale* wierszykami &c: a iak przed *Konsekracyą* dadzą pierwszy znak dzwonienia, zaczną śpiewać trzy razy. *Niechay będzie pochwalony Przenajświętszy Sakrament* &c: a po skończonym przez Kapłana *Pater noster* &c: zaśpiewają *Twoja Cześć Chwała* &c: a pod czas ostatniey *Ewangeli*i zaczną się śpiewać *Święty Boże* &c: trzy razy. *Od powietrza grodu ognia i Woyny* &c: trzy razy. *O JEZU Jezu Jezu zmiłuj się* &c:

trzy razy. *Naostatek Anioł Pański* &c:

PO POLUDNIU.

O drugiej. Dzwonić na Nabożeństwo.

Opuł do trzeciej. Gdzie powinien być śpiewany *Kurs*, to go odprawić, a potym *Katechizm*, gdzie tenże rano nie zwykł bywać, a Lud się także może nań zbierać, po *Katechizmie* *Nieszpory*, ieżeli gdzie odprawować się zwykły; a gdzie nie, to *Litaniją do Imienia Jezus*, którą też i pod czas *Nieszporów* Lud śpiewać może. Potym *Modlitwy wieczorne* z iakowey *Książki*, iak już namieniono jest o *Modlitwach Porannych*.

Nota smo. Ten porządek ścigać się nie ma do Kościoła *Katedralnego* i *Kollegiatów*, które osobny

swoy ułożony mają, ale tylko do reszty wszystkich innych.

Nota 2do. Lubo tego usilnie życzymy, żeby odmiany w tym porządku podług upodobania każdego Rządcy Kościoła nie czynić, iednak gdyby rzeczy, i okoliczności przy tym wypisaniu teraz nie będące wiadome, a nawet i czas sam, iako to: Mrozy &c: odmiany lub skrocenia jakiego wyciągać miały, chcemy, i temu sprawiedliwie, i rozsądnie dogodzić, i to ciz Rządcy Kościołow za zniesieniem się z Konfessorami Nalżemi, uczynić będą mogli.

Nota 3tio. Przy dawaniu Komunii pod czas Mszy pierwszej, i śpiewaney, Akty przed, i po Komunii, mowione być mają, iak jest w przydatku przy Synodzie Nalżym ostatnim. Pod czas zaś innego czasu, i Mszow, żeby Nabożeń-

stwa nie przerywać, opuścić ie można.

Nota 4to. Od wszystkich Ceremonii nie opisanych w approbowanych od Zwierzchności przynajmniey Biskupiey Agendach, wstrzymać się mają, iako to po zwyczajney na S. Szczepan Benedykty, zarzucania owsem Kapłana, i inne tym podobne bardziey do śmiechu i żartow, iak do Nabożeństwa pociągające. Podobnie zwyczaj stawiania po Kościołach, tak nazwanych Jasełkow, w czasie Bożego Narodzenia, zalecamy, aby odtąd wszędzie ustał, bo i ten (iak mamy z pewnego doświadczenia) przestał być sposobem pobudzającym do Nabożeństwa, ale iest bardziey zabawą iakąś dzieci, i Ludu prostszego, a tym mniey, żeby Procesyow, reprezentujących Mękę Pańską, albo czytania, i explikacyi iakiegoś Piłatowego skazującego

Chrystusa na śmierć Dekretu, nie czynili; tudzież tak nazwanych w Kościołach przez młodzież Dyalogow, iako to w Niedzielę Kwiećnią, lub inne tym podobne dni. Zaniechają także stawienia pod różnemi, a częstokroć śmiesznemi figurami, i malowaniami Grobow w Wielki Piątek, na które, i kosztą czasem nie małe łożą, a mniej pożytecznie do nabożeństwa służą, iak gdyby same Sanctissimum na iakim do tego sposobnie przybranym Oltarzu wystawione było, przy którymby na przemiany lud klęcząc, przy śpiewaniu ten dzień przebywał.

Nota 5ta. Tego zaś Rządcy Kościołow naybardziej przestrzegać będą, i o to lud upominać, aby przybywszy do Kościołow na nabożeństwo, nie zabawiali się próżnie, gdzieindziej, iako to na gadaniu niepotrzebnym po domach, albo na

Cmentarzu, a tym mniej, uchoway Boże w domach Szynkownych.

Nota 6ta. Katechizmy, Kazania, lub Nauki Chrześciańskie, aby nad puł godziny, lub naywięcey trzy kwadransie przeciągane nie były, starać się będą Kapłani nasi, oraz, żeby Nabożeństwo na dwunastą godzinę się kończyło.

Nota 7ma. Kiedy Kapłani rządzący Parafiami, są prawdziwemi Oycami Duchownemi swego ludu, i naypilniey tego przestrzegać mają, aby i w dobrej Wierze ugruntowani, i w obyczajach niekazonych ćwiczeni byli, nie jest i to nie od ich Urzędu zdrożnego. gdy tychże swych Parafianow nawet co do wszystkich uczciwego gospodarnego, ochodożnego, i przemysłnego, tak względem siebie, iako i względem innych pożycia sposobow, i obowiązkow, przy każdych zdatnych okolicznościach informować nie za-

niedbaia. Do czego ich także (iako najlepiej można) pobudzamy.

Nota suo. Nie omieszkaia także Kapłani Nasi, Lud dobrze przy innych naukach informować o istocie, i skutkach, potrzebie modlitwy wewnętrzney, czyli Medytacyi, do czego w tey mierze X. Wuykowskiego Kanonika Pułtuskiego nauki w Książceiego Rekolekcyi wypisane, wybornie użyia, i gdy lud będzie w tym nieco już nauczoney, mogą zamiast Modlitwy poranney, odprawić w naypożytecznieyszych materyach przez punkta Medytacye z dobrej iakiej Książki, a to tym sposobem, żeby naprzód raz wszystko czytać, a za drugim razem czynić, między iednym a drugim punktem pauzę, dla potrzebney przez każdego nad zawartemi naukami rozwagi, ile, że i Odpusty dla wykonywających to, są oznaczone.

XLVIII.

Institutio peragendarum missionum in Ecclesiis Parochialibus Diœcesis Plocensis per Destinatos pro respectivis Decanatibus Presbyteros.

MICHAEL GEORGIUS &c:

Universo Clero, præcipuè Curam Animarum gerenti, ac Populo Nobis in Christo Dilectis salutem in Domino. Ad commodiora Gregis Nostri salutifera præstanda subsidia, Officii Nostri in instruendo Populo & corrigendis moribus sollicitudo Nos excitat, ut Diœcesim Nostram in Districtus, ad peragendas in eadem Missiones sequente partiamur modò: ut videlicet Decanatus Camenecensis, Pułtoviensis, Makoviensis, Novomestensis, Stanislaviensis, Wyszkovienſis ad Missio-

narios *Pultovia*, ex Clero Sæculari constitutos: Decanatus verò *Ciechanoviensis*, *Janoviensis*, *Mtavenfis*, *Przasnensis*, *Raciazensis*, *Srzenensis* ad Præsbyteros Congregationis Missionis Domûs *Mtavenfis* pertineant. Determinatis Decanatibus: *Bieżunensi*, *Dobrzyński*, *Golubio-Dulscensi*, *Gorzniensi*, *Lipnensi*, *Rypinensi*, & *Sierpcensi* pro PP. Reformatis, *Terumini* noviter introductis. Ex reliquis autem Decanatibus: *Bielscensi*, *Bodzanoviensi*, *Gostinensi*, *Plocensi*, *Plonscensi*, *Wyżogrodensi* & *Lakroczymski* PP. Capucinis in *Lakroczym*, nec non *Andrzejowskiem*, *Lomzenskem*, *Oskrovienskem*, *Oskrotecenskem*, *Wąsoszanskem*, & *Wisnenskem* Curæ eiusdem Ordinis Patribus in *Lomza* committimus, eâ institutâ Regulâ, ut quolibet Octennio in singulis Nostreis Parochialibus hujusmodi Missio pera-

gatur, Ad quod præfatum Missionariorum Munus destinatis idoneis viris, ac alijs (quos ab iisdem in adiutorium laboris, quoties necessitas postulaverit, assumi contigerit) plenam & oportunam concedimus facultatem in omnibus Ecclesijs Parochialibus, juxta seorsum hacin parte a Nobis præscriptum Ordinem (a) Rudimenta fidei Doctrinamque Christianam tradendi, Verbum Dei prædicandi, Confessiones utriusquæ sexûs Christi fidelium (non tamen Monialium) excipiendi, eosquæ à peccatis & delictis, quæ ipsis corde contriti, & ore confessi fuerint, etiam à casibus Nobis reservatis, injunctâ ipsis pro ratione culpæ Pœnitentia salutari, absolvendi, Absolutionisquæ Beneficium in foro conscientia impertiendi, indulgen-

(a) Infra Nro LIII.

tias à Sede Apostolica concessas & devotionibus in Missione annexas publicandi, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum singulis diebus tempore Missionum exponendi, & cum eodem SSmo: Sacramento Processiones (si id ratio temporis & loci permiserit) quotidie intra Ecclesiam, aut Cœmeterium peragendi, & unam sive publicam sive solemnem in fine Missionis (si ipsis ita videbitur) per respectivas civitates, oppida, aut Villas instituendi, quibus etiam Facultates Romanas, in annexis literis ad ipsos directis, contentas communicamus, obligantes eosdem quàm maxime, ut omnes hac in parte seorsive à Nobis præscriptas regulas (b) observent. Interea omnibus, quibus interest, aut quomodolibet interesse

(b) Infra Nro XLIX.

poterit, præcipuè Admodum Reverendis in præfatis Decanatuum tractibus curam animarum exercentibus, mandamus, & in virtute S. Obedientiæ præcipimus, ut prædictos Admodum Reverendos, ac Religiosos à Nobis constitutos Missionarios Nostros, & in Vineâ Christi Strenuos Cooperatores, dum & postquam ab iisdem requisiti fuerint, humaniter & benevolò recipiant animo, tempestivè de die, quò non solum in ipsorum, sed etiam in vicinioribus Ecclesiis & Parochiis peragendæ erunt Missiones, præmoneant, ac populum suum ad frequentandam Ecclesiam, exercendaq; pietatis Officia solertî studio adhortentur; Missionariis verò præcipuè quò ad audiendas Confessiones, expectitis etiam aliis ad hoc, quantum ratio temporis & commoditas rerum permiserit, propinquioribus Presbyteris, opem præstare curent.

In quorum fidem &c: Datum Jablonnæ Die ada Mensis Septembris
Annó Domini 1778.

MICHAEL EPISCOPUS. (L.S.)

XLIX.

*Regula & Methodus absolven-
darum in Diocesi Plocensi Missi-
onum.*

Cùm alios a vitiis amovere & in
viam rectam virtutum deducere mis-
sionariorum præcipuum munus est,
ipsi prius vitæ Sanctitate, ac Chri-
stianarum virtutum splendore elu-
ceant summè est necessarium, præ-
fertim verò profundâ humilitate, ma-
gnâ in Deum fiducia, vivâ fide, cha-
ritate, ardenti? zelô, mansuetudine,
modestiâ patientiâ, Evangelicâ
simplicitate, prudentiâ, & tem-
perantia præcellere debent, nihil
aliud, nisi solam gloriam Dei & salu-

tem animarum. Unde necessariò
promanare videtur ad tam sancta
opera, cum fructu Spirituali pera-
genda, nonnullas præscribere Ordi-
nationes; ad exemplum Salvatoris,
qui Discipulos suos mittens ad præ-
dicandum Verbi Dei salutifera eis
monita tradiderit præcipiendo im-
primis rogare Dominum messis, ut
mittat operarios in messem suam, ac
designando apud quos se conferrent,
quid circa ea ita faciendo observa-
rent, quas Doms diversandi causâ
ingrederentur, quid prædicarent,
quibus vescerentur cibis, denique
quâ ratione se haberent erga eos,
qui eos nollent recipere, Missiona-
rii igitur Nostri statim ac designa-
tum pro missionibus tempus advene-
rit, promptos se tenebunt, & tem-
pestivè omnia necessaria parabunt,
atquè Spiritum per pios affectus &
recolligendas suas obligationes re-
novare studebunt.

Ipsò die profectionis omnes recipient benedictionem à Superiore Domus, postea omnes coram Sanctissimo Sacramento supplices precabuntur, ut Deus iter det prosperum, & laboribus ipsorum suam largam benedictionem. Post egressum è Domo, imò omnes simul recitabunt *Itinerarium Clericorum* opportunò tempore. Colloquia inter eos de rebus præsertim illis instituantur, quæ missiones concernunt, maximè si inter illos sint aliqui juniores, qui instructione indigeant, sic tamen, ut discretè, & cautè de confessione loquantur, imò de illa taceant omnino, si ab extraneis possent audiri. Trauseuntes per villas aut pagos necessariae modestiæ invigilabunt, si curru vebantur idem observabunt, imò majori cum, cautela & circumspèctione. Frudentiæ Directorum missionum erit suos

suos cooperatores fraternè attrahere, ut exertitia hæc rectè succedant, cavendumquè ipsis ab omni Austeritate, ne tædiò & fastidio sint aliis, imò magna cum ingenuitate piè & hilariter omnibus omnia fiant.

Cùm ad locum ubi pro prandio, vel cæna sistendum est advenerint, nihil quidquam faciant aut dicant, quod aliis scandalis ansam præbere possit, abstineant ab omni contestatione, & querela, eligentes potiùs aliqua pati, quàm offensionis proximi occasionem dare. Loco destinato Missioni faciendæ appropinquantes, optimum erit corde & mente implorare Deum; quatenus dignetur illuminare omnes, ut opportunam ejus recipere digni fiant gratiam. Modestia est servanda omnino, & modò S. Francisci Seraphiei prædicandum.

Tomik III.

K

Postquam ad locum destinatum pro Missione advenerint, primò R. Curatum Loci & in absentia ejus Vicarium adibunt exponentes causam sui adventus (de qua etiam tempestivè debent præveniri) benedictionemquè, antequàm missionem inchoabunt, ab ipso humiliter expectent, quam flexis genibus & in Ecclesia post adorationem Sanctissimi Sacramenti recipient. Inquantum poterunt domicilium apud Ecclesiam eligent. Quod si verò unus aut alter Sacerdos post in inchoatam Missionem advenerit, expedit ut adeat R. Curatum, aut ejus Vicarium benedictionem ab eo petiturus; & si nec Curatus nec Vicarius ejus præsens tunc sit in Parochia, tunc id à Directore Missionis præstabitur.

Ordo diei in Missione servandus.

Ante Meridiem.

Ab hora 7ma ad 8vam: Catechismus minor sive rudimenta fidei.

Ab 8va ad 9nam: Missa, preces matutinæ, & aliquæ piæ Cantilenæ absolvantur.

A 9na ad 10nam: Doctrina major de materiis, videlicet præceptis Dei, & Ecclesiæ, ac aliis his similibus &c:

A Decima ad Undecimam: Missa cum expositione Sanctissimi, preces, quæ vulgariter supplicationes dicuntur:

Ab undecima: Concio, & deinde finitur devotio antemeridiana.

Post meridiem.

Ab hora 2da ad 3tiam: Catechismus sive rudimenta fidei.)

A 3tia, cum dimidia ad 4tam: Piæ Cantilenæ.

A tertia cum dimidia, ad quartam cum dimidia: Doctrina major de præceptis Dei & Ecclesiæ, ac aliis his similibus.

K j

A quarta cum dimidia ad quintam: Litanæ & supplicationes solitæ.

A quinta ad sextam: Concio, preces Vespertinæ, examen Conscientiæ, & demum finitur devotio diei.

In præfatis Cathechesibus & doctrinis Christianis ac sermonibus id quoque observandum, ne unquam ultra horam protrahantur.

Tempus inchoandarum Missionum, Dominicam proximam post festum S. Michaelis determinamus; reliquas autem alias in decursu anni peragendas arbitrio & prudentiæ Directorum Missionum relinquimus, dummodo eadem in assignato pro quolibet Anno, numero, tempore pro populo magis accomodatô & propriô absolvantur.

Spatium autem, quô eæ protrahendæ sunt, duas hebdomadas designamus, nisi zelus & vera necessitas

longius tempus omnino exigeret, quod iudicio directorum Missionis decidi debet, dummodo ultra quatuor Septimanas nunquam præfatæ Missiones protrahantur, neve per hoc ordinatæ pro aliis locis Missiones impedimentum ullum patiantur. In missionibus autem ante, & post Pascha absolvendis ut pro commoditate & necessitate Parochorum & Populi tempus quo ad Communionem Paschalem & anticipari & longius ultra solitum protrahi possit, concedimus.

Quod verò attinet materias pro Catechismis, sive doctrina Christiana ac concionibus, dictos RR. DD. Missionarios Nostros ad seorsivas hac in parte præscriptas ordinationes remittimus.

Cavebunt, ne sibi aut suæ industriæ conversionem animarum tribuant, sed omnia bona divinæ gratiæ, tanquam eorum authori adscribant,

persuasi; quod Oratione, virtutibus & bono suo exemplo plures animas acquirerent Deo, quam omni sua scientia, & eloquentia.

Nemo nisi valde modestè de dotibus aut gratiis exterioribus, de scientiis, concionibus, Cethechismis, & aliis missionarioum exercitiis loquatur, nequè quempiam vituperet. Nemo locum sibi assignatum à Directore pro audiendis confessionibus mutabit sine ejus facultate.

Durante Missione extra solitum locum mensæ & domum nemo comedit, nec etiam ipsa finitâ absque magna necessitate & Directoris licentia vel illius locum tenentis: Vix credibile est, quanta promanare solent mala ex hac familiaritatis & hospitalitatis occasione.

Aliquod etiam temporis spatium in præparatione ad prædicationem & ad Cathechismum impendere poterunt; & si longiori, ultra solitam morâ ad hoc opus haberent, id ex-

ponatur cum simplicitate & confidentia Directori, ac libenter ejus ordinationi acquiescant.

Quovis Die communionis generalis (quæ omni quatrinduo distribueda est) unus è Missionariis immediatè ante Communionem Exhortatione seorsiva aut in fine Concionis diei adicienda servore, ac Spiritu plenâ ad devotam Eucharistiæ summptionem accedentes excitabit.

Ultimò die Missionis post meridiem fiat Processio solennis extra Ecclesiam & cæmeterium si & ubi ea commode peragi poterit, per ambitum non multum ab Ecclesia distantem, ac per loca sicca & munda: In qua R. Rector Ecclesiæ, ac alius ab eo rogatus deferat Sanctissimum Sacramentum in gratiarum actionem Deo pro collatis gratiis & donis spiritualibus toti Parochiæ. Hac ultimâ actione completa nec prædicatur, nec cathechisatur amplius, ni-

si omnino unus, aut alter dies concedendus sit juxta prudentiam Directoris pro iis, qui nondum Confessionem facere potuerant.

Si aliquæ villæ sint ab Ecclesia nimis remotæ, è quibus homines plebei non facile possent adire locum Missionis, Directoris Missionum cura erit specialior resita instituere, ut eisdem ratione maximè accommodatâ (dummodo ad mentem Nostrarum harum Ordinationum) consulatur.

L.

Monita pro Prædicatoribus & Cathecistis tempore Missionum.

1mo. Accommodent se suis Auditoribus, vitantes subtilitates, sectantes utilia, & ad particularia descendentes, & non omittentes hæc *quatuor puncta in omni præcipuè*

fermone. 1mo. clarè elucidare id, quod intendunt persvadere populo, 2do. afferre motiva magis accommodata Auditoribus 3^{tio}. docere media specialia & facilia ad assequendum vel vitandum id, de quo fit sermo. 4to. Nunquam omittere responsum obiectionis, quæ fieri possunt, & nihil enuntiare, quod possit causare errorem, vel dubium rudibus, denique consuetâ ab Authoribus à nobis præscriptis methodo semper utantur.

2do. Si sit Evangelium proprium diei, illud non integrè deducendum sed contenti brevius explanatione, in exordio materiam Missionis, quæ incidit, illi adaptabunt, Si tamen Evangelium materiæ proponendæ conveniret, tunc illud extendere & deducere poterunt, methodum consuetam observantes In prædicando non sint suâ morositate tædiosi, & ut efficacius huic malo

possit remedium adferri, non tantum horologium areneum habeatur, & semel atque iterum concionator monebitur, sed etiam habebitur Campanula, quæ horâ elapsa modeste pulsabitur. In prædicando non sint nimis severi & asperi, & compassionis plus habeant, quam iracundiæ, magnis & diuturnis objurgationibus non insectentur, nec clamoribus vehementioribus se fatigent, sed motus, & affectus servant pro Epilogo, ubi etiam moderati sint. Hæreticos scomaticè non impetant, conviciis non afficiant, præsertim si Concioni aliqui assistant, sed potius eis eorumque erroribus mederi cupientes, modeste, sed fortiter convincant, imò expedit non agere de controversis, quia inde plus clamoris, quam salutis, plus mali, quam boni sæpius oriri solet.

3tio. Quamvis in Concionibus (ut dictum est) ad particularia sit descendendum, cavendum tamen est, en-

peccatores increpando his, aut similibus verbis utantur: *vg.* Hæc Parochia his vitiis est infecta, vos perpetratis, tale & tale peccatum, præsertim si sint crimina odiosa, & infamantia *vg.* Uliaræ, luxuriæ, falsa testimonia, præcipuè si Prædicator talia audierit in confessione, sed sic potius loquantur, quasi de talibus nihil audierint, dicendo: volo credere, quod non sint in hoc loco, qui tali aut tali peccato coinquantur, sed si essent, illis hæc, aut hæc adhibenda sunt media; nam aliter agendo, est auditoribus suspectum se reddere de revelatione Confessionis, cuius suspicionis & ipsam in sermone umbram semper declinare studeant. Circumspectè etiam, & discretè agendum est in iis, quæ dicenda sunt de Personis Ecclesiasticis Parochiæ, præsertim de Parocho, cavendum, ne quid dicatur, aut omittatur, quod eis adversetur, aut eos carpat,

aut arguat negligentiae, aut ignorantiae, aut alterius defectus, quamvis obscure & indirectè; sed excusandi sunt, honorandi, laudandi, quantum discretio & prudentia permittit.

4to. In prædicationibus nihil afferendum, aut dicendum, quod risum moveat; quia (sicut ait quidam vir magnus) *dum ridet Concio, ridet Diabolus, & Deus quasi tunc semper irridetur.* Verumtamen in Cathéchismis familiarius agendum est, quia cum infantibus infantes, & cum parvulis parvi esse debemus (ut eos Christo lucrari faciamus)

5to. Si quis ex Parochia moneat Prædicatorem de aliquo vitio aut peccato, quod ibi reperiatur, aut de alia quacunque re, ut in suo sermone deus loquatur, nihil dicet, quin prius communicaverit Superiori, qui cæteris congregatis proponet

an id expediat, quia sæpius accidit, quòd sint rumores falsi, aut saltem in parte, qui cum publicè & è suggestu manifesti fiunt, rixas & dissensiones afferunt.

6to. Quando vel Concionator vel Cathéchista aliquid promulgare voluerit, quod non erit de materia sui sermonis, etiam si illa res utilis videatur, & bona, de ea tamen non loquetur, nisi prius Directori proposuerit, & cum eo convenerit, nam sæpe fallimur; imo optandum est, ut prædicator moneat Directorem de materia, quam postridiè tractare debet, ad obviandum incommodis, quæ obvenire possunt. Nunquam doctrinam aliquam incipiant, & Cathedram ascendant, quin prius coram Deo intentionem direxerint, & auxilium de cælo enixè & humiliter postulaverint, & finitâ Concione meminerint de bono reddere gratias

Deo, & de malo, si quod irrumperè potuerit, veniam petere.

7mo. Denique maximopere interest, ut in Missionibus incitetur populus ad deponendas inimicitias, ac odia, & hortetur ad reconciliationem cum inimicis, & hoc, antequam ad Sacramentum pœnitentiæ accedant, nihili facientes illud vanum, & mundanum honoris punctum, quod sæpe impedit reconciliationem, & ut illi, qui injuriam passi sunt, & innoxii, primi sint, ad suos inimicos quærendos ad pacem, & hoc ex amore JESU Christi, qui nos inimicos quæsit, & vocavit ad pacem, ipse innocens & offensus, & si qui sint, qui hanc virtutem in se non sentiant, ut inimicos ad pacem quærant, saltem benevolò & cum pio affectu recipiant eos, qui ad se veniunt reconciliationis causâ, quod si aliqui sint, qui suas rixas aut lites componere non possunt inter se, ut

ad nos accedant, & gratum habeant, ut nos de eorum Controversiis componendis cum charitate laboremus.

LI.

Monita pro Directoribus Missionum.

1mo. Director Missionis ante omnia curam habebit, ut ordo in Missione exactè servetur, & quantum in se erit, exemplò alios præbit in Regularum observantia.

2do. Expedit, ut quam primum ad Parochiam pro Missionem pervenerit, & habitationem fixerit, unicuiquè locum assignet;

Expedit etiam ut unicuiquè Confessario sedem assignet, & moneat eam non mutandam esse. Antequam incipiant exercitia in Ecclesia, conveniens erit, ut conferat de methodo rectè, & utiliter Confessio-

nes audiendi, de agendis pro bono exitu Missionis, & ut hæc monita & alia, quæ has Missiones concernunt, legantur, aut saltem breviter in memoriam revocentur. Sed priusquam hæc conferentia fiat, expedit videre & audire viventes libros more S. Francisci Xaverii in similibus casibus, id est inquirere discretè, & cum prudentia à prudentibus, & melioribus Parochiæ Incolis, & maximè à R. Præposito, quænam sint vitia? quæ occasiones peccandi? quæ consuetudines malæ? quæ scandala in Parochia? & de his omnibus instruere Prædicatores, & Confessarios.

3tio. Expedit non parum, ut casus reservati Diæcesis sciantur, & legantur. Nam etsi ab iis absolvendi habebitur facultas, hoc utile tamen erit Confessariis non solum ad cognoscendum si benè fuerit absolutus

solutus pœnitens ab his casibus, sed adhuc ad excitandum horrorem, contritionem, & fugam talium delictorum. Etiam expediens erit in ipso Missionis initio petere à R. Proposito Parochiæ facultatem rehabilitandi Matrimonia invalida, si quæ sint, & iungendi matrimonio secretos concubenarios, ut si qui sint, possit remedium adhiberi absque ignominia & revelatione personarum petita à Loci Ordinario dispensatione à Bannis, & facultate pro talibus matrimoniis necessaria. In ipsa hebdomada prima Missionis exquiret Director, an Confraternitas charitatis nondum sit instituta in Parochia? & ad hunc finem discretè colloquetur cum personis magis piis, & devotis, cum præparatæ fuerint, illas congregabit, & ad hoc exhortabitur, quod si Confraternitas iam instituta sit, illam excitabit ad charitatem.

Tomik III. L

ritatem erga pauperes, remedium adhibendo defectibus, & reliqua, (prius communicatō tamen Confessio cum Rectore loci faciendo) quæ expedire videbitur.

4to, Insuper attendet Director, ut omnia observentur, quæ Confessariis in *Instructio* occasione immediati Universalis Jubilæi præscripsimus. Expedit quoque, ut Director audiat suos cooperatores, & Collegas Concionatores & Cathenchistas, maximè si in hoc exercitio novi sint, ut postea in charitate eos moneat de defectibus, quos animadverterit, sed hæc monitio fiat segregatim, in spiritu humilitatis, & nunquam per modum joci.

5to. Tam Director Missionis, quam ejus cooperatores, omnem Concionum suarum vim, ad Episcopalis Pastoralisque gubernationis rationes accommodabunt: Episcopi monita, iussa, edicta, decreta, infi-

tuta ac disciplinam omnem perpetuo commendabunt, atque adeo tuebuntur, ut & Clerus, & populus ei obtemperet, pareat omni sanctæ obedientiæ Spiritu (*Ex S. Caroli Instruct. Præd. Verbi Dei*)

6to, Finitâ Missione antequam Domum redibit, curabit, ut ad Reverendissimum Episcopum exacta ratio eorum, quæ in missione peracta sunt, reddatur; sed id fiat in omni spiritu humilitatis & veritatis, eapropter scribat dictum, aut scribi curet per aliquem omnes res notatū dignas in Missionibus, juxta seorsivam schædam & præscriptos. Articulos (a).

7mo. Maximè expedit, ut assignentur Confessarii, & tempus pro audiendis Confessionibus puerorum & sordorum. Cavendum est ab opinionibus eorum, qui in morali ac

L j

(a) Infra Nro LII.

casibus conscientiae sint laxi, & quae per summos Pontifices sunt damnatae. Eapropter obstringimus Missionarios & Confessarios Nostros, ut consulendo conformitati in docendo populo, sequantur doctrinam & resolutiones tam in Cathedris Concionatoriis, & Cathecheticis, quam in sedibus Confessionum, nunc visitationum apud Nos Authorum, videlicet: *Collet* è Congregatione Missionis, *Antoine* ex extincta Societate Jesu, *Reiffenstuel* ex Ordine S. Francisci Reform: *de Charmes* ex Ordine PP. Capucinarum. Huic unice studentes. ne arbitrariis & minus aptis resolutionibus spiritum in moribus, & disciplina relaxent, aut è contrario onera gravia, quae & iam ex virtuosorum hominum iudicio vix ferri posse censentur, animabus fidelium imponant, & alligent.

8vo. Confessarii Rosaria, Coronas, imagines, aut alia horum simi-

lia suis paenitentibus non dabunt ipsi, sed si quas habere possent, mittere debent paenitentes ad Directorem, vel ad hoc ab eo substitutum, qui curabunt ea distribui iis, qui indigebunt.

9no. Non convenit dari Communionem post meridiem, absque ratione, & causa insufficienti particulari.

10. Pro conservatione debitae & honestae conversationis tam maxime Ecclesiasticis viris necessaria, & consideratis periculis, & occasionibus, quae in Missionibus occurrere possunt, haec observanda sunt:

Director Missionis tali modo loca Confessariorum disponet, ut mutuo se aspiciant, & videant & non sint in loco abscondito, & obscuro, ac nimium separato.

Neminem audiant in Confessione ante lucem diei, post noctem sine lumine sufficienti, ut videri possint.

Non cooperient Confessarii caput suum neque caput paenitentis cum

manica vestis, ac superpelicii, aut Strophio.

Meminerit Director identidem sedulo inspicere, an Confessarii omni præcautione possibili utantur.

Post horam elapsam, & præscriptam Ordinationem, ac finita incæpta pænitentiam Confessione, nemo remanebit solus in Ecclesia quocunque prætextu.

Nullam facient Visitationem, quamvis maximè necessariam in loco Missionis neque in Pagis, aut proximis villis sine Directoris expressa licentia, & maxima necessitate, qui socium eidem assignabit.

Demum Director specialissimè recommendabit, & ipsemet inviolatè observabit, ut sæminæ ac ullæ puellæ domum Missionariorum non ingrediantur, & cum eis absquè testimonio digno non conversent.

In quorum fidem &c. Datum Varsoviæ die 7ma Augusti 1778.

Articuli, ad quorum Regulam Responsa & Informatio à Respectivorum Locorum Missionariis Celsissimo Episcopo post quamlibet Missionem in Diœcesi Plocensi danda sunt.

Parochia & tempus, quo Missio peragetur. (*)	Informatio, an populus Parochianus sit in doctrina Christiana instructus?	Profectus in Doctrina tempore Missionis, & alii spirituales fructus.	Numerus Personarum in Parochia, & numerus eorum, qui tempore Missionis, tam ex Parochianis Incolis, quàm etiam extraneis confessi sunt, & Sacram Eucharistiæ resecti.	An sint publici peccatores, & homines scandalosi in Parochia? aut an foveantur publicæ inimicitiae? cætera quæ omnia, quæ secretiorem informationem ex charitate Evangelica ad correctionem populi & Rectorum exigunt.	Principales eventus, nec non cætera alia scitu digna & necessaria, quæ sub præcedentibus Articulis comprehensa non sunt
(*) Rozdział Kościołow przez Dekanaty, w których przez ośm lat maia się odprawiać Misye <i>obacz niżej</i> . --- LIV. pag. 292.					

LIII.

WYPISANIE
MATERYI
ROZŁOZONYCH

*Co do Kazan i Nauk Missy-
nych dla Dyecezyi Plockiey.*

Nie masz nic zgodniejszyego do pomnożenia Nabożeństwa, iak iednostayność ułożenia onegoż, i powszechny związek, który lud pod iednakimże rzędem zostaiący (ile tylko można i sposobność pozwala) łączyć z sobą powinien. W czaię też Missyinyim naywięcey na tym zależy. Podaię się więc do tego materye, i ich rozłożenia, dla wygody osób do tey pomocy zażyć mianych, i ujęcia onymże w tym zebraniu pracy. J chociaż będzie można te wymienione materye podług zdania swego i woli co do dni.

i nawet co do podziału odmienić, jednak ułożenia rzeczy, co do całego ciągu tych położonych ośnow trzymać się należy, chyba, żeby gdzie nowych iakich do wyluszczenia bardziey potrzebabyło materji, na ten czas na mieysce iakiey z tych tu położonych mniej potrzebney włożyć ją, będzie wolno. Oraz jeżeliby kto o tych materjach mówiąc, lepiej co obrał, lub zdatnieysz podział znalazł, może i tym sposobem swoim rzecz wyłożyć, byleby to było na lepszy duchowny pożytek, a nie z innych iakich do tego różniących się powodów.

Katechyzmy czyli nauki, które sobie pisać będą dla lepszey pamięci i porządku trzeba podzielić także na trzy naypryncypalniejszye Punkta, które znowu na inne drobnieysz rozdzieliwszy, wykladać będą, sposobem iak jest w Katechyzmie X. Woykowskiego, któremu tytuł

Chleb Duchowny — nie przywiązu-
jąc się do wielu nie bardzo Authen-
tycznych od niego przywodzonych
przykładów.

Radzi się także, aby się drugiey
ośnowy co do nauk i Kazań, nay-
pryncypalniey trzymać osobliwie
w pierwszych początkowych cza-
sach tego ułożenia Misjiynego.

Wyrażają się przy tych ośnowach
niektóre Księżki traktujące o przy-
wiedzionych materjach, ale się to
szczegulnie czyni dla łatwiejszey
niektórym pomocy, przez takowe
Autorow wymienienie; nie zaś, że-
by przywiązywać się do konieczne-
go szukania ich, albo zagrozić na
tę pracę zażytym do wybierania in-
nych zdatnieyszzych w tych mate-
ryach zkład inąd myśli.

A iako w zażyć do tego się mają-
cych osobach mamy ulność, iż ten
zlecony sobie Urząd z iak naymo-
cnieyszą odprawia gorliwością, tak

rownie nie wątpimy, iż też w tym iak naywiększą zachowaią roztropność, żeby nic takiego w Nauki swe niewrażali, co by się teyże roztropności sprzeciwiało, a naybardziej od osobistego wymienienia, lub dotknięcia osob wstrzymali, oraz w tych materyach, które by się famych duchownych tykały, dalekimi się od wszelkiego ducha prezumpcyi, chciwości, i podłego zysku pokazali: żeby inaczej czyniąc; zamiaść pożytku większey nie robić szkody.

Tego się naybardziej wystrzegać mają aby o nikim i prywatnie zle nie mówili, a mianowicie o drugich Dyceczalnych Misyjonarzach, a nawet, żeby swoje prace tak nie wychwalać, żeby tym w rownych duchownych posługach drugim nie zdawać się uymować; bo iakieby sprawić mógł taki postępek zgorzienie? każdy łatwo widzi. Aże do Misy-

jonarzew naybardziej należy lud dobrze nauczać, i oświecać we wszytkim; będą więc mieli pilnie na baczności, aby w swych naukach, i rozmowach takich nie mieszali rzeczy, które by naganną niewiedomością, przesądami; lub mniej godnemi trąciły maxymami: osobliwie z strony czarow, opętanych, upiorow, tudzież o fałszywych cudach, i miejscach cudownych, o niepewnych wprowadzonych Odpustach, o nieprawdziwych Przywilejach dla zgromadzeń, i Bractw, o nadzwyczajnych skutkach szczególniejszych niektórych modlitw i nabożeństw, o nie przyzwoitey czci ku SS. Pańskim, i Relikwiach i innych tym podobnych materyach: o takich mówiąc rzeczach, ieżeli nie według zdrowey nauki, ale podług zdania pospolstwa będą powiedziane, niezliczone wypłyną ztąd bezprawia, i zdrożności; gdyż nie

masz nic niegodniejszego, i świętości Religii Naszey przeciwnego, iak fałszywemi iakowemi sposobami, i naukami, chcieć niby do pomnożenia się oneyże przyczynić; bo nie tylko, że te udać się nie mogą, ale owszem niewypowiedziane przeciwnie czynią odrażenia. Ma ona z siebie dosyć ze wszech miar najmocniejszych powodów, i najsświętszych pobudek, nie trzeba do tego mniej przyzwoitych zażywać, które są z iey uymą, i dają okazją do pogardy i naśmiewiska z rzeczy Kościoła, i Urzędnikow Jego.

Będzie i to istotną powinnością XX. Misyonarzow Naszych lud między innemi zachęcać do należytego poszanowania, i posłuszeństwa wszelkiey Zwierzchności, a nayszczegulniey Naywyższej krajowej, oraz do przychylności ku swoim Kościołom i Pasterzom: a

zrząd fami wszędzie do tego przykładem przodkować mają, i Plebanom miejscowym fami przyzwoite poważenie czyniąc toż samo znowu złączone znależytym przywiązaniem w umysły wszystkich Parafianów wrażać.

Bolałoby to Nas z duszy, gdybyśmy kiedy o przeciwnym tak słowami, iako i rzeczą postępowaniu dowiedzieć się mieli, albo też z iakich skutkow to fami postrzegli.

Obowiązujemy ich tedy o to przez świętość ich Urzędow, niechay Plebani Nasi doświadczaia, że rzeczeni Dyecezalni Misyonarze do nich przybywaią, aby ludowi ich usłużyli, i im samym w ich rządzeniu dopomogli; a nawzajem znowu Plebani za podjęte prace tę onymże wdzięczność i należyta niech okazuią przychylność.

Tak tedy w tym podjętym Urzędzie mają się, sprawić, żeby w sposo-

bie ułożenia nauk, i nawet powiedzenia onych iak naygruntownieysza wydawała się ich umiejętność, gorliwość, roztropność, i skromność; do czego wielce pomocne będzie czytanie S. Karola Boromeusza nauki dla Kaznodzieiów, pod tytułem = *Instrudio prædicationis Verbi Dei* = Tudzież także podobne S. Salezysza, i Rozdział XIII. *De Concionataribus* w Ordynacyach bardzo gruntownych dla Jchmć XX. Piarów Prowincyi Koronney, przepisanych. &c:

Aże to dzieło Misyjne nie czyni się dla czego innego, tylko dla pożytku dusz, starać się więc należy, żeby w nim inna nie zachodziła emulacya, tylko którą Doktor Narodow zaleca: *emulamini meliora charismata*; a więc złożywszy wszelkie pochodzące powody z własney miłości, lub iakowego razbyt o sobie rozumienia, zbawiennie u-

czynią, iczeli się po napisanych tych Kazaniach, i Naukach osobliwie nowo na ten Urząd Misyjonarski nastaiąc, z osobami na tym się znaiącemi znosić będą, i onym do przeczytania ie dadzą, dla zafiagnienia ich naylepszego w tym zdania, oraz przypominaiąc sobie, co mówi Salomon, iż mądry słuca rady, a nieroztropny nią gardzi. Ci którymby przypadło choć kilka razy na iednym mieyscu odprawić Misyją też same, które na pierwszey mieli Kazania i nauki, i na drugich tymże porządkiem powiedzieć, bez nowych robienia mogą: i owszem o to się ich obliuguie, żeby te same raz napisane Kazania, i Nauki nie zarzucali, ale raczey coraz lepiej rozbierane i ułożone mówili.

OSNOWA MATERYI

Rozłożonych na 15. dni Kazania i Nauki Missyinych dla przyługi i wygody Dycezyi Plockiej.

DZIEŃ PIERWSZY

Kazanie zrana ; O nawróceniu się do Boga imo: Mamy powinność nawracania się nieuchronną. 2do. Mamy sposobność do nawrócenia się podczas Missyi nad inne czasy nierownie większą.

Albotez tym sposobem: Poludki do nawrócenia się, są imo: Surowa sprawiedliwość Boga w ukaraniu niepokutujących grzeszników. 2do: Miłosierdzie Boskie w przebaczeniu pokutującym grzesznikom, i w podawaniu im ustawney sposobności do tego, jaką jest terażniejszy czas Missyiny. Czytaj Kazanie Xiędza Zacharyaszewicza; Item

w drugiey

w drugiey części X. Segnerego, pod tytułem Człowiek Chrześcijański.

Kazanie po południu o Wierze = Religia Chrześcijańska Katolicka imo. Nieomylna jest w tym, co wierzy; gdyż 1. Przepowiedziana jest od Prorokow. 2. Opowiadana od Apostołow, którzy ani chcieli, ani mogli, choćby chcieli, ośzukać. 3. Stwierdzona cudami. 4. Rozmnożona śmiercią i krwią Męczennikow. 5. Rozmnożona tak prędko i tak obszernie, iż choćby żadnych cudow nie czyniono, samo Religii naszej rozmnożenie, jest cudem oczywistym i zawsze trwającym.

2do: Jest święta w tym, co czynić rozkazuje; gdyż każe 1. Boga miłować nadewszystko, 2. Oddać wszystkie przeszkody, do miłowania Jego. 3. Oddać Bogu cześć nayszyjszą, i nayprzystojniejszą przez Tomik III.

M

Osiarę samegoż Boga w Sakramencie Ołtarza.

3tio. Jest skuteczna w podaniu środków i pobudek wykonania tego, co rozkazuje. *Pobudki są:* Nadgróda i kara wieczna, środki są SS. Sakramenta, i Łaska.

Nauka z rana i po południu o Artykułach wiary, które pod utratą zbawienia każdy Katolik wiedzieć powinien (*necessitate medii*) i tych, które pod obowiązkiem przykazania (*necessitate precepti*) wiedzieć trzeba.

DZIEN DRUGI

Kazanie z rana: O wlaſnościach prawdziwey pobożności, i cnoty Chrześcijańskiej. Pobożność i cnota Chrześcijańska. *amo:* powinna być co do wykonania wszystkich obowiązków powszechna ... bez tej albowiem powszechności zupeł-

nie miłą byź Bogu niemoże ... ale nawet ani człowiekowi pożyteczną. . . który ieżeli przeciw iednemu przykazaniu wykroczy, wszystkiego nieiako prawa przestępca staie się. *Qui in uno deliquit, factus est omnium reus.* *2do:* Powinna byź iednoſtayna i ſtateczna, bo przez tę nieodmiennność pokazuje się doſtatecznie naſze do Boga przywiązanie ... i nic w enocie nie maſz tylko wytrwanie; które Bog uwieńcza. *Czytaj Kazanie X. Baſama. Kazanie po południu o Nadziei.* *amo:* Bog ſam tylko, a nic innego uſzczęśliwić nie może, przeto go zażać i we wſzyſtkich ſprawach naſzych uſtawicznie Go ſzukać powinniſmy.

2do. Bog obiecał naſ uczynić uczestnikami ſiebie ſamego, przeto ſpodziewać ſię Go pewnie powinniſmy. *Czytaj Xiędza Segne-*

M j

tego co do pierwszej części.
ztio. Bog nam nakazał abyśmy sa-
 mi też Jego szukali, więc i przykła-
 dać wolą naszą, do Jego mamy, i
 lękać się, abyśmy Go nieutracili
 przez winę naszą.

*Nauka z rana o Pacierzu, czy-
 li Modlitwie Pańskiej, i wykla-
 dzie oneyż. Czytaj o tym Mo-
 dlitwy Pańskiej tłumaczenie, Ka-
 techyzm Trydentyński pod tytułem:
 de Oratione Dominica.*

Nauka po południu o Amiełkim
 Pozdrowieniu i wytłumaczeniu ie-
 go:

DZIEŃ TRZECI.

Kazanie z rana o miłości Boga,
amo: Co to jest kochać Boga z ca-
 łego, serca *zdo:* Dla czego powin-
 niśmy kochać Boga z całego serca.
ztio: Jakim sposobem możemy na-
 być tej miłości. *Czytaj Kaza-*

*nia de la Rouena Polski język prze-
 łozone.* Co to jest kochać Boga
 z całego serca, z całej duszy, i ze
 wszystkich sił? powizeczne zdanie
 Oyców Świętych *amo:* z całego
 serca, to jest miłością zupełną, i
 nierozdzielną = *amore integro.*
zdo: z całej duszy, to jest miłością
 stateczną i nieodmienną = *amore*
constanti. *ztio:* Ze wszystkich sił,
 to jest miłością najwyższą, wszy-
 stko przechodzącą = *amore pra-*
lationis = *Czytaj Kazanie X. Ry-*
dzewskiego.

Kazanie po południu o grzechu.
 Wielu rozumieją fałszywie, iż Bog
 obojętny względem spraw naszych;
 wszakże ciężko się mylą: *amo* Są
 sprawy człowieka, które Bog z isto-
 ty swojej nienawidzieć musi, bo są
 przeciwne doskonałościom Jego, któ-
 re zistoty swojej miłować musi — bo
 są przeciwne rozumowi, który jest
 od Boga = bo są takie, po których

popelnieniu czuimy zgryzotę sumienia. *2do:* Są sprawy, które że Bog ich nienawidzi, są złości nie-skończoney bo obrażają istotę, nie-skończenie godną. *3tio:* są sprawy, które domagają się, aby były karane karą wieczną = bo grzeszący chciałby zawsze grzeszyć, i bydź przeciwny Bogu = bo umierając w grzechu, umiera w nieprzyjaźni z Bogiem = bo po śmierci nawrócić się nie można = bo gdyby grzeszny i sprawiedliwy zawsze był z Bogiem, Bóg równie poważałby slug, i nieprzyjaciół, chwalcących, i bluźniących sobie &c. (Czytaj krom wielu innych... *Piotra Kolleta Instit: Thel: tract: de Relig: Tom: 2. pag: 336.*) Nauka zrana o składzie: Apostolskim i zawartych w nim pierwszych kilku Artykułach.)

Nauka po południu tłumacząca

resztę Artykułów składu Aposto-go. Catech. Frid:

DZIEŃ CZWARTY

Kazanie zrana o grzechu śmiertelnym, i powszednim. 1mo Jakie są skutki grzechu śmiertelnego. 2do: Jaka jest ciężkość grzechu powszedniego z wielkości i dobroci Boga miarkować się powinna = Bog najwyższe dobro, a grzech najwyższe złe, Bog najgodniejszy wszelkiej miłości, grzech najgodniejszy wszelkiej nienawiści. Czytaj Księżkę której był tytuł: prawdy nieomyślne. Item X. Segnerego.

Kazanie po południu: O Piianstwie. Piianica 1mo czyni krzywdę Bogu = bo pospolicie zakłada szczęście swoje w napoju = bo opuszcza powinności Religii = bo stać się niezdolnym do wypełnienia ich, i chwaleń Boga = bo pospolicie

innych ciągnie do pijaństwa, i nie tylko sam Boga obraża, ale i innych do teyże obrazy ciągnie
2do: Czyni krzywdę sobie samemu, bo siebie wyzuwa z dóbr natury, i fortuny — bo staie się podobny bydłom.

3tio. Czyni krzywdę towarzystwu, bo staie się niezdolnym do starania o uszczęśliwienie powszechne — bo staie mu się szkodliwym i niezdolnym. *Czytaj Kazania Balsama przygodne (Tom: 2. pag: 192.)*

Nauka zrana: O Sakramentach, co jest Sakrament? kto ustanowił Sakramenta? iaka łaska w nich znajduje się? wiele jest Sakramentów? które mogą być powtórzone? &c: *Cath: Frid:*

Nauka po południu: O Chrzcie Świętym co jest Chrzest? kto go ustanowił? co w tym Sakramencie jest znakiem widzialnym? iak, i kie-

dy chrzcić potrzeba? czy wolno dzieci Żydowskie chrzcić mimo woli rodziców? iak chrzcić trzeba dzieci, o których życiu wątpimy? iakie obowiązki na Chrzcie zaciągamy? *Cath: Frid:*

DZIEŃ PIĄTY.

Kazanie zrana: o Obmowie... Obmowę ledwo kto ma za grzech, wystawmyż sobie iey ciężkość. *2do:* Obmowę ledwo kto poznaie byż grzechem, przypomniemyż sobie sposoby, któremi się ona popelnia, *3tio:* Obmowy grzech niemal każdy w sobie wymawia, odpowiedzmyż na te płonne wymowki.

Albo tym sposobem: Obmowa trojakie popelnia zaboystwo, zabia bliźniego na sławie, zabia siebie samego, zabia słuchającego na duszy. *Czytaj Kazanie Segnerego.*

Kazanie po południu. O kłamstwie. Kłamstwo *imo.* jest grzech częsty. *zdo.* Grzech ciężki, *ztio.* jest grzech szkodliwy. Kłamstwo przed Bogiem zawsze jest niegodziwe, a zatym zawsze jest grzechem, kłamstwo dla człowieka zawsze zeldywe, a zatym zawsze nie małą czyniące szkodę. *Czytaj Kazania Xiedza Rydzewskiego:*

Nauka zrana o Bierzmowaniu, i Kapłaństwie. Co jest Sakrament Bierzmowania? od kogo ustanowiony? co jest w nim znakiem widzialnym? jaką łaskę, jakie dary Ducha S. daie? jakie są obrządki bierzmowania? i co znaczą? *Cat. Trid. zdo.* Co jest Kapłaństwo? kto ie ustanowił. Kiedy Chrystus dał moc przemienienia Chleba i Wina w Ciało, i krew swoię? kiedy dał moc odpuszczenia grzechow? czy może Kapłan iak, i komu chce odpuścić grzechy? &c.

Nauka po południu. O Pokucie. Co jest i wieloraka pokuta? co jest Sakrament pokuty? Od kogo ustanowiony? Czy potrzeba? i iak rachować się z sumieniem? co jest i wieloraki jest żal za grzechy? co jest przedsięwzięcie? i iakie być powinno? &c.

DZIEŃ SZOSTY.

Kazanie z rana o restytucyi. *imo* Nic łatwiejszego, iako zaciągnąć obowiązek wrócenia, i nie trudniejszego iako wrócić... Nic łatwiejszego dla chciwości, i sposobności częstej uczynienia krzywdy, &c: Nic trudniejszego, bo albo zachodzi niemożność, albo żal utraty, albo wstyd, czytaj o Restytucyi, albo sprawiedliwości *X. Balsama, którego są dwa o tym Tomiki, i X. Segnerego. zdo.* Nic nie prawdziwiznego iako mniemana nie-

możność wielu ludzi do wrócenia; i nic prawdziwszego iako niemożność otrzymania zbawienia bez wrócenia ... Nic nieprawdziwszego &c: bo ani zubożenie rodziny, ani nieposobność utrzymania stanu, ani niesławna nie są słuszne przyczyny uwalniające od powrócenia... Nic prawdziwszego &c: bo ani Kapłan, ani skrzyk, ani inne dobre uczynki iakiekolwiek, same nie mogą uwolnić od tego obowiązku.

Kazanie po południu O miłości bliźniego: 1mo. Dla czego mamy miłować bliźniego? 2do iak miłować mamy, 3tio iakim porządkiem miłować mamy bliźniego? iakie można staranie o poprawę bliźniego uczynić, iaki jest do tego obowiązek? 2do Jakie sposoby do tego obowiązku wypełnienia? Czytaj X. Segnerego, i X. Balsama w Książce o sprawiedliwości.

Nauka z rana o Spowiedzi, iak powinna być dokładna? szczerą, pokorną &c: i o zadość uczynieniu.

Nauka po południu o Sakramencie Ciała i Krwie Chrystusa Pana, i o iak najwyższym ulżowaniu tego. Czytaj Tomasz a Kemp: Księgę, 4tą.

DZIEŃ SIÓDMY

Kazanie z rana o miłości nieprzyjaciół: Przykazanie to jest 1mo pożyteczne, 2do jest słuszne, 3tio jest żadnej wymowie nie podległe. Czytaj krótkie Zebranie Kazań Księdza Bourdal Tom: I. pag: 365.

Kazanie po południu: O Krzywoprzyświe. Krzywoprzyśięstwa grzech 1mo iak jest ciężki! 2do Jak jest między ludźmi cześć? że jest ciężki, poznać z istoty Krzywoprzyśięstwa, ze szkód, i złych

skutkow, które za sobą ciągnie. *2 Disma S. świadectwa i przykładow. Ze jest grzech częsty, wielu rodzajów Krzywoprzyśięstwa, i z nałogu, który do tego grzechu wielu ludzi zabrało. Czytaj w tej Materji Kazania P. X. Lambert Doktora Sorbońskiego na Nied: 5. po 5. po 3. Królach.*

Nauka z rana o ostatnim namaszczeniu: Od kogo ten Sakrament ustanowiony? kiedy ma być przyjmowany? Co za skutki w człowieku sprawia? &c: (Catech. Trid:)

Nauka po południu o Dziesięciorgu w powszechności, i o pierwszym w szczególności Przykazaniu Boskim: Katech. Trid:

DZIEN OSMY.

Kazanie z rana o Punktach do pilney i dokładney Spowiedzi. Po-

winniśmy ją pilnie czynić *1mo:* bo jest iedynym sposobem do przebaczenia za grzechy przeszłe. *2do:* Bo jest środkiem nayskuteczniejszym uchronienia się od grzechów przyszłych.

Kazanie po południu o Pokucie, która trwać ma po spowiedzi. Pokutuiący usprawiedliwiony przez spowiedź, 1mo Powinien oddalić okazy, i przyczyny grzechu, *2do* Powinien zgładzić skutki grzechu, nadgradzając przez dobre uczynki krzywdę, którą uczynił Bogu i bliźniemu, *3tio:* Powinien przyjąć, i używać wszystkich środków do ustrzeżenia się grzechu.

Nauka z rana o drugim Przykazaniu Boskim, a z tej okazyi o przysięgach, bluźnierstwach, ślubach &c:

Nauka po południu o trzecim Przykazaniu, czyli święceniu Niedzieli i Świąt, o zaśły co do tego

Punktu odmianie, i zmniejszoney liczbie Świąt Uroczystych: iż się, ta odmiana nie nie tycze wiary, wyłożyć, iż temu ziedney strony sam lud winien przez takie powszechne, i wyszukiwaniami pretextami czynione Świąt gwałcenia: dla czego się więc Zmierzchność determinowała, żeby przynajmniej przez umniejszenie ich mogło się też umniejszyć wielkie onychże nieufzanowanie. A z drugiey też strony sama potrzeba ubogich ludzi, osobliwie rękoma własnemi swoje żywność wyrabiających (ile w te ścieśnione dla wielorakich przyczyn czasy) do tego mocne dała powody.

DZIEŃ DZIEWIĄTY.

Kazanie z rana o Komunii: w Pierwszey Części można przelożyć sposób przygotowania się do Świętey

Świętey Komunii. w drugiey Części można wyliczyć pożytki z dobrej Komunii: w trzeciey wystawić szkodliwości, i szkody Świętokradzkiey Komunii *Kazanie po południu o Mszy Świętey: Ofiara Mszy S. jest godna, żebyśmy ją, imo naybardziej szanowali... bo ją ofiarują samemu Bogu, bo w niej ofiarują, samego Boga. a do* Jest godna żebyśmy na nią, ile bydy może nayczęściej ujęszczali... *bo* *łuchanie Mszy S. jest rzecz naymilsza, i naywiększa, która stworzenie oddać może Bogu, bo* *łuchanie Mszy S. jest nayskuteczniejsza* *Modlitwa do uproszenia tego, czego od Boga żądamy.*

Nauka z rana o Czwartym Przykazaniu, to jest o poszanowaniu Rodziców, i Zwierzchności, o towarzyskim z bliźniemi pożyciu, a

Tomik III.

N

z tey okazyi o zwadach i kłótniach &c:

Nauka po południu o piątym Przykazaniu, to jest, o Zaboystwie na ciełe, na duszy, na sławie, &c:

DZIEN DZIESIĄTY

Kazanie zrana o Zgorzeleniu. 1mo: Biada temu, który gorszy, 2do nierównie większa biada temu, który gorszy będąc obowiązany dawać z siebie zbudowanie.

Kazanie po południu o Przekleństwie: Przekleństwo jest ciężkim grzechem z siebie. 2do. Jest cięższym znalogu, w który wprowadza łaćno, 3tio jest nacyęższe dla zgorzelenia które czyni.

Nauka z rana o szóstym, i dziesiątym Przykazaniu... Az tey okazyi o myślach nieprzyśtoynych, bliskich do grzechu okazyach, podu-fałych konwersacyach &c. O tym

z wszelkim pomiarkowaniem i bez zgorzelenia niewinnych mowie potrzeba.

Nauka po południu z okoliczności siódemego przykazania: O kradzieży znaczney, pomniejszey, po trosze czynioney..

DZIEN JEDENASTY.

Kazanie zrana o Ufżanowaniu najwyżzey Zwierzchności: 1mo Kto wyższey Zwierzchności nie ufżanie, nie jest dobrym obywatelem. 2do Nie jest prawdziwym Chrześcianinem.

Kazanie po południu o powinnościach Panow, i slug: 1mo Błądzą Panowie, ieżeli mniemaia, iakoby slug dla swoiey tylko poslugi mieli, czemu? bo slugdy pierwey należą do Boga, niżeli do tych Panow, którym slugą. 2do Błądzą slugdy, ieżeli do-

czesnym Panom służyć, doczesnego pożytku szukaia: powinni naprzód Bogu, potym Panom służyć, z posłuszeństwem, z poszanowaniem, z przywiązaniem: *Czytaj List S. Pawła do Efezow. Roz: 6. i do Tytusa Rozdział 2.*

Nauka z rana z okoliczności ośmego przykazania... O podeyrzeniach, sądzeniach, paszkwilach &c:

Nauka po południu z okoliczności dziesiątego przykazania... O łakomstwie, chciwości, zazdrości, lichwie &c:

DZIEŃ DWUNASTY

Kazanie z rana, o namiętności panującej: Namiętność panująca. 1mo: Jest nieprzyjacielem powszechnym, 2do arcyśzkodliwym, 3tio wszakże przecie do przekonania łatwym. Jest nieprzyjacielem powszechnym. 1mo: Bo ledwie jest czło-

wiek, któryby nie czuł w sobie iakiey przemagającej nad inne pasyi; ten gniewu, ow zazdrości, inny łakomstwa.. &c: 2do: Ledwo jest miejsce tak święte, gdzieby się nie wdała namiętność panująca. 3tio Ledwo który tak wielki rodzaj zbrodni, do którejby człowieka nie prowadziła. Jest nieprzyjacielem arcyśzkodliwym, 1mo boukrytym, 2do Temu, kogo opanuje, miłym; gniewliwy zawsze ma przyczyny gniewu, wyniosłemu nie miłszego nad iego dumę. Jest nieprzyjacielem do przekonania łatwym: 1mo. Jeżeli tę pasię w początkach potłumiamy, 2do Jeżeli okazywamy, i przyczynę ię przegłębamy, i na przeciw pierwizemu ię powstaniu uzbraiamy się.

Kazanie po południu o Stanie Małżeńskim: 1mo: w Stanie Małżeńskim są powinności, i obowiązki, którym bez łaski Boskiej i powoła-

nia nie można zadożyć uczynić. *2do* w Stanie Małżeńkim są prace, i trudności, których bez łaski Bożkiej i pomocy znieść nie można. *Czytaj* *krotki Zbior X. Bourdal.* *Tom: I. pag: 181.*

Nauka z rana o Poście: naczem zawisł? który od kogo ustanowiony? które przyczyny wymawiają od Postu?

*Nauka po południu o Salmu-
żnie:* O obowiązku tych, którzy ją dają, i tych, którzy ją przyjmują.

DZIEŃ TRZYNASTY

Kazanie z rana o śmierci: 1mo: Strażna być powinna śmierć Człowiekowi. *2do:* Miła i pożądana być powinna Chrześcianowi.

Kazanie po południu o Sądzie: *1mo* Pewność i przyczyny sądu, *2do* Spółob, i Surowość sądu. *Czytaj* *2gi Tomik Kazań o Sądzie,*

z Francuskich Authorem zebranych, i na Polski język przetłumaczonych przez X. Derkowicza.

Nauka z rana o pyśle, zazdrości, i gniewie.

Nauka po południu o obżarstwie, a naywięcej o pijanństwie, i o lenistwie w służbie Bożej.

DZIEŃ CZTERNASTY.

Kazanie z rana o Czyściu: 1mo: Są niepochybne kary czyścowe, ta prawda powinna w nas utwierdzić wiarę. *2do* Kary Czyścowe są srode ciężkie, ta druga prawda powinna bojaźnią napęlić prawego Chrześcianina serce.

Kazanie po południu o Diable: *1mo:* Jakie potępieni męki ponoszą na zmysłach? *2do* Jakie na umyśle? *czytaj* *wyborne o tey rzeczy dzieło X. Wincentego Patuszky.*

Nauka z rana o czci i poszanowaniu Świętych, wyliczając defekta pośpolstwa z strony tego poszanowania.

Nauka po południu o Drzewie i znaku Krzyża Chrystusowego, o Relikwiach Świętych, o Cudach.

DZIEŃ PIĘTNASTY.

Kazanie z rana o powtornym upadku w grzech... Upadający w grzech, który już przez pokutę zgładził, imo pokazuje, iż nie szczerze pokutował, 2do zarabia na to, aby nigdy nie pokutował.

Kazanie po południu o Stoppniach do nawrócenia, albo do upadku: imo słuchaycie sprawiedliwi jakie kroki przywodzą, nawet przyńcioł Boskich do stanu zguby, 2do Słuchaycie grzeszni, iakimi środkami możecie przyiść do prawdzi-

wego nawrócenia, czytay Bourdoulou na Piątek po Niedzieli 4. w Poſt.

Nauka z rana o łasce P. Boga, Instynktach, i natchnieniach; i o sposobie rozeznania, które są dobre, które złe?

Nauka po południu o wytrwaniu w dobrym, i o środkach do tegoż wytrwania.

DRUGIE UŁOŻENIE

Na Dwuniedzielną Misyę.

DZIEŃ PIERWSZY

Kazanie z rana o Misyach: Co to są Misy? imo: Przełożyć pobudki, 2do podać środki do godnie odprawienia onychże.

Kazanie po południu o nawróceniu się do Boga: Zwłaczający nawrócenie swoje podaje się imo w niepewność łaski, 2do w niepewność

woli *z*tio w niepewność czasu =
Czytaj w tey materji Bourdalego
Kazania poſtne na Poniedzialek
po Niedzieli Kwietney, lub ſu-
mulki tegoż po Polſku wydane
Tom: I. pag: 152.

Nauka z rana o częſciach poku-
ty, ſkrufze doſkonałej, i niedoſko-
nałej, iej właſnościach, i skutkach,
Czytaj w tey materji Katech:
Trydenc: pod tytułem = de Peni-
tentia.

Nauka po południu o grzechu
pierworodnym, uczynkowym, śmier-
telnym, powſzednim i ich różności, i
skutkach, karach, &c: Czytaj Be-
leiuſza par: 1. c. 1.

DZIEŃ DRUGI.

Kazanie z rana o rathunku ſu-
mienia: 1mo Trzeba czynić rachu-
nek ſumienia przed ſpowiedzią. 2do.
Trzeba wiedzieć ſpoſob, iak go czy-

nić. Choiecki Exercit: Spir: die
4ta.

Kazanie po południu o żalu: 1mo.
Co nas do żalu doſkonałego pobu-
dzać powinno. 2do. Jak doſkonały
żał ieſt koniecznie do ſpowiedzi po-
trzebny. 3tio. Jakim ſpoſobem
wzbudzić żał doſkonały. Czytaj
X. Segnerego w częſci 3ciey.

Nauka z rana: o dzieſięciu wpo-
wſzechności, i o pierwszym w ſzcze-
gulności przykazaniu Boſkim. Czy-
taj dokładne wſzystkich Przyka-
zań tłumaczenie w Katech: Tryd:
gruntowność tego dzieła (które
maſz w Polſkim ięzyku) upewni cię,
iż próżno pochwalone nie ieſt od
całego ſwiata Chrzeſciańskiego.

Nauka po południu: O drugim
Przykazaniu Boſkim Cath: Tryd:

DZIEŃ TRZECI

Kazanie z rana o przedſiewzię-

ciu nie grzeszenia: 1mo. Przedsięwzięcie nie grzeszenia powinno być powszechne, nic nie wyimując, *2do:* powinno być skuteczne, prędko czyniąc, *3tio:* powinno być skuteczne, więcę się do grzechu nie wracając.

Kazanie po południu o spowiedzi: 1mo: Można w nim wytłumaczyć: *1mo:* Pożytek z dobrej spowiedzi, *2do:* Kondycye dobrej spowiedzi, *3tio.* Przeshkody do dobrej spowiedzi.

Nauka z rana o trzecim i czwartym przykazaniu Boskim.

Nauka po południu: o piątym i szóstym, dziewiątym, i dziesiątym przykazaniu.

DZIEŃ CZWARTY.

Kazanie z rana o zadofyć uczynieniu. Chcąc iako się należy za grzechy dosyć uczynić: *1mo:* Trze-

ba wypełnić, co spowiednik za pokutę rozkazuje, *2do* Trzeba wypłacić, co sam penitent przez grzech na się zaciągnął.

Kazanie po południu o grzechu śmiertelnym: 1mo. Grzech śmiertelny jest ciężki w swojej istocie. *2do.* Szkodliwy w swoich skutkach. *3tio.* Okrutny w swoim ukaraniu.

Nauka z rana: O siódym i ósmym przykazaniu Boskim.

Nauka po południu: O pierwszym i największym Prawa Ewangelicznego przykazaniu, to jest o miłości Boga i bliźniego.

DZIEŃ PIĄTY.

Kazanie z rana: o Dyfze. 1mo: Pycha jest grzech szczególniejszym sposobem obmierzły Bogu. *2do* Szczegulniey nad inne grzechy szkodliwy człowiekowi.

Kazanie po południu o pijaństwie. Grzech pijaństwa. 1mo. pospolity jest, co do jego zagęszczenia, 2do obmierzły jest, co do skutkow, bo odziera z dobr przyrodzonych natury, z dobr nabytych, z dobr łaski. 3tio: Niebezpieczny jest, co do powstania z niego.

Nauka z rana o przykazaniach Kościelnych w powszechności, i niektórych w szczególności.

Nauka po południu o obowiązkach Parafianow, gdzie też o Spowiedzi i Kommunii Wielkonocney, a dziesięćcinach &c:

DZIEŃ SZOSTY

Kazanie z rana o Łakomstwie: Łakomstwo 1mo: czyni nas bezbożnymi 2do: Czyni nas nieludzkimi. Czytaj X. Segnerego, co do pierwszej Części.

Kazanie po południu o nieczystości: 1mo: Jest grzech ciężki, co do złości w swej istocie. 2do Jest ciężki znałogu, co do powstania. 3tio. Jest ciężki z skutkow, co do kar, które zań spływać zwykły? Czytaj tegoż Authora, i tamże o zakazanych uciechach.

Nauka z rana o Spowiedzi:

Nauka po południu: o postanowieniu więcej nie grzeszenia &c:

DZIEŃ SIODMY

Kazanie z rana o Zayzdrości, Zayzdrość 1mo: zważając ią, o co się oburza, jest pełna złości. 2do Zważając ią, na kogo się oburza, jest pełna niesprawiedliwości.

Kazanie po południu o grzechach ięzyka: Grzechy ięzyka 1mo: ciężkie są, 2do grzechy ięzyka częste są; pornać to z kłamstw, bluźnierstw, przekleństw, przysięg, łezbieit liwo-

ści, rozsiewania niezgod, mów gorzających, nakręcania Pisma S. do żartów &c:

Nauka z rana o Modlitwie porannej, i intencji.

Nauka po południu o Rachunku Sumnienia i Modlitwie wieczornej.

DZIEŃ OSMY

Kazanie z rana o miłości Nieprzyjaciół amo: Przykazanie to jest pożyteczne, *ado:* jest szkodliwe, *ztio:* jest żadnej wymowce nie podległe.

Kazanie po południu o Staraniu, które każdy względem duszy swojej mieć powinien: żebyśmy się o nie starali, poznamy iey *amo:* godność *ado:* iey trwałość, *ztio:* iey los w przyszłym żywocie = Bog ią stworzył = Bog człowieka odkupił = Bog Duch S. poświęcił: toć go-

toć godna jest, żadne stworzenie zniszczyć iey nie potrafi, sam tylko grzech w pewien sposób umorzyć ią może = wszakże Bog chce aby żyła na wieki, toć trwała jest. Los iey ieden ze dwóch nieuchronny: albo byź szczęśliwą, albo nieszczęśliwą na wieki.

Nauka z rana o powinności słuchania Kazan, Nauka, i sposobie pożytkowania z nich.

Nauka po południu o przygotowaniu się do S. Kommunii, i dziełczynieniu po niej.

DZIEŃ DZIEWIĄTY

Kazanie z rana o Obmowie: amo: Obmowę, ledwo kto ma za grzech; wystawmyż sobie iey ciężkość, *ado:* Obmowę ledwo kto poznaie byź grzechem, przypomniemyż sobie sposoby, któremi się ona trafiać zwy-
Tomik III. O

kła. *ztio* Obmowy grzechu ledwo kto w łobie nie wymawia, odpowiedzmyz na te płonne wymowki.

Kazanie po południu o Śmierci: amo: Śmierć jest pewna, przyjdzie niepochybnie; upokorzymy się. 2do: śmierć jest prędką, przyjdzie nie za długo, gotujemy się, ztio Śmierć jest niepodziąana przyjdzie nad mniemanie, przełknijmy się

Nauka z rana o Szacunku Mszy S. i znaczeniu iey, co wyraża w istocie, i we wszystkich częściach swoich.

Nauka po południu o różnych sposobach słuchania Mszy S.

DZIEŃ DZIESIĄTY.

Kazanie z rana o Sądzie: amo: Straszny Sąd będzie dla rachunku Boga z człowiekiem 2do: Straszniejszy sąd będzie dla rozdziału człowieka od Boga. ztio Naystraszniejszy sąd

będzie dla wyroku Boga na człowieka.

Kazanie po południu o Piekle: Potępieni w piekie ponoszą smotę: Karę, zguby i straty Boga, ... Discedite ame. 2do: Ponoszą karę zmysłów, in ignem. ztio: Karę wieczną aeternum.

Nauka z rana o lichwie, i wielu innych godziwych i niegodziwych środkach.

Nauka po południu o praktycznej miłości ku bliźniemu, i o wielu sposobach któremi ją okazać możemy,

DZIEŃ JEDENASTY.

Kazanie z rana o Dobroci i miłosierdziu Pana Boga ku grzesznym amo: Czeka Bóg grzesznika: pierwszy dowód Boskiego miłosierdzia. 2do: Szuka Bóg grzesznika: drugi dowód miłosierdzia Boskiego.

O J

5tio: Przyjmuie Bog grzesznika: trzeci dowod.

Kazanie po południu: o powinności Rodziców ku dziatkom swoim, 1mo: Wielki jest obowiązek Rodziców, żeby dobrze wychowali dzieci. 2do: Wielkie trafiają się błędy w rodzicach względem dobrego wychowania dzieci.

Nauka z rana o Aktach Teologicznych. Wiary, nadziei, miłości, co jest za ważność ich? kiedy ie czynić mamy? z jakim pożytkiem czynić możemy?

Nauka po południu: o różnych Bractwach i Konfraterniach, że obowiązki: ich nie są, pod żadnym grzechem; a że prawowierni pierwey o to, co jest istotnego w Religii, starać się powinni. Można tu wytknąć niezliczone błędy, co do tego punktu ludzi prostych, a nayszczegulniey zachęcać do Bractwa miłosierdzia.

DZIEŃ DWUNASTY.

Kazanie z rana o powinności ku Rodzicom: 1mo: Dzieci ku Rodzicom powinny względem ich starzeństwa, uszanowanie. 2do: względem ich przestrogi, powolność. 3tio: Względem ich potrzeb, opatrzenie.

Kazanie po południu o powinności Matżonkow 1mo: Wstęp do małżeństwa powinien być czyniony z roztropnością i światobliwością. 2do: Pożycie w Małżeństwie powinno być pędzone w miłości, z obopolney wierności, 3tio: pierwsza rzecz oznacza prawidło konkurencyi, druga określa Regułę życia dalszego.

Nauka z rana o powinnościach obywatelów względem oyczyzny, względem swoich Przełożonych, względem Rządzców Naywyższej władzy Swieckich i Duchownych.

Nauka po południu o pokusach

i o skrupulach, iak sobie w nich człowiek ma postępować.

DZIEŃ TRZYNASTY.

Kazanie z rana o powinności Panow i poddanych, gospodarzow, i czeladzi. 1mo: Panowie, i gospodarze mają nad poddanymi, i służącymi władzę, ale którey roztropnie zażywać mają. Poddani i słudzy obowiązani są do posłuszeństwa, ale które bez zachodzącego grzechu pełnić powinni. 2do: Panowie i gospodarze powinni poddanym, i służącym opatrzenie i zapłatę, poddani i słudzy usługi, i wierność.

Kazanie po południu o powinności święcenia Święt. 1mo: Obowiązek Święt uroczyście święcenia. 2do: Spółsob Święt pożytecznie święcenia.

Nauka z rana o codziennych

sprawach, iako ie z pożytkiem duchownym czynić możemy.

Nauka po południu o próżnowaniu i marney stracie czasu.

DZIEŃ CZTERNASTY

Kazanie z rana o złym Towarzystwie, złe towarzystwo jest bardzo częste, więc na nim znać się przystoi. 2do: Jest bardzo niebezpieczne, więc w nim dowierzać sobie nie potrzeba. 3tio: Jest barzo szkodliwe, więc przed nim unikać należy.

Kazanie po południu o Nabożeństwie. 1mo: Nabożeństwo fałszywe nas zawodzi. 2do: Nabożeństwo obłudne nam szkodzi. 3tio: Nabożeństwo prawdziwe nas ubezpiecza.

Nauka z rana o Łaskach Pana Boga, iak nam ich wiele daie? i iak ich używamy.

Nauka po południu o dolegliwościach i umartwieniach.

DZIEŃ PIĘTNASTY.

Kazanie z rana: o Komunii.
amo: Dla czego z przygotowa-
 niem do Komunii Świętej przy-
 stępować mamy? *zdo:* z iakim przy-
 gotowaniem do tego Anielskiego
 Stołu iść mamy?

*Kazanie po południu: o prze-
 trwaniu w dobrym aż do śmierci.*
amo: Przetrwanie w dobrym jest
 szczególna, o którą prosić Boga po-
 winniśmy. *zdo:* Przetrwanie w do-
 brym, jest spólna praca nasza, któ-
 rą łączyć z łaską powinniśmy.

*Nauka z rana o Niebie i widze-
 niu Boga, ile jest ostatecznym koń-
 cem naszym.*

*Nauka po południu: o wieczno-
 ści, która nas po tym życiu iedna
 koniecznie, albo zła, albo dobra
 czeka.*

TRZECIE UŁOŻENIE

Na dwuniedzielną Missyą.

DZIEŃ PIERWSZY

Kazanie z rana o Missyach.
amo: Pobudki do tego. *zdo:* Szrod-
 ki do godnie tego odprawienia.

*Kazanie po południu: o nawró-
 ceniu się do Boga, iako jest amo:*
niepewne, zdo: trudne wielce, a czę-
 sto prawie niepodobne. *Czytaj o*
nierychłym nawróceniu kazanie
X. de la Roue, X. Lachowskiego.

*Nauka z rana o sprawach co-
 dziennych: iak ie za zwyczaj nied-
 bale, z roztargnieniem odprawie-
 my, iak na potym odprawiać ie ma-
 my? Patrz iak mądre w tey mierze
 przestrogi daie Bellecyusz. Parte*
2. Cap. 1.

Nauka po południu o łakomstwie:
iak się Bogu, i iak ludzkiemu towa-

rzyftwu sprzeciwia? *Czytaj Refle-
xye X. Nepeu dzień 14. Sierpnia.*

DZIEŃ DRUGI

*Kazanie z rana o zgryzotach
fumnienia. 1mo: Wielkie miłoś-
dzie Boskie, kiedy nam pokutować
chcącym, daje Bog łaskę sprawującą
zgryzoty fumnienia. 2do: Wielkie
nieszczęście nasze, kiedy się sprzeci-
wiamy tej łasce. Czytaj krotkie
zebranie Kazań X. Bourdalego
na Polski język przelożone Tom:
1. pag. 301.*

*Kazanie po południu o żalu za
grzechy: Żal ten powinien być
1mo: nadprzyrodzony 2do: powi-
nien być powszechny. Czytaj
Houdrego Bibliol. Con. Trit.
Contritio.*

*Nauka z rana o dobrym zaży-
waniu czasu, o stracie onegoż na*

*zabawach niepotrzebnych, lub na
proźnowaniu.*

*Nauka po południu o rozmo-
wach, przekleństwach, poswarkach,
kłotniach, plotkach, obmowach, &c.*

DZIEŃ TRZECI

*Kazanie z rana o przedsięwzię-
ciu więcej nie grzeszenia: przedsię-
wzięcie to ma się rozciągać 1mo:
do wszystkich grzechów, 2do: do
każdego czasu, 3tio: do wszystkich
okazyi.*

*Kazanie po południu o spowiedzi:
Spowiadający się brać na siebie po-
winien 1mo: osobę oskarżającego.
2do osobę oskarżonego.*

*Nauka z rana: o powinnościach
Rodziców ku dzieciom, i dzieci ku
Rodzicom.*

*Nauka po południu o powinno-
ściach żyjących w Matrzeństwie ludzi*

wszakże iednak bez zgorzzenia tych,
którzy w tym statecznie nie żyją.

DZIEŃ CZWARTY

Kazanie z rana o zadofyć uczynieniu. *imo* Grześnik powinien koniecznie dofyć uczynić sprawiedliwości Boskiej. *ado*: Jak powiniedo-
fyć uczynić?

Kazanie po południu o grzechu śmiertelnym. *imo*: każdy grzech ciężki, jest naywiększe złe Bogu, *ado*: Jest naywiększe złe samego człowieka.

Nauka z rana o powinnościach Panow względem slug, i slug względem Panow.

*Nauka po południu o powinnościach obywatelow, względem o-
czyzny, względem swoich Przełożonych, względem Rządcow nay-
wyższych Świeckich i Ducho-
wnych.*

DZIEŃ PIĄTY

Kazanie z rana o zaślepieniu:
wytlumaczywszy, co jest zaślepie-
nie duchowne, można mowić *imo*,
o źródłach zaślepienia. *ado*: o
skutkach zaślepienia. Zródła za-
ślepienia bydź mogą: złe skłonności,
nałog, interes; skutki zaślepie-
nia powszechnieysze są, grzeszyć
bez wielkiej sumnienia zgry-
zoty, grzeszyć bez naymnieyszey
na swe obowiązki uwagi.

*Kazanie po południu o wczesney
pokucie.* *imo*. Kiedy Bog chce, kie-
dy czas daie i wzywa do pokuty,
powinniśmy pokutować. *ado* Kiedy
my zechcemy, Bog podobno ani
czasu ani sposobności nie da.

*Nauka z rana: o powinnościach
handlem, przedażą, kupnem, zgoła
rozmaitego rodzaju zarobkiem ba-
wiących się ludzi.*

Nauka po południu: o powinnościach ludzi tych, którzy z Rzemiosł, z pracy Rąk swoich żyją.

DZIEŃ SZOSTY

Kazanie z rana o posądzaniu:
1mo: Nasze sądy o bliźnich są bez władzy, bo nam iey Bog nie polecił. *2do:* Są bez uwagi, y poznania, bo nie możemy przeniknąć do serca. *3tio:* Są bez wszelkiey i sprawiedliwości, bo w nich passya, i własny pożytek pospolicie sady — *Czytaj* *X. Lachowfskiego, Item do pierwszej Części X. Segnerego.*

Kazanie po południu *o obmowie:*
obmowca 1mo szkodzi temu, którego obmawia. *2do:* Bardziej szkodzi tym, przed któremi obmawia. *3tio:* Sam sobie szkodzi naybardziej.

Nauka z rana: o powinnościach ludzi bogatych względem ubogich, i ubogich względem tey Jalmużny, którą wypraszają.

Nauka po południu: o powinnościach ludzi wielurozmaitego wieku młodych, dojrzałych, starych, zgrzybiałych.

DZIEŃ SIODMY

Kazanie z rana o miłości nieprzyjaciół: *1mo:* Nieprzyjaciół miłość nie jest podobna. *2do:* miłość nieprzyjaciół jest koniecznie potrzebna.

Kazanie po południu *o restytucyi:* *1mo:* obowiązek restytucyi jest nieuchronny. *2do:* Sposób restytucyi powinien być porządkny.

Nauka z rana *o prostym postanowieniu przyrzeczeniu, przyśledze, i ślubie.*

Nauka po południu *o snach, i guślach, zabobonach, czarach &c.*

DZIEŃ OSMY

Kazanie z rana o śmierci grzesznika. *Materya, rozpaczy grze-*

śnika przy śmierci będzie: *amo*: opuszczenie stworzenia, które w życiu kochał. *2do*: Pamięć grzechów, które popełnił. *3tio*: obecność Sędziego, który go ma sądzić.

Kazanie po południu o śmierci sprawiedliwego: Śmierć człowieka sprawiedliwego. *amo*: Mówi S. Bernard w *Liście 105*. będzie dobra i miła, dla spoczynku od prac przeszłych. *2do*: będzie lepsza, dla pociech przytomnych. *3tio*: Nymilsza, dla bezpieczeństwa od katorni przyszłych.

Nauka z rana: o powinnościach człowieka chorego, iak się ma sprawać w chorobie.

Nauka po południu: o powinnościach ludzi tych, którzy choremu służą.

DZIEŃ DZIEWIĄTY

Kazanie z rana o sądzie: Chrzestanie sądeni będą: *amo*: z nieużyteczności

teczności swojej wiary. *2do*: z pogardy swojej wiary.

Kazanie po południu o piekle: Potępieni znoszą *amo*: wielkość mąk, *2do*: wieczność mąk.

Nauka z rana tłumacząca ten Artykuł składu Apostolskiego... Credo Sanctorum Communionem —
Czytaj Kat: Tryd.

Nauka po południu o powinności naszej względem dusz czyścowych.

DZIEŃ DZIESIĄTY

Kazanie z rana o Dobroci, i miłosierdziu Pana Boga ku grzesznikom: *amo*: Im dłużej Bog grzesznika czeka, tym prędzej nawrócić się powinien. *2do*: Im dłużej go Bog czeka, tym więcej lękać się powinien, gdy się nie nawróci.

Kazanie po południu o Chrzcie
Tomik III. P

J. dwie prawdy o tym Sakramencie przełożyć ludowi można: *1mo*: iaki jest Chrztu S. Szacunek? *2do*: Iakie tych, którzy go przyjmują, obowiązki. Szacunek tego Sakramentu powinien każdego wzbudzić do wdzięczności ku Bogu - obowiązki tego Sakramentu powinny nas pobudzić do pilnego nad sobą baczności.

Nauka z rana o Tajemnicy Wcielenia Syna Boskiego, iey wielkości, potrzebie, z kądy poydzie wytłumaczenie sławnej Modlitwy: Anioł Pański.

Nauka po południu o Godności Matki Najświętszej, Iey mocney opiece, o nabożeństwie do niey.

DZIEŃ JEDENASTY

Kazanie z rana o Nabożeństwie! Dwojacy są niedbalcy; jedni, którzy nic robić niechcą, drudzy, co do

rzeczy duchownych o nic się niestarają. Mówię pierwszym: że trzeba pracować ręcznie, bo wielka jest potrzeba tey pracy, wielkie pożytki z tey pracy. Mówię drugim: trzeba i co do ducha pracować, bo zaniedbujący tey pracy podają się, w oczewiste niebezpieczeństwo nieśczęśliwości wiecznych.

Kazanie po południu o słowie Boskim i nauce Chrześcijańskiej: 1mo: Mamy potrzebę żebyśmy słuchali nauk Chrześcijańskich, 2do: Mamy powinność dobrze się przysposobić, żebyśmy z pożytkiem słuchali nauk Chrześcijańskich.

Nauka z rana o mecie Chrystusowej iak mile iey rozpamiętywanie Bogu?

Nauka po południu o Chrystusowym, i przyszłym naszym, co do

ciał, a teraznięszym co do ducha
zmartwychwstaniu.

DZIEŃ DWUNASTY

Kazanie z rana o uboſtwie: dla
pociechy ludzi niedostatnich wyli-
czyć można: *1mo.* Pożytki ubo-
ſtwa. *2do.* Dispozycye wewnętrzne,
z któremi znoſić mają uboſtwa.
Oraz przytym wyluſzczyć, kto ieſt
prawdziwie ubogi, i którego litość
Chrzeſcijańska wſpierać powinna; ile
że ſię aż nad to bezprawioſw w tera-
źnieyſzym czasie z ſtrony żebrzą-
cych doſwiadcza, którzy będąc w ſta-
nie ieſzcze innym ſpolubem wyży-
wienia ſwego ſzukać, na ten lekki
chleb opuſzczając ſię, przez ſwe nay-
więcey natrętnieſtwa opatrzienia do-
ſiępuia, i dla drugich potrzebney-
ſzych hojność y ſpoſobność pobo-
żnych umnieyſzaia. A coż dalej
mówić o tym, na co takowi ludzie

dane iałmużny obracaia? wſzakże
poſpolicie na pijańſtwa i inne ro-
zwieźłoſci, oraz nie mając, częſto
ani Paraſii ani Plebana, powinności
ſwych w nich nigdy nie pełnia. Są
bowiem tacy uſtawnie włóczęcy ſię,
którzy od żadney nie ſą znani
zwierzchności. A ztąd tez mię-
dzy innemi zdroźnoſciami, niego-
dziwe onychże z ſobą bez małżeń-
ſtwa nie raz pożycia, i naynieprzy-
zwoitſze wychowanie dzieci, które
od pierwſzych dziecinnych lat do
równego ſpoſobu utrzymania ſię
z Rodzicami przyuczeni, tego ſię iuż
na zawſze trzymać zwykły: a ztąd
i Bogu i ſpołeczeńſtwu ludzkiemu
ſtaia ſię obrzydliwemi, ſobie nawet
ſamym wielce ſzkodliwemi.

*Kazanie po południu o utrapie-
niu ſprawiedliwych, i pomyſłności
grzeſzników:* *1mo.* utrapienie ſpra-
wiedliwych, pomyſłność grzeſni-
ków ani powinna, ani może naru-

fzyć wiary naszej. *ado*: Jest owszem, w utrapieniu sprawiedliwych ludzi; i w pomyślności grzesników coś takiego, czym się ma utwierdzać Wiara Nasza.

Nauka z rana o Dobroci Boskiej, który nas wezwał do Wiary S. tak pewney, i nieomylney, tylą cudami stwierdzoney.

Nauka po południu: o końcu ostatecznym człowieka i śródkach doniego.

DZIEŃ TRZYNASTY

Kazanie z rana o zgadzaniu się z wolą, i opatrnością Boską: amo: Nic złośliwszego nad człowieka, który nie chce poddać woli swojej pod wolą Boga opatrzniejszego, bo albo nie wierzy, że jest Bóg opatrzny, albo unżyć się nie chce pod rządem jego: i to złość nie równie większa. *ado*: Nic nieszczęśliwszego nad człowie-

ka niechającego poddać woli swojej pod wolą Boga Opatrzniejszego, bo na-przód zostaje bez rządu pewnego, powtóre opuszcza iąc Boga, za-lu-guie, aby go także Bóg porzucił; a zatym nie ma żadney znikąd po-ciechy.

Kazanie po południu o Boskiej Opiece nad nami: amo: We wszystkich pomyślnościach ma nad nami Bóg Oycowłką Opiekę, *ado*: powin-niśmy się do niey zawsze uciekać.

Nauka z rana o pokorze Chrze-ścijańskiej na czym zawisła isto-ta iey

Nauka po południu o cierpli-wości i znoszeniu Krzyżów.

DZIEŃ CZTERNASTY

Kazanie z rana o powinności święcenia Święt: amo: Co Religia przykazuje w Święta czynić? *ado*: Co zakazuje?

Kazanie po południu o złym Towarzystwie: w złym Towarzystwie tracimy imo: Niewinność, 2do: Wiarę;

Nauka z rana o Boiaźni Bożej.

Nauka po południu o naśladowaniu Chrystusa Pana.

DZIEŃ PIĘTNASTY

Kazanie z rana o fałszywym sumnieniu imo: Nic łatwiejszego, iako nabydź fałszywego sumnienia. 2do: Nic niepodobniejszego iako mieć wymówkę przed Bogiem fałszywego sumnienia.

Kazanie po południu o życiu dobrym: imo: Mamy zawsze powinność żyć dobrze, ale po skończonej Misyi nierównie większą. 2do: mamy sposobność zawsze dobrze czyścić, ale po skończonej Misyi z wielu miar łatwiejszą.

Nauka z rana o dobrym przykładzie, który po nawróceniu dać wszystkim powinniśmy.

Nauka po południu o przeskodach, i śródkach do przetrwania w łasce. (a)

Rozłożenie Nauk i Kazań na Misyję Czteroniedzielną.

TYDZIEŃ I.

DZIEŃ PIERWSZY:

Nauka z rana o nieuchronnej potrzebie nauczania się Katechizmu: vg. imo: Czy człowiek przyfzedłszy do rozumu powinien umieć Katechizm, iak wielki to jest obo-

(a) *Nota Materye Nauk, i Kazań gdy na jeden dzień, o tey samey rzeczy przypada, możnaby odmienić.*

wiązek? 2do: Dla czego powinien umieć Katechizm? 3tio: Jaki pożytek wynika z umienia Katechizmu? 4to: Co to jest Katechizm? 5to: Które osoby obowiązane są naybardziej umieć, i uczyć Katechizmu tak z obowiązkow Chrześciańskich powszechnych, lub szczególnych; z osobistych lub z urzędowych 6to iako mamy słuchać Katechizmu

Thema. Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. Isai. 5. v. 5.

Kazanie z rana o oddaleniu się od Boga, i powróceniu do niego?

Podział: Słuchajcie sprawiedliwi, iakie kroki przywodzą, nawet Przyjaciół Boskich do stanu zguby = Część 1,

Słuchajcie grzeszni iakimi krokami możecie przyjść do prawdziwego nawrócenia = 2. Część. = Obacz Bourdalego krotkie zebranie Kazań Tom I.

Nauka po południu: o Artykułach Wiary, które pod utratą zbawienia każdy Katolik wiedzieć powinien.

Ad dandum scientiam salutis Plebi ejus, Luc: C. 3.

Kazanie po południu, o Wierze: 1mo: Jak wielkie jest dobrodziejstwo Boskie w powołaniu nas do wiary 2do: Jak wielkie są obowiązki nasze z powołania nas do wiary. = Obacz Rydzewskiego Tom I. pag. 149.

DZIEN DRUGI

Nauka z rana o Składzie Apokryfów, i o naszym Artykule Składu.

Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Gen. 23. v. 6.

Kazanie z rana o Boiaźni Boskiej. 1mo: Służcie Bogu w boiaźni,

bo Bog Wasz Wielki, i nader mocny
 iest, *2do*: Służcie Bogu w boiaźni, bo
 Bog Wasz sprawiedliwy iest, *3tio*:
 Służcie Bogu w boiaźni, bo Bog
 Wasz miłosierny iest. — *Obacz Ry-*
dzewskiego Tom 2. pag: 173.

Albo: Trzeba służyć Bogu:
1mo: Bo Bog iest nieskończenie
 Wielki. *2do*. Bo Bog iest nieskoń-
 czenie dobry *3tio*. Bo Bog iest nie-
 skończenie możny. *Obacz Doz-*
kowskiego Kazania Część 2. p. 177.

Nauka po południu Reszta o
wszym Artykule Składu, miano-
wicie o własnościach Boskich o
Wszeczmocności, mądrości, dobro-
ci: sprawiedliwości, przytomno-
ści. &c.

Providebam Dominum in con-
spectu meo semper, quoniam a dex-
tris est mihi, ne commovear
Psaln: 15.

Kazanie po południu o pamięci
na przytomność Boską. 1mo: Nie-

małz skuteczniejszego lekarstwa na
 ostrzeżenie się złego, iako pamięć na
 przytomność Boską. *2do*: Nie małz
 dzielniejszey pobudki do czynienia
 dobrego, iako pamięć na przyto-
 mność Boską. — *Obacz Orationes*
Sacrae P. le Jay, albo Kazania R.
P. P. Perrin. Tom: 3.

DZIEŃ TRZECI

Nauka z rana o drugim, trzecim,
i czwartym Artykule Składu Apo-
stolskiego.

Nec enim aliud nomen est datum
sub celo, in quo oporteat nos sal-
vos fieri. Acto: 4. v. 12.

Kozanie z rana o miłości Jezusa
Chrystusa: Niemalż nie słu-
 żniejszego, iako kochać Jezusa
 Chrystusa. *1mo*: Staynia w której
 dla nas się urodził. *2do*: Krzyż na
 którym dla nas umarł. *3tio*: Ołtarz,
 na którym z nami przebywa: są to

trzy sprawiedliwe do miłości Jezusa pobudki.

Nic nie masz powabniejszego iako kochać Jezusa.

amo: On, jest kochania najgodniejszy *2do:* On nas wiele kocha;

3tio: On chce żebyśmy go kochali *albo:* *amo:* Jezus Chrystus, chociaż jest Człowiekiem, jest atoli prawdziwym Bogiem, a przeto godzien jest od nas wszelkiej czci, i uznanowania. Bostwo Jego ukazane nam jest i dowiedzione przez Jego słowa, przez Jego sprawy, przez samą na koniec śmierć jego: *2do:* Chrystus Jezus chociaż jest Bogiem, jest atoli prawdziwie Człowiekiem Najświętszym między wszystkimi ludźmi, głową wszystkich przeznaczonych, powinien zatym być naszym modelem i wzorem we wszystkich Sprawach naszych. Jego Cnoty są nayheroteczniejsze, nay-

doskonalsze, a jednak wszelkiej kondycyi ludziom są ku naśladowaniu.

3tio: Jezus Chrystus Człowiek, i Bog jest naszym Odkupicielem; a przeto jest godzien wszelkiej od nas wdzięczności, i wszelkiej miłości; wszystkie Dzieła Jego są dowodem nayoczywistszym i nienawisici, którą Bog ma ku grzechu, i miłości, którą ma Bog ku grzesznikom. = *Obacz zebranie Nauki Chrześcijańskiej X. Fierard.*

Nauka po południu o szóstym Artykule składu:

Iesus assumptus est in calum, & sedet à dextris Dei. Mar: ult:

Kazanie po południu o Niebie:

amo: Sam Zbawiciel, i Wszyscy Święci uczą nas, iako drogo powinniśmy sobie szacować niebo.

2do: Sam Zbawiciel, i Święci Jego uczą nas, iako powinniśmy pracować na niebo. = *Obacz Orationes Sacrae P. le Jay.*

DZIEŃ CZWARTY

Nauka z rana o siódmym Artykule składu Apostolskiego:

Videbunt Filium hominis venientem in Nubibus caeli.

Kazanie z rana o Sądzie ostatecznym. Dwie są rzeczy w nas sławnych, które Bóg na ładzie swym wyprowadzi przeciwko nam: to jest, nasz rozum, y Wiarę. Użyj naszego rozumu do sądzienia nas iako ludzi, I. Część. Użyj naszej Wiary do sądzienia nas iako Chrześcian, II. Część. = *Obacz krótkie zebranie Kazań X. Bourdalou T. 2.*

Nauka po południu: o ósmym, i dziewiątym Artykule składu Apostolskiego.

Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Math. 18. v. 17.

Kazanie

Kazanie po południu o Obowiązkach naszych względem Kościoła: 1mo: Obowiązek posłuszeństwa. Jako wiara jest potrzebna, tak potrzebna jest powolność Kościołowi &c: 2do: *Obowiązek miłości:* Powinniśmy czcić, i kochać, iako naszą Matkę, bo też jest w rzeczy samej: przy narodzeniu naszym ta matka odradza nas przez Chrześc Chryśtufowi; w przeciągu życia naucza nas, i rządzi nami przez swoich Pasterzów, i Namieśników, leczy Nas i umacnia swymi Sakramentami &c: przy śmierci podaje wszystkie środki do świętobliwego dokonania po śmierci czyni obchód pogrzebowy ciałom naszym, a za dusze ofiary swe i modły.

3tio: *Obowiązek gorliwości:* Nad Jey Synów zgubą boleć, i cieszyć się z ich duchownego powodzenia, modlić się za tych, którzy

Tomik III.

Q

rzy niemi rządzą, a ieżeli naszym staraniem nie możemy pomknąć iey granic, i przygarnąć niewierne narody, i kacerze, przynajmniey nie powinniśmy się wstydzic w okazyach zaſtawić ſię przeciw. niezbożności, i niewierności, nie mamy żalować ſatygi i dania pomocy ieyże Apoftołom, i Miſyjonarzom. — Obacz zebranie Nauk X, Fierard,

DZIEN PIĄTY

Nauka z rana o dzieſiątym Artykule ſkładu Aſtoſtołkiego:

Quorum remiſeritis peccata remittentur eis. Ioan: 20.

Kazanie z rana o Dobroci Boga w odpuszczeniu człowiekowi grzechou: Wielkość dobroci Boſkiej w odpuszczeniu nam grzechu, poznać można z tych trzech przyczyn:

1mo. Ze nam odpuszcza wſzy-

ſkie grzechy, by też było ich nayliczniey, i naywiękſzych.

2do. Ze nam też grzechy odpuszcza z wielką łaćnością, i łaſkawością.

3tio. Ze nam odpuszcza, chociaź wone znowu wpadamy.

Nauka po południu o ciężkoſci grzechu ſmiertelnego.

Wiedz i obacz, że zła, a gorzka rzecz ieſt, żeś ty opuſcił Pana Boga twego. Jer: 2. v. 19,

Kazanie po południu o grzechu ſmiertelnym: Co grzech czyni przeciwko Bogu? i co Bóg czyni przeciwko grzechowi?

1mo: Grzech godość Boſką znieważa: o co za bezbożność!

2do: Grzech Dobrodzieyſtw Boſkich na złe zażywa. oco za niewdzięczność!

3tio: Grzech ſprawiedliwością

Q j.

Jego pogardza: o co za zuchwałość!
Część 1.

Bog za zniewagę godności swojej człowieka nienawidzi.

Za niewdzięczność Dobrodziejstw swoich, oneż mu odbiera.

Za pogardę sprawiedliwości, surową mu karę gotuje. *Część 2ga.*

DZIEN VI.

Nauka z rana: o iedenastym Artykule Składu Apostolskiego:

Omnes quidem refurgemus,
1. Cor: 15.

Kazanie z rana o śmierci:

Nie nie jest człowiekowi przyzwoitszego, iako pamięć na śmierć;
Część 1.

Nie nie jest człowiekowi pożyteczniejszego, iako pamięć na śmierć
Część 2. = Obacz Xiędza Rydzewskiego.

Nauka po południu o tymże

Artykule, mianowicie, o zażywaniu dobrym duszy pryncypalnych własności: pamięci, rozumu, i woli.

Omnis qui vivit & credit in me, non morietur in aeternum.

Kazanie po południu o nieśmiertelności duszy: Lub o samej iey zacności in gener:

Nie wierzyć, że jest dusza nieśmiertelna, jest to sprzeciwiać się samemu światłu rozumu, i Regułom roztropności. *Część 1.*

Wierzyć, że dusza jest nieśmiertelna, a żyć nie pamiętając, że jest nieśmiertelną, jest to ostatny człowieka nierozum, i szaleństwo.
Część 2.

DZIEN VII.

Nauka z rana o dwunastym składzie Apostolskim mianowicie o wieczności szczęśliwej:

Sandi tui Domine floreant in aeternum.

Kazanie z rana o żywocie wiecznym w niebie.

Zywot wieczny w niebie jest tam dla wiernych sług Boskich szczęściem zupełnym *Część 1.*

Samo oczekiwanie żywota wiecznego w niebie, jest dla wiernych sług Boskich na tym świecie wiecznym ich uszczęśliwieniem *Część 2.*

Obacz Bourdalego Adwentowe Kazanie.

Nauka po południu o czyśćcu.

Bojcie się tego, który gdy zabija, ma moc wrzucić do piekła Luc: 12.

Kazanie po południu o potępieniu wiecznym.

Potępienie wieczne jest straszne, ponieważ w nim się znajduje i wieczne oddalenie się od Boga i wieczna przytomność Boga:

Bog, ile Bogiem jest i najwyższym dobrem, oddalonym jest na zawsze od potępienia *Część 1.*

Bog, ile jest miśzczącym się obraży swey, i najwyższym Sędzią, przytomnym jest zawsze potępiencom

Część 2. = Obacz Bourdalego na Adwent.

DRUGI TYDZIEŃ

DZIEŃ I.

Nauka z rana o Nadziei. Co jest nadzieia? które tey cnocie przeciwnie są przywary?

Mającego nadzieję w Panu miłosierdzie ogarnie Psalm: 31.

Kazanie o teyże nadziei Chrześcijańskiej.

1mo, Nadzieia sprawiedliwych, jest piękna, mocna, i stateczna.

2do: Nadzieia niebożnych jest szpetna, niestateczna, i fałszywa. = *Obacz Segnerego Część 1. Nauka 17.*

Albo: Grzesznik nie powinien tracić nadziei w miłosierdziu Boskim, bo Bog grzesznika sam troskliwie szuka, z utęsknieniem czeka, łaskawie przyjmuje.

Grzesznik nie powinien zbyt

cznie pokładać nadzieję w miłosierdziu Boskim, bo miłosierdzie jest łaska, której Bóg i może grzesznikowi zbyt nadzieję pokładającemu odmówić, i zazwyczaj takowym odmawia.

Nauka po południu: o Modlitwie w powszechności, i o pierwszej proźbie w pacierzu:

Proście a będzie wam dano, albowiem, każdy który prosi, bierze.
Luc: 11. v. 9- & 10.

Kazanie po południu o własnościach Modlitwy:

amo: Mamy prosić dobrzy: Wy prosicie Boga o łaski, a odmawiacie mu nawrócenia serca waszego, którego on wymaga od was; trwając upornie w stanie grzechu; prosicie o cnoty, i zwycięstwo namiętności, ale chcielibyście to otrzymać bez pracy, i przyłożenia się, owszem częstokroć przykroby wam było być wysłuchanemi.

ado: O dobre rzeczy prosić mamy: o zdrowie &c,

ztio: Mamy prosić dobrze.

Obacz zebranie Nauk Xiędza Fierard.

Albo: amo: Nieodbita jest potrzeba modlitwy.

ado: Przedziwna jest moc i dzielność modlitwy.

ztio: Jaka ma być nasza modlitwa, aby była pożyteczna?

Obacz Rydzewskiego Tom I.

DZIEN II.

Nauka z rana o wtorey, i trzeciej proźbie Pacierza:

Ja, co mu się podoba zawsze czynię. Joan: 8.

Kazanie. o Stosowaniu się do woli Boskiej:

Trzeba się stosować do woli Boskiej, bo czego my chcemy, a Bóg

niechce, to się nigdy nam nie stanie.
Część 1.

Bo czego Bog chce, a my choć-
byśmy nie chcieli, to bydź konie-
cznie musi: *Część 2.*

*Nauka po obiedzie o czwartej
proźbie Pacierza:*

*Ne solliciti sitis animæ vestra,
quid manducetis -- seip enim Pater
vester, quia his omnibus indigetis.*
Math: 6. 25. 32.

Kazanie: o Opatrzności Boskiej.

Opatrzność ludzka, ta jest tylko
pożyteczna, którą się zupełnie po-
daie Opatrzności Boskiej:

amo: W Bogu nadewszystko u-
fność pokładać.

ado: Własnego starania porzą-
dnie, i pomiarkowanie przykładać.

ztio: Wszelkie interesu powo-
dzenie na wolę Boską składać.

Obacz Rydzewskiego Tom: I.

Albo: amo: Nic złośliwzego nad
człowieka nie poddającego się opa-

trżności: bo on się nie poddaie albo
dla tego, *amo:* że nie wierzy, iż Bog
wszystkim rządzi. *ado:* albo, że wie-
rząc niechce podlegać Jego rządowi.

ado: Nic nieszczęśliwzego nad
człowieka nie chcącego się poddać
opatrności: bo na ten czas on zo-
staie bez rządu pewnego, i prawego:
bo mu nie zostaie, tylko albo od sie-
bie samego pomocy się spodziewać,
albo od ludzi: a czegoż ułomny
człowiek od siebie ma się spodziewać,
a tym bardziej od innych?

ado: Opułzczając Boga obowią-
zuie go, aby on też go opuścił &c:

*Obacz Bourdalego Część 1.
pag: 103.*

DZIEN III.

*Nauka z rana o piątej proźbie
Pacierza:*

Jeżeli nie odpuszczaliście ludziom,

ani Ojciec Wasz nieodpuści wam grzechów waszych.

Kazanie z rana; o darowaniu krzywdy.

1mo; Bog ma prawo dla pożytku bliźniego rozkazać nam krzywd odebranych darowanie *Część 1.*

2do: A jeżeli my nie chcemy darować bliźniemu, dajemy przeto osobliwsze prawo Bogu, aby i on nam nigdy nie przebaczył. *Część 2.*

Obacz Bourdalego Część 1. p. 365.

Albo: Nic sprawiedliwszego, iako prawo darowania uraz, bo ono jest od Chrystusa wyraźnie podane, bo ono jest przykładem samego Chrystusa stwierdzone.

2do. Nic zwyczajniejszego, iako łamać prawo o darowaniu uraz: bo darowanie uraz na świecie bywa rzadkie, bo darowanie urazy bywa podeyrzane.

Nauka po południu o szostey i siódmej proźbie,

Bog nieodpuści kusić nad to, co możecie, ale z pokuszeniem uczyni też, abyście je znośić mogli. 1. Cor. 10.

Kazanie o pokusach:

1mo: W pokusach dobrowolnych próżno się spodziewamy pomocy Boskiej, jeżeli się nie chroniem okazyi, i nie mamy sobie na ten czas obiecywać łaski zwycięstwa, ale łaski do ucieczki.

2do: W pokusach niedobrowolnych próżno się spodziewamy łaski zwycięstwa, jeżeli nie chcemy zwyciężać siebie samych, zwłaszcza przez umartwienie.

Obacz Bourdalego Część 1. pag. 24.

Albo: 1mo: Szrodki chonienia się.

2do: Szrodki do zwyciężenia.

3tio Szrodki pożytkowania z pokus

Obacz zebranie Nauk Xiędza Fierard p. 128.

Nota można tu mówić i o strzeżeniu się złych okazyi.

DZIEN IV.

Nauka z rana o pozdrowieniu Anielskim.

Kazanie z rana: o Nabożeństwie do Najświętszej Panny.

Imo: Marya jest Matką Boską, wyłża w świątobliwości i dostojności nad wszystkich Aniołów, i Świętych; z jakim więc Nabożeństwem ją czcić mamy?

ado: Marya dana nam jest od Chrystusa na Krzyżu w Osobie Jana S. za matkę, a my dani Jey za Synów: z jaką więc ufnością wzywać iey mamy? z ufnością polegającą i na iey przemożności iako matki Bożej, i na iey dobroci, iako Matki Naszey, z ufnością, którą zalecają nam wszyscy Oycowie, i Doktorowie Kościołni &c.

glio: Aby Nabożeństwo nasze było gruntowne, a usnuć nasza była warta protekcji Maryi, powinno iedynie do tego dążyć, abyśmy się stali iako Jan S. godnemi Jey Synami przez naśladowanie Jey Cnot, osobliwie czystości i pokory.

Obacz zebranie Nauk Xiędza Tierard.

Nauka po południu o pierwszym przykazaniu miłości.

My tedy miłujemy Boga, iż Bóg nas pierwszy umiłował. 1. Joan. 4.

Kazanie po południu o teyże miłości Boga.

Przykazana nam jest względem Boga samego miłość przenosząca Boga nad wszystko 1. Część.

Względem prawa Boskiego miłość zupełna, Część 2.

Względem Chrześcijaństwa miłość doskonała Część 3.

*Obacz Bourdal. Część 1. p. 131.
i X. Rydzewskiego.*

DZIEN V.

Nauka z rana o drugim przykazaniu miłości — to jest bliźniego.

Potym poznają wszyscy, żeście uczniami moimi, jeżeli miłość mieć będziecie jeden ku drugiemu.
Joan: 13. 35.

Kazanie z rana o teyże miłości bliźniego.

Nie możemy miłować Boga nie miłując bliźniego dla Boga: Część 1.

Jako Prawodawcy, który nam przypisuje tę miłość w prawie natury, w prawie pisanym, nawet i w prawie łaski.

2do: Jako Stworcy, który innych stworzył tak iako nas na Obraz swoy, który częstokroć bywa wprawdzie pokalany wielorakimi niedosko-

niedoskonałościami, ale czyż nie mamy i my swoich.

ztio: Jako Odkupiciela, który nam oświadcza, że ponieważ na wszystkich jest cena krwi jego, będzie to miał za uczyniono sobie, co uczyniemy innym, i o to nas będzie nayıpierwey sądził.

Albo: Miłość bliźniego powinna być podobna miłości Bożej: 1mo: nadprzyrodzona w swych pobudkach. 2do: powszechna w swym okazaniu. 3tio: dzielna w swych skutkach.

Nauka po południu o miłości nas samych, czyli staraniu się o nas.

Co pomoże człowiekowi, jeżeliby wszystek świat zyskał, a na duszy swej szkodę poniosł. Math: 16. 26.

Kazanie po południu o staraniu około zbawienia duszy:

1mo: Sprawa zbawienia duszy jest taka, iż choćby nam wszystko dobrze poszło, jeżeli się ona nam źle
Tomik III.

powiedzie, nic po wszystkim, zgineliśmy.

2do: Sprawa zbawienia duszy jest taka, iż kiedy się ona nam dobrze uda, byśmy wszystko stracili, szczęśliwemi na zawsze zostaniemy.

Albo: Utrata zbawienia duszy,

1mo: Jest utrata nigdy nie nadgrodzona.

2do: Jest utrata wieczna.

3tio: Jest utrata ślana.

Albo: Wszelkiego starania dołożyć powinniśmy około zbawienia duszy. *1mo:* Bo ona jest droga 2. bo jest nieśmiertelna, 3. bo ona jest nalza.

DZIEN VI.

Nauka z rana o przykazaniach Bożych w powszechności.

Boga się boj, a strzeż Przykazań Jego, bo to jest wszelki człowiek Eccl: 12. & 13.

Kazanie z rana o zachowaniu Przykazań Boskich:

Przykazania Boskie nie są niepodobne do zachowania.

1mo: Bo ie Bog sam przykazuje.

2do: Bo Bog do zachowania o-nych pomocy dodaje.

3tio: Bo tak wielu cnotliwych one zachowało.

Obacz także Rydz: Tom: 2.

Nauka o pierwszym Przykazaniu Boskim.

Kazanie po południu: o Czciwinney Bogu.

Nie poznawać Boga z poyrzenia na nas ślanych, i na ten świat cały, jest to bydlę aż nadto ślepym, i nierozsądnym, jest toż, samo co niechcieć poznawać Architekta z widzenia pysznego Pałacu, Autora z czytania wybornego dzieła, Malarza z przypatrzenia się iego pięknemu malowaniu:

2do: Poznawać Boga: a nie oddawać pokłonu, i czci naywyższej

R j

iemu samemu winney; iest to trzymać
że on oto bynajmniey nie stoi, i puścił
świat przypadkowi; iest to wierzyć
w Boga, który nie iest Bogiem, i i-
stotą naydoskonalszą, który czyni
rzeczy bez końca, albo bez końca
przystoynego sobie; a ten koniec nie
może bydź inny, tylko Jego Chwała,
boć nic nadeń nie masz, albo Jemu
równego, albo komuby innemu mo-
gła bydź przypisana chwala dzieł
Jego.

3tio: Poznawać Boga, wielbić
go, a iednak nie bydź przykazaniu
Jego posłusznym, i przekładać na-
deń własne swe czyny, i miłość stwo-
rzenia, iest to niegodziwy spór i
przeciwieństwo, w które popadaia
grzesznicy.

DZIEŃ VII.

*Nauka z rana: Dalszy wykład
pierwszego przykazania, to iest, o
czci Relikwii, o Obrazach, i wzywaniu
Świętych Pańskich.*

*W Wielkiej uczciwości są Boże
przyjaciele. Psal: 118.V. 17.*

Kazanie o Czci Świętych:

1mo: Święci są Przyjaciele Boscy,
powinniśmy przeto Ich czcić; ta
zaśczęść, którą oni odbieraią na
ziemi, iest tylko figurą chwały Ich
w niebie. Bo chwala ta iest czysta,
bez przymieszania i najmnieyszey
przysady złego, iest chwala pełna
tego wszystkiego, czego tylko po-
żądać mogą, iest chwala stateczna,
gruntowna, którą nigdy nie będzie
umnieyszona. Przeciwnie chwala
świata tego, iest zmacona z tęskno-
tą, i ochyłą, zawsze krotka, niedo-
stateczna, zawsze wątła, i nie trwa-
ła.

2do: Święci są naszymi obrońca-
mi, powinniśmy zatym onych wzy-
wać; Jezli oni mieli ku bliźnim mi-
łość zostaiąc w życiu śmiertelnym,
iakoż nie maią mieć w ninieyszym,
ieźliich Bog w tedy na ziemi wysłu-

chał, iako teraz nie ma wysłuchać w Niebie.

3to: Święci są naszym wzorem i modelem, powinniśmy zatyć o-nych naśladować; byli tym, czym my jesteśmy, i my tym być możemy, i powinniśmy, czym oni są. Boć nie mamy większych przeszkód do światobliwości, bo mamy też same pomoce i jeszcze większą, mając ich Piśm, nauki i przykłady, które ie-żli nie pollużą ku naszemu nawróce-niu, pollużą pewno ku naszemu za-wiłydzeniu.

Nauka po południu, o wtórym Przykazaniu: *Vir multum jurans implebitur iniquitate*, Eccl. 23.

Kazanie po południu o przyśię-
dże:

1mo: Jakie obowiązki są godzi-
wey przyśięgi?

2do: Jaka szkarada jest lekko-
myślny z nałogu przyśięgi?

— *Obacz Segnerego Nauk.* 10.

TYDZIEŃ TRZECI

DZIEŃ I.

Nauka z rana o trzecim Przy-
kazaniu Bożym.

*Videte ut Sabbatum meum cu-
stodiat, qui polluerat illud, mor-
te morietur.* Exodi 31. v. 13. 14.

Kazanie: o Święceniu Niedzieli
i dni Świętych:

Przykazanie o święceniu dni
Świętych. 1mo: Jest sprawiedliwe.
2do: Jest do wykonania łatwe. 3to:
Jest dla nas wielce pożyteczne.

Albo: Co powinniśmy czynić we
dni Święte, a czego nie czynić
Część 1.

Czego nie powinniśmy czynić we
dni Święte, a co za zwyczaj czy-
niemy, Część 2.

*Obacz Didionarium Apostoli-
cum Tom. 12.*

Albo: Jako dni Święte u nas stały się nie Świętymi? Część 1.

Jako one znowu nam poświęcać należy? Część 2. = Obacz Segnerego.

Nauka po południu o czwartym Przykazaniu.

Kto się boi Pana, ten czei Rodzice, i jako Panom służyć będzie Im, Eccl. 38.

Kazanie o powinności Dzieci ku swym Rodzicom.

Jak wielki jest obowiązek Dzieci ku swym Rodzicom, pokazuje się, z Prawa natury, z prawa Bożego, i z prawa famey ludzkości. Część 1.

Jaki jest obowiązek Dzieci ku Rodzicom; 1mo: onych kochać 2do: szanować, 3tio: słuchać, 4to: Im w potrzebach dopomagać. Część 2.

DZIEN II.

Nauka z rana o tymże Przyka-

zaniu czwartym z strony obowiązku Rodziców ku Dzieciom.

Nie odcynmy od Dziecięcia karności, bo iezli go ubieysz rozgą, nie umrze. Prov, 23. 15.

Kazanie z rana, o powinności Rodziców ku Dzieciom:

1mo: Rodzice powinni swoje dzieci kochać, ale nie pieścić.

2do: Uczyć, ale nie gorszyć.

3tio: Stan im obmyślać, ale nie niewolić.

Nauka po południu o tymże Przykazaniu co do powinności sług, i poddanych ku swym Panom.

Bądźcie poddani Panom we wszystkiey boiaźni: nie tylko dobrym i skromnym, ale też i przykrym. Petri 2. 18.

Kazanie o obowiązkach sług ku Panom.

1. Część: Słudzy, i poddani powinni dobra Pańskiego przestrzegać, ale do złego im nie dopomagać.

2do. Powinni ich zwierzchność nad sobą szanować, ale w obyczajach (jeżeliby złe były) nie naśladować.

DZIEŃ III.

Nauka z rana o tymże Przykazaniu: co do powinności Pana względem slug i poddanych.

Kazanie z rana o staraniu Panów względem domowników swych:

Trzy wielkie interella wkładają na Panów powinność starania się o Domowników swych: to jest, interes samych Domowników 1. Część. Interes Boski Część 2. Interes Panów Część 3. = Obacz Bourdalego Tom: I.

Nauka po południu: o piątym Przykazaniu.

Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Gen: C. 4. v. 10.

Kazanie po południu o zgorzaniu. Zgorzienie dawać drugim, jest to wielka izkarada 1. Część. Gorszyć się z drugich, nie jest to także cnota, Część 2.

DZIEŃ IV.

Nauka z rana o szóstym Przykazaniu Boskim: Nieczystość niechaj nie będzie ani pomieniona między wami. = ad Eph: 5. v. 5.

Kazanie z rana o grzechu nieczystości.

1. Część = Nieczystość jest grzechem ciężkim i obrzydliwym.

2. Część = Jest wielce niebezpiecznym. = Obacz Segnerego o teyże materji, Item: Bourdalego Tom: I.

Nauka o siódmym Przykazaniu. Kazanie po południu o wróceniu cudzej rzeczy:

Imo, Nic łacniejszego, iako stać

się winnym przed Bogiem dla niesprawiedliwego przywłażczenia cudzej rzeczy, a nie trudniejszego iako ią nadgrodzić.

2do: Nic fałszywszego, iako wymówki ludzi, że nie mogą krzywdy nadgrodzić, a nie prawdziwszego, że nie można być zbawionym bez tego nadgrodzienia.

Obacz Bourdalego Tom: 1. pag. 369.

DZIEŃ V.

Nauka z rana o ofnym Przykazaniu. Strażny jest w mieście swym człowiek ięzyczny. Eccl: 9. v. 25.

Kazanie z rana, o obmowie: Obmowa grzech jest nader ciężki; gdyż jest z natury swej złośliwy, towarzystwu ludzkiemu szkodliwy, płonnemi wymówkami siebie ubezpieczający, Część 1.

Obmowa grzech wielce nam jest niebezpieczny: bo jest bardzo łatwy do popełnienia, bo jest wielce trudny do wypłacenia się z poczynionej szkody Część 2.

Nauka po południu o dziewiątym i dziesiątym Przykazaniu.

Radix omnium malorum cupiditas est. 1. ad Tim:

Kazanie po południu o zbogaceniu się niesprawiedliwym z cudzego majątku

1mo: Nieszczęśliwy takowy człowiek jest, w samym nabywaniu takowego majątku.

2do: Nieszczęśliwy takowy człowiek jest w utrzymywaniu takowego majątku.

3tio: Nieszczęśliwy w odstąpieniu przy śmierci takowego majątku.

Krótko mówiąc: *nieszczęśliwy w życiu, ale nierównie nieszczęśliwy przy śmierci.*

DZIEŃ VI.

Nauka z rana o Przykazaniach Kościelnych w powłzeczności.

Jeżeli nie słuchać nie będziecie, abyście dzień Święty święcili, zapalę, ogień, a pozrzą domy, i nie będzie ugaszony. Jere: 17. 27.

Kazanie: o Ofierze Mszy Świętej Część 1. Jak wielka jest zachość tej Ofiary? Część 2. Co dla pożytków naszych przy tej Ofierze czynić mamy?

— Obacz Rydzewskiego.

Można tu mówić także o słuchaniu słowa Bożego: *vg.* Mamy słuchać słowa Bożego *imo:* z obowiązku posłuszeństwa Chrystusowi, który namiestnikom swoim przykazał nauczać, i Kościołowi, który onych na to posyła, a zatym i Chrystus i Kościół Jego chce, aby byli słuchani. *2do* Z obowiązku interesu zbawienia naszego: bo Bóg do słowa swojego

przywiązał światła, i faski swoje na oświecenie rozumu, i wzruszenie serca naszego.

2do: Jako onego słuchać mamy? Jako słowa Bożego: z uwagą z uszanowaniem, i powolnością, nie zaś iako słowa ludzkiego: dla ciekawości z rozproszeniem myśli, krytykując, mowę i osobę Kaznodziei.

3tio: Jaki z niego pożytek odnosić mamy? czynić uwagę z przystofowaniem do siebie samego, bo Bóg z onego będzie się domagał rachunku; a jednak więcej jest słuchaczów, którzy wszystkiego natychmiast zapominają, przestając na tym, że się po wierchu przypatrzyli iako w zwierciadle, po tym zaś bynajmniej tego nie rozbierają w myśli, chyba dla przystofowania innym, ani szukaia w nim cokolwiek innego, iedno co im do gustu przypada.

Nauka po południu o trzecim Przykazaniu Kościelnym.

*Pan wysłucha proźby waszey,
ieżli potrwaćie w poście i modli-
twach. Judith: 4. v. 12.*

Kazanie po południu: o zachowaniu przykazania postu.

Przykazanie Postu załada się na tych trzech przyczynach:

1mo: Ciało nasze stało się narzędziem grzechu, a pierwszy grzech był obżarstwa: więc ciało nasze powinno być karczone wstrzemięźliwością.

2do: Ciało poduszczu do grzechu, więc trzeba pościć, aby je osłabić i ukrocić.

3tio: Postłączony z modlitwą, czyni onę daleko zdolniejszą do o-
trzymania łask od Boga.

Albo: Część 1. Nie masz coby
sprawiedliwiey mogło być uchwa-
lone, iako prawo Postu, gdyż Świę-
ty jest w ustanowieniu: bo od Boga
nakazany, od Chrystusa przykładem
potwierdzony,

potwierdzony, od Apostołów, aż do
naszych czasów nieprzerwanie po-
dany,

2do: Nieoszacowany dla samych
pożytków, bo umacnia nas przeciw
pokusom, ułania trudności do cnoty,
otwiera skarby łaski.

Część 2. Nie masz coby po-
spoliciey było gwałcone, iako prawo po-
stu: Gdyż 1. iedni go gwałcą, iedząc
to wszystko, co się im podoba. 2.
Drudzy iedząc tyle, ile i kiedy się im
podoba.

DZIEŃ VII.

*Nauka z rana o czwartym
przykazaniu Kościelnym, a nay-
szczegulniey o kondycjach do do-
brej spowiedzi:*

*A cokolwiek zwiążesz na ziemi,
będzie związane w Niebieśiach, a
cokolwiek rozwiążesz, będzie ro-
Tomik III.*

związano i w *Niebieszech*. Math: 16.

Kazanie o nieodwlekaniu spowiedzi:

Część 1. Odwlekanie spowiedzi jest wielce szkodliwe dla grzesznika.

Część 2. Odwlekanie spowiedzi jest wielce niebezpieczne dla grzesznika.

Albo: Co do czasu przeszłego, spowiedź jest sposob najskuteczniejszy do zgładzenia grzechu = *Część 1.*

Co do czasu przyszłego, spowiedź jest sposób najmocniejszy przeciwko wpadnięciu w grzech. *Część 2.*

Obacz Bourdalego Tom 1.

Nauka po południu o piątym Przykazaniu Kościelnym:

Dla tego między wami wiele chorych i słabych, i wielu ich zasnęło.
1. Cor: 11. v. 30.

Kazanie po południu o ugefzczaniu do S. Komunii.

Czystość sumienia, która potrzebna przystępującemu do Kom-

munii, nie powinna być przeszkodą do częstego przystępowania do niej = *Część 1.*

Częste przystępowanie do Komunii jest owszem środkiem najskuteczniejszy nabycia czystości sumienia = *Część 2.*

Obacz Bourdalego T. 1.

TYDZIEŃ CZWARTY

DZIEŃ I.

Nauka z rana o Sakramentach w powszechności.

Tyrowi, i Sydonowi lżej będzie w dzień sądu &c: Math: 11. v. 21. 22.

Kazanie: o charakterze wyrażonym przez Sakramenta: Chrztu, Bierzmowania i Kaptanstwa.

1mo: Charakter ten bardzo jest chwalebny y pożyteczny; przezeń należemy, do Boga

S j

osobliwzym sposobem; staiemy się ludem Jego przez *Chrześć* bardziej, niżeli lud Izraelski, którego Zakon był tylko figurą Zakonu Ewangelicznego. Staiemy się żołnierzami Jego przez Bierzmowanie. Urzędnikami Jego przez Kapłaństwo, a zatym odbieramy nierównie obfitsze łaski.

2do: Charakter Chrztu obowiązuje nas do życia przyzwoitego godności Chrześcianina, podług przepisów, i prawidła Jezusa Chrystusa, a nie według maxym świata, od których dalekiemi być powinniśmy. Charakter Bierzmowania obowiązuje nas do mężney walki w sprawie Jezusa Chrystusa, iako przystoi Jego żołnierzom. Charakter Kapłaństwa do przyzwoitego piastowania dostojności Urzędników Jezusa Chrystusa przez życie świątobliwsze i doskonalsze: *Przeto* grzechy Chrześcianina są cięższe niżeli niewiernego.

3tio: Ponieważ ten Charakter jest niezgładzony, staniemy w nim przed Trybunałem Chrystusowym, abyśmy, ieżeli się przez nas zadożyć nie stało obowiązkom, surowiey sądzeni byli za samych Pogan, a tak i Chrześcianin i Kapłan poniesie go z sobą do piekła, na wieczną hańbę i zawstyżenie swoje.

Nauka po południu o Sakramencie Chrztu S.

Domini elegit te, ut sit tibi Deus, ut ambules in vias ejus, & custodias caeremonias.

Kazanie po południu o tymże Sakramencie.

Zacność tego Sakramentu wyciąga od nas wielkiego dziękczynienia Bogu kiedy uważemy.

1mo: Stan niezczęśliwy, z którego nas wyzwolił ten Sakrament.

2do: Miłosierdzie Boskie, które nas w tym Sakramencie uwolniło.

z tego nieszczęśliwego stanu =
Cześć 1.

Obowiązki tego Sakramentu wy-
ciągają od nas wielkiej czuyności
nad sobą, to jest życia umartwione-
go, życia czystego, życia pełnego
dobrych uczynków. Cześć 2.

— *Obacz Kazanie Skargi o Sakr-
Chrztu S.*

DZIEN II.

*Nauka z rana o Sakramencie
Bierzmowania.*

*Kto nie wyzna przed ludźmi te-
go i ja wyznam przed Oycem moim
Math: 12. v. 32.*

*Kazanie z rana o obowiązku któ-
ry mamy nie wstydzic się wiary, i
pobożności.*

*Imo: Respekt ludzki, który każe
częstokroć wstydzic się wiary, i po-
bożności, jest występpek, który czy-
ni wielką krzywdę, i zniewagę Bo-*

gu. Powinniśmy być gotowi dla
Boga przelać krew naszą w obecno-
ści wszystkich mocarstw ziemskich,
a my jednak boimy się ponieść ma-
łej pogardy; a od kogo? nie od tych,
którzy mają prawdziwą wiarę, i pra-
wdziwą pobożność, bobyśmy chwa-
łę od nich odnieśli, że na jedno znie-
mi przypadliśmy; ale jedynie od lu-
dzi rozpuśtnych, od których wstydy
jest i sromota być chwalonemi, i a-
kobyśmy z nimi uczestnictwo mieli.
A do tego, ci nawet, którzy zdają
się gardzić pobożnością, czują się być
z niewolonemi do szacowania i po-
ważania iey; podobnych zaś sobie
lekce ważą.

2do: Jest występpek, który wkłada
uciążliwe iarzmo na Chrześcianina,
kiedy go z wolności Synów Bożych
wprawia w niewolę, pozbawiając
go ducha pobożności, do której się
znać nie śmie, chociaż onę kocha;
i czyniąc go uczestnikiem i chwalcą

zbrodni, chociaż wewnątrznie onę potępia.

3tio: Jest występki, który Chrześcianinowi odeymuie wszelką ufność: mógłby on się spodziewać byź iednym z wybranych Chrystusowych, który się wstydy byź iednym z Uczniow Jego? mogli wzywać Jego Świętego Imienia, który go iawnie wyznać nie śmie? Jedna więc kara czeka niewiernego, i bojaźliwego, który nie ma tyle odwagi, aby wyznać to, co wierzy.

Nauka po południu o Sakramencie pokuty.

Nie omieszkiway nawrócić się do Pana, a nie odkładay ode dnia do dnia, ani przykładay grzechu do grzechu &c: Eccl. 5. v. 5.

Kazanie po południu o odwłocie Pokuty:

Nałóg grzechu skutkiem iest odwłoki pokuty. *Część 1.*

Odwłoka pokuty skutkiem iest nałogu grzechu, *Część 2.*

Niemniej zaś z tego, iak z tamtego pochodzi *ostateczna niepokuta*, = *Obacz Bourdalego zebrania Kazan, na cały Adwent pag: 114.*

Albo: Odwłoka pokuty iemo: wprawia w nałóg grzechu, odeymuając mocne wędzidło namiętnościom.

2do: Wprawuając wolą do spokojności w stanie okropnym grzechu.

3tio: Oddalając wszelkie pomocy i lekarstwa na grzechy = *Część 1.*

Nałóg grzechu coraz daley zachodzi, a odkładanie pokuty w dalszą coraz przewłokę idzie; przeto im bardziej nałóg wzrasta, tym pokuta trudniejszą się staje, iużto z strony woli, która się w tym hartuje, iuż z strony Boga, który chociaż wszystkiey łaski swej nie oddała, pospolicie iednak onę umniejsza.

wedle miary wstępu, i pogardy, którą iey grzesznik wyrządza *Część 2.*

Jedno i drugie prosto wiodą do ostateczney niepokuty; już to, że śmierć, której moment jest niepewny, nieraz nagle sprząta grzesznika, w samym odkładaniu; już to, że przeszkody, które mu w przeciągu życia trudniły pokutę, są też same, owszem większe nierównie w chorobie, i przy śmierci = *Część 3.*

DZIEŃ III.

Nauka z rana o skrufce i iey skutkach:

Scindite corda vestra & non vestimenta vestra.

Kazanie z rana o Pokucie serdecznej: Bez serdeczney pokuty nie może być prawdziwe nawrócenie duszy od grzechu, czyli od tych rzeczy, które były materją lub przyczyną grzechu. = *Część 1.*

Bez serdeczney pokuty nie może być prawdziwe przyśtanie, i nawrócenie się do Boga, a z tym ani prawdziwe z nim poiednanie. = *Część 2.*

= *Obacz Bourdalego zebranie Kazan na Adwent, pag. 131.*

Nauka po południu o zadość uczynieniu w pokucie za grzechy:

Kazanie o tymże zadość uczynieniu.

Do uczynków pokuty zadość czyniących za grzechy, obowiązują nas dwa wielkie interesa: Interes Pana Boga, którego krzywdę nadgodzić nam należy. = *Część 1.*

Interes nasz własny, o który się starać powinniśmy. = *Część 2.*

Obacz Bourdalego na Adwent, pag. 115.

DZIEŃ IV.

Nauka z rana o Sakramencie Ciała i Krwie Pańskiej.

*Lui manducat & bibit, indigne,
iudicium sibi manducat & bibit.*

*Kazanie o Świętokradzkiej
Kommunii:*

Świętokradzko komunikujący
czyni wielką zniewagę Chrystusowi
w Sakramencie Ołtarza. *Część 1.*

Świętokradzko komunikujący
czyni wielką krzywdę sobie. *Część 2.*
= *Obacz Maffyliona.*

*Nauka po południu o Sakra-
mencie ostatniego pomazania:*

*Choruię kto między wami, niech
wiedzie Kaptany, a niech się mo-
dla nad nim, pomazując go Oleiem
w Imię Pańskie, a modlitwa Wia-
ry uzdrowi niemocnego, i ulży mu
Ból, a ięzliby w grzechach był, bę-
dą mu odpuszczone. Joan: 5. v. 14.*

*Kazanie po południu o dobrym
używaniu chorób.*

Bóg zsyła na nas choroby dla o-
czyszczenia nas z grzechów, iakoż
prawdziwie one sprawują skutek do-

bry w ludziach cnotliwych, którzy
onych używają ku własnemu u-
pokorzeniu, rezygnacyi, i cierpli-
wości, ale większa część ludzi czyni
sobie z nich okazyą nowych grze-
chow, szemrania niecierpliwości,
sprzeciwienia się woli Bożej =
Część 1.

Bóg zsyła choroby dla oderwa-
nia nas od świata, i od życia, które-
go próżności dają nam poznać cho-
roby: to zbawienne nauczanie do-
brze się nadaie w ludziach cnotli-
wych; ale też znowu większa część
ludzi z famych chorób nabiera nowe
zamiłowanie życia, a boiaźń zby-
tną śmierci, i poczyną bydz z więk-
szym przywiązaniem do ciała, prze-
strzegając troskliwiey cōraz onęgo
wygod. = *Część 2.*

Bóg zsyła choroby dla przygo-
towania nas do śmierci, do czego
wielce one służą ludziom bogoboy-
nym, którzy w tedy osłobliwie tak

żyją, iako ci, co wyglądają śmierci,
a ieżli powrócą do zdrowia prowa-
dzą życie światobliwsze, aby dobrze
umrzeć mogli; ale więcej iest takich,
którzy w cz sie choroby o niczym
nie myślą iak o pozyskaniu zdrowia,
podchlebiają sobie i dają się pod-
chlebstwu uwodzić aż do ostatniego
momentu, albo ieżli powracą do
zdrowia prędko w niepamięć pu-
szczaią przeszłe niebezpieczeństwo,
i poglądają na niniejsze rokoszy.

DZIEN V.

*Nauka z rana o Sakramencie
Matżeństwa.*

*Doglądaj postugowania, króreś
wziął w Panu, abyś ie wypełniał,
Collo: 4. 17.*

*Kazanie o stanie Matżeńskim.
Bez łaski i powołania Boskiego nie
można zadofyć uczynić powinno-
ściom tego stanu. Część 1.*

Ani znieść prac, i trudności Jego
= Część 2.

Ani ustrzedz się niebezpieczeń-
stwa zbawienia. Część 3.

= *Obacz Bourdalego Tom I.
Takoz Skargę na Niedzielę dru-
gą po trzech Króbach. Tudzież
Kazania przygodne o Sakramen-
cie Matżeństwa, i Segnerego
w Części 3.*

*Nauka po południu o przeszkodach
do tego Sakramentu.*

*Voluptatum amatores magis,
quam Dei. Timo: 3.*

*Kazanie po południu, o zbytku i
bezprawiach częstych z strony osób
do tego stanu zabierających się.*

*Wtey sprawie troiaki nieprawo-
ści znayduie się rodzaj; Nayprzód,
że się przez zbytnie zaloty popel-
niają ciężkie występki.*

*2do. Ze się przez nie nigdy dosta-
tecznie oplakana dusz dzieie strata.*

glio: Ze ztąd wynikaia znaczne
Domow, i Familii szkody.

Neta: Jeżeli wktórey, to w tey
materyi, równie iak o nieczystości
mówiąc, nayostronniejszych wyra-
żeńiow myśli, i delikatności użyć
należy.

DZIEŃ VI.

*Nauka z rana o grzechach gło-
wnych: Przyrownany jest bydle-
tom nierozumnym, i stał się im po-
dobny. Psal. 48. v. 13.*

Kazanie o piianstwie:

Grzech piianstwa 1. Jest pospoli-
ty co do iego zagęszczenie. 2do:
Obmierzły, co do skutku, bo odziera
z dobr przyrodzonych natury,
z dobr nabytych, z dobr łaski. 3.
Niebezpieczny jest co do powstania
z niego.

Nauka

*Nauka po południu o grzechach
przeciwko Duchowi Świętemu:*

*Niezbożny gdy przyidzie wgłę-
bokość grzechow, za nic ie sobie one
ma: Prov. 18. v. 3.*

Kazanie o zgryzocie sumnienia:

amo: Strażne jest sumnienie kie-
dy mówi do grzesznika, który grze-
szy bez względu na onego przestro-
gi: ponieważ czyni go niewymó-
wionym; który stroni od nawróce-
nia, bez względu na onego zgryzo-
ty, ponieważ gardzi jedną z nay-
droższych łask Boskich, która usiłuje
wyprowadzić go z grzechu: przeto
dla wzgardy, która się onemu czyni,
staie się grzesznikowi potępieniem,
dreczarnią, i wczesnie poprzedzają-
cym piekłem.

2do: Strażniejszy jest sumnie-
nie gdy milczy, w tedy bowiem
grzesznik przytłumieniem zgryzot
iego, osłabia onego głos, albo nim
Tomik III.

T

gardzi, a kiedy dla spoważnienia, i ugruntowania grzechu swego uda się mu uformować sobie fałszywe sumnienie, tedy to samo jest karą największą, którą tylko może Bog przepuścić w tym życiu, ponieważ prosto wiedzie do ostateczney niepokuty.

3tio. Niekończenie straszne będzie sumnienie na sądzie Bożym, gdzie oskarżać będzie grzesznika, i w piekle, gdzie mu będzie owym robakiem toczącym, który nigdy nieprzeftannie wyrzucać potępionemu, że mógł, a niechciał się nawrócić; nie przestanie wyrzucać a to tym straszliwiej, im trudniej, i niepodobniej będzie sumniecie cieszyć, i milczenie onemu nakazać, albo z głosu i wołania jego odnieść pożytek iaki.

DZIEN VII.

Nauka z rana o ośmiu błogosławieństwach: Błogosławieni miłośnier-

ni abowiem oni miłosierdzia dostąpią.

Kazanie z rana o miłosierdziu nad ubogiem:

Przykazanie Jałmużny = Część 1.

Materia Jałmużny Część 2.

Pożytek Jałmużny Część 3.

Obacz Bourdalego T. 1.

Nauka po południu o potrzebie dobrych uczynków:

Wiara bez uczynków martwa jest.

Kazanie ostatne o wytrwaniu w dobrych przedsięwzięciach: Trzy pobudki powinny nas utrzymywać w dobrych przedsięwzięciach:

1mo: Stan przeszły nieszczęśliwy, z którego nimeśmy teraz powstał, wiele nas kosztowało.

2do: Stan terażniejszy szczęśliwy, w którym po nawróceniu, zaspokoienia sumnienia doznajemy.

3tio: Stan przyszły po nowym

T j

odpadnieniu wielce niebezpieczny,
z którego albo nigdy, albo z trudno-
ścią wielką przyśloby nam znowu
powstać.

—Obacz *Brettonego*. Car: 3. po 469

*Rozłożenie Nauk i Kazań na
Missyę Trzyniedzielną zebraną
z Missyi Czteroniedzielney.*

Tydzień 1.

Dzień 1. 2. 3. 4. 5. obacz w Ro-
złożeniu Czteroniedzielnym w Ty-
godniu pierwszym Materye na też
dni.

Dzień 6. obacz w Tygodniu pier-
wszym dzień 7.

D. 7. obacz w Tygodniu drugim
Dzień 1.

Tydzień 2.

D. 1. obacz w Tygo: drugim *D. 4.*

D. 2. obacz w Tyg: drug: *D. 3.*

D. 3. obacz w Tyg: dru: *D. 4.*

Nauka i Kazanie po południu.
i *Dzień 5.* Nauka, i Kazanie z rana

Dzień 4. obacz w Tyg: drugim
Dzień 7.

Dzień 5. obacz w Tyg: dru: *Dz. 1.*

Dzień 6. obacz w Tygod: Trze-
cim *D. 2.*

Dzień 7. obacz w Tygod: Trze-
cim *D. 5.*

Tydzień 3.

Dzień 1. obacz w Tyg: Trze-
cim *D. 4.*

Dzień 2. obacz w Tyg: Trze-
cim *D. 5.*

Dzień 3. obacz w Tyg: Czwar-
tym *D. 2.*

Dzień 4. obacz w Tyg: Czwar-
tym *D. 3.*

Dzień 5. obacz w Tyg: Czwar-
tym *D. 4.*

Nauka i Kazanie z rana i na południe w Dniu 5. Nauka i Kazanie ranne.

Dzień 6. obacz w Tyg: Czwartym Dzień 6.

Dzień 7. obacz w Tyg: Czwartym Dz: 7.

Rozłożenie na Misyą Dwuniedzielną.

Tydzień 1.

Dzień 1. obacz w Tyg: 1. Dz: 1.

D. 2. obacz w Tyg: 1. D. 2.

D. 3. obacz w Tyg: 1. D. 4.

D. 4. obacz w Tyg: 1. D. 5.

D. 5. obacz w Tyg: 1. D. 7.

D. 6. obacz w Tyg: 2. D. 1.

D. 7. obacz w Tyg: 2. D. 3.

Tydzień 2.

Dzień 1. obacz w Tyg: 2. Dzi: 4. co do Kazań, a co do Nauki ranney Naukę tegoż dnia po południu; a na

Naukę po południową, Naukę przypadającą z rana w dniu 5.

Dzień 2. obacz w Tyg: 2. Dz: 6.

Dz: 3. obacz w Tyg: 3. D. 1.

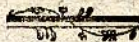
D. 4. obacz w Tyg: 3. D. 3.

D. 5. obacz w Tyg: 3. D. 4.

D. 6. obacz w Tyg: 3. D. 5.

D. 5. obacz w Tyg: 4. D. 7.

Item Na też Dwuniedzielną Misyą, obacz wypisanie Materyi wyżey rozłożonych na dni Piętnaście co do Kazań i Nauk we trzech Ofnowach.

MISSYA ZAKROCZYMSKA.

Wymienienie Dekanatow y w nich Kościołow do Missyi, oraz Roku do odprawienia onychże.

Wymienieni

DEKANATY

Spe- cyfi- kacya Roku	Bielski.	Bodzanow- ski.	Gostyński	Płocki	Wyżogro- dzki	Płoński	Żakro- czymski.	Spe- cyfi- kacya Roku.	Andrze- iowski
imo	Probo- szczewice	Łętowo	Dobrzyko- wo.	Sikorz	Gummo ra- zem y Ku- cice.	Płońsk Mia- sto	Zakro- czym	imo.	- - -
do	Bielsk Mia- sto.	Swięcie- niec	Duninowo	Jemielnica	Skołatowo.	Małużyn	Joniec	do	Kołaki y Nur

4to	Zagroba razem y Starozne- by	Bodzanow	Sokolowo razem Szo- lec	Plock Mia- sto razem y Trzepo- wo y Brwil- no.	Czerwińsk Mialto	Glinioieck razem y Dziektar- zewo.	Pomicho- wo	4to	Zawady
5to	Boniflaw	Daniszewo	Mnich.	Miszewo Sledziowe razem y Stupno	Zakrzewo	Sarbiewo	Groiec	5to	Andrzej
6to	Łęg	Blichowo razem y Łubki	Radziwie razem y Ciechomi- ce.	- - -	Wyfzogrod	Radzynin	Wrona ra- zem y Wronsko.	6to	Rutki y Rosoc- te
7mo	Gora	Bulkowo razem y Pi- lichowo.	- - -	Miszewo Murowane	- - -	Wierzbo- wice.	Chocifze- wo razem z Miaczy- nem y Smo- szewo	7mo	Czyżew
8vo	Stupnia Ciacheino.	- - -	- - -	- - -	Kobylniki Naruszewo	- - -	Zakroczym razem y Kroczezo	8vo	Zambro Zuzel

MISSYA ŁOMZYŃSKA

dekanałów, y w nich Kościołów do Missyi, oraz Roku do odprawiania onychże.

DEKANATY.

Łomżyński	Ostrołęcki	Ostrowski	Wąsowski	Wizki	
Kiełczkowo	Nowawieś	Jelonki.	Kolno	Drozdowo y Wizna	
Łowogrod	Krasnoliek Zaremby	Troszyn	Białaszewo Wąsosz	- - -	

Puchala	Kadzidlo Sieluń	Złotorya	Radziłów	Piątnica	
Miastkow	Ostrołęka	Lubotyń	Niedzwia- dna	Burzyno	
		Ostrow y Wąsewo	Grabowo Słucz	Płock mały	
Czepan- ow.	Baranowo	Piski.	Graiewo	Dobrzya- łowo	
Włomża	Myślenieć Rzekuń	- - -	Romany	Poryte Przytuły	

LIV.

Rozdział Kościołów przez Dekanaty w których się mają przelatywać odpowiadające Misyje

MISSYA PULŃSKA

Wymienienie Dekanatów, w których Kościołach odpowiadają one

DEKANATY

Specyfikacja Roku	Kamieńczykowski	Makowski	Nowomiejski	Pułtusk	Radzyński	Stanisławowski	Wyżkowski
1mo.	Niegowo	Karniewo razem y Szwelice	Sochocin	Szyłki		Cygowo razem y Kobyłka	Wyżkow
2do	Korytnica	Podofie	Naselsk razem y Ciechcin.	Serock	Wieliszewo razem y poręć	- - -	Poręba
3tio	Sulejów	Szelkowo razem y Czerwinka	Klukowo	Przewodowo.	Tarchomin	- - -	Obryte razem y Zamiski
4to	Kamieńczyk	- - -	Ciemniówko	Winnic razem y Gastrowo	- - -	Pastełnik Stanisławów razem y Dobre	Długosław
5to	Stoczek razem y Sadowne	Rozan razem y Zawady	Łopacina razem y Krawcowo	Dzierżenie razem y Pokrzywnica.	Dąbrowka	- - -	Pniewo y Zatory
6to	Jadowo	Makow.	- - -	Zegrz		Pniewnik Klenbowo.	Braniszczyna
7mo	Kamionolas	Gąsowo	Nowe Miasto y Krolewo	Gzy	Okunin razem y Chotomowo	- - -	Barcice i Popowo.
8vo	Podstolika	- - -	Sosńko.	Pułtusk	Praga	Okuniewo	Goworowo y Lubiel

M I S S I Y

M Ł A W S K A L I C Z A N I W I A S Z A N

Wyniesienie Dekanatow y
odprawy

w nich Kościołow do Missyi, oraz Roku do
wienia onychże.

		D E K A N A T Y				
Spe- cyfi- kacya Roku	Ciecha- nowki	Janiowki	Mławki	Przasnyski	Raciążki	Srzeńki
1mo	Ciechanow Gródzki	Grzebnik	Niedźborz	- - -	Raciąż	Zielon
2do	Lekowo y Zembek- wraz złą- czone	Chorzele Janowiec	Boguszyno	Przasnysz	Gralewo	Radzanow
3tio	Pałuki	Wiecznia y Kuklin złączone	Lipowiec	Krzynowto ga Mała	Unieck, Strzegowo y Unie- rzycz złą- czone	Szeńsk
4to	Czernice y Pawłowo złączone	Krzyno- wto Wiel- ka	Zerumino y Dąbrowa wraz złą- czone.	Krasne Pawłowo vide Czer- nice	Drobin y Rogo- tworik	Kuczborg y Zielona wraz złą- czone.
5to	Koziczyn	Dzierzgo- wo	Zmiewo	Gołymin	Koziebro- dy	Sarnowo y Dlutowo wraz złą- czone.
6to	Łysakowo	Janowo y Duczynin złączone	Wyżyny	Węgra	Krakowo	Gradzano- wo.
7mo	Sulerzysk	Białuty	- - -	Zielona Węgrzyno- wo.	- - -	- - -
8uo	-	-	Stul k Mała	Bogate	-	-

LV.

*Status Ecclesiae & Diœcesis Plo-
censis Romam missus.*

*Eminentissimi & Reverendissimi
Domini Patroni Colendissimi.*

Quod Juramentò obstricta obedi-
entia à me postulat, cum debita Se-
dis Apostolicæ expleo observan-
tia atque rationem Pastoralis
Officii mei, totiusque Diœcesis,
fidei & gubernationi meæ commissæ
statum, Eminentiis vestris perscribo,
quarum præclarissimum cætum, eò
(qui Sedis Apostolicæ Adjutoribus,
cum in aliis Pontificiæ Sollicitudinis,
tum in discutiendis hujusmodi ra-
tionibus congruit) profundo cultu
prosequor. Et imprimis aliqua,
quæ Supremi numinis operante gra-
tiâ huius primis Annis præstiti, ex-
tra Ordinem Instructionis a Benedi-
Tomik III.

cto XIV. traditæ, non jactantiæ causa, cum nequè qui plantat, neque qui rigat, sit aliquid, sed qui incrementum dat DEUS: Verùm ad pleniorẽ duntaxat à me gestorum notionem, & unicè, sinceritatis studio (quàm primum ex temporis, & rerum ratione licuit) referenda censui. Ex his porrò, quæ hoc locò exponere in animum induxi, nonnulla spectant ad magis peculiarem cognitionem Status Diæceseos, nonnulla ad administrationem Justitiæ, nonnulla deniquè ad Disciplinam Cleri, & Populi.

Notitia Status.

Inter primas mox ab adito Episcopatu habui curas, & studia, ut planè penitusquè cognoscerem statum Diæcesis regimini meo concreditæ & ne quidquam me lateret earum rerum, quas ad Dei Gloriam

augendam, ad Christianam Religionem propagandam, ad animarum procurandam salutem necessario scire, atquè intelligere me oporteret. Quamobrem misi ad Capitula, & in Diæcesim, Instructionem complectentem Articulos ad quorum regulam (nè aut in superfluis abundaret, aut in necessariis deficeret) perficienda erat descriptio statûs tam Cathedralis, & Collegiatarum, quàm Parochialium per Diæcesim, rerumquè omnium ad Cleri, & Populi disciplinam pertinentium, sigillatim autem Decanos Foraneos obtestatus sum, ut me plenè, & fideliter informarent de dotibus & moribus totius Cleri suæ vigilantia commissi.

Ex acceptis descriptionibus confectæ sunt Mappæ Geographicæ dispartientes totam Diæcesim in Archidiaconatus, hos verò in Decana-

tus, Ecclesias quæ sub illis comprehensas. Conscripti quinque Catalogi ordine Alphabeti. *Primus* Sacerdotum. *Secundus* Ecclesiarum totius Diœcesis. *Tertius* indicans quas Personas, & circa quas Ecclesias singuli Archidiaconatus, & Decanatus comprehenderent. *Quartus* continens omnes Civitates, oppida, & villas, ac exprimens insimul Palatinatus, & Districtus in quibus reperiuntur sitæ. *Quintus* describens exactè, & ordinatè ambitum Confessoriorum Diœcesanorum, seu Decanatum, qui & cujus Jurisdictioni, ex quatuor Tribunalibus meis subint. *Confecta* est insuper descriptio sive (ut dicunt) Inventarium statûs uniuscuiusquæ Ecclesiæ, ita in Tabellas distributum, ut facillimò negotiò perspicui cuncta & singula possint. Hunc me subire laborem oportuit, eo quod nihil ex his omnibus factum

inveni, quod non alicui incuriæ, sed potius infelicitati turbidorum etiam postremorum temporum adscribendum est.

Ad pleniorẽ ac forsã etiam sinceriorẽ conquirendam de statu Diœceseos notitiã, institui Generalem Visitationem. Utinam licuisset mihimet ipsi eam pervariorum gravium negotiorum rationem, & præcipuè per commissam mihi Scholarum, & publicæ Adolescentum institutionis cum aliis à Republica destinatis viris curam, oculis meis in spatio à Concilio Tridentino constituto perspicere, quod certè erat mihi in votis ardentissimis, perspectum habenti quam necessarium sit, ut non deficiat Pastor à cognoscendo vultu pecoris sui; sed cum hæc intercederent impedimenta, coactus fui surrogare varios ad hujusmodi operam Delegatos secutus quoquẽ Exemplum Prædecessorum meorum, præ-

fertim novissimorum, quorum vix aliquis totam Diocesim ob ipsius præcipuè amplitudinem per se visitaverit. Delegi itaque Visitandæ Diæceseos viros, quos prudentissimos, iuris, & disciplinæ Ecclesiasticæ benè gnaros, & in iis asserendis strenuissimos, ac ab omni Personarum acceptione, & partium studio alienos fore putavi. Ad visitandam Cathedralē, & Collegiatas non potui deligere virum magis idoneum, per quem mea authoritas representaretur, & sollicitudini meæ satisfaceret, quàm eum, quem Sedes Apostolica mihi coadjutorem cum futura successione deputavit, Ducem Sielunensem, Præpositum & primam Dignitatem in Cathedrali meritis, & doctrina insignibus conspicuum. Decreta nihilominus Reformationis promulgandi potestatem restrinxi, eâ clausula: ut prius postquam ea confecerint mecum communicarent,

idque ea de causa, ut cum inter tot Personas fuerit periculum tot difformium sententiarum, eas ad conformitatem unus meo arbitrio redigerem. Exemptos etiam & immunes hac ratione ab odiis volebam dictos Delegatos, & rursus alienos à malevolentia, vel favore indebito erga visitatos.

Partâ supradictis rationibus notitia Statûs Diæceseos, ut esset firma, & stabilis, mandatum est Decanis, ut pro munere suo singulis annis visitent suos Decanatus, communicata re cum respectivis Archidiaconis, ac juxta traditam iisdem normam singula perscribant & ad curiam meam transmittant. Injunctum quoque Consistoriis, ut omnes causas, quæ ad se deferuntur, singulis hebdomadis per literas in meam deducant notionem.

Neque id satis: sed interdum petantur ab aliis, quorum minime su-

specta censetur fides, secretæ Denuntiationes, & hīs habitis occultæ ex Nobili (ut dicunt Officio) inquisitiones de moribus Cleri, & Populi universi, magno id esse freno experior ad compescendam vitæ licentiam.

Quoniam autem in hos fines ad habendum ultro utroque Literarum commercium opus est. Tabellariis versus omnes regiones Diæceseos, cum non quæqua versus decurrant publici Tabellarii Regni non peperci meis sumptibus ad constituendos, & retinendos Cursores per diversas Diæcesis partes.

Administratio Justitiæ.

Cognitō statu Diæceseos, continuo eò animum adjeci, ut quæ bona & sana sunt ea foverem, & amplificarem, quæ infirma, & debilia, ut consolidarem, quæ confracta ut alli-

garem, quæ collapsa, ut restaurarem. Atque imprimis, cum ab administratione Justitiæ pendeat omnis salus cum profanæ tum etiam Sacræ Reipublicæ, reformandis Consistoriis Diæcesanis addixi operam; & ut occurrerem amarulentis querelis contra Consistoria Diæcesana exinde, quod antea nullum habuerint, qui in eorum foro advocatum, nullum, qui fiscalem, nullum qui Notarium ex Officio egerit, sed aliquando unus idemque jam advocati, jam fiscalis, jam Notarii pro occurrentibus temporibus & circumstantiis munus obierit, cum millenis causas Proponentium molestiis, & exitiosis præjudiciis, necessum erat, estque etiamnum meum impendere peculium in salaria certorum & distinctorum hominum, qui præfata munia obeant. Et quia plurimæ causæ à multis annis indecisæ jacebant, iis quos ab Officiis Judicium amovere non visum ad

junxi socios sive in auxilium, sive in incitamentum ad administrandam plenius & citius iustitiam.

Diœcesis hæc quatuor habet Tribunalia, ex quibus duo duntaxat Consistoria cum plena Jurisdictione, Plocense, & Pultoviense, ad quæ fiat recursus ab aliis duobus, nimirum à Lomzensi ad Pultoviense, cui præfœci Judices (ut hic vocant) Surrogatos, à Gorznenfi verò ad Plocense cui reservavi titulum Officialis duntaxat Foranei, sed posteriori tempore ad requisitionem Gubernii Borussici (nè causæ extra limites ejusdem avocentur) Vicarium Generalem in illis partibus constituere obstrictus fui.

Omnibus autem Consistoriis (excepto Gorznenfi, de quo supra) injunctum est, ut omnium suorum Decretorum antequàm publicentur, & Actis seu Protocollis (prout debent) inserantur, summaria mittan-

tur quavis hebdomada ad Cancellariam meam. Id etiam facere tenentur, quo ad rescripta gratiæ, quæ moram ferre possunt. Scio id quidem esse oneri Officialibus, & Ministris Consistoriorum, sed nec satis possum verbis explicare, quantum id emolumenti in subditos Jurisdictioni meæ promanare comperi. Hæc ratione, non tantum ego ipsemet venio in cognitionem omnium, quæ in Diœcesi geruntur, sed & Tribunalia mea ingens calcar habent, nihil ad arbitrium suum, omnia ad legum præscriptum decidendi, nihil verò contra ius & fas ad nuda petita recurrentium concedendi, quò etiam intuitu pro Cancellariis meis seorsivas vulgavi monitiones, & Regulas. Accedit, ut si quis in eorum Acta aliquando irrepserit error, cui occurrendi via & locus nondum esset præclusus, in tempore & facile collatis sententiis & consiliis corrigi possit.

Sic prospicitur quoquè auctoritati eorundem Tribunalium, dum eorum Decreta sic circumspectè lata conspiciuntur. Eximuntur etiam ab odiis in nonnullis, quæ petuntur gratiis, & quæ denegandæ sunt, dum oratores ad meremittunt.

Cum Taxa Innocentiana in Regno Nostro non habeat robur suum in emolumentis exigendis, sed partim Metropolitana, partim variæ Diæcesanæ, pro varietate Diæcesium, Consistoriis meis constitui eam Taxam Jurium Cancellariæ, quam minimè rigidam puto, adjectò Mandatò omnibus Officialistis, & Ministris, nè ultra taxatam mercedem aliquid exigere, aut recipere præsumant. Et quia sæpius lites Forenses moventur de temporalibus, ne Ecclesiis meis deessent juridica monumenta erectionum, dotationum, inscriptionum & alia hujusmodi, præcepi Præsidibus Archivorum

tam Capitularium, quàm Consistorialium, nec non Rectoribus Ecclesiarum, ut seriò ea conquirerent, iam quantum licuit conquesta, scripto in volumen sunt reducta, unde Ecclesiarum Rectoribus, ac Beneficiorum Possessoribus, qui ea desiderant, extraduntur. Quà etiam occasione factum, ut tam Bibliothecæ Capitulorum, quàm Archiva ipsorum ac Episcopalia planè confusa, & disjecta adhuc ordinatissimè in destinatis locis collocata, juxta præscriptas Decretò Reformationis Regulas, in posterum conserventur. Proventuum quoque, ut dicuntur accidentium, seu Jurium Stolæ Parochorum, quæ circa nonnulla obsequia spiritualia præstari solent, ne ex arbitraria exactione occasio turpis lucri præbeatur, aut à quærendis Spiritualibus adjumentis populus arceatur, Taxam pro debita rei ra-

tione & ad morem Regionis institui,
atque publicam reddidi.

Disciplina Cleri.

Cum quod Petro primario mandatum est: *Pasce agnos meos* (qui sunt populi per totum terrarum orbem diffusi) Et: *Pasce oves meas* nimirum, Episcopos, id quoque per accomodationem Episcopis dictum esse rectè intelligitur; ut videlicet injuncta iis censeatur cura regendi non modo Gregis Dominici *Agnos*, hoc est Populum, sed etiam *Oves*, nimirum Sacerdotes, & præsertim animarum curatores, qui velut *Agnorum* matres Populos in Christo generant, iterumque parturiunt, hunc intuitu statim à primodiis Pastoralis meæ sollicitudinis, vulgavi Pastorales ad Clerum, & Populum utrisque congruum, admonitionum, & cohortationum pabulum ministrans.

Ac imprimis Clerum universum cohortatus sum ad morum integritatem, & Divini cultus studium, tum & specialiter eos, quibus animarum cura demandata est, obtestatus sum, ut pro vocatione, quâ vocati sunt, incumbant totò pectore in salutem earundem animarum, gregemque suum à recta semita deslecentem studeant pro Pastoralis Officii monitis revocare, exemplis allicere, auctoritate, & charitate continere.

Et cum non satis animò comprehendendi, aut verbis explicari possit, quanta Christianæ Reipublicæ perniciēs impendeat, ex eorum, quibus animarum cura demandata est, negligentia in prædicando Verbo Dei, & tradendis fidei Rudimentis, ex intimis animi sensibus indolui, cum plurimos animorum curatores in ejusmodi Officio remissos, ac desidēs comperi. Ut itaque languorem hunc excitarem, non tantum revo-

cavi in memoriam Decreta Tridentini, sed etiam Instructione edita indicavi, quibus Dominicis, vel Festis & quæ materia commodè possit, imo & debeat tractari ex doctrina tum fidei, tum morum, attentione injunctâ Decanis, utrum se ex ea Instructione gerant Pastores Populi.

Perispicuum autem habens plurimos ex curatis eâ premi inopia, quod nec maximè opportunos sibi comparare possint Libros, satago interea ut nonnulli magis utiles reimprimantur, aut in vernaculam linguam traducantur, tum novi & præcipuè Cathetici sermones, & qui ad docendum rudiores aptiores essent, ad usum illorum conficiantur. His verò imprimendis in instruenda Typographia (quæ usquedum in tota mea Diœcesi defuit) vel hac ipsa summa necessitate coactus, studio, & curæ non parco.

Cum ve-

Cum verò fieri nequeat, ut verbum ejus ardeat sicut facula, cujus cor glacie frigidius; ad inflammanda Sacro ardore pectora, non tantum antiqua Prædecessorum meorum Decreta innovavi, ut totus Clerus Diæcesanus quotannis vacet exercitiis Spiritualibus, sed hoc omninò novum in Regno Nostro, quanquam in exteris Regionibus usitatissimum, & prout ipfemet comperi, utilissimum adjeci, ut omnes ex Diœcesi Sacerdotes ea obeant non solitariè, nec ubi, aut quando, & quo Directore collibuerit, sed gregatim plures simul juncti, locis, ac temporibûs, & Directoribûs à Me designatis. Porro loca determinavi unicuique Decanatu viciniora, in Civitatibus *Blocia*, *Mlava*, *Skempa*, *Pultovia*. Tempora præfixi duas hebdomadas post Epiphaniam, & alias duas post Dominicam tertiam à Paschate, ita
Tomik III. Y

ut ex designatis Decanatibus, quidam in hanc Sacram solitudinem recedant priore hebdomada, & alii dum hi recedunt, succedant hebdomada posteriore, pars hyeme, pars vere. Directores horum exercitiorum constitui *Plocia*, *Mtawæ* & in *Skempe* Præsbyteros Congregationis Missionis, *Pultovia* Præsbyteros seculares, *Lomza* Patres Scholarum Piarum. Ex horum namquæ cætibz Personas maximè aptas huic muneri censui. Ne verò aliquid tunc agatur sola specietenus, ordinavi, ut absolutis his exercitiis tota eorum ratio mihi perscribatur.

Sub tempus harum Recollectionum, Sacre distractionis animi causa absoluntur etiam Missæ (ut vocant) siccæ, & dantur specimina Administrationis aliorum Sacramentorum; asperum id quidem disciplina, & pietati Ecclesiasticæ non verè addictis ab exordio censeba-

tur, sed tempus lenivit asperitatem, & Dei gratia factum est, ut nunc contenti, melius circa ea, quæ recta sunt & Sancta sentire videantur. Ab hac etiam obligatione absolventorum quotannis exercitiorum nè quidem Canonici tam Cathedralis quàm Collegiatarum mearum exempti sunt.

Præterea hoc ipsum balsamum Exercitiorum Spiritualium adhibetur præcipuè medendis morbis, seu vulneribus animorum, nam in delinquentes à Consistoriis meis ex præscriptis per me Articulis, non solet quantum ratio suaferit animadverti pæna Carceris, aut alia corporali, sed jubentur potissimum repetere Exercitia Spiritualia, expertusquæ sum hoc efficacissimum esse medium emendandis vitiis; accedunt eò meæ privatæ commonitiones cum convenior à fontibus. Equidem etsi pa-

ternè soleo excipere omnes, non me tamen latet contra Personas durioris præcipuè cervicis admiscenda esse benignitati strictiora aliquando remedia, ut ad meliorem frugem reducantur. Utquè in posterum res, hac etiam in parte ordinatè succedant, Domum Correctionis in hac Diœcesi necessariam ad hunc finem circa Ecclesiam in Kobylka, uti loco solitario determinavi, & opportunis Ordinationibus providere in animum induxi. Et cum sumptuosa illa Ecclesia ex ratione absorptorum penitus Redituum post extinctam Societatem - Jesu maximam minaretur ruinam, collocatis circa eandem ex facultate Sedis Apostolicæ Patribus Minorum de observantia Ordinis S. Francisci Provinciæ Minoris Poloniæ, meis quoque expensis reparatur.

Cum reformandis moribus, tum constituendo recto per Parochias

Ordini deserviunt plurimum Congregationes Decanales, his exactius & utilius expediendis præscripsi methodum, quam congruentissima ad restaurandam disciplinam, & ad regimen animarum judicavi. Injuxi, ut in iis fiat scrutinium de vita & moribus uniuscujusque ex Clero Decanali, de necessitatibus Ecclesiarum, collatis inter se consiliis deliberent, lites sive Cleri inter se, sive cum Parochianis componant, & quæ per se possint ex caritatis, vel justitiæ norma expediant, & majora ad me referant.

Præterea ut singuli ex Ecclesiis Decanatum seorsivè, & fideliter de causis & actionibus suis Forensibus me informant, quas aut ipsi intenterint, aut fuerint ipsis intentatæ ut ea ratione, & litium studia in Clero præcipuè vitanda refrenem, & perniciosi Jurisdictioni Ecclesiasticæ, ac ipsis Ecclesiis Juris Processi-

bus viam tempestivè præcludere queam. Prævideo sanè plurimis me exinde Curis, & sæpe molestiis exagitantum fore, iucundum tamen erit omnia strenuè perferre, cum ex muneis mei ratione ea processura sciam,

Quia verò cura animarum doctos juxta ac bonos deposcit viros, examina singuli ex curatoribus animarum & Confessoribus Diæceseos: ex Clero nempe sæculari ante supradicta respectivè exercitia Spiritualia, ex Regularibus verò aliis commodis anni temporibus coram designatis à me Personis in ordine ad obtinendas approbationes pro excipiendis Sacramentalibus Confessionibus quotannis subire tenentur. Tempore quoque Congregationum Decanalium ad fovendam hanc in Clero scientiam instituuntur Resolutiones casuum conscientie; & quidem Theologicæ quæstiones, &

casus practici sub tempus harum Congregationum resolvendi, maturè à Præsilibus Seminariorum Diæcesanorum singulis Decanatibus alii, & alii proponuntur, ita distributis materiis, ut tota Theologia morum intra spatium trium annorum percurratur. Casuum & quæstionum decisiones unusquisquè tenetur ad Congregationem adferre in scripto: tum in ipsa Congregatione easdem legere, exemplaria manuscripta mittuntur a Decano ad Cancellarias Consistoriorum, ab his ad Theologos Diæcesanos, quos nova praxi designavi *Mlava* ex Sacerdotibus Congregationis Missionis, & *Lomza* ex Patribus Scholarum Piarum. Præfatis Theologis incumbit videre unumquodquè exemplar, censuram de doctrinâ scribentis ferre. Et quia sub idem tempus Congregationum habentur ab uno designando ex Ordine per Decanum sermones ad

Clerum congregatum super materia per Diœcesana Seminaria præfixa, hic quoquẽ sermo scripto mandatus transmittitur ad prædictos Theologos, ut eorum cribro discutiantur, Exemplaria tam casuum, quam sermonum cum censura sua tenentur Theologi ad Curiam meam transmittere, quæ denuo per alios à me ad hoc delectos viros revisa, & examinata super singulorum ejusmodi Resolutionibus, & pronuntiato sermone sua proferuntur Judicia; & ad respectiva præfatarum Congregationum Decanalium loca remittuntur, eo sine: ut benè resolventes magis ad Sanæ doctrinæ vacandum incitentur, minus autem rectè respondentes, facilius inde corrigantur, atquẽ, ut ex sic elaborata successivè in unum volumen redacta, aliquandò Typis edantur. Utilitatem quàm maximam ex hac praxi

Dei optimi gratia Clerum meum relaturum fore non inaniter spero.

Lustrata per Visitatores Diœcesi, præter Decreta Reformationis unicuique loco propria, promulgavi communes omnibus sed utilissimas (quas longum nimis esset hic referre) pro disciplina Cleri, & Ecclesiastico ordine, ac doctrina, & bono populi præceptiones, quarum executionem omni virium contentione, urgeo. Quot attinet Reformationem in specie Cleri Cathedralis, hanc capi à Collegio Vicariorum Cathedralium. Constat illud antea ex Sacerdotibus extra communitem viventibus, rebûs collatis cum Capitulo, semoti omnes, & in locum eorum substituti Sacerdotes in communi viventes sub Regula venerabilis Bartholomæi *Holtzhauer*, præscriptis eisdem insuper aliis seorsivis, & pro ratione rei, & loci, opportunis statutis, Domum pro

eorum habitatione (cum reditus ex fundatione provenientes non sufficerent) sumptibus meis redemptam destinavi. Augendis ejusdem Collegii redditibus, calamitate temporum per quam extenuatis emptum est cura & opera mea prædiolum. Pro Vicariis quoque insignis Ecclesiæ meæ Pultoviensis, qui ex Clero Diæcesis, ad sua munia assumuntur, similes Ordinationes necessariae confectæ sunt, ac ob plurima evitanda mala, ut unâ communi mensâ viverent, & paternis cohortationibus & autoritate (qua par erat) effeci.

Ordo quoque Officiorum divinarum in Cathedrali novus constitutus. Et licet coactus fui, nonnulla Officia divina ex Sedis Apostolicæ facultate reducere pro paucitate Vicariorum (cum tantum sint seni,) recto tamen ordine id, quantum possibile est, compensatur.

Pari ratione, cum per varias vicissitudines temporum reditus piarum fundationum, & legatorum summè attenuati sint, vel per ipsam novissimè à Statibus Regni latam Constitutionem, per quam census annui ultra dimidium in plerisque locis sunt reducti, necessitate coactus ad sedem Apostolicam recurri, nè ulterius aut Beneficiati nimis graventur, aut piæ fundatorum defraudentur mentes, & obtentò rescripto, juxta expressas in eo Regulas, ac pro more regionis piæ hæc onera in tota Diæcesi meâ reduxi, procuratâ prius undique exacta descriptione obligationum, & documentorum, in quibus congerendis, & deinde conficiendis ex eis reductionum tabulis annus ferè in hoc non exiguo labore impensus est. Quæ omnia, cum in seorsiva Volumina sunt jam redacta, singulis Ecclesiarum Rectoribus sua in authen-

tica forma extraduntur Exemplaria,

Capitul Cathedrali & Collegiatarum, cum per quàm antiquis an potius obsoletis, & nonnisi in farragine diversorum voluminum dispersis, imo nonnullis à juris dispositione & Congregationum Decretis moreque recepto contrariis statutis uterentur, curavi ea ex hac farragine depromi in unum codicem, & abrogatis, quæ contra ius vel Tridentini Concilii Decreta, ac Pontificias Constitutiones irrepsisse, ac proinde indebitam legis speciem usurpasse cognovi, in locum verò horum substitutis novis, partim ex Decretis Reformationis post Visitationem earundem, partim etiam ex consuetudinibus Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum in Regno, salvis quoque consuetudinibus rationalibus & honestis eisdem meis Capitulis propriis, partim denique ex

cæremoniali Episcoporum ac Benedicti XIV. Bullario formatus est Codex statutorum. Quæ autem circa Reformationem Seminarii, Capitulorum & nonnulla alia gessi, sub suis Titulis inferius exponere non prætermittam.

Disciplina Populi.

Cum Pastorales meas direxerim, non solum ad Clerum, sed ad populum quoque, ibi studui potissimum eundem revocare à lectione librorum prohibitorum, à superstitionibus, à temeritate in judicando de crimine magiæ, aliisque communiter dominantibus vitiis.

Et quia langvet virtus in populo, nisi reficiatur, confirmeturque Pabulo Verbi Dei, præter hoc ordinarium ab animarum curatoribus quovis Dominicò & Festo die ministrandum, ad idem suppeditandum extra

ordinem constitui quinque Stationes Missionariorum, qui certis temporibus per Diæcesim discurrent. *Prima* Statio *Pultovia* constat Clero sæculari. *Secunda* Statio *Alava* Sacerdotibus Congregationis Missionis, alias S. Vincentii à Paulo (quarum sustentationi auxilio meo, & procurato peculio providi) *Tertia* Statio *Zeromini* constat Patribus Ordinis S. Francisci Minorum Reformatorum. *Quarta* *Lakrocymii*, & *Quinta* demum *Lomza* commissa Patribus Capucinis. Hi persuasionibus meis inducti susceperunt in se onus relictis sedibus suis ad viciniore excurrere Parochias, quo evenit, ut quarum Ecclesiarum Rectores in Exercitiis spiritualibus quotannis ab ipsis ad munia diligenter obeunda excitantur, statim deinde temporibus (num isti satisfaciunt) suis in locis observentur, ibique duarum saltem hebdoma-

darum spatio per opportunas in instruendo populo Missiones ab eis adjuventur. Præscriptus est iis ordo, seu distributio temporis, & materiæ tractandæ tam pro concionibus, quàm in Cathechismis, indicatis etiam ad hoc, meliorum authorum Libris. Expeditarum Missionum rationem perscribere mihi stringuntur.

Plurimum ad gregem mihi concreditum informandum, in via salutis dirigendum, & ad Christianas virtutes incitandum, actum est tempore Jubilæi. Pro lucranda hac solennissima Indulgentia eò ordine totius Diæcesis partes, & tempora partita fuerant, ut celebritatis huius in quibusdam locis finem exciperet initium in aliis, cum continuis Missionibus jam per Clerum Decanalem in suo Decanatu, jam per Regulares variorum Ordinum. In Cathedrali verò Plocensi & Colle-

giata Pultoviensi, nec non in Ecclesia Lomzenſi (quæ eſt præcipua inter Parochiales Diæceſis meæ) huic piſſimo operi ſex Menſes impenſi ſunt. Equidem Plociæ ad Spirituales hos theſauros ex benignitate Sedis Apoſtolicæ ubertim hauriendos ipſemet in Perſona ſolemni introductione aditum populo aperui, ac ut divinæ gratiæ adjutorio fierem forma gregis, Viſitationes Eccleſiarum pro Jubilæi acquisitione publicas ducendo proceſſiones, abſolvi, nec inde reſeſſi, quàm peractis omnibûs muniis, quæ poſtulare a me tempus illud videbatur. Miſſiones, ut eodem Jubilæi tempore utiles fierent, præſcriptæ erant, & tempus quo ſingulæ Parochiæ ſua ex præſatis assignata adirent loca, & ordo horarum impendendarum Officiis Divinis ac ſeries materiarum tractandarum in concionibus, & Catechiſmis

thechiſmis huic occaſioni congruentiſſimarum, indicatis ſimiliter, ut ſupra, authoribûs eaſdem materias pertractantibûs. Contulerant eò curâ, & ſumptibus meis vulgati typis Libri inſtruentes populum indoctrina Chriſtiana, nec non de Jubilæo, ac ejus conditionibus, & Confeſſarios de adminiſtrandis tunc Sacramentis, & impertiendis ſive abſolutionibus ſive diſpenſationibus.

Conſpiciens, deinde plurimos è populo Diæceſis meæ ex ratione omnium ferme Noſocomiorum & Xenodochiorum redditibus deſtitutorum partim morbis partim inopia premi, & pleroſquè miſerè deperire, nequè alium invenire valens modum, ex facultate Sanctæ Sedis, Confraternitates charitatis, ſeu miſerſcordiæ ſub invocatione Beatiffimæ Virginis Mariæ, quibus Cura Xenodochiorum & Noſocomiorum

Tomik III. Z

circa respectivas Ecclesias Parochiales ex præscriptis institutis incumbit, erexi, jamque in nonnullis Ecclesiis pios hujusmodi cætus coaluisse video, & in dies (ut ferunt initia) multiplicandos non abs re mihi sperare licet.

Nullô modo potui diutius ferre, quin emeritis cooperatoribus Præbyteris, ac reliquis meis Ecclesiasticis sæcularibus (qui laboribus, aut ætate, aut etiam valetudine infirma fracti nullum habuerunt locum, ad quem secedere, & in quo sustentari potuissent) promptissimè quantum ex me licuit succurram. Eapropter villam Galiminko exprimæva sua fundatione huic fini destinatam, sed vicissitudinè temporum aliis usibus addictam repetii, nec non legatum quoddam quingentorum scutorum Romanorum pro eadem fundatione vindicavi, atque nonnullis aliis ad augendos Proven-

tus adinventis mediis, superatisque plurimis difficultatibus Sacerdotibus S. Vincentii à Paulo circa Seminarium, & Ecclesiam Cathedralē existentibus, subdidi, ac præscriptis eisdem hac in re ordinationibus curæ ipsorum in ævum commisi.

Ordinationem devotionis quadraginta horarum in Ecclesia Cathedrali, quot annis olim peragi solitam, reassumpsi. Proposui mihi quoque initio mensis proximè futuri Januarii in universam Diæcesim eundem orationis ritum juxta *Normam Urbis* introducere, eò ordine partiendo tempora, & loca, ut continuò anni tractu solemnitatum ejusmodi in quibusdam Ecclesiis finem excipiat, in aliis initium, immutato numerò aliorum dierum, in quibus Sanctissima Eucharistia exponi in Ecclesiis Nostreis solebat, eò quòd

Z j

per tam frequentem usum: debitam erga Augustissimum hoc Sacramentum reverentiam, & cultum diminui non absquē intimo dolore observavi. Summè etiam mihi cordi est, ut Scholæ Parochiales (quas ob tenues Beneficiorum proventus ferè nullibi reperi) in universa Diœcesi excitentur, & quas Deo adjuvante, & cōhortationibus meis, ac aliis mediis in nonnullis jam locis institutas vîdeo, ac successu temporis plures in dies introducendas spero.

Sed jam ratio monet ut accedam ad ea perscribenda, quæ ex ordine supra citata Instructio Benedicti XIV. vult referri. Sit itaque.

§ 1.

*De primo Relationis Capite
pertinente ad statum Ecclesiæ Ma-
terialem.*

1mo Institutio.

Episcopatus Plocensis unus est ex primævis mox a primordiis Religionis Christianæ in Regno Poloniæ fundatis a Miecislao primo Principe Christiano, circa annum nongentissimum sexagesimum quintum, summô pontifice Joanne XIII. Sedes ejus Plocia Civitas in Palatinatu Plocensi in monte sublimi, qui fluvio Vistulæ adjacet sita. Subest quò ad Metropolitanam Jurisdictionem Archi-Episcopo Gnesnensi. Primus ejus Episcopus Angelottus natione Romanus à Sede Apostolica huic Ecclesiæ datus. Ego in ordine Episcoporum sum septuagesimus, ex Supremo Regni Secretario ad hoc munus assumptus.

2do Confinia.

Confinis est Archidiœcesi Gne-

Gnesni, Diœcesibus Cujaviensi, Posnaniensi, Vilnensi, Luceoriensi, Sambieni (quæ subest Episcopo Varmiæ) ac Culmeni Protenditur per Palatinatum Plocensem, & in parte Ravensem, Terram Dobrynensem ac Ducatum Masoviæ maxima ex parte. Longa est Leucas 160. lata Leucas 80.

3tio Privilegia & Prærogativa.

Episcopus Plocensis (qui est Pultoviensis Dux) gaudet in locis ejus Territorii Imperio mero; ita ut etiam Nobiles eidem subjaceant; nec ab illo datur provocatio ad Regem, aut Tribunalia Regni. Gaudet, quoque Episcopatus Plocensis hæc Prærogativa, quòd Archi-Episcopus Gnesnensis sit Canonicus Natus in Ecclesia sua Cathedrali, cujus nomine obtinet Ducatum Lovicensem.

Prima quoquè post Episcopalem dignitas ejusdem Ecclesiæ, seu Præpositus insignitur Titulo Ducis Selunensis cum iure gladii. Præterea totum Capitulum Cathedrale, Dignitates scilicet, & Canonici vigore Privilegiorum partim antiqui à Maximiliano Imperatore Annò Domini 1518. partim recentioris à summo Pontifice Benedicto XIV. Anno 1743. concessorum possunt deferre deferruntque ubiquè locorum etiam in præsentia Sæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium quamvis & de latere Legatorum in catenula aurea, seu aniento violacei coloris de pectore pendens insigne octogonæ Crucis juxta formam in calce literarum Cæsarearum & Pontificiarum delineatam. Utuntur iisdem Capitulares Cappis Magnis solemnioribus Festis, & diebus Celebrioribus.

4to Numerus Civitatum, oppi-

dorum, Villarum, ac incolarum.

Numerantur Civitates & oppida
40. Villæ 4301. Personæ ex Catho-
licis & quæ ad Sacram accedunt
Synaxim, 246,537. Infantes 61,816.

Protestantes 4942. Hæbræi
18,103. ita ut univesim reperiantur
Personæ 331,448.

5to Status Ecclesiæ Cathedralis.

Ecclesia Cathedralis Plociæ sub
invocatione assumptionis Sanctissi-
mæ Virginis, auctoritate Sedis Apo-
stolicæ per Legatum suum Cardina-
lem Ægidium Episcopum Tusculan-
num, circa præfatum annum 965.
erecta, fuerat lignea, nunc quæ vi-
situr est ex latere cocto, & lapide
secto extructa annô 1136. ab Ale-
xandro Episcopo de stemmate Do-
legæ, decimo in ordine Episcoporum
Plocensium, in area arcis Residentiæ
protunc Ducum Masoviæ. Structura

Ecclesiæ est in formam Crucis, in
medio testudinis eminet tholus seu
moles rotunda magna, ad Portam
verô majorem eminent utrinque duæ
Turres altæ, tectæ laminâ cupreâ.
Sed cum injuria temporum Eccle-
sia hæc in plurimis partibus ruinam
minabatur, jam a duobus annis non
modica impenditur in ejus repara-
tionem pecunia. Dedicatio Ec-
clesiæ celebratur Dominica ima
Octobris. Patronus Ecclesiæ & to-
tius Diæcesis S. Sigismundus Rex
Martyr, Com: Patroni Ecclesiæ S.
Stanislaus Episcopus Martyr, & SS.
Brigida Scota, & Cristina Martyr
Virgines, quorum etiam insignes Re-
liquiæ inibi coluntur. Reditus Sa-
cristiæ sunt. imo Calix aureus va-
loris trecentorum Hungaricalium à
quovis Episcopo infra duorum an-
norum ab inito Episcopatu spati-
um offerendus, vi statutorum Pro-
vincialium, & Juramenti, quod emit-

tis in ingressu suo Episcopus. 2do Cappalia per Dignitates & Canonicos, dum recipiuntur, solvenda nimirum 25. aurei à singulis installandis pendendi pro Cappis, & aliis ornamentis & decore Ecclesiæ. 3tio Duo aurei quot annis solvendi a Canonicis honorariis. 4to Pro cera solvitur Canon ex advocatiis jure emphiteutico concedi solitis. Reditus fabricæ sunt. 1mo Annui proventus, qui ex quotidianis Distributionibus solvunt Canonico cæco, aut innominato (sic vocatur Præbenda Sancti Ecclesiæ titularis) in eadem quantitate, quam percipiunt Capitulares præsentis. 2do. Pensio ex residua massa Capitulari, quantum scilicet percipiunt Canonici residentes, tantundem tribuitur etiam Canonico Cæco ex nova Decreti Reformationis Constitutione, 3tio Proventus annui ex bonis Bialotarsk, & Dąbrowka. 4to Ex Testamentis Capi-

tularium & Beneficiatorum in Cathedrali, cum ex novis præcipue statutis, obligantur singuli ex Capitularibus, dum condunt Testamenta, relinquere fabricæ Ecclesiæ Florenos saltem ducentos, ex minori verò Clero saltem Florenos quinquaginta. 5to Pensio Statutorum Provincialium conferenda ab Episcopo, & Capitulo in ea quantitate, ut Episcopus duas partes, tertiam det Capitulo. Ad augendos hos redditus & curandam fabricam constituuntur Præfecti ex Capitularibus, qui tenentur reddere rationes Capitulo Generali. Suppellectilibus ex argento elaborato instructa est sat insigniter, cæterum sericea & linea curantur nunc tales, quæ congruunt Cathedrali. Numerat Dignitates novem, scilicet: 1mam. Præpositum, quæ est dignitas major post Pontificalem. 2dam Decanum, 3tiam Archidiaconum

Plocensem. 4tam Scholaſticum.
5tam Primicerium, ſeu cantorem.
6tam Cuſtodem. 7mam Cancellarium.
8vam Archidiaconum Dobry-
neſem. 9nam Archidiaconum
Pultovienſem, qui tamen habet ſtal-
lum etiam in Cathedrali. Ex his
primæ quatuor Dignitates requi-
runt Doctores in Theologia aut Ju-
re. Præpoſitus & Cuſtos inſtituuntur
ad Præſentationem Regis, Archi-
diaconi ex duobus Candidatis ab
Epiſcopo propoſitis creantur à Ca-
pitulo per Electionem, cæteræ Di-
gnitates ſunt liberæ Collationis. Ca-
nonici Gremiales nunc numerantur
viginti duo, totidemquæ præbendæ.
Ex his tamen Præbendis fundi dua-
rum incorporati ſunt Maſſæ Capitu-
lari, reſervatis penſionibus Præben-
dariis, nimirum ex una earum, quæ
eſt Canonici Juris utriuſquæ Docto-
ris, tribuuntur illi Floreni Polonica-
les *ducenti*, ex altera quæ eſt Cano-

nici concionatoris, dantur Præſby-
tero concionanti Floreni ducenti,
in quo tamen antiquum renovare
morem, & inſtitutum cupimus, cum
Canonicos Concionatores ad prædi-
candum Verbum Dei per ſe ipſos o-
bligare intendimus. E viginti du-
obus Canonicis duo dicuntur Cano-
nici Nati, Archiepiſcopus Gneſnen-
ſis & Abbas Monasterii Cerveneniſis
Canonicorum Regularium & hic
caret ſua Præbenda. Duo Crean-
tur à Capitulo per Electionem ex
binis reſpectivè Candidatis ab Epi-
ſcopo nominatis, videlicet Canoni-
cus Concionator, & Canonicus Pæ-
nitentiarius. Septem Canonicatus
ſunt de jure Patronatûs Capitanei
Pultovienſis, reliqui liberæ Collatio-
nis. Habet quidem hæc Cathedra-
lis præter duos Canonicos Doctores
in Theologia, & unum in Jure Cano-
nico, cum verò Præbenda Doctoris
Medicinæ quæ hucusquæ juxta Bul-

lam Pauli III. ad normam aliarum in Regno Cathedralium fixa non fuerat, sed diversæ pro diversa ratione vacationis obtinebantur, nunc primum ex proximè vacaturis liberis certo jam pro dicto Doctore Medicinæ ex mente Capituli, & pro maximo commodo loci determinandam statui. Sed præter has Dignitates, & Canonicos alii Servitio Chori addicti ex Clero, sunt tantum sex Vicarii, de quorum Collegio sat dictum superius. Fuerant olim duo alia Collegia unum Mansionariorum, alterum Psalteristarum, verum modo defectu reddituum in dotem illis quondam constitutorum, sovenitur ex residuo peculio duo Cantores, qui adjuti a duobus Sacristis Psalterium Davidicum diu noctuque horis, ab aliis Officiis divinis liberis, decantant.

6to Status Ecclesiarum Collegiatarum.

Adsunt in hac Diæcesi duæ Collegiatæ Plocensis & Pultoviensis. Collegiata Plocensis Tituli Sancti Bartholomæi Apostoli fuit olim duntaxat Parochialis, cujus Rector gaudebat Titulo Archi-Præsbyteri, sed Anno 1733. dum Ecclesia S. Michaelis, quæ fuerat olim Collegiata cessisset cum Beneplacito Romano Patribus quondam Societatis Jesu, Capitulum ab Episcopo Andrea Stanislao Załuski translatum est ad Ecclesiam S. Bartholomæi, erectam id temporis in Collegiatam, non suppressâ inibi cura animarum. Forma, Ecclesiæ hujus è muro structæ est figura quadrata cum verò esset vetustate temporum, & incendio perquam deformata post erectionem in Collegiatam, Episcoporum impensis ad meliorem statum reducta & penè

à fundamentis reædificata est. Dedicatio Ecclesiæ celebratur Dominica sequente Festum S. Bartholomæi. Reditus Sacristiæ sunt: Pensio centum Florenorum solvenda à singulis Dignitatibus, & Canonicis dum recipiuntur, & nulli alii. Reditus fabricæ constant. 1mo Ex distributionibus, quas percipit Canonicus cæcus. 2do Ex Proventu a sepulturis & a pulsu campanarum pro defunctis. Collegiata hæc numerat Dignitates tres. 1mam Præpositum cum Præbenda, quam etiam olim habebat ad Ecclesiam S. Michaelis. 2dam Decanum cui cesserat ex Ordinatione Zalusciæna Præbenda olim Archipresbyteri. & Rectoris S. Bartholomæi, incumbitque ipsi potissimum cura animarum directiva, cum penes Vicarios hujus Ecclesiæ esse cura executiva dignoscitur. 3tiam Scholasticum. Verum Scholasteria

Scholasteria adnexa est perpetuo Abbatia Claustrali Cervenensi, & quilibet Abbas Cervenensis est Natus Scholasticus in Collegiata Plocensi. Præpositura est Juris Patronatus Capitanei Pultoviensis, Decanatus juris Patronatus Magistratus Civitatis Plocensis. Canonici Gremiales sunt novem, ex his quatuor antiquæ, quinque recentioris erectionis, cæptæ ab Episcopo Audrea Stanislao Zaluski, perfectæ verò ab immediato meo Prædecessore Episcopo, qui diversas Præbendas partim Ecclesiæ Cathedralis, partim aliarum autoritate sibi Delegatâ à Sede Apostolica transfulerunt ad Collegiatam S. Bartholomæi, illique incorporarunt, ac earum Præbendarios crearunt Canonicos, 1mum Titulo Canonicum Capellæ Regiæ. 2dum Sanctæ Catharinæ Virginis & Martyris. 3tium S. Spiritus, atque Tomik III. Aa

hi tres non tantum habent stallum, & vocem in Capitulo, sed & participant ex massa Capitulari. 4to S. Martini. 5to S. Ægydii sed hi duo licet habeant stallum, & vocem, non participant tamen ex massa, eò quod cum Anno 1768. ex Ordinatione Szeptycyana fieret Incorporatio Præbendarum Capitularium ad massam communem, illorum Præbendæ tanquam perexigui redditus, sunt sibi relictæ. Quatuor Canonici primævæ erectionis sunt Juris Patronatus Regii, at recentioris erectionis. 1us idem Juris Patronatus Regii, 2us 3us & 4us Juris Patronatus Magistratus Civitatis Plocensis. 5us Juris Patronatus unius ex Canonicis Cathedralibus Plocensis dicti *Fundi Kostrogay*. Collegium Vicariorum Choro, & curæ animarum addictorum constat duntaxat tribus personis, atquæ omnes amovibiles, singulis a Capitulo ex

massa communi penduntur Scuta Romana 40. (a).

Insignis Collegiata Pultovien-
sis eademque Parochialis sub in-
vocatione Annuntiationis B. V.
Mariæ & S. Mathæi Apostoli erecta
per Paulum Gyzycki Episcopum
Plocensem Annò 1449. Forma Ec-
clesiæ ex muro structæ est figura
quadrata. Dedicatio Ecclesiæ ce-
lebratur Dominica 1ma Octobris. Re-
ditus Sacristiæ sunt. 1mo Cappalia a
Dignitatibus & Canonicis dum reci-
piuntur solvenda: 2do Annui redditus
ex decima manipulari à Villa Wi-
śniewo valoris aureorum circiter
20. redditus fabricæ sunt. 1mo Præ-
sentia Canonici cæci. 2do Proven-
Aa j

(a) Præfata innovata erectio per Decretum ultimum reformationis, & per Apostolicam facultatem in responso ad hæc litteras occasione Visitationis liminum dato pristinae suæ, mutatis solummodo mutandis, restituta est Ordinationi, & præscriptis.

tus à sepulturis & pulsu Campanarum pro defunctis. Præter hæc (quod inevitabili necessitati defuerit) cogitur suppeditare massa Capitularis. Habet Collegiata hæc Dignitates tres, Præposituram, Archidiaconatum (qui habet stallum etiam in Cathedrali) & Decanatum. Canonicos Gremiales decem. Jus Patronatûs Dignitatum juxta, ac Canonicatum vigore Bullæ Nicolai Papæ IV. est penes Capitaneum Pultoviensem. Præterea duo sunt Canonici Nati, sed supra numerarii nec participantes, stalla tantum in Choro possidentes, unus Præpositus Sanctæ Magdalænæ, alter Propositus hospitalis S. Spiritus. Collegium Vicariorum perpetuorum choro, & curæ animarum addictorum, de quibus jam supra facta mentio, erectum est ab Episcopo Erasmo Anno 1512. constabat antea personis 13. nunc 6. ob diminutos proventus, ex qui-

bus tres, qui obeunt munera gaudentquæ Titulis Cantoris, Custodis, & Organistæ, præsentantur à Capitaneo Pultoviensi, cæteri à Capitulo. Hi Divina Officia cæterasquæ Ecclesiasticas functiones inibi celebrant, horasquæ Canonicas, tam nocturnas, quàm diurnas decantant, ac eidem Ecclesiæ in omnibus, deserviunt. Collegium Mansionariorum erectum ab Episcopo Vincentio Anno 1503. constabat Personis sex omnibus amovibilibus. Hi tenebantur psallere horarias Deiparæ laudes, seu Officium parvum de Beata, sed eorum Proventus adeò extenuati sunt, ut vix duo sustentari nunc possunt, eaque de causâ illorum Officia Collegio Vicariorum ejusdem Collegiatae unire studeo.

7mo Status & Numerus Ecclesiarum Parochialium.

In Decanatibus 33. sunt Ecclesiæ

Parochiales Matrices 309. & Filiales 15. Oratoria publica 22. Ex quibus sub Dominio Borussico reperiuntur Parochiales octo cum publica una Capella

Computando insuper Ecclesiam Cathedralē & duas Collegiatas cum Ecclesiis Religioforum, & Monialium, quæ habentur 32. nec non alias Ecclesias separatorum non tamen Parochialium Beneficiorum, aut Xenodochiorum 20. efficiunt in universum Ecclesiæ 376. Ex quibus integræ ex muro 114. in parte verò ex muro & in parte ex ligno 15. Reliquæ autem sunt integræ lignæ. Sub meo autem regimine & hîsce novissimis annis, jam nova una tota muro structa est, duæ verò aliæ in bonis mensæ Episcopalis, una videlicet integra sumptibus meis, altera, ex parte impensis Præpositi, & cujusdam Benefactoris & ex parte etiam meis ædificantur. Ex his

quoque Ecclesiis consecratæ 205. reliquæ solum benedictæ, nam evenire solet Ecclesias ligneas aliquando post 40. annos aut integras debere reædificari, aut ita notabiliter reparari, ut nova Consecratione indigeant; major pars Beneficiorum in hac Diœcesi extra Cathedralē sunt Juris Patronatûs Laicalis, Regis nempe, Nobilium, aut Magistratum in Civitatibus & oppidis, ad quæ tamen præsentati non instituntur, nisi præviò stricto examine. Ad ea verò, quæ aut Juris Patronatus merè Ecclesiastici, aut liberæ Collationis sunt, ut per Concursum (juxta præscriptum juris) obtineantur, meam omnem curam impendo. Dos earundem Ecclesiarum propria in majori parte modica est, & vix sunt 55. loca, quæ plures quàm unum fovere possint Præbyterum. Et vix alicubi sunt seorsivi Proventus pro Fabrica Ecclesiæ, præter ter-

tiam partem funeralium, & taxam ex pulsu campanarum, quæ cum exigua sint, nequeunt ullô modo etiam pro Ordinariis expensis Ecclesiarum sufficere. Et id est certè, quod maxima me afficit amaritudine, ac diu noctuquè desudo, ut rem Ecclesiarum etiam hac in parte meliorem reddam, sed nisi Ecclesias aliquas insimul uniam (quod necessario obviando ultimæ plurimarum ruinæ subsequi debet) nullum amplius invenire modum queo. In memorato numero Ecclesiarum Parochialium includuntur jam Beneficia Regularia, videlicet. Canonorum Regularium Lateranensium 7. Benedictinorum Monasterii Plocensis 3. & Monasterii Lublinensis unum, nec non duo ordinis Præmonstratensis Plocensis Communitatis.

8vo Seminaria in Diacefi.

Adfunt in hac Diacefi bina Se-

minaria, Plociæ unum, Pultoviæ alterum. Seminarium Plocense fundatum Anno 1708. per Ludovicum Załuski Episcopum Plocensem pro instruendis 12. Clericis. Administratio Seminarii, & Instructio Alumnorum est penes Presbyteros Congregationis Missionis S. Vincentii à Paulo. Reditus ex fundatione Załusciana sunt tria millia Florr: sive Scuta Romana circiter 300. unum solummodo Beneficium est eidem unitum, sed taxa nulla Statuta, propter maximè tenyes quasi omnium Beneficiorum redditus.

Seminarium verò Pultoviense à præfato Ludovico Załuski reformatum, & ab Andrea ejusdem Familiæ Episcopo, novâ iterum præscripta forma, & statutis instructum pro duodecem Alumnis, cujus cura per Presbyteros sæculares geritur, nunc aluntur 18. Alumni: non obstante, quòd occupatis Salinis Vielicensi.

bus à Dominio Austriaco (à quibus 3000. Flore: Poloncalium pensio- nis annuæ percipiebatur) idem Seminarium summæ illius jacturam fecerit. Hujus Seminarii res Æconomicae plurimum fuerunt pessundatæ, sollicitudine tamen, & operâ adhibita, statum temporalem florentiorem reddere studui: Institutionem quoquæ Alumnorum in utroque Seminario per novas conditas Ordinationes plurimum promovi, acceffit ad munus Magistrorum doctrina, & virtutibus conspicuis viris. Student in eis Theologiæ, non tantum morum, sed etiam Dogmaticæ, Scripturæ Sacræ, Historiæ Ecclesiasticæ, ritibus, cæremoniis, Cantui, Sacræ eloquentiæ, imo etiam principiis magis necessariarum partium Philosophiæ, ac Mathefeos, & quidem ea omnia profectu sat laudabili, ut ex Professorum attestacionibus constat, ac egomet ipse in

personali Visitatione comperi. Fests primæ & secundæ Classis assistunt in Cathedrali, & Collegiata Pultoviensi, utrisquæ vesperis, Matutino, & Missis solemnibus. Diebus autem Dominicis & Festis per Annum assistunt Missis solemnioribus, juvant Vicarios in Cantu horarum, diebus ferialibus liberi sunt à servitio Ecclesiæ, per triduum majoris hebdomadæ, dies Rogationum, & Vigiliam Pentecostes. Ex binis utriusquæ Seminarii provisoribus, unus est ab Episcopo, alter à Capitulo constitutus. Utrumquæ visitatum, unâ cum Ecclesiis Cathedrali, & Collegiata, ac deinde per me ipsum; datur præterea opera, ut Constituciones impleantur.

§ 2.

*De secundo Relationis Capite
pertinente ad ipsum Episcopum.*

I. Residentiæ continuæ præceptum à SS. Canonibus Concilio Tridentino, & Constitutionibus Urbana ac Benedictina præscriptum, quin adhuc adimplerem, erant in causa gravia alia Regni negotia, ac sigillatim continua attentio Sessionibus Consilii Permanentis, ac Collegii publicæ Institutioni in Regno præpositi. Nihilominus tam propè absum, ut me unicè fluviis Vistula à mea Diœcesi dirimat, & quando-cunque præfata publica negotia permittunt ad locum solitæ à me selectæ in Diœcesi Residentiæ secedo. Ut verò obligationis residendi etiam ad Ecclesiam Cathedralē commodius satis fieri possit, statim ab initio adeptæ Ecclesiæ meæ Domui Episcoporum Plociæ olim tempore belli igne absorptæ, & à proximo Prædecesore meo una parte non exiguis sumptibus ædificatæ non solum partem alteram muro structam ad-

jeci, verum præfatam etiam a dicto Prædecesore meo jam erectam, sed occasione stationum denuò exercitus plurimum deformatam restauravi.

II. De Visitatione Diœcesis, quâ ratione fuerit expleta, relatum Superius.

III. Sacræ Ordinationes Cleri & Sacramentum confirmationis partim per me ipsum, partim per meos Suffraganeos, & alios rogatos Episcopos administratum est.

IV. Synodus Diœcesana nondum peracta, verum proximè venturô Anno illam celebrare Deo auspice mihi proposui.

V. Habetur Depositarius pænarum & mulctarum pecuniarium, nec eadem quamvis sint exiguæ, aliis, quam piis usibus applicantur.

VI. De taxa Jurium Cancellariæ relatum superius.

VII. Præter publica & sibi cum

aliis Episcopis Regni communia obstacula. in singulari nihil habeo, quod mihi obstat circa exercitium Episcopalis Officii, Jurisdictionis Ecclesiasticæ, aut tuendæ libertatis & immunitatis Ecclesiarum.

§. 5.

De tertio Capite ad Clerum pertinente.

1mo De Choro.

Capitulares Ecclesiarum Cathedralis, & Collegiatae Pultoviensis per novissimum Decretum reformationis obligati sunt diebus Ferialibus adesse duabus horis Canonicis & Missæ lectæ, nisi quis eam ipsemet celebraverit. Diebus Dominicis & Festis Sanctorum, adesse insuper tenentur Missæ cantatæ cum concione ac vesperis. Diebus verò Festorum solemniorum qualia sunt Nativitatis Domini, Circumcisionis, Paschatis &c: interesse omnino matuti-

no cum laudibus, nec non Processionibus (quotiescunque sunt) sunt adstricti. Adigere eos ad assistendum omnes, & omnibus horis Canonicis ac aliis divinis Officiis, non finit paucitas quotidianarum Distributionum, & intemperies aliquando aeris, præcipuè in rigidioribus anni Mensibus. Vicarii nihilominus Cathedralis jugiter choro interfunt, intergralque horas Canonicas decantant.

2do. De Missa Conventuali.

Missæ Conventualis celebratur & pro Benefactoribus applicatur quotidie.

3tio De Capitularibus.

Habent suas Constitutiones, & ut eas punctualiter observent, invigilatur.

4to De Pœnitentiario.

Qui obtinet Præbendam Pœnitentiarum in Cathedrali, obit munus suum per Presbyterum ex or-

dine Prædicatorum, ut in posterum per ipsum Pænitentiarium peragatur, serio exequi mihi proposui. In Collegiatis verò quæ insimul sunt Parochiales munus Confessariorum obeunt Vicarii.

5to De Residentia Parochorum.

Ut Parochi resideant in suis Parochiis omni conatu studeo.

6to De Libris.

Libros, quos ad normam ritualis Romani retinere debent (ut retineant omnes) invigilo.

7mo De Cooperatoribus in cura animarum.

Qui indigent operâ aliorum Sacerdotum (ut Sacramenta populo administrent) iis attenditur, ut huiusmodi Cooperatores adsciscant. Magnam interim difficultatem hac in re obicit tenuitas proventuum in multis Ecclesiis.

8vo De

8vo De Verbo Dei.

Et antiquis Prædecessorum meorum, & meis Ordinationibus intimatur, ut Conciones diebus Dominicis & Festis, Cathéchismi verò diebus Dominicis habeantur, de quo plura relata Superius, & a me pro Diæcesi præscripta sunt.

9no De Missa Parochiali.

Missa pro populo Dominicis, Festisque diebus de præcepto applicatur.

10mo De Ordinandis.

Ut Ordinandi prius vacent per aliquot dies piis meditationibus, quàm ordinentur, est & Constitutionibus præscriptum, & usu receptum.

11mo De Habitu Cleri.

Ecclesiastici hujus Diæcesis deserunt Clericales vestes, & si quis inveniretur, qui illas non deferret, in eum Canonica certè fieret distributio.

Bb

ctio. Disposita à S. Synodo Tridentina Sess. 23. c. 6. de Reformatione quò ad Privilegium Fori servantur.

§ 4.

De Quarto Capite ad Clerum Regularem pertinente.

Numerantur Monasteria PP. Benedictinorum Plocia cum Abbatia Claustrali & Commendatitia unum; Canonorum Regularium Lateranensium in oppido Czerwinsk cum Abbatia similiter Claustrali & Commendatitia unum; Ordinis S. Augustini strictioris Observantiae in oppido Ciechanów unum; Conventus verò Minorum Conventualium Provinciae Polonae duo in oppidis Dobrzyn, & Wyszogrod, ac Lithvanæ in oppido Stawiska. Conventus PP. Ordinis S. Francisci Minorum de Observantia Quinquè Provinciae

majoris Poloniae, in oppidis Ostrołęka, Przasnysz & Skempe, ac in Villis Ratowo, & Strzegocino, atque Residentia in Villa Grodzisko. Minoris verò Polonae Provinciae Conventus unus in Oppido Praga ex altera parte Vistulae penes Varisaviam, & Residentia in Villa Kobylka. Conventus PP. Reformatorum duo in Civitatibus Plociae, & Pultoviae, ac Residentiae duae in Oppido Zeromin, & in Villa Zaremby. PP. verò Capueinorum Residentia in Oppido Łomza, & Conventus in oppido Zakroczym. Conventus PP. Carmelitarum Strictioris Observantiae Majoris Poloniae tres, in Oppido Płońsk, & in Villis Obory, & Trutowo, atque Residentia una PP. Carmelitarum antiquae Observantiae in Oppido Wąsosz. Collegia PP. Scholarum Piarum duo in Oppidis Łomza, & Szczucin qui juventuti instru-

endæ laudabiliter incumbunt. Præterea duo Collegia Plociæ & Pultoviæ ubi etiam alii Magistri eidem institutioni vacant. Sunt etiam Plociæ Canonici Præmonstratenſes, qui curam Spiritualem, & administrationem bonorum monialium ejusdem ordinis ibidem existentium agunt.

II. Regulares curam animarum exercentes, in iis, quæ ad eandem curam, & administrationem Sacramentorum pertinent, munus sibi commissum adimplent.

III. Extra Monasterium degunt nonnulli in aulis Nobilium, ac in Capellaniis apud Parochos sæculares.

IV. Nullus invenitur in Diœcesi ex ejectis à suis Superioribus, nec qui notoriè cum scandalo populi deliquerit.

§ 5.

De Quinto Relationis Capite ad moniales pertinente.

I. Moniales Jurisdictioni meæ subjectæ servant Constitutiones suas.

II. Clausura in earum Monasteriis observatur, pro cujus majori custodia in Decretis Reformationum opportuna præscripti monita.

III. Nullus irrepsit in eisdem Monasteriis abusus, qui consilio, aut auxilio Sæ. Congregationis indigeat.

IV. Præter ordinarium Confessorem, offeruntur ipsis quotannis etiam extraordinarii.

V. Monasteria monialium sunt. Duo Ordinis S. Benedicti, quæ meæ Jurisdictioni immediatè subsunt. Duo Ordinis S. Francisci Regulæ Sanctæ Claræ, ac Ordinis & Regulæ S. Norberti quæ suis Regularibus

Superioribus sunt subjectæ & ex quibus postremum pingvioribus est dodatum redditibus, Ordinis quoque S. Benedicti in Sierpe sufficienter eisdem provisum est; reliqua ex eleemosinis, & miserè vivere coguntur, adeò ut pro eo, quod est Lomzæ, ordinis similiter S. Benedicti, in Visitatione Generali constrictus fuerim, numerum suscipiendarum monialium præscribere, ut loco 20, duodecem tantum in posterum alantur, nec non ob varias legitimas causas, & evitanda scandala communicatis consiliis cum Sacra Sede moniales Plocenses de pænitentia ordinis S. Dominici ad alios suos Conventus transferre sui coactus.

VI. Datur opera, ut etiam in Monasteriis monialium, quæ sunt Regularibus subjecta, clausura exactè observetur, nec est, qui contradicat.

VII. Etiam harum monialium Confessarii sive ordinarii, sive extraordinarii approbantur.

VIII. Ratio administrationis bonorum non solet exigi singulis annis.

§ 6.

De sexto Relationis Capite ad Ecclesias, Confraternitates & loca pia pertinente.

I. In Sacristiis Ecclesiarum, ut exponantur ad tramites Decretorum Urbani VIII. Tabellæ onerum Missarum & Anniversariorum demandatum.

II. Strictè obligavi per Generalem Visitationem, ut quolibet annò reddantur coram deputatis Decanis rationes ab horum locorum administratoribus.

III. Mons pietatis (qui unus solum est in Civitate Pultoviæ (visi-

tatus, & ex farragine disordinis ad meliorem redactus rationem.

IV. Infirmorum hospitalia visitata simul, cum visitaretur Diæcesis. Eodem tempore reddituum rationes ab Administratoribus exactæ, & ut quolibet annò a Decanis loci exigantur injunctum. Sed ex Parochiis vix sunt 30. loca, in quibus hospitalia aliquibus licet exiguis gaudent proventibus, in locis verò 103. præter domum nihil possident, in reliquis nequè domum pro habitatione pauperum & infirmorum habent; qua ex causa, ut etiam hac in parte modum juvandi pauperes adferam, confraternitatem (de qua supra) instituendam curavi. Sunt insuper duo hospitalia sub cura Puellarum charitatis juxta præscriptam Regulam S. Vincentii à Paulo Pultoviae & Szczucini viventium, tertium Plociæ instituere in animum induxi.

(b) Hæ duæ Puellarum foundationes ante 30. annos quadam reformatione innovatæ se ab aliis in Regno Separarunt, quòd cum non solum minus utile, imò noxium comperitum fuerit, easdem communitati in universo hoc Regno acceptæ, inire studui, ex cujus unionis Spiritualibus commodis non vanam jam lætandi occasionem habeo.

§ 7.

De Septimo Relationis Capite ad populum pertinente.

I. Gratia magna Deo, quòd partim sacris Missionibus, præsertim per annum Jubilæi, partim aliis mediis (de quibus relatum supra) ad bonos mores vergentem populum mihi concreditum conspiciam.

(b) Quod jam factum in Anno 1784.

II. Non irrepsit abusus, nec inolevit consuetudo aliqua, quæ Sedis Apostolicæ indigeat adiutorio. Duo tamen, quæ acciderunt meminisse hic visum; unum absurditate, alterum horrore singularia. In Oppido Ciechanów varia miracula, quasi perfecta peculiari gratia Dei, & interpositione Beatæ Virginis, (cujus imago in domo alicuius pauperis artificis tenebatur) divulgari cæperant. Credulus populus, & novitatis plurimum amans, gregatim ibidem confluebat, præsertim postquam Præpositus proprio arbitrio eandem imaginem ad Ecclesiam transfulerat. Recepta de iis notiitiâ selegi viros probitate æquæ, ac doctrinâ præstantes, quæ omnibûs in præfato loco examinatis, & iis jure jurando etiam per plures Testes comprobatis, nihil quidquam miraculosi repererunt, unde memoratam, & serè vetustate consumptam

imaginem, ac vix aliquam effigiem præferentem ex dicta Ecclesia Ciechanoviensi ablatam in Oratorio Seminarii Pultoviensis deposuerunt, in quo usquè ad hanc diem, nullam (quæ sciatur extraordinariam) & vires naturæ superantem Divinæ Providentiæ placuit operari gratiam. Rursus tactus fui dolore acerbissimo, acceptâ notiitiâ duas quasdam personas tempore ultimi universalis Jubilæi horrendum commisisse facinus, sumptam illæ Sanctissimam Eucharistiam ex ore in manus demissam in abscondita loca deportarunt, quidquid hac occasione ad depellendum tam enorme scandalum, & ad placandam Divinam misericordiam peragi in Domino visum fuerat, nihil omissum est, sed post institutum strictissimum examen comperitum fuit prædictas Personas certis repentinis temporibus, quodam suo morbo ita agitatae fuisse, ut tunc

usu rationis carere visæ fuerint, ex quibus una de hac jam vita migravit, altera in semotiori domo, & sub custodia est collocata.

§ 8.

De Ultimo Relationis Capite ad postulata pertinente:

Immediatus Prædecessor Illustrissimus Szepticki, consentiente Sede Apostolica Anno 1768. consilio augendi decoris Ecclesiæ Collegiæ Plocensis, auxit eandem quinque Canonicatibus, uniendo diversa Beneficia extra illam Ecclesiam sita, & eorum Beneficiarios (de quibus supra) evehendo ad Canonicatus. Verùm tempus docet nullum magis emolumentum & decus in illam Ecclesiam promanare; cum quidam ex recentioribus longè minus quàm primæ erectionis Canonici ad

eandem massam intulerint, quidam omninò nihil, & hinc excluduntur à participatione, nec tamen si non participent, queant dignitatem Canonicatûs sustinere. Postulo itaque ut primum ex recentioribus 5. Canonicatibus *Fundi Capella Regia* vocatum; traslatum ex Cathedrali ad Collegiatam, liceat fundum restituere pristino loco, scilicet Ecclesiæ Cathedrali, eumquè augendæ massæ Collegii Vicariorum unire, quatuor verò reliquorum Canonicatum Præbendas, ex diversis Ecclesiis vicinis Civitati Plocensi ad eandem Collegiatam translatas, suppressis ipsis Canonicatibus massæ Capitulari ejusdem Ecclesiæ Collegiæ pro augmento Distributionum quotidianarum jungere. Ex simili quoque motivo & ratione supplico, ut cum Ecclesiæ Cathedralis Proventus ex temporum injuriis plurimum nunc ita diminuti

sint, ut Canonici honeste. & sufficienter vivere nequeant, Canonatus 7. fundi Radziwie, & duos alios fundi Gniazdowo & Kaczorowo, salvis modernis Possessoribus, & servatis de jure servandis suppressimere, ac redditus ipsorum massæ Capitulari cum aliis Præbendarum fundis & præstimonis, ad augendas Distributiones unire possim, (c) Evenit enim hucusque, quod plurimi Capitulares pingvioribus ex suis fundis & Præbendis gaudentes redditibus, vix aliquando Ecclesiam Cathedralem adire, & eodim obsequia aliqua præstare soleant.

Hæc omnia, quæ Divina gratia per me operata est, & quæ ad plenam

(c) Fuerant & alia quatuor postulata ad S. Sedem directa in his Literis, quæ hic extendere & perscribere minus opportunum judicatum est.

de Diœcesi mea Informationem expressa sunt, adhibitam meam operam quod attinet, Candide Verbis Evangelii profiteri necesse, quod verè ad huc servi inutiles sumus, & præter optimam benè merendi de Patria & hac Ecclesia voluntatem (in qua nemini sum secundus) nondum aliquid me gessisse Censeo. Si quæ verò essent in hisce literis, quæ aut ampliore, aut opportuniore explicatione indigerent, aut si quæ ommissa exponi postularent, Nuntius meus Augustinus Lipiński Canonicus Ecclesiæ meæ Cathedralis, (qui gratiâ visitandi Sacra Limina, & debitam meam obedientiam, & venerationem erga S. Sedem contestandi, cum hac Statûs Relatione Romanam mittitur) nomine meo hæc, & reliqua alia necessaria agenda persiciet, cum id mihi ipsi (quod libenter pro munere meo desiderarem) di-

versæ negotiorum supra jam expref-
forum rationes præstare non sinunt.

In reliquo, cum à Sancta Sede per
interpositionem eminentiarum Ve-
strarum Apostolicam pro me ipso,
& Clero, ac universo populo Diæce-
sis meæ Benedictionem exposco, pro-
funda maneo veneratione die 30.
Augusti 1778. Jablonnæ. Eminentia-
rum Vestrarum humillimus devin-
ctissimus, & Obqum Servus.

MICHAEL GR: PONIATOWSKI EPI-
SCOPUS PLOCENSIS, COAD: CRA-
COVIEN: (L.S.)

ROZRZĄDZENIE

LVI.

ROZRZĄDZENIE

*Nabożeństwa. Czerdziestego-
dzinnego w Kościołach Dycezyi
Plockiej przez Rok cały nie-
przerwanego.*

MICHAŁ JERZY &c:

Ze Przenayświętszy Ciała i Krwi
Sakrament, tą czcią, która się Bo-
gu dla Jego niestworzoney i nieo-
graniczoney doskonałości należy,
albo, że iak pospolicie Teologowie
nazywają, *Cultu latria* adorować
powinniśmy; iest to iedna z prawd i
z nayistotnieyszych Wiary naszej
Artykułów. Jakoż, gdy w tey Ta-
iemnicy tak załeczyciącey naturę
ludzką, tak napelnioney Boską ku
całemu rodzajowi naszemu miło-
Tomik III.

Co

ścią, tak ułatwiający ustawny przystęp i złączenie ludu z Bogiem, niewymowną wielkość i dobroć Naywyższego wielbiemy: bo iak Augustyn S. powiada: *Sapientissimus plus dare nescivit, ditissimus plus dare non habuit, omnipotens plus dare non potuit*; czyliżby więc inaczej Onęż czcić, iak tylko czcią Naywyższą nam się godzić mogło? a przeto nie masz nigdy zbytecznego ani natężenia serca, ani też ćwiczenia się w odprawowaniu godnie takowych należytych uszanowania obowiązkow, Ofiar, i Nabożeństw. Wymaga tego Świętość samey Tajemnicy, przynagla wdzięczność doświadczonych przez to Dobrodziejstw, żąda tego sam Sprawca onychże, pobudza i zaleca to prawowierna Religia i Kościół; iakoż w owych pierwiastkowych wszczynającej się Chrześciańskiej Wiary czasiech, gdzie duch Ewangelii

serca wszystkich wiernych iak nazywiew zagrzewał, a najsukuteczniejszymi okazywał się dowodami, nie tylko na mieyscach na to ustanowionych, choć przy nacyęższych przeszkodach i prześladowaniu na sprawowanie Najswiętszey Ofiary lud się zgromadzał, do domów swoich dla nacyęższego tym się Świętym pokrzepienia Sakramentem Onęże brali, a to z takim się odprawowało Nabożeństwem, że dziś, ile w wiekach tak ostrygłych, rzadkie widzieć tego przykłady; z tym wszystkim Kościół S. na wszystko zawsze przezorny, i baczny, choć to dla wielkich powodow nieco odmienił, iednak aby Prawowierni w powinney czci i nabożeństwie ku Najswiętszemu Sakramentowi nie ustawali, zagrzewać ich różnemi naukami i przepisami do tego nie omieszkiwa; ale z doświad-

Cc j

czenia widząc: że dla oziębłości teraz większey części ludu, uchraniać się należy, aby Świętości Pańskich nie rzucać przed podłe zwierzęta, lub niewystawiać Arki, żeby dla łatwości wykraczających przez niegodne oney się dotknięcie, lub na nią niezbożne zapatrywanie się, nie przymnażać niby okazji tak wielkiej winy, a za nią po tym niebezpieczeliwie wypadającego na podobnych Ozezu i Bethlamitom ukarania; tak się raczey rzecz miarkować starali, aby i od niegodziwego lub lekkomyślnego w tym zaniedbania wstręt się czynił, i razem do częstego a nienabożnego pospolitowania droga się zatamowała.

Opuściwszy wielokrotne inne dowody, między któremi jest i Decyzja iasna *Congregationis Concilii* Roku 1630. Mamy i własne przepisy tak w Synodach naszych, iako i w przepisach Stolicy Apostolskiej,

dla Polski wydanych, a w szczególności Innocentego X. Który Roku 1645. z przyczyny, zbyt częstego i nie według Ustaw Kościoła Rzymskiego wystawienia *Sanctissimi*, i z nim odprawienia Procesyi zaniefionych skarg, zakazał, aby bez pozwolenia Biskupiey Zwierzchności i to w przepisanych od niey dniach, ani Tenże wystawować, ani z Nim Procesyę odprawiać żaden tak z Świeckiego iako i z Zakonnego Duchowieństwa nie ważył się, co też i późniejszy tak po innych, iako i w tej Dyecezyi Biskupow upomnienia ponowily, a naydokładniey Benedykt XIV. oprócz innych pism, w swych tak nazwanych Instytucyach, czyli Rozrządzeniach wyłuszczył, gdy tak wyraża. = *Wszyscy, którzy o tej rzeczy i materji pisali, twierdzą: że Nayswiętszy Sakrament wystawiać niemożna, chyba no to od Biskupa miejscowego*

pozwolenie zaydzie. A to nie tylko w Jego Kościołach, ale i w tych, które od Jego Juryzdykeyi wyiętemi być się mienia, i zaraz naygruntowniey to zdanie wspiera nauka Zboru Trydentskiego, że *quacunque in Diocesi ad Dei Cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, atque ab eis ubi oportet, provideri aequum est.* J oraz dokładnie przywodzi powagę ukarania iakichkolwiek bądź, w tey mierze nieposłusznych.

Jednakże, lubo i my iuż sami nieraz tak w Liście Pastorskim, iako i w świeżych Ordycyach zokazy generalney Wizyty wypadłych, to przypominaliśmy, spodziewając się, że i w tym między innemi, bez osobnego Pisma, Zalecenie to Nasze skutek weźmie, przecież gdy dotąd dowiadujemy się; iż wprowadzony zwyczaj częstego i bez winney przyzwoitości Wystawienia San-

ctissimi; daley się u nas ieszcze ciągnie, i że się do przepisanych w tey mierze prawideł stołowania uchybiaia; nie możemy więc tylko i o tym iak naydokładniey zaradzić, używając nayprzod bardzo właściwie do tego słow Albergatego Nuneyusza do Dyecezyi Leodyjskiej i Wizytatora w Roku 1613. Apostollkiego, które i rzeczony Benedykt XIV. napowod podobney okoliczności wypisuje „*Multo melius est, ut non ita frequenter exponatur, & tunc temporis cum debita reverentia, quam ut frequentius & sine debito obsequio & Reverentiae significatione id fiat, uti cum nostra animi commotione, multis in locis vidimus & invenimus.*” A ztąd każdy pozna, czym się My iak nayotwarciey także oświadczać, od rzeczy być nie sądzimy, że w tym się, nic ze swego, ani też co nowego nie postanawia, iak

tylko to, co Stolica Apostolska, co Synody krajowe, i rozrządzenia dawniejsze różnych pobożnych Biskupów przepisują, i owszem nie-co umiarkowanie dla różnych powodów, co się z niżej wypisanego zaraz od Benedykta XIV. (d) Roz-

(d) *Notum facimus eandem facultatem nos minimè concessuros, si in iplis Ecclesiis statis iisdem Anni diebus effigies Beatæ Virginis exponatur; vel Festum alicujus Sancti Celebretur, licet vetusta huius rei consuetudo nobis producat. Id enim Sacrorum rituum periti scriptores magnopere damnant Bisus præsertim hæc tradit: Et libenter adverte, quòd in Festivitatibus Sanctorum parum convenit expositio Sacramenti, quia diversus est cultus exhibendus Sacra Eucharistiæ, à Cultu exhibendo Sanctis. Et præsertim Dno omnium summo, debet cessare Sanctorum. De hac re copiosius ait Thiertius qui Sanctorum Cultum re ipsa à Deo minimè quidem separari rectè perpendit, cum tamen Sacra Eucharistia populo adoranda proponitur, præcipui charitatis ac Religionis actus, ut fas est, ad De-*
um

rzędzenia wyraźnie pokazuje; aby od tąd Wystawienia oprócz Katedry i Kollegiat iako naypryncypalniejszych Dycezyi Kościołów, gdzie co tydzień z Nayuroczystszey fundacyi takie się odprawować Nabożeństwa i Processye mogą; oneż po innych Kościołach niebywało, iak tylko w całą Oktawę Bożego Ciała, w Wielki Piątek, i Sobotę. po

um unice diriguntur, nec de honore Sanctis persolvendo tunc aliquis cogitat, ita ut consilium ac voluntas Ecclesiæ minimè perficiatur. Nemo enim res ab iplis gestas, eorumque eximias virtutes in mentem revocat, quæ nobis imitandæ proponuntur, nemo illorum Patrocinium implorat, nec ullæ Deo gratiæ redduntur, quòd ipsos in partem Æternæ Gloriæ vocaverit. Illud etiam præterire non possumus, quod maximè ad hanc sententiam confert, plurima contra Eucharistiæ Sanctitatem committi, cum Festis Sanctorum diebus publicè exponitur. Maxima enim frequentia populus in Templum confluit, ubi post preces, variis colloquiis detinetur.

nim idącą, oraz w Solennieysze Dni SS. Patronów, tak wszelkich Kościołów, iako i samych Zakonów, lub gdzieby osobliwsze iakie fundacye, lub znaczneyse Uroczyści, lub Konkursa, ale od Zwierzchności Biskupiey *in forma authentica* approbowanych wymagały, ale w tym wszystkim doniesienie wprzód do Nas o tym i porozumienie się zalecamy. Idąc zaś za przykładem Świątobliwym wielu innych stron, i za widocznym gorętszego w tey mierze Chwały Boskiej i czci Jemu od nas oddania powodem, na mieysce tak bardzo częstych dotąd po Dyecezyi Naszey Expozycyi, Nabożeństwo czterdziestogodzinne przez cały ciąg Roku po tych Kościołach, i w takich czasach naznaczamy; któreby w nich dla większey przyzwoitości, a zmniejszmy na potrzebne wydatki, względem przeżytych licznieyszych Dni, umiarko-

wanym koszem wykonać się to mogło, a to pod takim, według poprzedzonych Klemenśa XII. i Benedykta XIV. Reguł opisanem, (e) i we-

(e) In Altari ubi exponitur Sanctissimum, una Missa Votiva, primis duobus diebus in Ecclesiis Cathedrali nempe, Collegiatis & aliorum Collegiorum Cantetur sine Gloria & Credo, mediò verò die Votiva de Pace, altera autem de Sanctissimo Sacramento, ad hoc commodò Selecto Altari absolvantur, exceptis tamen omnibus diebus Dominicis, quæ primæ & secundæ sunt Classis, & aliis quibuscunque, quæ tam ex Universalis, quam particulari Calendario & ritu Ecclesiarum suarum (ubi expositio peragitur) similiter Officium primæ & secundæ Classis recitare obligantur, nec non feriis Cinerum 2dæ 3tæ & 4tæ. Hebdomadæ Sanctæ, ac per totam Octavam Paschatis, Pentecosten, & Epiphaniæ, atque in Vigiliis Nativitatis, & Pentecosten, quibus omnibus diebus tam in Ecclesiis Cleri sæcularis, quam Regularis cantabitur Missa pro ratione Officii Diei, cum *Oratione* adjuncta, *sub una tamen conclusione de Sanctissimo Sacramento.* In Ecclesiis autem Parochialibus

dług osobnego wniżej położeney Tabelli Rozządzenia.

1mo Expozycya aby była na wielkim Ołtarzu.

2do Aby Obrazy na Ołtarzu, i wszelkie figury były zaślionione, z przyczyn od Benedykta XIV. wyrażonych, i wyżej już w Annotacyi wypisanych, a zatym, aby na tymże Ołtarzu ani Reliquie ani za-

chialibus non Collegiatis dictæ Votivæ, aut Missæ Diei juxta præscriptas supra regulas cantentur. In Missis privatis, quæ peragentur durante expositione Sanctissimi non pulssetur Campanula ad Sanctus, nec tempore Elevationis, sed solum tunc, quando Celebraturi e Sacristia egrédientur. Missæ Defunctorum toto tempore devotionis quadraginta horarum non absolvantur; Ornatus omnium partium Altaris & Tabernaculi in quo fit expositio, sit coloris Albi, quamvis Missæ in alio diverso celebratæ fuerint. Idem dicendum de Processione in fine tantum hujus Devotionis peragenda, quæ in Apparatu etiam Coloris Albi a Celebrantibus absolvenda est.

dne Statui, oprócz gdzie są figury Aniołów, co świece przy Cymborium trzymać zwykły, nie były wystawione.

3tio Aby się świec najmniej sześć, a lamp najmniej 4. napodobieństwo Ordynacyi S. Karola Boromeusza przez cały czas tego Nabożeństwa paliło, co się jednak dopatrzeńszych Kościołom nie ma ściągać, bo te, według sposobności swojey czynić tę rzecz ozdobniej powinny.

4to. Aby Miednice, lub miseczki także na Offerty nawet dla ubogich nie były wystawiane, ani iałmużny zbierane, oraz nie należy pozwalać, ani za Kościołem zwykłego dawniej zimportunią i krzykami, teyże wyproszenia, lecz tymże ubogim, aby przez inny szrodek dobroczynność (ile w tym gorątszego Nabożeństwa czasie) świadczo, iak najmocniej zalecamy.

5to. Kazania, które w tych dniach będą, mają być z takowego miejsca mówione, aby się żaden dla słuchania onych wygodnego nie potrzebował odwracać twarzą od wystawionego Sanctissimum.

6to. Aby wszyscy, ktokolwiek bądź, i dla iakiejkolwiek potrzeby przechodzący przed Ołtarzem wystawionego Sanctissimum adoracye na oboje kolanach pokłękawszy czynili.

7mo. Trzeba przed czasem przypadającym do tego Nabożeństwa, lud o nim i o Odpustach, przez dwa dni Święte obwieścić.

8vo. Rozporządzenie uczynić godzin, to jest w czasie pierwszych tych dwóch dni, od piątej z rana do szóstej wieczor, a trzeciego dnia od czwartej z rana, aż do teyże szóstej, żeby całe 40. godzin wypłynęło, dla czego należy wypisać, w które godziny i którzy klęczyć

mają, a naywięcey starania w tym przykładać, aby lud sam do ocho-
tnego odprawowania tego Nabo-
żeństwa garnął się, osobliwie ieżeli
to będzie po Mieście, a ieżeli na
Wsiach, aby i Panow lub Rządco-
w ieh prosić, i im przekładać, aby in-
nych swych podległych do tego za-
chęcali, spodziewaiąc się pewney za-
to od Nieba nadgrody, ile że też to
po Wsiach, w takich będzie czasiech,
gdzie naymniey w domowym go-
spodarstwie będzie zatrudnienia, a
potym mieć pilną baczność, żeby
żadną godziną przy wystawieniu nie
wakowała, i żeby lud pobożnie to
Nabożeństwo, i to kto iak długo
może, klęcząc odprawował, i na ten
koniec przynaymniey Klepsydrę po
Kościołach gdzie Zegar nie będzie,
mieć potrzeba, żeby co godzina dać
znaki w większy iaki dzwon.

A że to Nabożeństwo w tych się
naznacza miejscach, gdzie liczniey-

fze są Parafie, więc naylepiey, żeby Wsie częściami do tego wezwać, i naznaczyć, roztropnie to im tłumacząc, iż bardzo wiele z nich po różnych Odpustach, i Uroczystościach, często się przechadzaiać, bardzieyby to z Świeckich, a czasem i mniej przyzwoitych powod czynić się zdali, gdyby w swey Parafii nayznakomiciey tego niechcieli dopilnować, i odprawiać Nabożeństwa; w Kościołach zaś Zakonnych, iako o Świątobliwości każdego Zgromadzenia i gorliwości mamy grunt być pewnemi, tak bynajmniey nie powatpiwamy, że mimo wszelkiego zatrudnienia wzyftkich użyia sposobow, które im do naylepszego w tym dania drugim przykładu też wrażać będzie. Pilnowanie zaś porządku, Tablicy i wskazywanie onegoż, na których Paralianow, iaka ona godzina przypadnie

padnie XX. Kapłani mieyscowi, Organiści. lub inni zdadni słudzy Kościelni, albo też nawet cudze do tego uproszone osoby na siebie nayręczniey, to wezmą, zawsze to mając żywo przed oczyma, iż to dla więkŹzey chwały Boga, i swoiey obfitey nadgrody, a nie dla kogo innego uczynią, Mężczyzni też i białogłowy osobne będą mieć mieysca, tak, żeby osoby z płci męskiey w pierwfzey części Kościoła, czyli in Presbyterio nie co od Ołtarza Wielkiego oddzielone, a z biały płci w drugiey części, czyli w posrzedku Kościoła, albo iak gdzie lepiey przypadać będzie mogło, ulokowane były. A zatym przyzwyczaić lud wczesnie należy (iak Ordynacye nasze przy ostatniey Wizycie zalecaia) do sposobu i umienia Medytacyi, czyli Modlitwy wewnętrznzey, i oraz modlenia się

Tomsk III. Dd

nabożnego uſtnie, tudzież ſpiewania zwykłych Pieśni, aby to na przemiany iak w każdym, tak przy tym ſzczegulniey Nabożeństwie wykonywał, oraz ściśle przestrzegać przez wyznaczone iakie oſoby, aby ſię nikt prożnie po Kościele nie przechadzał, i w mniey przyzwoitym ſtroiu około Ołtarza nie ſłużył, a tym ieſzcze mniey, żeby żadnych rozmow, ſmiechow, okazyi do dyſtrakcyi nie dopuſzczać.

9no. A że to Nabożeństwo nie ieſt bez wydatku na ſwiatło, i inny porządek, gdyby gdzie Kościoły (ile u nas niedostatne) wypraſzały, na to iakowego od ludu wſpomóżenia, tego im dobroczynności ſpoſobu (ile w tak dla ſwego ludu potrzebney do utrzymania Uroczyſtości) pozwalamy.

10. Gdy będzie w Kościele Katedralnym to Nabożeństwo, idąc za przykładem innych Dyecezyi, gdzie

ſię oneż odprawuie, i z powodow przepiſu Prawa i z wzoru zalecenia S. Karola Boromeuſza, rekwiruemy, aby tak Kollegiaty Płockiey Kapłani, iako y WW. Zakonnicy obierali takżę ſobie do tego w tym czasie godziny. Wszakże od Duchownych iak we wſzytkim, tak i w tym być powinien nayoczywiſtſzy przykład,

11mo. Niezagradzamy przez tę Ordynacyą Naſzę, i innym w Tabellinie wyrazonym Kościołom nawet, aby toż Nabożeństwo w obranym ſobie czasie odprawiły, i o wſzem wſzytkich iak nayżywiey do tego zachęcamy.

12mo. Jak radzi pragneliſmy dogodzić, żeby ile tylko z Nas ieſt, i rzeczy pozwalaią, nikomu, i w niczym nie dać przyczyny do iakiey ciężkości, tak i w tey mierze to pokazać chcemy, kiedy uważaiąc, że gdzie w iakim roku po Dekanatach

Dd j

Misyye przypadną, pod czas których codzienne jest wystawienie Sanctissimi, miałyby być iakiemu, z mniey opatrzonych mieysc, potrzebny do tego Nabożeństwa na światło wydatek z uciążliwością; takowym wczesnie przed wyznaczonemi do tego dniami na poprzedzaiącey Kongregacyi Dekanalney znieść się będzie wolno, aby to inne przez zamiany Kościoły, które w odległym czacie też Misyye u siebie mieć będą, lub też iakie drugie z niewyrażonych w Tabelli, zastąpiły, ale to tylko w tym razie, gdyby im inaczej zdołać temu, zbyt było trudno.

To się ma także ściągać, gdzieby albo dla zruynowania, albo dla stanowienia nowego, lub znacznie starego reparowania Kościoła zdlatney do tego sposobności niebyło, z innych zaś żadnych okoliczności, i przyczyn, tey przemiany i zastąpienia czynić się nie będzie należało.

TABELLA

*Ordynacyi przez cały Rok
Czterdziestogodzinnego Nabożeń-
stwa po Dycezyi Płockiey.*

w MIESIĄCU STYCZNIU

DNI			MIEYSKA
1.	2.	3.	Płock <i>Katedra.</i>
4.	5.	6.	Kamienica
7.	8.	9.	Goworowo
10	11	12	Ślucz
13	14	15	Radzanow <i>Dek. Szrem.</i>
16	17	18	Jeżewo
19	20	21	Sikorz
22	23	24	Grabowo
25	26	27	Wieliszewo
28	29	30	Pniewo
31	1	2	Lutocino.

W MIESIĄCU LUTYM			
DNI		MIEYSKA	
3.	4.	5.	Łętowo
6.	7.	8.	Dziergowo
9.	10.	11.	Sobowo
12.	13.	14.	Gostynin M,
15.	16.	17.	Janowiec
18.	19.	20.	Korytnica
21.	22.	23.	Batkowo
24.	25.	26.	Karniewo
27.	28.	1.	Unieck.

W MIESIĄCU MARCU			
DNI		MIEYSKA	
2.	3.	4.	Nowe Miasto
5.	6.	7.	Nur
8.	9.	10.	Radziłow
11.	12.	13.	Zambrowo
14.	15.	16.	Plock <i>Kollegiata</i>
17.	18.	19.	Płońsk <i>Parafial:</i>
20.	21.	22.	Praśnysz <i>Parafial:</i>
23.	24.	25.	Wąsosz <i>Karmelity</i>
26.	27.	28.	Makow
29.	30.	31.	Czerwińsk <i>Kan. Reg:</i>

W MIESIĄCU KWIETNIU			
DNI		MIEYSKA	
1.	2.	3.	Ostrow M.
4.	5.	6.	Chorzele
7.	8.	9.	Srzeńsk
10.	11.	12.	Wizna
13.	14.	15.	Wąsosz <i>Parafialn:</i>
16.	17.	18.	Wyszogrod <i>Parafialn:</i>
19.	20.	21.	Zakroczym <i>Parafialn:</i>
22.	23.	24.	Andrzejow
25.	26.	27.	Bielik
28.	29.	30.	Rypin.

W MIESIĄCU MAJU			
DNI		MIEYSKA	
1.	2.	3.	Ostrolęka <i>Parafialn:</i>
4.	5.	6.	Sierpc <i>Parafialn:</i>
7.	8.	9.	Janow
10.	11.	12.	Kaminczyk
13.	14.	15.	Szczepankow
16.	17.	18.	Nowogrod
19.	20.	21.	Kolno
22.	23.	24.	Stanisławow
25.	26.	27.	Skaryszew: <i>czyli Praga</i>
28.	29.	30.	Serock
31.	1.	2.	Lipno.

W MIESIĄCU CZERWCU			
DNI	MIEYSCA		
3. 4. 5.	Łomża <i>Parafial:</i>		
6. 7. 8.	Gralewo		
9. 10 11	Okuniewo		
12 13 14	Nasielsk		
15 16 17	Bodzanowo		
18 19 20	Wyżzkow		
21 22 23	Brok		
24 25 26	Drobin		
27 28 29	Baranowo		
30 1 2	Jadowo.		

W MIESIĄCU LIPCU			
DNI	MIEYSCA		
3. 4. 5.	Prażnysz Bernardyni		
6. 7. 8.	Ostrołęka Bernardyni		
9. 10 11	Szezucin <i>Piarowie</i>		
12 13 14	Skempe Bernardyni		
15 16 17	Sierpc <i>Benedyktyni</i>		
18 19 20	Płock <i>Norbertanki</i>		
21 22 23	Ciechanow <i>Augustyn:</i>		
24 25 26	Wyszogrod <i>Francisz:</i>		
27 28 29	Strzegocin Bernardyni		
30 31 1	Stawiska <i>Franciszka:</i>		

W MIESIĄCU SIERPNIU			
DNI	MIEYSCA		
2. 3. 4.	Ratowo Bernardyni		
5. 6. 7.	Płock <i>Benedyktyni</i>		
8. 9. 10	Zakroczym <i>Kapucyni</i>		
11 12 13	Praga Bernardyni		
14 15 16	Łomża <i>Kapucyni</i>		
17 18 19	Dobrzyń <i>Franciszkan:</i>		
20 21 22	Płońsk <i>Karmelici</i>		
23 24 25	Zeromin <i>Reformaci</i>		
26 27 28	Pułtusk <i>Reformaci</i>		
29 30 31	Płock <i>Reformaci.</i>		

W MIESIĄCU WRZESNIU			
DNI	MIEYSCA		
1. 2. 3.	Myszyńiec		
4. 5. 6.	Obory <i>Karmelici</i>		
7. 8. 9.	Prażnysz Bernardynki		
10 11 12	Zaręby <i>Reformaci</i>		
13 14 15	Praga Bernardynki		
16 17 18	Trutów <i>Karmelici</i>		
19 20 21	Płock <i>Dominikanie</i>		
22 23 24	Kobyłka		
25 26 27	Kadziłto		
28 29 30	Pianicta		

W MIESIĄCU PAZDZIERNIKU

DNI			MIEYSKA
1.	2.	3.	Brańszczyk
4.	5.	6.	Zambki
7.	8.	9.	Gora
10	11	12	Radzikowo
13	14	15	Kuczborg
16	17	18	Stoczek
19	20	21	Szyfzki
22	23	24	Gąsewo
25	26	27	Zuzel
28	29	30	Kleczkowo
31	1	2	Łomża <i>Benedyktynki</i>

W MIESIĄCU LISTOPADZIE

DNI			MIEYSKA
3.	4.	5.	Zegrz
6.	7.	8.	Sieluń
9.	10	11	Dzieżenin
12	13	14	Cyżewo
15	16	17	Pałuki
18	19	20	Sulejów
21	22	23	Krafne
24	25	26	Podstoliska
27	28	29	Lekowo
30	1	2	Sadowne

W MIESIĄCU GRUDNIU

DNI			MIEYSKA
3.	4.	5.	Orszymowo
6.	7.	8.	Rościszewo
9.	10	11	Raciąż
12	13	14	Pomiechowo
15	16	17	Łag
18	19	20	Lubotyn
21	22	23	Zagroba
24	25	26	Biezun
27	28	29	Bułkowo
30	31	1	Pułtusk <i>Kollegiata.</i>

NOTANDA

Gdy Rok przestępny albc, iak mówią *Bissextilis*, przypadnie, w którym dzień ieden Miesiącowi Lutemu przybywa, więc takowych lat przez dzień 29. Lutego i 1. i 2. Marca to się Nabożeństwo w *Krafno-fielcu* odprawować będzie, a co do mieysca, na którym się to dla Wiel,

kiego Czwartku, Piątku i Soboty dopełnić nieda, w tym Roku to mieysce wakować będzie. A kiedyby gdzie znowu przed Wielkim Czwartkiem, Piątkiem i Sobotą nie mogło się skończyć, albo też zaczęcie tegoż Nabożeństwa wteż się same rzeczzone Dni trafiło, więc w pierwszym razie *anticipare* czas, a w drugim razie od Wielkonocney Niedzieli tymże mieyscom toż zacząć należy; żeby w zupełnych trzech dniach czterdzieści godzin wyszło, nieuważając, że w też same dni i na drugich takich mieyscach z porządku teraznieyszey Tabelli toż się będzie razem odprawować; lubo zaś w rzeczonych tych trzech dniach przed samą Wielkonocą czterdziestogodzinne Nabożeństwo u nas uśtawa; że jednak Expozycya przez Piątek i Sobotę bywać ma, bez wystawowania Gróbów, jak dawniey rozrządziliśmy; więc Kościołow

Rządzący Lud zachęca, aby w czasie z tak powszechną i szczegulnieyszą pobożnością obchodzić się winnym, ochotnym się i porządnym w asystowaniu na tym Nabożeństwie być pokazał. W Zgromadzeniach zaś licznieyszych Zakonnych, aby podług zalecenia S. Karola Boromeusza i w te także trzy przed Wielkonocne Dni przy Sanctissimum na przemiany Modlitwy czyniono, naypospolitsza (iż tak mówić można,) zdaie się pobożność wyciągać, w tym zaś Kościele, w którym toż Nabożeństwo w dzień Zadulżny, czyli *Commemorationis Fidelium* przypada, nie ma się zwyczajne żałobne Uroczyście odprawić; to jest: ani się ma wystawić Katafalk, ani Processya, ani śpiewana i żadna w żałobnym Ornacie Msza niebędzie; *Officium Defundorum* jednak prywatnie, komu to należeć się ma, będzie odmowione, a co do Sollen-

nieyszego tego odprawienia Nabożeństwa żałobnego, na inny dzień po Zadusznym przenieść należy.

Tudzież na mieyscach tegoż w czasach swoich Nabożeństwa, wszystkie Benedykcyje zwykłe Kościelne na ustroniu czynione być maia. Jako to Gromic, Palm, święcenia Ziela i Popiołu, iako też Processye zwykłe w tych okolicznościach i Uroczyste rozdawanie Swiec, Palm, i posypowanie popiołem opuścić tizeba. Czas zaczęcia do wykonywania tego Naszego Rozrządzenia po ogłoszeniu na swych mieyscach naydaley we dwa Miesiące determinuiemy, a gdzieby już dla takowego spoznionego czasu ustanowione to Nabożeństwo nieprzypadło, te mieysca tego Roku do onegoż odprawowania nie będą obligowane; o tym zaś wszystkim doniosła Nam Akta Kongregacyi Maiowej. Na co się podpisałimy

dlalepszey wiary. Dan w Warszawie 2. Stycznia 1779.

MICHAŁ BISKUP (L.S.)

LVII.

Rozłożenie Dienne z strony odprawowania Mszow, Katechizmow, Kazan, Medytacyi, niektórych Modlitw, Litanii i Pieśni przepisane wciagu Czterdziestogodzinnego Nabożeństwa, dla Kościółtow nayszczegulniey Parafialnych, podług sposobności mieysc i czasu w Dyecezyi Płockiey.

Z R A N A

Od 5tey do poł do 6tey.

Wystawienie Najswiętszego Sakramentu z zwyczajną *Pieśnią o Przenajszytsza Hostya*; i Modlitwą przy zaczęciu tego Nabożeń-

stwa z Książeczki na to wydanej na karcie 1., a potem Modlitwy Poranne z Książki, którey tytuł. *Poranności Chrześciańskiej, albo Człowiek Chrześciański*, potem odmówić *Oyczenasz &c. Zdrowaś Marya &c. Wierzę w Boga. &c. Dziesięć Bożego Przykazania. Pięć Kościelnych, siedm Sakramentow. Akty Wiary, Nadziei, Miłości, &c.* które pospolicie bywają przy Książce Ewangeliow.

Od poł 6tey do 6stej, od 6stej do poł 7mey, od poł 7mey do poł 8mey, od poł 8mey do poł 9tey.

Odmowienie Siedm Psalmow Pokutnych oyczytym ięzykiem.

Miza czytana.

Rożaniec.

Pieśń Katechizmowa *Wierzę że Bog jest &c.* potem Katechizm czyli Nauka Chrześciańska większa, z tych mieysc, iako jest w osobnym Opisie

Opisie Rozrządzenia o Czterdziestogodzinnym Nabożeństwie dla Dyecezyi Płockiey.

Od poł 9tey do poł 10tey.

Medytacya czyli Modlitwa wewnętrzna przepisana w wspomnianej Książeczce dnia 1. od karty 8. do karty 12. dnia 2. od karty 26. do karty 32. a dnia 3. od karty 56. do k. 67. tu się przypomina to: co w Ordynacyach z ostatniey Generalney Wizyty wypadłych w Dyecezyi Płockiey o Medytacyach jest wyrażone.

Od poł 10. do 10tey.

Modlitwy: Akty niektóre i Litania, z teyże Książeczki na dzień 1. od karty 17. do karty 26. na dzień 2. od karty 42. do karty 56. a na dzień 3. od karty 77. do karty 94.

Od 10tey do poł 11stej.

Litania do Wszystkich SS. po których zaraz Modlitwy za Oycę Tomik III.

Es

S. Króla Jmci, całe Duchowieństwo,
i wszystkie Stany Królestwa według
osobno wydanych dawniej dla
Diecezyi Przepisów.

Od poł do 11tej do 12tej.

Mśza spiewana, Kazanie, Antoł
Pański.

PO POŁUDNIU.

Od poł dwunastej do pierwszej.
Officium o Najsświętszey Pannie,
w ięzyku oyczytym, czyli kurs,
gdzie bywać zwykł z fundacyi.

Od 11wej do 12giej.

Koronka o SS. Troycy.

Od 12giej do 3ciej.

Medytacya przepisana w rzecz-
ney Książeczce dnia 1. od karty 12.
do karty 16- dnia 2go od karty 32.
do karty 41. a dnia 3. od karty 61.
do karty 77.

Od 3ciej do 4tej.

Katechizm czyli Nauka Chrze-
ściańska większa.

Od 4tej do 5tej.

Dnia 1. pierwsze 5. Pieśni o Nay-
świętszym Sakramencie, z tych,
które są w wyrazoney Książeczce,
od karty 94. do k: 102, dnia 2go
drugie 5. Pieśni z teyże Książeczki
od karty 102. do karty 114. dnia
zaś 3. wszystkie to jest pierwsze 5.
Pieśni od 6tej do poł 7mej z rana
(ponieważ tego dnia jedną godziną
to Nabożeństwo poprzedza) a dru-
gie 5. po południu, iak tu nadwa po-
przedzające dni przepisano.

Od poł 5tej do 6tej.

Nieszpory, Kazanie, Supplika-
cye, i schowanie S. Sakramentu &c:
a dnia 3. przy końcu Processya
z śpiewaniem Hymnu ciebie Boga
chwalemy.

Ee j

N O T A

To Rozrządzenie czaſu (w którym dnia trzeciego iedną godziną wcześnief dla zaczynaiącego ſię przedzey Nabożeńſtwa wyrażone przepifcy dopełnić ſię maią) wſzyſcy ſtarac ſię będą zachować i w Kościołach nawet Zakonnych, odmieniwszy nieco tylko ten czas, któryby odprawienia Nabożeńſtwa chorowego, lub więcey z obligacyi Mſzow ſpiewanych, wymagał, byleby nie ten, co ieſt na Medytacye, Katechizmy, Kazania, i przepifane, tak w rzeczoney Kſiażeczce Modlitwy, iako teſz inne za Kościół i Oyczyznę, wyznaczony, oraz żeby te ſpiewania, wyrażone modlitwy z należytym Nabożeńſtwem i ſpołobem, ani pretkim, ani zbyt przeciągłym odprawiane były.

Jeżeli by zaś przepifane Nabożeńſtwa nad ſwoię godzinę przeciągnę-

ły ſię, albo oney niedoſiagnęły zupełnie, do Rządzców Kościoła należeć będzie, tym tak kierować, aby godziny niedociągnione wraz z przeciągnionemi miarkowali, a tym ſpoſobem, aby przepifany porządek, w poſzechnym ſwym ciągu był utrzymany.

LVIII.

N A B O Z E N S T W O

Za Duſze zmarłych Kapłanów przy Parafach w Dycezyi Płockiej pracuiących, przez drugich ich Wſpół-Braci odprawiać ſię co rok maiące.

MICHAŁ JERZY &c!

Jak wielce zbawienna i pożyteczna rzecz ieſt modlić ſię za Umarłych, i pobożne wypełniać uczynki;

aby od doczesney kary grzechow uwolnione były, naydokładniey Pismo S. wyłuszcza i upewnia: który obowiązek, aby Wiernym Chrystusowym naymocniey i nayczęściey przez Kapłanow naszych był wkładany, i aby się iak naypilniey wykonywał, do nich ma należeć, iak nayżywiey do tego pobudzać, i przykładem innym przodkować, nie tylko z tey uwagi, że to iest Sprawa tak święta, ale nawet i z życzenia, że co innym radzą, i w czym chcą im służyć, w tym sami dla siebie pomoc wczesną ziednywają, wszakże tego wspólnego wspomnienia, iedność prawowierney Religii, i tak ściśle w niey z różnych miar, i powodow wymaga społeczeństwo.

Wielokrotne dotąd przez różnych gorliwych i troskliwych współpomocników naszych zaniezione nam są przełożenia, aby obmyśleć sposob,

iak nazywamy *Suffragiorum* za Dusze zmarłych Swieckich Kapłanow przy Kościołach naszych stale pracujących; na wzor wiele innych krajow, nawet i po wielu mieyscach i w naszym, a nayszczegulniey za przykładem wszystkich Duchownych Zgromadzeniow, ściśle tym pobożnym połączonych związkiem: My więc chcąc i tym żądaniom iako wielce zbawiennym, i użytecznym zadofyć uczynić, i taki sposob obrać, któryby w tey mierze bez wkładania nad zwyczajney powinności, był nayłatwieyszy, następujący przed się bierzemy sposob: aby każdy Kapłan tak Swiecki iako i inny, byle prawdziwie przy Kościołach naszych z Instytucyi lub Kommendy służący, za daniem od Dziekana mieyscowego uwiadomieniem o śmierci iakowego Kapłana Kondekanalnego, trzy Msze w dni naypierwsze od innych obligacyi dla

siebie wolne, i raz prywatnie *Officium Defundorum* całe z zaleceniem modlitw, na tenże koniec Ludowi przez trzy dni Niedzielne, lub inne Święta Uroczyste po sobie idące, i przez zwykły odgłos dzwonów z nabożną i ochotną przychylnością odprawił. Zeby zśś równie przyzwolicie, iak łatwo, i daley ieszcze w Dyecezyi naszej za Kapłanów zmarłych, tę duchowną modlenia się pomoc rozciągnąć, iak najmocniey zalecamy, żeby gdy przez nie dawne u nas ustanowione społeczeństwo corocznie odprawionych razem Rekolekcyi, między niektórych Dekanatów Duchownemi nowy zachodzi związek, i ci też dwie Msze (które ostatnich dni pod czas tych świętych Zabaw odprawiają) za dusze swych Współ-Braci, wieleby ich kolwiek w każdym Roku w właściwych Rekolekcyi tych mieysc dzielnicy zmarło, i iakiby-

kolwiek *Ritus* celebrowania w te dni przypadał, ale według opisu swego odmówią, a oraz w następującym dniu zakończenia tych świętych zabaw, nim się roziadą, zwyczajne tak nazwane coroczne żałobne Nabożeństwo za wszystkich w całej Dyecezyi tego Roku zmarłych Parafialnych Kapłanów odprawią (których też Imiona przy Rubricellach co rok będą wymienione) z zaleceniem ich razem swych wiernych modlitwie, przez dwa dni Niedzielne, lub Święta Uroczyste w Kościele zebranych. Te obowiązki nie mogą być nikomu, ile w terażnieyszym Dyecezyi naszej pobożnych obligacyi rozłożeniu, bynajmniej trudne, a że też dziwnie są pożyteczne, każdy poznać musi. Do czego ieszcze dodaliśmy dla użyżenia więcey tey w Dyecezyi naszej kiedykolwiek zmarłym Kapłanom duchowney pomocy; aby nayprzed za tych, co po

fwych pomarli Dekanatach, dnia iakiego w tygodniu, gdzie dzień Zaduſzny przypada, w kaſdey Parafii *Officium Defundorum* i Mſzą przez Kapłanow Swieckich, lub ich mieyſce zaſtepujących odprawione byty, a przy Kongregacyach zaś zwykłe *Anniwerſarze* odtąd tak ſię odbywały, żeby Mſze, i *Officium Defundorum* w czasie Kongregacyi wiolnowey za Kapłanow w okrągu Rekollekcyi od czaſu naſzego ich rozrządzenia zmarłych, a w czasie ieſiennym za tych, którzy zdawna rownie po caley Dyecezyi z tego zeszli ſwiata, byty ofiarowane, o czym teſz nam domieſlenia przez kogo należy, przy zwyczajnych Rapportach tak o Rekollekcyach, iako i Kongregacyach czynione zawſze być maia. Którzyby zaś kiedy dla waſznych przyczyn, ani na Rekolekcyach, ani na Kongregacyach być nie mogli, u ſiebie po Koſciółach

w czasiech wolnych, i w przeciagli, między iednym, i drugim z tych przypadającym akcie, nieochybnie odprawia, w czym ſobie obowiazek, i z poboſności, i z wzaiemney ziednania pomocy, czynić, i wyſtawiać kaſdzy powinien. Sprawiedliwa teſz rzecz ieſt, aby do tego wſpomnionego związku, i pomocy dania przy kaſdych rzeczonych wieczyſtych *Anniwerſarzach* łączyć, i wſpolne czynić modlitwy za Biſkupow ſwych, i za tych, którzy w uſługach publicznych, iako to na Urzędach Konſyſtorſkich, lub Seminaryow, na funkcyi Teologow Dyecezalnych, i na Miſlyach wyznaczonych pracuia. Nie ieſt Nam i to taino, że ſą niektórzy, którzyby ſobie życzyli, aby czaſem mogli licznieyſze, i w prędkim czasie przez ſwięte ofiary, i modlitwy dać zmarłym pomocy, lecz nie maiać z ſiebie do tego pożyſkania porozproſzonych Koſciółach Parafial-

nych sposobności, czyniemy im więc i w tej mierze łatwość, gdy im ieżeliby po własnych tylko Dekanatach takowych Suffragiów żądali, udawanie się w tym do miejscowych Dziekanów (iako dotąd zwyczajnie bywało) a ieżeliby po dalszych ieższe Kościołach tej uczynności sobie życzone, do tychże Dziekanów, albo do innego iakowego Kondekanalnego Kapłana, lub do kogoby poufałey komu udać się podobąło, rekwirowania sposob ten skazujemy, aby ciż znieśli się naprzód z własnymi iako należy Konfysforzami, Konfysforze zaś znowu, aby zaleceniem, gdzie potrzeba, radą, i innemi, bez najmniejszey iednak dla nikogo ciężkości, i szkody, za zwykłą należytością w tym im dopomagali. A takowe zażyte i uproszone do tego osoby, aby wszelką tę usługę według najsćisleyzey przyzwoitości, i według naszych około Nabożeństw Po-

grzebowych Przepisów, wypełniali, iako najmocniey obliguiemy. Wszakże obfitszego i pręższego Dusz wspomóżenia zmarłych w tej Dycezyi naszej dostąpić inaczej i lepiej nie można, iako przez takowy sposób, przez który czterysta świeckich Kapłanów do ich się razem przyłożyć mogą Suffragiów, a zagradzając przytym iakowego w tym uchybienia, mieć chcemy, aby o takowe Suffragia po Dekanatach w Księgach Dziekańskich pod temi (w których zaydądniami) zapisane były żądania, i Konfysforzom przy Aktach Kongregacyi odsyłane; te zaś, które do samych Konfysforzów zaniezione będą, porządnie także konnotowane, i Nam przy zwykłych Aktów swych Rapportach oznajmowane, tudzież o takowych rekwizycyach, i umowach czyniącym oneż były dawane zaświadczenia. Nad to, aby lepszy był co do

tego porządek, Księga na to osobna po Konfysforzach (gdzieby i imiona wszystkich co rok zmarłych Kapłanów, i inne, iak już wyżej w tej mierze nadmieniono jest) okoliczności, były wyrażone, nakazujemy. Które to zalecenie Nasze, aby na mieyscach Rekolekcyi w Miesiącu Stycznia Roku teraźniejszego, przed onychże zaczęciem od pierwszego z Urzędników Konfysforlskich, a gdzie Konfysforzów nie masz, przez Rządzców Rekolekcyi, było czytane, wyłożone i do wiadomości przytomnych Kapłanów podane, aby ci ie drugim znowu Dekanalnym Współ-Braci, według zwyczajnego porządku obwieścili, i podali zalecamy. I na to się dla lepszej Wiary podpisaliśmy, i znak zwyczajney przyłożyć rozkazaliśmy Pieczęci. Dan w Warszawie Dnia 2. Miesiąca Stycznia Roku 1779.

MICHAŁ BISKUP (L.S.)

LIX.

PRZYPOMNIENIE

Do Dyecezyi w przepisanych czasach dla święcenia Osób Duchownych, czynienia Modlitw za wszystkich Rządzców Kościelnych, i całe Duchowieństwo, oraz i Zapowiedzi poprzedzić mających w teyże okoliczności.

Całemu Duchowieństwu Dyecezyi Naszey, szczęście i Błogosławieństwo.

Jaka powinna być troskliwość względem wyboru osób do Stanu Duchownego, godność sama Kapłanów z Najswiętszey Ustawy nowego Zakonu Prawodawcy Chrystusa, i sprawy wszystkie do Urzędu tego przywiązane, a z wszelkich miar

ważne istotnie pokazują. Służba bowiem około Tajemnic, i obrządkow Religii, kierowanie Duszami w drodze zbawienia, i podawanie im naywłaściwszych do tego środków, gruntowna nauka wiary, czystość obyczajów, i przodkowanie naycelnieyszymi przykładami, czyliż nie są rzeczą naywiększey wymagającą bacności, i rozwagi? i jeżeli się liczy między surowemi karami dla ludu odiecie mu zdalnych Przełożonych w doczesnych Rządach, nie dostatek doskonałych Kapłanów, i dobrych Przewodników Duchownych, boday nie okropnieysze dla kraju za sobą pociąga skutki, według Oseasza: *Jaki Kapłan, taki Lud*, Prościć więc o to Boga należy, aby nam szczerze ku sobie garnącym się, dał *Pasterzów według serca swego, którzyby nas Nauką i pobożnością nakarmiali.* Zada tego

tego po nas, i wkłada obowiązek sam Kościół Święty, kiedy od swych początków w wyznaczonych *Suchedniach*, i innych ieszcze nie których w roku, przy umartwieniu ciała przez posty, nie tylko na zadość uczynienie za swe grzechy, ale też obbliwie za Duchowieństwo, które w tych czasach swe zwykło brać święcenia, czyni do Boga Modlitwy; aby ich Bog napelnił *Duchem swym* na wierne sprawowanie trudnych, a bardzo potrzebnych w Kościele, i względem siebie samych, i ieszcze ścisley względem powierzzonego sobie ludu obowiązków. Jakiey zaś w tym wymaga ostrożności, i jakie czynić nakazuje przestrogi, nikomu także tajno być nie może; kiedy nie dosyć, że się przeświadczać każe o ich przymiotach, obyczajności, cnocie, i nauce, a nawet i w umysłnych na to Semina-
Tomik III Ff

ryach Dyecezalnym kosztem przez pewne przeciagi lat w potrzebnych się ćwiczyć wiadomościach postanova, ale też ieszcze i o uczciwości ich urodzenia, i wychowania, przed obraniem nawet tego stanu, względ mieć zaleca. Z tych więc powodow, idla tego końca, nie tylko dawne kraiove, i szczegulnieysze mieyscowe Synody, ale i ostatni Za-luskiego w Rozdziale XXII. iako też w przyłączonym przydatku *Nro V.* czynić zapowiedzi do święcenia przystępuiących każą, i sposob do tego przepisuia; a przeto ustanowienia te na próżno nie wypadły. Co gdy od nie jakiego czasu zaniedbane było, My wchodząc w grunt wszelkich pobudek, i wszystko względem tego ułatwiając, ninieyszym rozrządzeniem Naszym, takie z łtrony tego, czyniemy postanowienie.

Wszyscy Rządzey, lub Kaznodzieie Kościołow tak Swieckich, iako i Zakonnych w Dyecezyi Naszey, zacząwszy od Niedzieli *Zapustney* aż do *Kwietniey* (z przy-czyny, że też w tym czasie trzy razy święcenia z prawa przypadają) oraz w *dwie Niedziele poprzedzające Uroczystość Świętej Trojcy*, iako też *przed 21. Września*, czyli *S. Apostołem Mateuszem*, tudzież w *drugą i trzecią Adwentowe*, iako przed dniami, które wszystkie do święcenia na Kapłaństwo, lub do niego zbliżaiących się wyznaczone, nayprzyzwoiciey Modlitwom ludu zalecą, i sami przy Najswiętszych Ofiarach z całym naszym Duchowienstwem zapominać nie będą, nie tylko przybywaiących w te czasy nowych dla Kościoła, a w szczegulności dla tey Naszey Owczarni sług Oltarza: ażeby Dary Ducha Prze-
Ff j

nayświętszego na nich wylane, nayobfitszych i nieustawiających owocow z nieśkończonego miłosierdzia Bolkiego były dla nich nayfzczęśliwszym na zawsze skutkiem, ale też żeby i wszystkich innych dawniej iuż będących na Urzędach Kościoła, i w rozmaitych duchownych usługach dla bliźnich tenże Bóg do-brotliwy wkrzepiał, pomnażał w nich Ducha rady, i cnoty, i u-twierdzał w iak naylepszym aż do końca wytrwaniu, żeby i Bogu, i Kościołowi, sobie, i Trzodzie stali się nayzdatnieyszemi Kapłanami, i naypożytecznieyszemi Pasterzami. Bo jeżeli w modlitwie jest wszelka, i na wszystko pomoc nasza, iakże się do niej w tak dotykającej potrzebie nie uciekać? gdy tedy Bracia naymilsi Modlitwom ludu, i sami siebie, i drugich wszystkich z Duchowieństwa, a mianowicie do Rządu, i pracy około dusz wyznaczonych przy-

pominać będziecie, nie zapominaycie i o Nas, którzy iako nad innemi pilnieyszą bacność mieć iesteśmy obowiązani, większey też Naywyższego pomocy potrzebuemy, i którzy za Trzodę, i za współpomocników w Pasterstwie do Pana Zastępow u-stawne czynić błaganie powinniśmy, słuszną też jest, abyśmy nawzajem od całej Owczarni Naszey nieprzerwanego do Boga wstawiania doznawali. *Do czego przy końcu tego Naszego Listu wybrane kładą się Modlitwy.* A przytym też oświadczamy, iż żadnych święceń Osobom Dyecezyi Naszey tak Swieckiego, iako i Zakonnego Duchowieństwa, oprócz dni wyżey przepisanych, podług ustaw Zboru Trydentskiego, i wielu innych późniejszych praw, (chyba by na to z ważnych przyczyn wyraźne na piśmie od Nas wypadło pozwolenie) dawanych mieć nie

chcemy. Zapowiedzi zaś przepi-
sane przed święceniami w te same
dni Niedzielne, które są wyżej do
zalecenia Modlitw Ludowi za Rząd-
ców Kościelnych, i całe Ducho-
wienstwo wymienione, według spo-
sobu w wspomnianym Załuskiego Sy-
nodzie w przydatku *Nro V.* uczyni-
ć potrzeba. Co też, aby się po-
rządnie działo, raz na zawsze tak się
ustanawia: żeby Seminarja Nasze
tak w Płocku, iako i Pułtusk zaraz
po rozpoczęciu Nauk każdego Ro-
ku, to jest *po dwudziestym pier-
wszym Września*, gdy do Nas Re-
gestr Alumnów swych przysyłać
będą, wypisywały razem nie tylko
ich lata wieku, i bawienia się w Se-
minarium, ale też względem nowo
przybywających do niego wyraża-
li: kiedy mniejsze święcenia? a
względem zostających na trzeci
Rok: podobnież, kiedy? i które
święcenia większe brać mają? a My

takowe wypisania przez Konfysto-
rze Nasze na ten czas do Kościo-
łów Katedralnego; i Kolegiackich,
iako też i Parafialnych corocznie,
*tą zaś razą przed naybliżey nastę-
pującą przyszłą Niedzielą Septu-
agesimā* przesłemy = nie tylko, a-
by wiedzieli, kiedy, i względem któ-
rych święceńw rzeczzone czynić
Zapowiedzi, ale też i o osobach, i
czasie przebycia ich w Seminarium;
na ten nawet koniec, że gdyby kò-
mu przybrania Kapłana na pomoc
do swego Kościoła było potrzeba,
aby wcześniej mógł o to żądanie za-
nieść, i zamowić; nie raz bowiem da-
ło nam się to słyszeć, że nie którzy,
choć względem tego w naywięk-
szej zostawali potrzebie, ale że od
miejsc rzeczonych Seminariów
byli oddaleni, dla niewiadomości, ie-
żeliby kogo ztamtąd dostać było
można, odezwę (do kogo należa-
ło) nie czynili, i od innych, choć

łatwiej w tey mierze obeyść się ie-
szcze mogących, byli uprzedzone-
mi. Gdyby więc kto z tych wyni-
kłych Zapowiedzi o iakich zachod-
zić mogących do Stanu Ducho-
wnego, i święceń brania przeszkod-
ach wiedział, do doniesienia Zwier-
żchności wyższej Dyecezalney
przez Płebanow, lub przez siebie
z obowiązku sumnienia znać się po-
winien będzie.

Osoby zaś Zakonne mianowicie
Dyecezyi Naszey do tych święce-
niow przyśiępujące podobnie nay-
dokładnieysze o wszystkich w tey
mierze należytościach, i o swym
nie podpadaniu żadnym przeszkod-
om od swoich starszych przynosić
i pokazać, *a to nie zadawnione* za-
świadczenia (podług dokładnych
Ustaw, i Prawideł Świętego Karola
Boromeusza w Konstytucyach jego,
a szczegulniey w Liście Pasterkim,
w podobneyże materyi wyrażo-

nych, przez innych zaś niektórych
Rządzców Kościoła chwalebnie już
dawniey przywłaszczonych, i przez
Nas teraz dopełniać przedsięwzię-
tych) uchybiać nie będą. To te-
dy naymilsi Bracia ninieysze nasze
odebrawszy zalecenie, nie wcale
nowego, a tym mniej ciężkiego nie
zawierające, i owszem wszystko
znaystotnieyszych dawnych, i no-
wych praw, i według postępku wca-
le potrzebney wypadające pobo-
żności, ludowi w czasie przyzwoi-
tym obwieścić, i iak nayzupełniey
całey rzeczy potrzebę, i koniec
wyłuszczywszy, iak naymocniey do
tego zagrzać nie omieszkanie. Co
aby do Was wszystkich wiadomości
przyszło, zwyczajną drogą toż
przesyłać, i podawać rozkazaliśmy.
Dan w Warszawie Dnia 10. Miesia-
ca Listopada, Roku 1779.

MCHAL BISKUP. (L.S.)

MODLITWY

Za Duchowieństwo święcić się mające. oraz za Przełożonych tak Duchowney iako i Świeckiey Zwierzchności w przepisanych czasach odprawiać zalecone.

Nota. Te Modlitwy za Duchowieństwo święcić się mające w Niedziełę od Zapustney, aż do Kwietnicy, oraz w dwie poprzedzające Uroczyść S. Trojcy, iako też przed dwudziestym pierwszym Września, czyli S. Apostołem Mateuszem, i w drugą i trzecią Adwentowe po Kazaniach, lub Naukach odmawiać się z Ludem powinny.

MODLITWA

Za nowych Duchownych w rze-

*zonych czasach do święcenia przy-
stępujących.*

Przedwieczny i Najmiłościwszy Boże, którego się szczególną łaską całe zgromadzenie sług Kościoła, i wszystkich Osób Duchownych rządzi, i ubłogosławia, wysłuchaj nas zebranych Ciebie za nowo do służby Ołtarza w tey Dyecezyi, w tym teraz czasie poświęcających się, aby dobroczynnością nieprzebraną zaszczyteni, Tobie we wszystkich Urzędach swego stopniach wiernie, i nie ustannie służyli &c; Przez Pana Naszego Jezusa Chrystusa, który z Tobą żyje, i króluje Bog na wieki wieków Amen.

Odmawia potym. „ Trzy Oycze nasz &c. „ i trzy Zdrowaś Marya &c.

Forma Zapowiedzi święcić się

*maiących Duchownych w czosiech
z prawa przepisyanych.*

Podaliśmy do wiadomości łaskawych, iż dnia *NN.* zabierającym się do stanu Duchownego mają być dane Świecenia *wszystkie mniejsze cztery Wielebnym NN. albo z tych mniejszych jedno, lub dwa, albo trzy NN. Subdiakoniat Wieleb: NN. lub Diakoniat, albo Kapłaństwo Wielebnym NN.* Jeżeliby tedy kto wiedział o jakiej przeszkodzie, dla którejby im się niegodziło brać Świecenia, niechże do Rządcy miejscowego tu Kościoła uda się, i to oznajmi, albo też (jeżeliby kto wolał) do samego Pasterza Naszego i Biskupa, albo do którego z Zwierzchników po Konfysorzach Jego &c.

Zeby zaś wiadano, które to są przeszkody do Stanu Duchownego: trzeba nie kiedy w przypadłych o-

kolicznościach oneż, które w rze-
czonym Synodzie Naszym w przy-
datku pod liczbą V. są wyrażone;
przeczytać, i wyłożyć, a potem w
Kościele na widocznym, i wygo-
dnym do czytania miejscu zawie-
szone trzymać.

A co Niedziela, z mowiwszy we-
dług Synodu ostatniego Płockiego
Akty Wiary Nadziei i Miłości na-
stępujące i powszechnie używane
odprawować się mają Modlitwy
w ten sposób.

MODLMYSIE

*Za Najwyższego Kościoła
Rządcę Ojca S. Józefa VI.*

Boże wszystkich wiernych Paster-
zu i Rządczo który Sługę Twego
Piusa VI. Papieża powszechnym
całego Kościoła Przełożonym u-
czynić raczyłeś, spraw łaskawie, że-

brzemy Cię, aby Nauką i przykładem powierzony Trzodzie przodkując, do Błogosławieństwa wiecznego z nią był razem domieszczony. Przez Pana Naszego Jezusa Chrystusa &c:

MODLMYSIĘ

Za Króla Imci Pana Naszego Stanisława Augusta.

Prosiemy Cię Wszechmoeny Boże, aby Sługa Twój Stanisław August Król Nasz, któremu za łaską Twoją Rządy Państwa są polecone, wszelkimi wzrastał cnoty i niemi wzmocniony, wszystkiego się złego chronić i do twoiej, który drogą prawdą i życiem jesteś, po długoletnim życia swego przeciagu, był umieszczony Chwały.

MODLMYSIĘ

Za wszystkie Stany Rzeczypospo-

politey Naszey i całe Królestwo.

Boże wszystkich Państw, a szczególnie Chrześcijańskich Obronco, użyż Stanom Rzeczypospolitey Naszey i całemu Królestwu, wszelkiej pobożności i Chwalebного wzrostu łask Twoich, aby którzy dobroczynnością Twoją są wyniesieni, Twemi nieustannie darami utrzymywani także zostali.

MODLMYSIĘ

Za Pasterza Dyecezyi Naszey.

Naydotkliwszy i naymocniejszy Panie, racz łaskawie weyrzec na Dyecezyi Naszey Pasterza, i day mu prosiemy Cię, Ducha nayobfitszej łaski, i puść nań nieprzebranego Błogosławieństwa Twoiego, rość, aby w drodze prawdy i obowiązków postępując, iak naylepiey mógł Tobie się na zawsze podobać.

MODLMY SIĘ

*Za wszystkich innych Rządzców
Kościelnych i całe prawo-wierne
Duchowieństwo.*

Niepoięty i wieczny Boże, który dla dobra i chwały Kościoła Twego Rządzców i Przełożonych około dusz postanowić raczyłeś, użyycz, prosimy Ciebie, całemu Stanowi Duchownemu skuteczney Twey łaski, aby dobra Religii prawowierney iak naylepiey bronić, Urzędy swe iak nayprzyzwoiciey sprawować, bezprawia znosić, wszelkie przeciwne w tym zamieszkania uspakaiać, Prawd nieochybnych i zbawienia duszi iak naylepiey przestrzegać potrafili, abyśmy pod nimi spokojnie i zgodnie, a pobożnie, iako wybrana Trzoda od wszelkich Duchownych wolni nieprzerwanie żyli napaści.

Które

Które to Modlitwy, aby Lud nauczony i w innych czasach często odprawiał, Kapłani zachęcać będą i sami toż samo czynić nie omieszkaia.

PRZYDATEK

Z tey też okazyi przypada inną przestrogę uczynić, a bardziey dawnieyszą przypomnieć, że gdy tak nazwane *Zalecenia* lub *Przypominki za żywych lub umarłych*, na wzor dawnych, iak mówią, *Dyptychorum* po Kościołach przez wymienienie długiego szeregu Osob, a po każdym odmówienie jednego lub więcey pacierzy &c: nie tylko na niektórych mieyscach nie mały przeciąd czasu, koniecznemu Nabożeństwu Parafialnemu zabieraia, ale co naywięcey, że się z powinna dla wielu przyczyn i przeszkod a nawet

Tomik III. Gg

dla samego częstokroć pospiechu ich kończenia, nie odprawiają pobożnością. Więc chcący o tym porządnie zaradzić, postanawia się, aby oddać te Zalecenia lub Przypominki (gdzie dosyć licznie przypadają) przed samym zaczęciem Wielkiej Mszy, iak nazywają Parafialney, lub Konwentualney czynione były, wymieniając naprzód wciąż Osoby lub ich iakowe potrzeby dla żądanej od Ludu Modlitwy w powszechności, albo też, gdyby potrzeba i w szczególności, a potem na końcu takowego wymienienia prosić Lud razem o tyle, a tyle naprzykład Pacierzy &c. Będzie albowiem miał Lud pod czas Mszy wolne momenta też Pacierze nabożniey odprawić, a przez Kapłanów i w Memento Mszy mogą być do Boga o to uczynione proźby, a po Mszy i te same, o które Lud prosił, odmówione od nich Pacierze. A ztąd się żądom i in-

tencyom zaleconych Osob zbawienney dogodzi i do różnych wypływających, iak dotąd, nieprzyzwoitości i nieporządkow nie da się w tym mierze okazyi. Do Księży też Plebanow i innych Rządzców lub mieysce ich zastępujących należeć będzie, Ludowi to dobrze po kilka razy wytłumaczyć, przed zaczęciem wykonania tego zalecenia, które zaraz po odebraniu tego Pisma po całej rozsyłającej się Dyecezyi, uczynić mają.

LXI.

*Zalecenie Modlitw za duszę ś.p.
Jacka Ogrodzkiego Sekretarza
Wielkiego Koronnego.*

MICHAŁ JERZY &c:

*Całemu Duchowieństwu Świa-
Gg j*

*ckiemu i Zakonnemu, tudzież
wszystkim wiernym Chrystufo-
wym Dyecezyi Naszey zdrowie i
Pasterskie Błogosławieństwo.*

Spoglądaliśmy na śmiertelne
zwłoki' dobrego zawsze Oycyzny
Obywatela, wiernego Krolowi i
Królestwu Urzędnika, a nam od
najmłodszego naszego wieku w Do-
mu najmilszych Rodziców naszych
znanego, i nad skarb droższego
Przyjaciela, ś. p. Jacka Ogrodz-
ckiego Sekretarza W. Koronnego;
niemożemy przewieść na sobie, a-
byśmy i żalu, którym z iego straty
przeięci żywo jesteśmy, nie dzielili
z wami najmilsi, i pomocy od was
powłzechney nie żądali dla niego,
który całego siebie dobru powłze-
chnemu poświęcił.

A lubo zważając na wszystkie o-
koliczności iego, zaufani jesteśmy
w miłosierdziu Naywyższego, iż go

domieścić do przybytkow swoich,
który nie tylko według wyrażenia
Pśalmisty (iak sam skromny zosta-
wiony od niego majątek i całe ży-
cie przepędzone zaświadcza) *zna-
leziony jest bez zmary*, bądź wzglę-
dem Boga i Oycyzny, bądź wzglę-
dem Króla i wśpół Obywatelow
swoich, *i który za złotem niebie-
gał, ani ufał w pieniądzach i skar-
bach, i nie szedł nigdy zaradami
złotliwych*; ale też (czego sama
śmierć sprawiedliwych iemu łaska-
wie pozwolona, jest dowodem) *w
Zakonie Pańskim wola iego by-
ła, służąc sumiennie i pracowicie
aż ku podziwieniu, do ostatka lat
swoich podeszłych Oycyzynie, a
razem z nieprzerwanym przywią-
zaniem, teyże Oycyzny Oycu,
bądź w czasach spokojnych, bądź
w zamieszanych, bądź w krajowych,
bądź w zagranicznych sprawach, że
bospiecznie możemy do niego*

w nieiaki sposób przystosować pochwałę sławnemu Eleasarowi w Księgach Machabejskich daną, a tenże tym sposobem zszedł z żywota, nie tylko młodzieńcom, ale i narodowi całemu pamiątkę śmierci swej na przykład cnoty zostawiwszy; sto, wem mówiąc, był to Mąż, którego niepoślakowana nigdy pocziwość, najmocniejszy do Najjaśniejszego Pana przywiązanie, niezrównana pracowitość w usługach zleconych, rzadki statek w dochowaniu przyjaźni, lub w oświadczeniu wdzięczności, i pełna przykładu ku dobru powszechnemu przychylność, iako wielce znakomitemi były iego cnotami, tak też nieśmiertelną będą zawsze iego chwała. Umarł zatym nawzór, i do naśladowania wszystkich, pobożnie, iako i żył przykładnie.

Z tym wszystkim, wiedząc dobrze, i wierząc, że stanął przed tym Kro-

lem Królów i Panem Panujących, który i same sprawiedliwości rozstrząsa, i w Słnietach swoich znalazł skazy, wznosimy do was najmniej iak najmocniejszy głos za nim, a byśmy, gdy go już więcej w życiu widzieć niemożemy służącego Ojczyźnie doczesnej, byliśmy przynajmniej zapewnieni ieszcze bardziej przez Modlitwy powszechne wiernych, o domieszczeniu iego bez odwołki do Ojczyzny wiecznej, ięśli z wyroku sądów Bożych niedościgłych, wypłaca się sprawiedliwości iego do ostatniego halerza za pozostałe iakie przewinienia. Y przeto władzą Urzędu Naszego Pasterkiego zalecamy wam, nayukochańsi Bracia, i pomocnicy w Urzędzie Pasterstwa Naszego, aby dzieląc żal z nami i ze wszystkimi myśłącemi dobrze, czyniliście ulgę ferou Naszemu, i tego zacnego Męża sami w ofiarach waszych przy Ołtarzach

wspominali, i ludowi przez cztery następujące święta, po obwieszczeniu tego naszego Listu, nabożne za niego Modlitwy zalecali.

Nie przekładamy wam do tego pobudek, iak święta i zbawienna rzecz jest modlić się za umarłych, aby rozwiązani byli od grzechow, ani wspominali, iak po wielu z was przez związki krwi, przyjaźni, i usług doznanych, sprawiadiwość sama naysciśleyza tego wyciąga; ale tylko przywodziemy wam na pamięć, iak on służąc dobru powszechnemu Oyczyzny, służył tym samym dobru szczegulnemu kazdego syna teyże Oyczyzny.

Oświadcież mu wdzięczność za tę usługę przynajmny po śmierci, kiedy już oświadczyć niemożecie w życiu. Błagaycie Boga za umarłego, którego starania tak godne były za życia. Nieżałuycie pracy zasługuiącej wam samym na żywot

wieczny dla tego, który nieżałował pracy swojej dla drugich skracając iemu żywot doczesny.

To zalecenie Nasze aby doszło wiadomości kazdego, List ten wydrukować, po Dekanatach Dyecezyi-Naszey rozestlać, z Ambon czytać, i sposobem zwyczajnym ogłaszać nakazujemy. Dan w Warszawie dnia 17. Maja Roku 1780.

MICHAŁ BISKUP (L.S.)

LXII.

Resolutio Decanatibus Diæcesis Plocensis ad quæstia de Judæis & Festis ex respectu Consistorii transmissa Anno 1780.

DE JUDÆIS.

Duo a plerisque Decanatibus Diæcesis Plocensis proposita de Judæis sunt: Alterum: quid nomine continui famulatûs Judæis veniat, qui casus reservatus est. Alterum: quid à Judæis pro Ecclesiis solven-

dum sit, qui Christianorum habitationes, & areas in Parochiis occupant?

1. Quam semper detestata sit Ecclesia Christi, conversationem Christianorum cum Judæis. palam efficitur ex variis *Capitulis lib; 5. Decretal: relatis titul: 6. de Judæis.* Exprimuntur in iis sigillatim etiam plures casus interdictæ communicationis Christianis cum iisdem, ex quibus inter cætera liquet, prohibitum graviter esse assiduum eis famulatum, etiam in civilibus, etsi absque cohabitatione in iisdem domibus fiat; ut ex rationibus ibidem adjectis deducitur; & experientia quotidiana probatur, quantorum malorum origo, ejusmodi famulatus existat. Hinc ad obviandum hisce malis, Constitutionibus Synodorum Provincialium & Diocesânarum cautum est, ut etiam inter casus reservatos hic continuus famulatus recenseretur.

Perpenſis igitur hinc inde rationibus, duo declaranda veniunt de ejusmodi famulatu. *Alterum:* quod attentò Jure communi, famulatus Judæis etiam in Civilibus plerisque, peccatum ex suo genere grave existat, solumque leve, vel nullum erit, ob causas rationabiles; ut communiter hac in re conveniunt Doctores, ac ipsæ rationes evincunt. *Alterum:* quod jure particulari ejusmodi famulatus, sive iisdem, sive diversis Judæis fiat, sive in eadem domo habitando, sive non, dummodo assiduus sit, hoc est: fiat ex contractu annuo, vel quasi annuo, aut etiam ex pacto constanti inserviendi Judæis, statim temporibus; si cætera ad casus reservationem necessaria adsint, censeatur esse in hac Diœcesi, casus reservatus. In his quippe casibus, verè dici potest continuus famulatus. Præterea, palam est, contrahi familiaritatem summè noxiam

cum Judæis, adesse proximum, vel fere proximum periculum perversionis, imbui rudes superstitionibus variis, adduci denique in contemptum Religionem Christianam, plurimisque scandalis viam aperiri.

2. Alterum quod attinet: juxta communem apud nos praxim, quantum pro Ecclesiis solvendum, exigendumve a Judæis sit, diiudicandum ex iis pactionibus, quæ apponuntur circa consensum dari solitum ab Ordinario Loci, pro ædificandis Scholis Hæbreorum, & eorundem incolatu. Quod si verò alicubi ejusmodi pactiones, nondum factæ sunt, vel injuria temporum sublata existunt: eæ eò modo procurandæ & stabiliendæ sunt, ut & Ecclesiæ conserventur indemnes, & Judæis nulla vis, aut injuria inferatur, sed duntaxat jus, quod hac in re intercedit, ad æquitatis leges exactum, utrique parti tribuatur.

DE FESTIS.

Quæritur utrum diebus quondam Festis in Regno Poloniae, nunc verò Brevi Sanctissimi Domini Nostri Papæ Pii VI. edito die 23. Maii 1775. abrogatis, liceat Dominis uti operâ subditorum suorum ad præstandos sibi labores, & conducere mercenarios ad eundem finem?

Duo inter cætera opportuna resolutioni hujus quæsitæ, advertere licet in dicto Brevi Pontificis. *Alterum*: quod in lege Festorum eodem Brevi sancita, non comprehensa Festa, ita abroget Pontifex; ut in iis, non solum laboriosas artium exercitationes, & fervilia opera permittat & indulgeat: sed insuper eisdem Christi fideles a quacunque vigilia, seu jejunii diebus præcedentibus, dummodo aliunde, vel ratione Quadragesimæ vel quatuor temporum non præcipiatur, & audiendi Missam in præfatis diebus festis obligatione absolvat & liberet.

Alterum quod hâc festorum diminutione Pontifex populorum conscientia consulat, & eorum, qui in sudore vultus sui panem comedunt, indigentia provideat.

Verum propositum Sanctissimi Patris in reductione Festorum pluribus exposuit Nuntius Apostolicus in Regno Poloniæ, litteris die 30. Junii Annô eodem 1775. datis (a) tum ad Archiepiscopos, & Episcopos, tum ad Superiores Provinciales Ordinum Regularium. Abunde etiam id ipsum præstitit Pastoralis Plocensis Diæcesis sollicitudo, tum litteris de die 3. Julii Anni ejusdem, unâ cum Brevi transmissis, tum litteris Pastoralibus eodem Anno datis, (b) tum denique in ordinationibus Generalibus (c) ex pe-

(a) Tom: I. Nro XIX. pag: 367.

(b) Ibidem Nro XXII. parte 2. pag: 530.

(c) Tom III. Nro XLVII. pag: 50.

recta nuper visitatione editis de Festorum observantia ubi expresse animadversum in quosdam, qui præjudiciis referti, aut suo commodo & respectu sæcularium ducti, iisdem hac in parte blandiri student, ut ex proprio arbitrio, nihil adiciant, sed tantum ex eâ ea fervent, quæ Bulla Pontificia & Ordinationes Pastorales ea in parte præscribunt. Non deesse certè etiam debet Superiorum Regularium hac in parte vigilantia, ut id ipsum dicamus omnes & non sint in nobis schismata, quemadmodum loquitur D. Paulus.

Ex his igitur duo facile apparent. *Alterum*: dies hos quondam festos, nunc ita laboribus aliisque negotiis peragendis destinari posse, ac cæteri destinantur, quibus nulla unquam Festi vel præcepto vel consuetudine, obligatio alligata fuit.

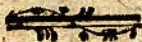
Alterum: quod pro religione,

pietate, ac æquitate nationis requirit & vehementer exoptat Sanctissimus Pater à Dominis, quatenus Beneficio concessio ad sublevandam miseriam inopum, non abutantur ad augendam eorum miseriam.

Possunt ergo Domini diebus præfatis, uti operâ mercenariorum, utpote cedente in commodum eorumdem laborantium. Possunt etiam uti operâ subditorum suorum, modo nullatenus utantur ad inferendam illis molestiam, injuriam, augendumque numerum dierum laboris, in quo etsi violationis Festorum rei non essent Domini, cum nulla Festa iisdiebus observationi relinquuntur: certè tamen violationis jurium proximo debitorum reos se constituerent.

KONIEC TOMIKU III.

REGESTR RZECZY

zawartych w Tomiku Trzecim.

XLVII. Ordinationes Generales, quæ Decretis Reformationum pro singulis Ecclesiis ex Generali nuper peracta Diæcesis Plocensis Visitatione prolatis sunt adjunctæ pag. - 1.

XLVIII. Institutio peragendarum Missionum in Ecclesiis Parochialibus Diæcesis Plocensis per distinctos pro respectivis Decanatibus Presbyteros - 137.

XLIX. Regulæ & methodus abfolvendarum in Diæcesi Plocensi Missionum - 142.

L. Monita pro Prædicatoribus, & Cathechistis tempore Mission: 152.

LI. Monita pro Directoribus Missionum - 159.

LII. Articuli, ad quorum Regulam Responsa & Informatio à respectivorum locorum Missionariis Celsissimo Episcopo post quamlibet Missionem in Diæcesi Plocensi danda sunt 167.

Tomik III.

Hh

LIII. Wypisanie Materii rozłożonych co do Kazań i Nauk Misyjnych dla Dyece: Płockiej 168.

LIV. Rozdział Kościołów przez Dekanaty, w których się mają przez lat ośm odprawiać Misyje - - - 292.

LV. Status Ecclesiae & Diæcesis Plocensis Romam missus 295.

LVI. Rozrządzenie Nabożeństwa Czterdziestogodzinnego w Kościołach Dyecezyi Płockiej przez rok cały nieprzerwanego - - - 375.

LVII. Rozłożenie dzienne stro-ny odprawiania Mszów, Katechizmów, Kazań, Medytacyi, niektórych Modlitw Litani, i Pieśni, przepisane, w ciągu Czterdziestogodzinnego Nabożeństwa dla Kościołów najszczegulniey Parafialnych podług sposobności miejsca i czasu w Dyecezyi Płockiej - - - 405.

LVIII. Nabożeństwo za dusze zmarłych Kapłanów przy

Parafiach w Dyecezyi Płockiej przez drugich ich współbraci odprawiać się co rok mające - - - 411.

LIX. Przypomnienie po Dyecezyi w przepisanych czasach święcenia Ołob Duchownych, czynienia Modlitw za wszystkich Rządzców Kościelnych, i całe Duchowieństwo, oraz i Zapowiedzi poprzedzić mających w teyże okoliczności 421.

LX. Modlitwy za Duchowieństwo święcić się mające, oraz za Przełożonych tak Duchowey iako i Swieckiej Zwierzchności w przepisanych dniach odprawiać zalecone - - - 432.

LXI. Zalecenie Modlitw za Duszę ś. p. Jacka Ogrodzkiego Sekretarza W. K. - - -

LXII. Resolutio Decanatibus Diæcesis Plocensis ad Quæsitæ de Judæis & Festis ex respectivis Consistoriis transmissa Anno 1780. - - - 447.

Hh j

OMYLKI	POPRAW
Na karcie 3. wier-	
<i>szu</i> 14. <i>Confilio</i> -	Concilio.
na karcie 8. wier: 2.	
<i>vilependii</i> - - -	vilipendi
na kar: 10. w. 11.	
<i>exequanda</i> - - -	exequenda
na kar: 11. w. 5.	
<i>promeridianis</i> -	pomeridianis
na kar: 12. w. 4.	
<i>infra scripta</i> - -	infra scripta
na kar: 18. w. 1.	
<i>o wyplacaniu się</i> -	o wyplacaniu się
na kar: 27. w. 10.	
<i>Simiter</i> - - -	Similiter
k. 62 w. 17. <i>in Fde</i> -	In fide
kar: 62. wier: 22.	
<i>ejus judicii</i> - - -	ejus Judicii
kar: 74. wier: 18.	
<i>abque</i> - - -	absque
kar: 89. w. wie: 13.	
<i>angustia</i> - - -	angustia
kar: 93. wie: 6.	
<i>vitruis</i> - - -	vitricis
kar: 93. wie: 10.	
<i>cum cum</i> - - -	cum
kar: 93. w. 18.	
<i>legen</i> - - -	lege.
kar: 100. w. 7.	
<i>adjuvant</i> - - -	adjuvent
kar: 100. w. 20.	
<i>Eclesiis</i> - - -	Ecclesiis
kar: 100. w. 23.	
<i>Parochiorum</i> - -	Parochorum
kar: 101. w. 1.	
<i>Cibaria</i> - - -	Ciboria

OMYLKI	POPRAW
kar: 117. w. 12.	
<i>precipus</i> - - -	precibus
kar: 127. w. 7-	
<i>monenti</i> - - -	momenti
kar: 146. w. 10.	
<i>pod</i> - - -	post
kar: 154. w. ostatni	
<i>en</i> - - -	ne
kar: 161. w. 5.	
<i>Proposito</i> - - -	Præposito
kar: 163. w. 13.	
<i>distim</i> - - -	distinctim
kar: 164. w. 15.	
<i>Capucinarum</i> - -	Capucinatorum
kar: 180. w. 11.	
<i>abmowę</i> - - -	obmowę
kar: 187. w. 10.	
<i>mogło</i> - - -	mogło
kar: 191. w. 16.	
<i>Kozanie</i> - - -	Kazanie
kar: 196. w. 3.	
<i>o łasce</i> - - -	o łasce
kar: 197. w. 19.	
<i>o rathunku</i> - - -	o rachunku
kar: 199. w. 17.	
<i>szostym</i> - - -	szóstym
kar: 202. w. 13. i 14.	
<i>o zazdrości, zay-</i>	
<i>zdrość,</i> - - -	O zazdrości, zazdrość
kar: 204. w. 10.	
<i>Nauka i sposobie,</i> -	Nauk i o sposobie
kar: 107. w. 3.	
<i>południu</i> - - -	południu
kar: 215. w. 2.	
<i>statecznie</i> - - -	Stanie

OMYŁKI

POPRAW

kar: 230. w. 3.	
wiedziey - - -	wiedzieć
kar: 245. w. 1.	
nadziey - - -	nadziei
kar: 246. w. 21.	
odpuszczliście -	: odpuszciliście
k. 259. w. 2.	
a usnuść - - -	- a ufność
kar: 272. w. 13.	
in uias - - -	in viis
kar: 273. w. 15.	
Kozanie - - -	Kazanie
kar: 283. w. 3.	
Neta - - -	Nota
kar: 285. w. 14.	
nie przestannie -	nie przestanie
kar: 302. w. 9.	
utroque - - -	citroque
kar: 310. w. 16.	
Cathetici - - -	Catechistici
kar: 322 w. 16.	
anuento - - -	Aniceto
kar: 336. w. 1.	
emittis - - -	emittit
kar: 364 w. 3.	
dotatum - - -	dotatum
kar: 366. w. 2.	
melierem - - -	meliozem
kar: 383. w. 1.	
Kofzem - - -	Kofztem
kar: 422. w. 18.	
Ofseasza - - -	Ozeasza.

